

Dış İlişkiler Başkanlığı

DIŞ POLİTİKA 2021 YILLIK RAPORU

Dış İlişkiler Başkanlığı

Ankara, 1 Ocak 2022

Ankara, 1 Ocak 2022

Sevgili Dostlar, Değerli Yol Arkadaşlarımız,

Yeni bir yılın, 2022'nin ilk günü olan bugün hepinizi muhabbetle selamlıyoruz.

Bu vesileyle Dış İlişkiler Başkanlığı'mızın 2021 Yıllık Raporu'nu da takdim etmekteyiz. Bu raporumuzda yeralan dış politika gelişmeleri esasen 2021 yılı boyunca haftalık raporlar olarak sizlerle düzenli bir şekilde paylaşılmıştır. Bu kez de 2021 Yıllık Raporu şeklinde düzenlenmiş olarak sunulmaktadır.

Arşivler tarihe düşen kayıtlardır. Hepimizin bildiği gibi...Geçmişten bugüne, bugünlerden geleceğe tarihin akışı içinde herhangi bir konuda herkes sussa da arşivler susmayacaktır. İnsanlık tarihinin yazılı, sözlü vb. kayıtları olarak arşivler her zaman şahitlik edeceklerdir. Arşivlerini yitirmiş bir ülke, toplum, devlet vb. hafızasını yitirmiştir.

Arşivlerin tarih önündeki bu değerli şahitliği şüphesiz siyasi partilerin kuruluşları, faaliyetleri vb. bakımından da aynı ölçüde geçerlidir. Zira siyasi partiler de aynı şekilde tarihe vurulan damgalardır. İşte bütün bu nedenlerle siyasi parti arşivleri de özel önem taşımaktadırlar.

Dış İlişkiler Başkanlığı olarak kendi alanımıza giren konularda mütevazı bir katkıda bulunmayı arzu ettik, yararlı gördük. ***Dış Politika 2021 Yıllık Raporu bu amaçla hazırlanmıştır.***

2021 Yılı bütün diğer alanlar gibi dış politika gelişmeleri boyutunda da son derece hareketli bir seyir izlemiş, izlenmesi, değerlendirilmesi ve görüş/tutum belirlenmesi gereken çok sayıda gelişme yaşanmıştır. Şüphesiz bu durum her şeyden önce dış politikanın kendine has dinamik tabiatından kaynaklanmaktadır.

Dış İlişkiler Başkanlığımız bütün bu dinamik dış politika gelişmelerini yakinen izlemiş, değerlendirmiş, Sayın Genel Başkan'ın görüşleri ve Parti Programı esasında bu konulardaki tutumumuzu önerileriyle birlikte kamuoyumuz ve halkımızla paylaşmıştır.

2021 yılı boyunca;

- Dış politika gelişmelerini, faaliyetlerimizi vb. içeren bültenler düzenli bir şekilde Parti yönetiminin, birim başkanlıklarının, İl/İlçe başkanlıklarımızın, kurucularımızın ve delegelerimizin bilgisine sunulmuş,
- Çok sayıda yerli, yabancı dış politika yetkilisi, uzmanı ile bir araya gelinmiş,
- Birçok Büyükelçi ve yabancı konuk Genel Merkezimizi ziyaret etmişler,
- Önemli dış politika başlıklarında uzman isimler davet edilmek suretiyle seminerler, konferanslar, sergiler düzenlenmiş,
- Ülke içi ve dışından çeşitli düşünce kuruluşlarıyla bir araya gelinerek kendilerine dış politika görüşlerimiz aktarılmış,
- Kaydadeğer sayıda TV kanalına, basın organına, sosyal medyaya konuk olunarak değerlendirmelerimiz dile getirilmiş, yine bütün bu konulardaki düşüncelerimizin makaleler ve mülakatlarla yazılı basında yer alması sağlanmıştır.

Bunlar Başkanlık olarak faaliyetlerimizin sadece bazı örnekleridir.

Gelecek Partisi Türkiye'nin geleceğine damgasını vuracaktır. Dış politika da bunun en belirgin ve güçlü alanlarından birini teşkil edecektir.

Güzel, verimli, mutluluk ve başarılarla dolu 2022 Yılı ve Gelecek dileklerimizle,

Ümit YARDIM

Genel Başkan Yardımcısı

Dış İlişkiler Başkanı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I.DIŞ POLİTİKA GELİŞMELERİ

II. SEÇİLMİŞ MAKALELER

III. ETKİNLİKLERDEN BAZI GÖRÜNTÜLER

IV.BASIN AÇIKLAMALARI

DIŞ İLİŞKİLER BAŞKANLIĞININ BASIN BULUŞMALARI

V.GELECEK PARTİSİ YURTDIŞI TEMSİLCİLİKLERİNİN KURULUŞ, TANIM, GÖREV VE FAALİYETLERİNE DAİR YÖNETMELİK

GİRİŞ

2021'i bütün dünya'da olduğu gibi Türkiye bakımından da son derece dinamik, sürekli değişen ve yeni sınamalarla yüzyüze gelinen bir yıl olarak geçirdik. Barış, istikrar, işbirliği yerine savaşlar, gerginlik ve çatışmalar daha sıkça duyulan kelimeler oldu. Maalesef önümüzdeki yakın dönemin de bu mahiyette geçeceğini öngörmek mümkündür.

Dış politika bir ülkenin iç durumunun bölgesel/küresel ölçekte dışvurumudur, aynasıdır. Bu itibarla gerçekçi dış politika analizlerinin, ekonomi, kültür, turizm, savunma vb. boyutlarını da kaçınılmaz olarak içermesi gerekir.

Dünya'da ve bölgemiz'de 2021 yılına damgasını vuran önemli başlıklar arasında bir öncelik seçimi yapmak pek kolay olmayacaktır. Bu itibarla, bazı anahtar kelimeleri vurgulamak belki daha yararlı olabilecektir. Süper güçlerin savaşında yeni aşama, otoriterliğin yükselişi, demokrasinin gerilemesi, çevre, iklim değişikliği, Covid19'un yıkıcı hakimiyetinin sürmesi bunlardan sadece bazılarıdır. Devam edersek, Afrika, Avrasya, Uzak Doğu, Orta Doğu... Kısaca bütün dünya'da hareket, gerilim, çatışma. Bunlara küresel ölçekte etkili olan fakirlik, açlık, gelişmiş/gelişmekte olan ülkeler makasının giderek açılması, kitlesel göç vb. sorunları da eklemek, daha doğrusu en başlarda kaydetmek gerekir. Bütün bu gelişme ve sorunlar dünyamızın geleceğinin de kilit meseleleri olacaklar. 2021 boyunca birçok ülkede yıl içinde yapılan seçimler de önemli olmuştur. Her şeyden önce bu seçimlerin, sadece ilgili ülkelerde değil genel anlamda daha geniş bir bölge üzerinde etkileri olacağını düşünüyoruz ve ve bunların sonuçlarını önümüzdeki dönemlerde de izlemeye devam edeceğiz. Türkiye bakımından ise, Orta Doğu, K.Afrika, Kafkasya, D.Akdeniz vb. başta olmakla hemen her konu önem taşıdı. Dünya'da ikili, bölgesel ve hatta küresel ölçekte ülkemizi etkilemeyen neredeyse hiçbir gelişme olmamıştır denilebilir.

2021 yılı değerlendirilirken hangi bölgelerin veya olayların yıla damgasını vurduğu tarzında bir soruya cevap vermenin ve bunlar arasında seçim yapmanın kolay gözükmediğini en başında söyledik. Yine de, genel hatlarıyla bakıldığında bütün dünya için 2021'in karışık, karamsar ve ileriye yönelik pek de iyimserlikler getirmeyen bir yıl olduğunu söylemeliyiz. Covid 19 salgınının, iklim, çevre bozulmasının etkilerinin değerlendirildiği zirvelerin, toplantıların vb. yıl içinde dikkat çekici olduğu da belirtilmelidir. Bu anlamda bütün dünyayı etkileyen bu sorunlara karşı ortak mücadele gereğini vurgulayan

abalar, iklim ve çevrenin geleceğin dünyasında en önemli başlıklar olacağının daha iyi idrak edilmeye başlanması gibi iyimserlikler 2021 yılının bazı olumlu yönleri olarak kaydedilmelidir.

lkeler düzeyinde bakarsak Afganistan ve Libya gibi ülkelerdeki değişim/dönüşüm çabaları mahiyetleri itibariyle diğerlerine nazaran belki bir adım daha ne çıkıyor.

2021 yılı belirttiğimiz gibi öylesine hareketli geçti ki, içinde birtakım örnekleri ön plana çıkarmak zor. İşte bu nedenle ekteki Notların bir baştan tekrar gözden geçirilmesi gerekebilecek 2021 yılının izlerini hatırlamak için.

Ancak yine de bazı başlıkların altını çizmeye gayret edersek neler akla gelir... İşte bazıları...

2021 yılına **ABD'** de seçimler sonrasında yönetim devri ile başlanıldı. DP adayı Biden'ın aslında adaylığından da önce tahmin edilen zaferi sandıklarda da tescil edildi. ABD yönetiminin yeni sloganı “ABD Geri Dönüyor” Türkiye-ABD ilişkileri ise yıl içinde, kolay bir toparlanma beklentileri olmaksızın bütün gerginliğiyle devam etti. İkili ilişkilerdeki bu durum yerini istikrarlı, dengeli bir döneme henüz bırakmadı. Sağduyulu, uzun vadeli, hak, hukuka dayalı bir anlayış esasında ilişkilerin baştan kurgulanması dönemi geldi, hatta geçiyor...!

2021 boyunca Afganistan şüphesiz ki yılın en önemli gelişmelerinin yaşandığı bölgelerden biri oldu. Uzun yıllar süren NATO/ABD varlığı Doha görüşmeleri süreciyle birlikte yerini Taliban iktidarına bıraktı. İstikrar ise henüz çok uzakta. Ve bunun için başta ülke yönetimi olmakla, bütün bölgesel/küresel güçlerin, komşularının ülkeye destek vermesi gerekiyor. Ülkenin yeni bir iç savaş dönemine girmesi gibi bir riskin herkes için yıkıcı sonuçlarının olacağını artık herkes biliyor. Türkiye ise Afganistan'da Talibanı iktidara taşıyan süreçlerde (Doha görüşmeleri) masada yeralmadı. Halkın açlık çektiği, terör tehdidinin sürekli mevcut olduğu ülkenin yaralarını sarabilecek adımlar, BM, G7, İİT dahil, bölgesel/uluslararası kuruluşlar tarafından da maalesef henüz atılamadı.

Orta Doğu 2021 yılının en kırılgan bölgelerinin başında geldi. Yemen'den Körfez'e gerginlikler eksik olmadı. Filistin'de gerginlikler, Katar'ın Körfez lkeleriyle ilişkilerinin normalleşmeye yönelmesi, İran, Irak gibi çeşitli ülkelerdeki seçimler önemliydi. Bu seçimlerin toplumun arzuladığı değişim rüzgarlarını getirip getiremeyeceğini ise henüz bilmiyoruz.

Filistin bütün bölgenin ve küresel sistemin en önemli konularından biri olmayı sürdürüyor. Geçtiğimiz Mayıs içinde Mescid-i Aksa'da yaşanan çatışmalar, Gazze'ye saldırılar ve akabindeki gelişmeler Filistin meselesine nihai çözüm olmadığı takdirde bölgede istikrar ve huzurun da olmayacağını birkez daha ortaya koydu. Filistin bağlamındaki siyasi/diplomasi süreçlerinde artık Türkiye'nin adının pek zikredilmediğini, görüşme masalarında da yer almadığını, hatta muhatap görülmediğini de maalesef izlemekteyiz.

İran yeni Cumhurbaşkanı Reisi'yle birlikte farklı sınamalarla yüzyüze kalabileceği bir döneme başladı. Ancak yeni dönemin radikal değişimleri beraberinde getirip getirmeyeceği yönünde yeterli işaretler henüz bulunmuyor.

Irak da İran gibi yıl içinde seçimlerini yapan ülkelerden biri. 2019/20 döneminin kitlesel protesto gösterileri neticesinde yeni bir seçim kanunuyla 10 Ekim 2021 günü yapılan parlamento seçimleri M. el Sadr grubunu ülkenin birinci partisi yaptı. Ancak ülkenin ve bütün bölgenin ihtiyaç duyduğu aranılan istikrar henüz görünmüyor.

Kıbrıs'da eşit egemenlik ve uluslararası statü tesis edilmeden herhangi bir çözümün de olmayacağı yıl içindeki temaslarda tekrar görüldü. Kıbrıs bilhassa Türkiye-AB ilişkilerinin önemli konularından biri olmayı yıl içinde sürdürdü.

Rusya'da Putin'in iktidarı bütün hakimiyetiyle devam ediyor. Yapılan anayasal değişikliklerle daha önümüzdeki onyıllar boyunca da iktidarda kalacak. Dış politika alanında ise Rusya'nın NATO, ABD başta olmakla çeşitli aktörlerle gerginlikleri yıl içinde de devam etti. Gerginliklerin ana noktalarının başında Ukrayna'daki durum geliyor. Bu sorun Rusya, ABD, NATO ve ABD'nin yanı sıra bölge ülkelerini de içine alarak halen devam ediyor. Yılın son döneminde karşılıklı tehditlerin en üst düzeylere eriştiğini de görmekteyiz.

Libya'da 24 Aralık 2021 günü yapılması planlanan seçimler gerekli hazırlıklar tamamlanamadığından gerçekleşemedi. gerek iç hukuk (anayasa, seçim kanunu vb) düzenlemelerinin yetişmemesi, gerek bazı başkan adaylarıyla ilgili sorunların aşılammaması nedeniyle 2022 başlarına ertelenen seçimlerin ülkeye birlik, barış, huzur ve istikrar getirmesi arzu edilir.

Türkiye için Orta Doğu ve geniş anlamda İslam ülkeleriyle ilişkilerde bazı kıpırdamalar dışında stratejik sonuçlar doğurabilecek tarzda dönüşümler görülmedi. Bilhassa Mısır, Libya gibi ülkelerle ilişkilerin normalleşmesi için atılması gereken önemli adımlar bulunuyor.

Suriye ise 2021 içinde siyasi çözüm yönünde herhangi bir gelişme sağlanamayan sorunlardan biri olmayı sürdürdü. K.Suriye başta olmakla ülkede çatışmalar, gerginlikler ve hatta savaş hali yıl içinde bütün şiddetiyle sürerken siyasi anlamda herhangi bir yol açıcı gelişme görülmedi. Yeni Anayasa yazımından sorumlu Komite'nin Cenevre görüşmeleri de sonuçsuz kaldı.

Yunanistan ve Doğu Akdeniz; Bugün için dünyanın en riskli, sorunlu ve önü pek kolay görülemeyen bölgeler listesi gibi bir çalışma yapılsa bu listenin en başlarında Doğu Akdeniz de olacaktır. Çeşitli ülkelerin bölgesel rekabetleri, çatışma alanlarının yoğunluğu, karasuları, ekonomik münhasır bölge, FIR hatları vb. vb. gibi yıllardır çözülememiş sorunlar, her geçen gün artan silahlanma, ABD, Rusya, Fransa gibi bölge dışı aktörlerin etkin müdahale ve mevcudiyetleri ve diğer birçok faktör dikkate alındığında D.Akdeniz/ Ege ve Türkiye-Yunanistan ikili sorunları bölgeyi daha da kompleks bir sarmala dönüştürmüştür. 2021 yılı boyunca bu tabloda iyileşme değil daha da ağırlaşma yaşanmıştır. Yunanistan, yıl içinde ABD,Fransa gibi ülkelerin yanısıra Mısır, BAE, İsrail vb. gibi çeşitli bölge aktörleriyle de savunma işbirliğini geliştirmiş, çoktarafli toplantılara katılmış, anlaşmalar, bildiriler imzalamıştır.

AB ve AK gibi uluslararası kuruluşlarla ilişkilere bakıldığında; genelde sorunların devam ettiği görülmektedir. Türkiye, 2021 yılı boyunca bu kuruluşların toplantı ve zirvelerinin adeta değişmez gündem maddesi olmuştur. Bu meyanda; son olarak 2 Aralık 2021 günü yapılan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi İnsan Hakları Toplantısı'nda Kavala davasıyla ilgili olarak Türkiye'ye karşı ihlal sürecini başlatma niyetinin ortaya konulması kritik bir gelişmedir. Bu süreç Türkiye'nin kurucusu olduğu AK'de temsil yetkisinin sınırlandırılmasını, ihraç veya ayrılma aşamasını dahi getirebilecektir. 2022 yılının ilk aylarında Türkiye-AK ilişkilerinin daha da sıkça gündeme geldiğini göreceğiz.

AB ile ilişkilerde gerçek anlamda bir donmuşluktan bahsedilebilir. Adeta adı konulmamış şekilde “üyelik sürecinin askıya alınması” gibi bir dönem yaşanmaktadır.

Nitekim **Avrupa Birliği Liderleri** yıl içinde çeşitli Zirvelerde biraya geldiklerinde Türkiye-AB ilişkilerine gündemlerinin en önemli maddeleri arasında yervermişlerdir. Zirve sonuç bildirileri de AB-Türkiye ilişkileri bakımından dengeli ve ileriye gören metinler olmaktan uzak, suçlayıcı, mesafeli, dış politika alanında ise bilhassa Yunanistan ve GKRY' ni kollayan anlayışı yansıtmıştır. Türkiye'yi kendine ne yaklaştı, ne de uzaklaştı anlayışı... AB

hemen hemen her toplantısında, son olarak da Aralık ayı içindeki Dışilişkiler Konseyi, Genel İşler Konseyi toplantıları ve 16 Aralık 2021 Liderler Zirvesi'nde bu tutumunu sürdürmüştür.

AB Avrupa Komisyonu'nun 2021 Genişleme Strateji Belgesi ile Türkiye Ülke Raporu ise 19 Ekim 2021 günü yayınlanmıştır. Rapor'da genelde Türkiye'ye yönelik ileri sürülen eleştiriler ağırlıklı olmuş, buna mukabil sığınmacılara evsahipliği vb. gibi birkaç alanda olumlu görüşlere yer verilmiştir.

Avrupa Parlamentosu da keza çeşitli kararlarında Türkiye'yi ele almış, ağır eleştirilerine hedef yapmıştır.

NATO'nun Haziran 2021 Zirvesi'nde 2 önemli belge kabul edilmiştir. Devlet Başkanları Zirve Bildirisi ile 2030 Yeni Bir Çağ için Birliktelik Belgesi. Belgeler ittifak içi dayanışmanın güçlendirilmesini öngörüyor, terör, çevre, iklim değişikliği vb. birçok alanda işbirliğini hedefliyor ve belki de en önemlisi tehdit olarak nitelenen Rusya ve Çin gibi ülkelere karşı güçbirliği yapılacağını dile getiriyor. Bunlar Türkiye bakımından da özel önemdeki gelişmelerdir.

Uzak Doğu / Asya gelişmeleri bakımından ise Çin bilhassa insan hakları bağlamında yakinen izlediğimiz ve gelişmelere göre keskin tepki verdiğimiz bölgelerin başında geldi. 2021 yılı boyunca Uygurların ve bölgedeki diğer kardeş toplulukların durumu yakın ilgi alanımızda oldu ve görüşlerimizi başta Sayın Genel Başkan olmakla halkımız, kamuoyumuz ve basınımızla hemen her vesileyle paylaştık. Bu değerlendirmelerimizi çeşitli faaliyetler düzenleyerek veya faal şekilde katılım sağlayarak da destekledik. Uluslararası kuruluşların ve ülkelerin baskılarına rağmen Çin maalesef bölgede baskılarını sürdürüyor, BM heyetlerinin bölgeyi ziyaretlerine dahi imkan tanımıyor. Gelecek Partisi olarak bölgedeki gelişmeler 2022 ve müteakip yıllarda da önceliklerimiz arasında bulunacaktır. Ülkemiz dış politika yöneticileri bu konuda derin suskunlukların sürdürdüler. Başta Partimiz olmakla çeşitli kesimlerin baskıları karşısında da birkaç ürkek cümle kullanmaktan öteye geçemediler. BM 76. Genel Kurulu'nda 3. Komite Toplantısında Türkiye'nin ilk kez sessiz kalmayarak Çin'in bölgedeki diğer 43 ülkeye katılmasında Partimizin liderliğinde kamuoyumuzun ve halkımızın sesini yükseltmesinin önemli ve etkili olduğunu da düşünüyoruz. Çin'i kendine model ilan eden, her alanda ilişkilerini geliştirmeye yönelik bir iktidara bu ilham başka nereden gelmiş olabilir.

Doğu Türkistan'daki durumla ilgili ayrı bir raporumuzu ise “Çin/ Doğu Türkistan'da İnsan Hakları Trajedisi ve Gelecek Partisi” başlığıyla hazırladık ve Parti Birimlerimizle en kısa zamanda paylaşacağız.

Bugünün dünyasının, halen etkin ve gidişatı değiştirebilecek adımlar atılamamış olsa da, en önemli meseleleri arasında, vurguladığımız gibi, iklim, çevre gibi konular da bulunuyor. Bu bakımdan Türkiye'nin 2015 Paris İklim Sözleşmesi'ni nihayet Ekim 2021'de onaylamış olmasını kaydadeğer bulmaktayız. Glaskov Zirvesi bu anlamda yılın önemli toplantıları arasında yer almaktadır.

Yine 2021 bağlamında, Kasım İstanbul Zirvesi'nde Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurulmuş olmasını da tabii ki memnuniyetle karşılıyor, destekliyoruz.

....Ve birçok başka gelişme. Bütün diğer bölgeler, ülkeler, siyasi aktörler, kuruluşlar vb. vb. çalkantılı 2021 yılının ana unsurları olarak tarihteki yerlerini aldılar...

2021 ülkemiz bakımından genel anlamda yalnızlığın sürdüğü, dış politikada da populizmin, zaafiyetlerin, geri çekilişlerin, önünü göremeyişlerin hakim olduğu bir yıldır. Bu konuda verilebilecek bir çok örnek var. Dış politika Türkiye'nin toparlanması, köklü bir değişime yönelmesi gereken alanların başında geliyor.

Bütün bu dış politika başlıklarının 2021 içindeki seyri ekte sunulan notlarda ana ve özet başlıklar halinde yer alıyor.

Bütün bu karamsar tabloya karşın Gelecek Partisi'nin bugüne kadar olduğu gibi önümüzdeki dönemde de, bütün diğer alanlarda olduğu gibi Türk dış politikası konusunda söyleyecek sözleri olacak. Görüşlerimizi, eleştirilerimizi, değerlendirmelerimizi ve gerektiğinde yapıcı önerilerimizi paylaşmayı sürdüreceğiz.

Güzel bir 2021 dileklerimizle.

Dış İlişkiler Başkanlığı

Gelecek Partisi

I. DIŞ POLİTİKA GELİŞMELERİ

2021 DIŞ POLİTİKA GELİŞMELERİ

12 Ocak 2021

Ana Başlıklar; Dönemin en önemli gelişmesi muhakkak ki 6 ocak 2021 günü Biden'in Başkanlığını ilan edecek delege oy sayımı aşamasında Trump destekçisi bir grubun toplantı halindeki Kongre binasını basması olmuştur. Trump'ın başkanlığının nasıl sonuçlanacağı- azil/istifa- hususunda ABD siyasi ve kamuoyunda ciddi tartışmalar olmaktadır. Gerek ABD içinde gerek Biden yönetiminin ABD'nin dış dünya ile ilişkilerinin geleceğinde bu son gelişmelerin etkili yansımaları olacaktır. Öte yandan Trump yönetiminin geçtiğimiz son hafta içinde aldığı, Tayvan ile ilişkilerinde kısıtlamaların kaldırılacağı kararı Çin'e yönelik önemli bir adım teşkil etmiştir.

***ABD'**de 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan Başkanlık ve Kongre seçimlerinde, anketlerin de yıl başından beri öngördükleri şekilde Demokrat Parti / Biden rakibine büyük bir farkla başarı göstermişti. (306/ 538 temsilci. 81.3 milyon oy. 7 milyon oy farkı) Bununla birlikte bilhassa ABD yönetim sisteminde büyük bir ağırlığı olan Senato seçimlerinde 2. tura kalan Georgia eyaleti nedeniyle henüz Senato temsili durumu açıklığa kavuşmamıştı.

Senato'da Georgia için boş durumda bulunan 2 senatörlük için de 5 ocak günü yapılan seçimlerde münhal sandalyelerin ikisini de demokrat adaylar kazanmış, böylece Başkanlık seçimleri ve Temsilciler Meclisi'nden sonra Senato'da da hakimiyet demokratlara geçmiştir. Bu durum itibariyle önümüzdeki dönemde ABD iç ve dış politikalarında tamamen demokrat ağırlıklı bir yönetim olacaktır.

ABD sisteminde (bugün itibariyle Demokrat Parti'li K.Harris) Bşk.Yardımcı Senato'nun da başkanı olmakta ve 2 parti arasındaki oy eşitliği doğması durumunda oyu ile kendi partisi lehine dengeyi bozabilmektedir.

Bununla birlikte Başkan Biden'ın makamına oturması ve görevine başlamasının son aşamalarından biri olan 6 ocak günü Kongre'de oy sayımı (538 seçici/delegenin oyu) aşamasında bir grup Trump taraftarının, yine adıgeçenin kışkırtıcı söylemleri neticesinde Kongre binasını basmaları, 5 kişinin yaşamını

yitirmesi yakın ABD tarihinde eşi görülmemiş bir gelişme olmuştur. (Benzeri gelişme geçtiğimiz yüzyılda İngiliz işgali döneminde yaşanmıştı) Bu olaylara karşı ülkenin üniversiteleri, basın çevreleri, siyasi yapıları ve kendi partisinden (cumhuriyetçi parti) önemli isimler büyük tepki göstermişler, adigeçenin istifa / azil sürecinin başlatılması çağrıları yapılmıştır.

Nitekim 11 Ocak 2021 günü Temsilciler Meclisi Başkanı Pelosi insiyatifi ele alarak, Başkan Yardımcısına, Trump'ın (25. madde usulüyle) görevinden uzaklaştırılması çağrısında bulunmuş, aksi takdirde adigeçen hakkında azil sürecinin Kongre'de başlatılacağını açıklamıştır. Bu konuda yarın (13 Ocak) Temsilciler Meclisi'nde bir oylama yapılması ihtimali doğmuştur.

Sözkonusu gelişmenin ülke yönetim tarihinde ve geleceğinde önemli sonuçları olacaktır. Bu çerçevede sürecin sadece ülke içinde değil ABD'nin önümüzdeki dönemde dış dünya ile ilişkilerinde de etkili sonuç ve yansımaları görülecektir.

Demokrat lider Biden henüz DP'nin başkan adayı bile olmamışken; Başkan seçildiği takdirde ülke içinde ve dış dünya ile ilişkilerinde "demokrasi ve otoriterlikle mücadele" anlayışının hakim olacağını açıklamıştı. Yeni gelişmeler çerçevesinde bu bakış açısının da önplana çıkması sözkonusu olabilecektir.

Sonuçta 3 kasım seçimlerinin son aşaması olarak Kongre'de gerekli oylama ve sayımlar da yapılmış, Biden'ın doğal olarak Başkanlığı teyid edilmiştir. Son aşamada ise Biden 20 Ocak 2021 günü yemin ederek resmen Başkanlığına başlayacaktır. Adigeçenin birlikte çalışacağı isimleri atama süreci de devam etmektedir.

***ABD Başkanı Trump'**ın görevini yeni Başkan Biden'e devretmesine birkaç hafta kala veto ettiği 2021 ABD savunma bütçesi için ikinci kez onay süreci gerçekleştirilmiştir. Taslak gerek Temsilciler Meclisi gerek Senato'da 2/3 üzerinde bir çoğunlukla tekrar onaylandığı cihetle ikinci veto imkanı bulunmayan Trump'ı aşarak yürürlüğe girmiştir. Yasada Türkiye'nin Rus S400 sistemlerini alması nedeniyle ihraç edildiği F35 uçakları projesinde daha önce Türkiye'ye verilmiş 6 uçağın bu kez ABD hava kuvvetlerine devri hususu da bulunmaktadır.

Yine aynı yasada Türkiye'ye yönelik birtakım yaptırımlar uygulanması da vardır. Ancak halihazırda bazı yaptırımlar uygulanmakta bulunduğu cihetle yenilerinin devreye girip girmeyeceği Biden yönetiminin görevine başlamasıyla birlikte ortaya çıkacaktır.

*Trump yönetiminin son günlerinde ABD-Tayvan ilişkilerinde uyguladığı, Çin'in hassasiyeti nedeniyle kısıtlamaları kaldırma kararını alması, bilhassa ABD-Çin-Tayvan ilişkilerinin geleceği bakımından önemli bir gelişme olmuştur. ABD-Çin gerginlikleri, diğer taraftan ABD'nin son dönemde Tayvan ile siyasi-askeri vb. ilişkilerini geliştirmeye yöneldiği dikkate alındığında Trump yönetiminin bu son adımının pek de sürpriz teşkil etmediği anlaşılabilecektir.

*Rusya'nın Kafkasya bölgesindeki etki alanını genişletme faaliyetleri kesintisiz devam etmektedir. Nitekim dün (11 Ocak 2021) Moskova'da Putin'in evsahipliğinde yapılan Üçlü Zirve'de Putin-Aliyev ve Paşinyan 44 savaşı sonrasında bölgede yaşanan gelişmeleri değerlendirmişlerdir.

***İran-ABD** gerginliğinde yılın ilk günlerinde yeni dalgalanmalar yaşanmıştır. Başkan Trump görevini devretmeden önce, ABD'nin İran nükleer tesislerine karşı saldırılar gerçekleştirebileceği yönündeki bazı iddialar İran'dan büyük tepki görmüş, karşılıklı tehditlere yol açmıştır. Bu gelişmeler şimdiki aşamada ABD içinde yaşanan gelişmelerin gölgesinde kalmıştır.

***Fas ile Cezayir** arasında onyıllardır hakimiyet sorunu olan aidiyeti tartışmalı B.Sahara meselesinin ilişkilerin normalleştirilmesine dair İsrail-Fas mutabakatını müteakiben ABD'nin girişimleriyle Fas lehine gelişme gösterdiği malumdur. Bu gelişmeler sonrasında bölgede yeni konsoloslukların açılması sürmektedir. Nitekim 14 aralık 2021 günü B.Sahara'da Bahreyn temsilciliği açılmıştır. ABD'de de yakın dönemde konsolosluk açacaktır. Keza Mısır'ın da ileride bu yönde adımlar atabileceği ileri sürülmektedir.

Cezayir ise, ABD'nin Fas'ın B.sahara üzerinde hakimiyetini tanımasının bütün BM kararlarına da aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmekte ve gayri meşru olduğunu söylemektedir.

***Katar ile başını S.Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır**'ın çektiği, daha sonra Ürdün gibi ülkelerin de katıldığı bir grup ülke arasında Haziran 2017'de başlayan, Katar'la diplomatik ilişkilerin kesilmesini ve kapsamlı ambargoları içeren diplomatik krizde geçtiğimiz hafta ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik önemli gelişmeler olmuştur. Hatırlanacağı üzere, bahsekonu ülkeler ambargolarına gerekçe olarak Katar'ın İran'la ilişkilerini, bazı "radikal gruplara" desteğini, El Cezire TV kanalının yayınlarını göstermişler, ayrıca bu kanalın kapatılmasını ve Türkiye ile askeri ilişkilerinin de kesilmesini talep etmişlerdi.

Geçen dönemde sorunların çözümü yönünde uzun süre herhangi bir gelişme olmamıştır. Bununla birlikte Trump yönetimi ile Kuveyt'in arabuluculuğuyla başlatılan temaslar neticesinde adıgeçen ülkelerle Katar arasında deniz, hava ve kara sınır kapılarının 4 Ocak gününden itibaren tekrar açılması kararlaştırılmıştır. Bu mutabakatın ardından 5 Ocak 2021 günü S.Arabistan- Ula KİK Liderler Zirvesi sırasında imzalanan Dayanışma ve İstikrar Bildirisi ile diplomatik ilişkiler tekrar tesis edilmiş, ambargo sonlandırılmıştır.

S.Arabistan lideri bin Salman gelişmelerden duyduğu memnuniyeti dile getirmiş, arabulucukları için Kuveyt ve ABD'ne de teşekkür etmiştir. Nitekim (Trump'ın) damadı Kuşner de KİK Zirvesi'nde hazır bulunmuştur.

Gelişmelerin ABD-İsrail-KİK-İran ilişkileri bakımından da bölgesel düzeyde etkilerinin olması beklenmektedir.

***Çin insan hakları ihlalleri** şampiyonluğunu küresel ölçekte kesintisiz ve rakipsiz şekilde sürdürmektedir ! Nitekim geçtiğimiz hafta China Daily isimli bir gazetede yeralan bir haberde; Sincan Kalkınma Araştırma Merkezi'nin son raporuna atfen;

-2018 verilerine göre D.Türkistan'da doğum oranlarının ve nüfus artışının önüne geçildiği, bu gelişmenin aile planlamasına karşı direnen “radikalizme” karşı da sağlandığı, aşırılıkla mücadele edilerek, Uygur kadınların özgülleştirildiği, cins eşitliği ve üreme sağlığının tesis edildiği,

-Neticede, bölgede doğum oranlarının 2017'deki % 1.6'dan 2018' de % 1' e düştüğü, Uygur nüfusunun ise 2010'da 10.2 milyondan 2018'de 12.7 milyona yükseldiği iddia edilmiştir.

Öte yandan Çin ile Türkiye arasında 13 Mayıs 2017 tarihinde imzalanan “Suçluların İadesi Anlaşması” nın Çin Halk Kongresi'nde 25 Aralık 2020 günü onayını müteakiben Türkiye'nin de atabileceği mütekabil adımlara dair ülkemizde yerleşik Uygur diasporasında büyük bir endişe doğmuştur. Bu endişe Çin tarafının onay sürecinin hızlandırılması yönünde Türkiye'ye baskı yapması ihtimali bakımından haklı bir tepki olmaktadır. Nitekim bazı Çin basın organlarının bu yönde bazı haber ve yorumlara yervermeleri de bu endişeleri artırmaktadır. Sözkonusu anlaşma Cumhurbaşkanlığı tarafından TBMM'ne sevk edilmiş durumda olup, ilgili komisyonlarda onay süreci için beklemektedir.

***Yerel sorunlar, istismar, bölge klan çatışmalarıyla** her zaman gündemde olan Kırğız Cumhuriyeti'nde protestolarla geçen Ekim-2020 Meclis seçimleri

sonrasında ülkede olaylar çıkmış, sonuçta geçtiğimiz hafta sonu cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması kararı alınmıştı. % 40 gibi çok düşük katılımlı seçimler neticesinde Caparov cumhurbaşkanlığını ilk turda kazanmıştır.

Kardeş Kırgız halkını ve Caparov'u tebrik ediyor, iki ülke arasında güçlü,gelişmiş ve derin ilişkiler, işbirliği diliyoruz.

*Covid19'la mücadelede büyük ve tarihi bir adım atan Dr.Şahin ve Dr.Türeci'yi bir kez daha tebrik ediyoruz.

Önceki haftalarda Spiel tarafından Yılın Kişileri seçilen adıgeçenler bu kez de Time dergisinin özel sayısında yine yılın kişileri tarafından seçildiler. Time dergisi 2020 için Biden-Harris ikilisini seçtiği için çeşitli eleştirilere maruz kalmıştı. Bu kez Şahin-Türeci'nin hakkı verilmiş olmaktadır !

*2021' in beklentiler takvimi'nde neler yeralacak. Yıl içinde bölgede ve dünyada yaşanması muhtemel, neredeyse bütün önemli dış politika gelişmelerinin dolaylı / dolaysız mutlaka Türkiye ile bağlantıları olacaktır. Dolayısıyla Türkiye'yi neredeyse hiçbir bölgesel / küresel gelişmenin dışında görmek mümkün olmayacaktır.

Yakinen izlenmesi yararlı ve gerekli bazı ana başlıklar; (listenin genişletilmesi şüphesiz mümkündür !)

-Türkiye'nin dünya'daki değerli yalnızlığının! sona erdirilmesi için atılacak adımlar en çok merak edilen konulardandır.

-ABD/Başkan döneminin başlaması. ABD-Türkiye ilişkileri, yaptırımlar, ilişkilerde normalleşme perspektifi.

-ABD-İran gerginliği; Nükleer dosya.

-Doğu Akdeniz gelişmeleri. Türkiye-AB ve Yunanistan/GKRY müttefiki blok

- Türkiye'nin önündeki sınamalar; Libya, Suriye, Körfez-KİK gelişmeleri

-Türkiye-NATO

- ABD/Afganistan barış süreci.Taliban ve Kabil hükümetiyle ilişkiler

-ABD- Rusya, Çin vb. otoriter ülkeler arasındaki ilişkiler.

-Kafkasya; Türkiye-Rusya-Azerbaycan. 44 savaşının etki ve sonuçlarının izlenmesi, Rus barış gücünün konumu, Y.Karabağ'ın statüsü sorunu.

- Çin, Rusya (S400 vb.) Myanmar (Gambia'nın bu ÷lkeye karşı İslam İşbirliğı teşkilatı adına başlattığı Ulus.Adalet Divanı süreci),

-Orta Doğı; ABD/ İsrail stratejisinin etki alanlarını genişletme adımları. Barış için Refah Planı bağlamında gelişmeler. İsrail seçimleri.Yemen,İrak

- Afrika; Covid19 etkileri, Batı Sahara/ Fas-Cezayir ilişkileri, Etopya, Mali vb. iç savaşlar.

-Latin Amerika- ABD/Venazuela ilişkileri.

-Avrupa süreçleri; AB zirveleri, Macaristan/Polonya vb./ AB sorunları, Belarus demokrasi hareketlerinin akibeti. NATO süreçleri.

-Bölgesel/ Küresel insan hakları gelişmeleri. İslamfobia.

-BM, İİT süreçleri (Pakistan-S.Arabistan bloklaşması) ve Zirveleri.

*Yurtdışı teşkilatlanma girişimleriyle ilgili olarak çeşitli ÷lkelere yönelik bazı ön çalışmalar başlatılmış olup gelişmeler hakkında peyderpey bilgi paylaşılacaktır. Bu konuda görüş veya önerileri olan değerli yol arkadaşı ve dostlarımızın Başkanlığımızla temas etmelerini bekliyoruz.

Değerli İl Başkanlarımızın ve İllerdeki Dış İlişkiler Başkanlarımızın bilgisine; I. Dış İlişkiler Başkanları Toplantımızın esasen geçtiğimiz Kasım 2020'de yapılması planlanmış, programı da hazırlanmışken son anda ertelenmesi zaruretinin doğduğu hatırlanacaktır. Sözkonusu toplantımızın önümüzdeki yakın dönemde düzenlenmesi öngörülmekte olup, konunun PBK'da ele alınmasını müteakiben İl Başkanlıklarımıza mütemmim bilgi verilecektir.

22 Ocak 2021

GP SİVİL TOPLUM VE HALKLA İLİŞKİLERDEN SORUMLU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SN. SELÇUK ÖZDAĞ'A 15 OCAK 2021 GÜNÜ YAPILAN MENFUR SALDIRIYI BİR KEZ DAHA ŞİDDETLE KINIYORUZ.

SN. ÖZDAĞ' A YÖNELİK BU SALDIRIYA KARŞI BÜYÜK BİR DAYANIŞMA VE BİRLİK İÇİNDE HAREKET EDEN, SON DERECE KARARLI BİR TUTMLA HER ZEMİNDE TEPKİSİNİ ORTAYA KOYAN VE DESTEKLERİNİ ESİRGEMEYEN BÜTÜN DEĞERLİ DOSTLARIMIZA MÜTEŞEKKİRİZ.

GÜZEL, AYDINLIK, ADİL, ŞEFFAF VE TEMİZ BİR TÜRKİYE HEDEFİMİZE DOĞRU YOLUMUZA DEVAM EDİYORUZ. DAHA GÜZEL BİR GELECEK İÇİN DAHA KARARLI VE DAHA GÜÇLÜ OLARAK...

**Ana Başlıklar; Son dönem gelişmelerine ABD'de Başkan Trump'a karşı başlatılan azil süreci damgasını vurmuştur. ABD ve dünya 20 Ocak 2021'den itibaren yeni ABD yönetimine hazırlanmaktadır. Türkiye-ABD ilişkilerinde önümüzdeki dönemde ele alınması gereken çok sayıda sorunlu dosya mevcuttur. Filistin'de Meclis, Devlet Başkanlığı ve Ulusal Konsey seçimlerinin 2021 içinde yapılması yönünde alınan karar önemlidir. Son dönemde NATO 2030 ismiyle yayımlanan rapor kaydadeğer değerlendirmeleri içeren bir belge olmuştur. Raporun Türkiye'ye yönelik olduğu akla gelen birtakım yorumları da bulunmaktadır.*

*ABD'de 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan Başkanlık, Temsilciler Meclisi ve (kısmi) Senato seçimlerini müteakiben 6 Ocak 2021 günü ülkede meydana gelen tarihi önemi haiz gelişmelerin yansımaları sürmektedir.

Nitekim Trump destekçisi bazı grupların Kongre binasını basmaları akabinde adıgeçenin azil sürecini başlatan yeni bir dönem de başlamıştır. Bu şekilde Trump ABD tarihinde 2. kez azil süreciyle yüzyüze kalan ilk Başkan olmaktadır.

Trump'ın Başkan Yardımcısının azil konusunda öncülük etmeye yanaşmaması (25 madde yöntemi) üzerine bu kez Kongre içinde azil çalışmaları başlamış, ilk aşamada 12 Ocak 2021 günü Temsilciler Meclisi'nde Cumhuriyetçi Parti'den bir grubun da desteğiyle azil yönünde karar alınmıştır. Karara destek veren CP'li temsilcilerin Trump taraftarlarının saldırılarından endişe ettikleri basında yer almaktadır. Azil sürecinin ikinci aşaması ise Senato'da olacaktır. Ancak Senato'daki bu sürecin nasıl ve hangi aşamada yapılabileceği hususunda ABD Kongresi, kamuoyu ve basınında tartışmalar devam etmektedir. Biden dönemi resmen başladığı cihetle demokrat yönetimin bu konuda izleyeceği usul de

henüz belli değildir. Aynı şekilde; Senato’da yapılması öngörülen yargı sürecine kimin başkanlık edeceği de tartışma konusudur. Zira, görevini halen sürdürmekte olan Başkanların azli sözkonusu olduğunda bu görev Anayasa’ya göre Yüksek Mahkeme başkanına düşmekteyse de, Trump örneği gibi, görevden ayrılmış bir Başkanın Senato’daki yargı usulü konusu belirsizdir ve bununla ilgili farklı yorumlar bulunmaktadır.

20 Ocak 2021 tarihinden itibaren ABD yönetimine, Başkanlığın yanısıra Kongre’nin her iki kanadında da güçlü şekilde temsil edilen Demokrat Parti gelmektedir. Bu yeni dönem gerek ABD içinde gerek ABD’nin Türkiye dahil dış dünya ile ilişkilerinde ciddi sınamaları da beraberinde getirecektir.

Bu meyanda; Biden yönetiminin muhtemel dışişleri bakanı Blinken Senato dış ilişkiler komitesi’nde geçtiğimiz gün yaptığı sumununda; Türkiye’nin NATO müttefiki gibi davranmadığını, S400’ler bağlamında Türkiye’ye yeni yaptırımlar getirilmesi hususunun Vaşington’da değerlendirilebileceğini ileri sürmüştür. Adıgeçen Türkiye için “sözde müttefik” tanımını da kullanmıştır.

***Başkan Biden**’ın yemin konuşmasında İncil’den atıflar da yaparak vurguladığı hususlar arasında “...demokrasinin değer ve anlamı, Birlik içinde yaşam, bütün engellerin Birlik içinde aşılabileceği, bu olmadığı takdirde barışın, ilerlemenin olamayacağı, Birlik olmazsa bir Amerikan milletinden de bahsedilemeyeceğini, herkesin birbirine saygı göstermesi, görmesi, dinlemesi gerektiği” vb. de dikkat çekmiştir. Özetle Biden’in Amerikan halkına yaptığı ilk konuşmada Birlikte Yaşam ve Demokrasi anahtar unsurlar olarak yer almıştır.

Yeni Başkan Biden’in makamındaki ilk gününde aldığı kararlar arasında Paris İklim Anlaşması’na geri dönüş, Trump döneminde getirilen bazı müslüman ülke vatandaşlarına ABD’ne giriş yasağı uygulamasının iptali gibi dikkat çekici adımlar da bulunmaktadır.

***Biden döneminde Türkiye-ABD ilişkilerinin** önünde çok ciddi sorunlar mevcuttur. Bunlar arasında bazılarını şu şekilde vurgulamak mümkündür;

-Türkiye’nin Rusya, Çin, İran ile ilişkilerine ABD’nin bakışı

-S400 dosyası

-Türkiye’nin NATO içindeki konumu / Biden yönetiminin NATO’ya ve ittifak ilişkilerine verdiği önem.

-Biden üzerinde etkili lobilerin (bilhassa Yunan) faaliyetlerini artırmaları

-Kıbrıs, D.Akdeniz, Suriye, Irak, 1915 konuları.

-Türkiye'nin İsrail ile sorunlu ilişkileri ve Biden yönetiminin İsrail'e bakışı (İsrail'in güvenliği vb.)

-Biden yönetiminin dış dünya ile temaslarında demokrasi unsurunu ana nokta görmesinin ilişkilere getirebileceği yeni boyutlar (ABD'de yapılacak 2021 Demokrasi Zirvesi'ne kimlerin davet edileceği vb.)

***ABD'de demokrat yönetimin başlaması şüphesiz küresel ölçekte de izlenen bir gelişme olmaktadır. Örneğin Arap dünyasında** yeralan Biden'den beklentilere dair yorumlara bakıldığında “Arap-İsrail sorununun çözümüne, İran'ın bölgesel etkisinin sınırlandırılmasına ve dini radikalizmle mücadeleye katkı vermesi” gibi hususların öne çıktığı görülmektedir. Trump döneminde, ABD Büyükelçiliğinin Tel Aviv'den Kudüs'e taşınmasının ise Arap dünyasının neredeyse tamamında yanlış bir adım olarak görüldüğü de dikkat çekmektedir. (Bununla birlikte Başkan Biden döneminde bu konuda herhangi bir geri dönüş beklenmemesi gerektiği adıgeçenin ilk açıklamalarından anlaşılmaktadır)

***Türkiye-Yunanistan** arasında geçtiğimiz yaz döneminde yoğunluk kazanan, AB, ABD vb. başta olmakla Türkiye'nin karşısında geniş bir cephenin oluşması sonucunu da doğuran gerginlikler sürecinde Türkiye ile Yunanistan arasında istikşafi görüşmelerin yapılması da kararlaştırılmıştı. Bugüne kadar 60 (!) kez yapılan, 2016'da da ara verilen bu görüşmeler trafiğine uzun bir aradan sonra 25 Ocak 2021 günü İstanbul'da 61. kez devam edilmesi kararlaştırılmıştır. Öte yandan toplantı gündemi de büyük merak konusudur. Zira Türkiye için Ege denizi bağlantılı kaydadeğer sayıda sorunlar mevcutken Yunanistan için Türkiye ile ele alınabilecek tek mesele kıta sahanlığı konusudur. Her iki tarafın üst düzeyde bu hususta yaptıkları açıklamalar da konuya açıklık getirmemektedir. Herhalukarda tarafların ikili düzeyde bir araya gelmeleri yararlı ve önemlidir.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias önceki gün Parlamento da yaptığı konuşmada Yunanistan'ın istediği bölgede ve istediği anda karasularını genişletme hakkının bulunduğunu açıklamıştır. 61. toplantıya bu ortamda girilmesinin sonuçları hakkında pek de iyimser olunmaması gerektiğinin de kanaatimizce bir işareti olmaktadır.

***Yunanistan Başpiskoposu Yeronimos**’un bir TV programında “İslam’ın bir din olmadığını, müslümanların savaş yanlısı insanlar olduğunu “ ileri sürmesi başta Batı Trakya’da olmak üzere büyük tepkiler doğurmuştur.

Nitekim Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu bu sözlere cevaben yaptığı açıklamada “bu ifadelerin kınandığı, bu zor dönemde din adamlarının İslam karşıtı söylemler yerine barışçı ve birleştirici bir dil kullanılması gerektiği” hususlarına yer vermiştir.

***Ermenistan işgali altındaki** bölgelerin büyük bir kısmının kurtarıldığı 44 gün savaşı döneminde büyük bir işbirliği sergileyen Azerbaycan, Türkiye ve Pakistan dışişleri bakanlarının İslamabad’da biraraya gelmeleri önemli olmuştur. İlk kez 3 yıl önce Bakü’de yapılan üçlü toplantı’nın ikincisinin neden bu kadar uzun bir süre geciktiği hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Herhalukarda gerek ikili, gerek bölgesel (YKarabağ, Keşmir vb) konularda işbirliğinin geliştirilmesi için bu tür süreçler yararlıdır.

Nitekim Bildiride de her bir taraf için önem arzeden konulara (İslamfobia, Keşmir, Yukarı Karabağ, Kıbrıs vb.) yer ayrılmış ve karşılıklı destek beyan edilmiştir.

Öte yandan, Pakistan ve Azerbaycan İslam İşbirliği Teşkilatı gibi forumlarda son derece aktif bir performans sergilerken Türkiye’nin bilhassa son Nijer toplantısında D.Türkistan gibi konulardaki pasif tutumu dikkat çekici olmuştur.

***Azerbaycan basını Türkiye’nin ülkede askeri üs kuracağı** iddialarını geniş şekilde işlemektedir. Bununla birlikte Azerbaycan tarafı bu iddiaları reddetmekte, Azerbaycan’ın bağlantısızlık politikası izlediğini, bu çerçevede, Azerbaycan’ın da taraf olduğu uluslararası andlaşmalarla öngörülmüşler dışında yabancı üslerin tesisinin sözkonusu olmayacağını ifade etmektedirler.

Yine Azerbaycan kamuoyu ülkeye gelen Rus barış gücünün statüsüyle ilgili gelişmeleri geniş şekilde ele almayı sürdürmektedir.

Ermenistan Cumhurbaşkanı A.Sarkisyan, son olarak kaleme aldığı “4.Cumhuriyete Doğru” başlıklı makalesinde; Başbakan Paşinyan’ın istifa etmesi, anayasada bazı değişiklikler yapılması ve Cumhurbaşkanının yetkilerin genişletilmesini çağrılarını sürdürmüştür.

***Türkiye-Çin;** Çeşitli uluslararası basın organlarında, son olarak da Nikkei Asia’da yayınlanan bir makalede, Türkiye Çin Covid19 aşısıyla Uygurları takas

etmekle suçlanmaktadır. Makalede, Çin'in Türkiye'nin verdiği aşı siparişini geciktirdiği, zira Pekin'de 13 Mayıs 2017'de imzalanan "Suçluların İadesi Andlaşması" nı Türkiye'nin de onaylamasını istediği (Çin adigeçen andlaşmayı aralık 2020'de onaylamıştı) ileri sürülmektedir. Bilhassa ülkemizde yerleşik Uygurların bu konudaki rahatsızlığı devam etmektedir.

Öte yandan Çin'in D.Türkistan'daki baskı ve ağır uygulamaları dünya kamuoyunun gündeminde geniş şekilde işleniyor. İngiliz Parlamentosu, bir ülkede insanlık ve soykırım suçunun işlendiği yönünde bir kararın İngiliz yargısında alınması durumunda o ülkeyle ticaret anlaşması **yapılmamasına** ilişkin yasa taslağı geçmedi. İktidar ve muhalefet de geniş şekilde taslağa destek verdi. İngiliz hükümeti de Çin'in uygulamalarını eleştirmekle birlikte bu konudaki kararın ülkelerin değil uluslar arası mahkemelerin kararlarıyla verilmesi gerektiğini savunuyor.

Çin'e yönelik benzer eleştiriler Japonya'dan da geldi ve Japonya'nın Uygurlara yönelik baskılarından büyük endişe duyulduğu Hükümet sözcüsünce açıklandı.

Sn.Genel Başkanımız ve Partimiz de bu konudaki hassasiyetlerimizi hemen her vesileyle halkımız ve kamuoyumuzla paylaşmaya büyük önem veriyoruz. Ülkemiz içi ve dışındaki Uygur diasporasının da bu durumun farkında olduğunu ve memnuniyetle karşıladığını görmekteyiz.

Buna mukabil Hükümet ise bu konudaki kabul edilemez suskunluklarını sürdürüyorlar.

***Filistin Meclisi,** Devlet Başkanlığı ve Ulusal Konsey seçimlerinin 2021 içinde belirli bir takvime göre yapılması yönünde alınan karar önemli olmuştur.

Söz konusu seçimler en son 15 yıl önce yapılmış, Meclis çoğunluğunu Hamas, devlet başkanlığı seçimini ise Fetih Hareketinden M.Abbas kazanmıştı. Ardından yaşanan gelişmelerde, iki taraf arasında büyük sorunlar doğmuş, FH B.Şeria'da hakimiyet kurmuş, buna mukabil Hamas da Gazze'yi yönetmeye başlamıştı. Sorunların önemli yönlerinden birini ise Hamas'ın başta ABD ve AB tarafından terör örgütü olarak görülmesi teşkil etmektedir. İki kanat arasındaki en son görüşmelerden biri Eylül 2020'de İstanbul'da yapılmıştır.

Bilindiği üzere bilhassa Başkan Trump döneminde Filistin hareketi büyük zararlar görmüş, ABD, FKÖ'nün ülkesindeki ofisini kapatmış, BE'liğini Kudüs'e taşımış, İsrail ve müttefik Arap ülkeleriyle birlikte Filistin'i tarihe gömecek Refah İçin Barış Planı'nı ise Şubat 2020'da Vaşington'da ilan etmiştir.

***NATO'nun** gelecek vizyonunu değerlendirmek üzere 2019 yılındaki Liderler Zirvesi sırasında uzmanlarca hazırlanması kararlaştırılan rapor geçtiğimiz hafta açıklanmıştır.

Rapor çeşitli önerileri de içeren 3 bölümden oluşmakta, NATO'nun dünya tarihini en başarılı askeri ittifakı olduğu belirtilmekte (benzer tanımlamanın J. Biden tarafından seçim kampanyasında da yapıldığı hatırlanacaktır) ve 2030'lara gidilen süreçte NATO'nun karşılaşabileceği tehditlere ve bunlara karşı atılması gereken adımlara dair değerlendirmeler yapılmaktadır.

Çin, Rusya, terör, enerji güvenliği, iklim, salgınla mücadele vb. gibi başlıkların yereldiği raporda;

-Rusya'nın bir tehdit olarak vurgulandığı, Rusya'nın bu tehditlerine karşı birlik içinde hareket edilmesi gerektiği, Rusya'nın eski SSCB ülkelerin üzerinde hakimiyet tesis etmek istediği, bu lkelerdin NATO ile ilişkiler geliştirmelerinin de önünde engel oluşturduğu,

-Çin'in de keza tehdit kaynağı olduğu, bu ülkenin ayrı bir küresel stratejik gündeminin bulunduğu,

-Bu iki ülkeye karşı NATO içinde uyumun önemli olduğu, bu hususta siyasi görüş farklılıklarının tehlikeli olabildiğini zira bunların ideolojik ve jeopolitik tehdit kaynağı olan bu ülkelerce istismar edilebildiği, bu tehditlerle her bir üyenin bireysel olarak baş edemeyeceği ve bunlara karşı birlik gerektiği ve

-NATO-AB ilişkilerinin geliştirilmesinin şart olduğu vb. hususlar da kaydedilmektedir.

***Faaliyetler;**

Geçtiğimiz Kasım 2020 döneminde Genel Merkez'de yapılması planlanmışken salgın muvacehesinde son anda ertelenmesi zarureti doğan "İl Dış İlişkiler Başkanları I. Toplantısı" nın şubat 2021 döneminde Genel Merkez'de yapılması PBK'nın 19 Ocak 2021 tarihli toplantısında onaylanmıştır.

Toplantıyla ilgili detaylar önümüzdeki dönemde Başkanlığımızca İl Başkanlıklarımıza iletilecektir.

3 Şubat 2021

Ana Başlıklar; Türkiye-Yunanistan ilişkileri, ABD’de yeni dönem, Türkiye-ABD ilişkileri, Rusya’da muhalif gösteriler, Fransa-Cezayir, Estonya, Libya, Myanmar.

(EK; Dış İlişkiler Başkan Danışmanı Seda N.ORBAY’ın ABD seçimlerine ilişkin değerlendirme notu)

***Türkiye ile Yunanistan** arasında mevcut ikili sorunların ele alınması ve değerlendirilmesi amacıyla 2002-16 döneminde 60 tur olarak yapılan görüşmelerin (istikşafi görüşmeler) 5 yıl sonradan tekrar başlatılması kararıyla birlikte 61.tur 25 Ocak 2021 günü İstanbul’da yapılmıştır.

Toplantıda hangi gündem maddeleri üzerinde durulduğu hakkında taraflarca aydınlatıcı bilgi paylaşılmamıştır. Ancak genel anlamda Yunanistan tarafının deniz yetki alanları dışında Türkiye ile başka bir konuyu ele alma niyetinde olmadığı bilinmektedir. Bu bakımdan, örneğin anlaşmalar gereği silahlandırılmamış olmaları gereken adaların durumunun İstanbul’da ele alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Muhtemelen iki taraf genel bir zemin yoklaması çerçevesinde görüşmüşlerdir.

İstanbul toplantısının yapıldığı gün Yunanistan ile Fransa arasında 3 milyar usd hacminde 18 Rafale uçağının alımına ilişkin anlaşmanın imzalanması da dikkat çekici olmuştur

Bu dönemde Yunanistan kamuoyu ve basın çevrelerinin gelişmelerle ilgili yorumlarına bakıldığında genel olarak ;

-Türkiye’nin ana tehdit olarak görülmeye devam edildiği,

-Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların Türkiye-AB sorunlarına dönüşmesinin önemli bir kazanç olarak değerlendirildiği ve

-Gelecek dönemde Yunanistan için AB ve NATO içindeki konumunun güçlendirilmesi ve yeni ABD yönetimi ile Doğu Akdeniz gelişmeleri konusunda eşgüdümün artırılması

gibi hususların öne çıktığı görülmektedir.

Öte yandan Yunanistan siyaseti ve kamuoyunda ; Türkiye ile bağlantılı konular gündemdeki ağırlığını korumayı sürdürmektedir. Son olarak Savunma Bakanı

bir mülakatında, “Türkiye’den tehdit geldiği müddetçe Ege adalarının silahsızlandırılmasının sözkonusu olmayacağını, esasen bu konuları ikili olarak müzakere dahi etmeyeceklerini, diğer taraftan silahlanma faaliyetlerini sürdürdüklerini, zamanı geldiğinde (Türkiye’nin ihraç edildiği) F35 uçakları projesiyle de ilgileneceklerini” ifade etmiştir.

***ABD’ de yeni Başkan Biden** döneminin ilk dış politika adımları ortaya çıkmaya başlamıştır.

-Başkan Biden BMGS Guterres’e yazdığı mektubunda, Başkan Trump’ın daha önce yazdığı ve ABD’nin 6 Haziran 2021 tarihinden itibaren Dünya Sağlık Örgütü’nden ayrılacağını bildiren mektubunun geri çekildiğini bildirmiştir. Bu durumda ABD DSÖ üyeliğini sürdürecektir.

-ABD; BM’de yaptığı bir beyanla, Filistin’de iki devletli çözüm ilkesini vurgulamış, Trump döneminde kapatılan Filistin’in ABD’deki temsilciliklerinin yeniden açılacağını ayrıca yine ABD’nin Filistine bazı ekonomik yardım paketlerinin tekrar başlatılacağını açıklamıştır. Bu adımlar bir bakıma ABD’nin geleneksel politikalarına dönüş olarak da görülebilecektir.

Bununla birlikte nihai bir İsrail – Filistin barışı henüz yakın vadede mümkün gözükmemektedir. Trump’ın geçtiğimiz yıl ocak ayında açıkladığı sözde Refah için Barış Planı hakkında Biden’in tutumu da henüz net olarak ortaya konulmamıştır. Benzer şekilde, Biden ve yardımcısı K.Harris’in İsraille ilişkilere (bir bakıma bütün ABD başkanları gibi) büyük önem verdikleri, geçmişteki beyan, tutum ve politikalarıyla bu desteklerini açıkça ortaya koydukları da gözönüne alındığında, Biden döneminde İsrail, Filistin konularında herhangi bir radikal değişim de esasen pek beklenmemektedir. Keza Başkan Biden ekibinde güçlü Yahudi isimlerin bulunduğu da dikkat çekmektedir.

Öte yandan; ABD eski Başkanı Trump’ın görevi yeni Başkan Biden’e devretmesinin ardından azil sürecinin hangi usul esasında sürdürüleceği bir müddettir ABD içinde tartışma konusu olmaktaydı. Hatırlanacağı üzere azil süreci Temsilciler Meclisi’nde başlamış, Senato’da ise bilahare ele alınması kararlaştırılmıştı. Senato’da da Demokrat-Cumhuriyetçi dengesi bulunduğu cihetle Trump’ın azil sürecinin tamamlanabilmesi için en az 17 cumhuriyetçi senatör’ün de demokratlarla birlikte Trump aleyhine adımı desteklemesi gerekmektedir.

Bununla birlikte bugün itibariyle Senato’da yeterli sayısının bulunamadığı, böylelikle de Trump’ın azil sürecinin durdurduğu anlaşılmaktadır.

*Öte yandan **ABD-Türkiye** ilişkilerinde de bir takım sorunlu alanlar tedricen belirmeye başlamıştır. Geçtiğimiz günlerde yeni dışişleri bakanı Blinken Türkiye’yi “sözde müttefik” olarak tanımlamışken bu kez de Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Danışmanı Sullivan’ın, AB’deki muhatabıyla yaptığı görüşmede “Çin ve Türkiye gibi kaygı verici konularda birlikte çalışma hususunda mutabık kaldıklarının” açıklanması kritik gelişmelerden birini teşkil etmiştir. Öte yandan ABD’deki çeşitli düşünce kuruluşları da ABD’nin yeni yönetimine Türkiye’yle ilgili dış politika telkinlerini sürdürmektedirler. Geçtiğimiz hafta FDD (Demokrasilerin Savunulması Vakfı) “Trump’dan Biden’a ABD; Ulusal Güvenlik için İleriye Yol” başlıklı raporunda Türkiye’ye de bir bölüm ayırmış, insan hakları alanında Türkiye’ye Küresel Magnitsky uygulamaları dahil yaptırımlar uygulanmasını, S400 sisteminden vazgeçmesi için baskı yapılmasını, CAATSA yaptırımlarına sıkıca devam edilmesini, Türkiye’nin F35 programının dışında tutulmaya devam edilmesini, keza Türk şirketlerinin de tedarik zincirinin dışında bırakılmasını, Türk ekonomi programlarına swap gibi yollarla destek verilmemesini, Doğu Akdeniz gibi konularda da AB ile eşgüdüm yapılmasını telkin etmiştir.

Bütün bunlar yeni dönemde Türkiye-ABD ilişkilerinin gergin geçeceğinin bazı işaretleri arasında görülmelidir.

*Benzer şekilde; Türkiye-ABD liderlikleri arasında üst düzeyde (Başkan, Bakan) bugüne kadar henüz herhangi bir temas olmadığı da dikkat çekmektedir. Nitekim yeni Dışişleri Bakanı Blinken; halihazırda Afganistan, Tayland, Ürdün, Pakistan, İsveç, Kolombiya vb. dahil çok sayıda muhatabıyla telefon görüşmeleri gerçekleştirdiği halde, Bakan M.Çavuşoğlu ile henüz bir görüşme yapmamıştır.

***İran** dışişleri bakanı Zarifi geçtiğimiz hafta Bakü’ye ziyaret sırasında Ermenistan’ın işgalinden kurtarılması nedeniyle tebriklerini iletmesi ülke siyaseti ve kamuoyu bakımından dikkat çekici olmuştur. İran bugüne kadar sorunun sadece müzakerelerle çözülebileceğini ileri sürerek güç kullanımına karşı çıkmaktaydı. Bakan Zarifi; Ankara ve Bakü’nün ardından Erivan’ı da ziyaret etmiştir. İranlı bakanın temasları sırasında bölgesel işbirliği formatları (2+3 gibi) üzerinde de durulduğu anlaşılmaktadır.

***Myanmar’da** 1 Şubat 2021 günü ordunun yönetime el koyması önemli bir gelişmedir. Darbeci genelkurmay başkanı Ming Aung’un 2021 orasında emekliliği beklenmekteydi. Myanmar’da ordu sistem gereği esasen ülkenin en güçlü organıdır ve iktidarın ortağıdır. Anayasa gereği ordunun Parlamentoda ¼ temsil hakkı vardır. 3 kritik Bakanlık da keza orduya bağlıdır. Ordu ülkedeki son seçimlerin galibi NLD’nin lideri San Su Çi’yi, üst düzey yönetim kadrolarını, Başkan Mint’i (ordunun desteklediği ve son seçimde 476 sandalyeden sadece 33’ünü kazanan USDPH dışında) diğer bazı siyasi parti yöneticilerini de gözaltına almışlardır. Darbeciler NLD’nin kazandığı seçimlerde 10 milyon oyda yanlışlık/ sahtekarlık olduğunu ileri sürmektedir. (!)

Yine Myanmar ordusu bugüne kadar Rohingalara karşı gerçekleştirilen etnik temizliğin ve kırımların bir numaralı sorumlusudur. Bu uygulamalar nedeniyle milyonu aşkın Rohingya bugüne kadar ülkeden kaçarak Bangladeş’e sığınmıştır.

Rohingaların sorunları halen çözümsüz şekilde bütün vahametiyle devam etmektedir.

***Rusya’da** son döneme muhalif Navalni’yi destekleyen protesto gösterilerinin damga vurduğu izlenmektedir. Bu bakımdan ABD’deki yeni dönem ile Rusya ilişkilerinin de bu durumdan etkilendiği ve ilk ciddi gerginliği teşkil ettiği görülmektedir. Nitekim ABD tarafından yapılan ilk açıklamalarda, “Rusya’nın barışçı toplanma ve ifade özgürlüğünü bastırmasının şiddetle kınandığı, ABD’nin insan haklarının korunması yönünde müttefikleri ve ortaklarıyla birlikte mücadele etmeyi sürdüreceği “ belirtilmiştir.

Bilindiği üzere, tedavisi sonrasında ülkeye geri dönüşünde gözaltına alınan Navalni’ye destek vermek amacıyla geçtiğimiz günlerde Rusya’nın birçok şehrinde gösteriler yapılmıştı. Navalni’nin mahkemesine çok sayıda batılı büyükelçinin katılımının da bu konudaki baskıların süreceğinin işaretidir.

Navalni hareketinin son tahlilde Rus iktidarını radikal ölçekte sarsıcı bir mahiyete dönüşmesi mümkün görülmemekle birlikte, bilhassa Rusya-ABD/Batı gerginliklerinin iniş çıkışlarına da bağlı olarak gündemde bir madde olarak konumunu koruması muhtemeldir.

***Tarihle yüzleşme / Fransa’da bu dönemde** önemli gündem maddelerinden birini Fransa’nın 1954-62 koloni savaşında Cezayir’de uyguladığı katliamlar nedeniyle özür dileyip dilemeyeceği teşkil etmektedir. Başkan Macron bu konuda herhangi bir özür beyanının sözkonusu olamayacağını ifade etmektedir.

Yine Başkan Macron'un talimatıyla oluşturulan çalışma grubunun hazırladığı raporun cumhurbaşkanlığına sunulduğu, raporun özür konusunda bir telkinde bulunmadığı, sadece dönemin olaylarına dair tespitlerini paylaştığı ve bazı önerilerde bulunduğu, öte yandan Macron'un savaşın 60 yıldönümü vesilesiyle önümüzdeki yıl yapılacak etkinliklere katılacağı da basında yeralmaktadır.

***Libya;** Önümüzdeki dönemde de ciddi gerginlik bölgelerinden biri olmayı sürdürecektir ve bu gerginlikler ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilere de yansımaları olacaktır. Hatırlanacağı üzere Libya'da savaşan taraflar BM arabuluculuğuyla 23 ekim 2020'de Cenevre'de yaptıkları ateşkes anlaşmasıyla yeni bir süreci de başlatmışlardı. Bu anlaşmada; azami 3 ay içinde ülkedeki bütün yabancı güçlerin çekilmesi, Libya içindeki askeri eğitime dair askeri anlaşmaların askıya alınması ve eğitimcilerin ayrılması vb. üzerinde mutabık kalınmıştı.

BM arabuluculuğunda ocak ayı içinde Libya Siyasi Diyalog Forumu 24 aralık 2021'deki seçimlere kadar ülkeyi yönetecek geçici yönetimin seçim usulu üzerinde mutabık kalmıştı. Bir başkan ve 3 yardımcısından müteşekkil olacak bu yeni yönetim yapısı, yıl sonundaki seçimlere kadar mevcut Libya yönetiminin yerini alacak ve ülkeyi seçimlere götürecektir. Forum'un Şubat ayının ilk haftasında Cenevre'de bir araya gelmesi ve geçici yönetimi belirlemesi öngörülmektedir.

Son olarak, önce BMGS Guterres, müteakiben de ABD'nin BM'deki Daimi Temsilci Yrd. geçen hafta içinde yaptıkları konuşmalarda Türkiye, Rusya vb. dahil yabancı güçlerin bölgeden askeri güçlerini geri çekmeleri çağrısında bulunmuşlardır.

***Estonya'ya tebrikler.** Estonya halkı ilk kadın cumhurbaşkanından sonra geçtiğimiz hafta da ilk kadın başbakanlarını seçti. K.Kallas. Böylece ülke hem kendi tarihi hem de dünya tarihi bakımından aynı anda kadın başbakan ve cumhurbaşkanınca yönetilen (muhtemelen) ilk ülke olmuştur.

***Görüşmeler, Faaliyetler; Sn.Genel Başkan 3 Şubat 2021 günü Genel Merkez'de Rus Büyükelçi Aleksey Yerhov'u kabul etmiştir. Görüşmede ikili konular, bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.**

18 Şubat 2021

Ana Başlıklar; ABD’de yeni yönetim/ dış politika, Myanmar’da darbe, BM İnsan Hakları Konseyi kararı, Libya, Filistin, Çin’de insan hakları ihlalleri, Rusya-ABD gerginliği, Kosova seçimleri, Yunanistan.

*ABD’de yeni Başkan Biden yönetimi çeşitli vesilelerle dış politika önceliklerini açıklamayı sürdürmektedir. Başkan Biden dışişleri bakanlığını önceki hafta ziyaretinde diplomatlara yaptığı konuşmada; ABD’nin geri gelmekte olduğunu bütün dünyanın bilmesini istediğini, yeni dış politikanın merkezinde diplomasinin yeralacağını, diplomatların uzmanlığına değer verdiğini ve saygı duyduğunu, diplomasiye zarar vermeyeceğini, bilakis desteğini esirgemeyeceğini ve dış politikayı politize etmeyeceğini, ancak bu şekilde dış politikada başarılı sonuçların alınabileceğini vurgulamıştır. ABD’de bu dönemde eski Başkan Trump döneminde dışpolitikanın şahsileştirildiği, siyasete alet edildiği, bu nedenle de büyük zafiyetlere uğradığı yoğun tartışma konusu olmaktadır.

Biden; seçim kampanyası sırasında söz verdiği gibi önümüzdeki yakın dönemde demokrasiyi savunmak, insan hakları ihlalcisi Çin, Rusya vb. dahil otoriter yönetimlerin gelişimini ve tehditlerini durdurmak amacıyla düzenleyeceği Demokrasi Zirvesi’nin de dış politikaya katkı vereceğini, zira böylelikle ABD’nin güvenilir bir ortak olduğunun bütün dünyaya gösterileceğini ifade etmiştir.

Öte yandan eski Başkan Trump’ın azil süreci Senato’da 13 şubat 2021 günü sonuçlanmıştır. Bilindiği üzere geçtiğimiz ay Temsilciler Meclisi azil yönünde karar almış ve süreç Senato’ya taşınmıştı. Görevini bırakmış olması nedeniyle sürecin başlaması konusu bir müddet siyasi-hukuki tartışma konusu olmuş, nihayetinde, Senato’da yapılan oylamada sürecin başlatılmasının anayasaya uygun olduğu kararı alınmıştı. Son aşamada da, 13 Şubat günü yapılan oylamada 57-43 oyla Trump azilden kurtulmuştur. Bu gelişmelerin ABD siyasi yaşamının geleceğinde, ayrıca CP içinde önemli etkiler doğuracağı ve kolayca unutulmayacağı muhakkaktır.

*Türk-Amerikan ilişkilerinde sorunlar bakımından ise, yeni dönemde birbirini tartma ve gözleme süreci devam etmektedir. Bu meyanda son gelişmelerden biri olarak, 54 senatör ABD Başkanı Joe Biden'e bir mektup göndererek, Hükümete yönelik ağır ithamlarda bulunmuş, bilhassa insan hakları alanında Ankara ile açıkça konuşulması gerektiğini ileri sürmüştü. Senatörlerin ortak mektubunda Türk-Rus ilişkileri, S400, Kafkasya, Suriye vb. gibi konular da yer almıştı.

*26 Şubat 2021; Temsilciler meclisinden 180 kadar üyenin Blinken'e gönderdikleri Türkiye mektubu; Türkiye NATO'nu müttefiki ama T'de ağır insan hakları ihlalleri, demokrasinin geriye gitmesi kaygı veriyor. Bunlar gündemde tutulmalı. 2016 dan bu yana 80 binden fazla T. Vatandaşı tutuklandı, hapse atıldı. 2017 de Vaşington ziyaretinde korumaları bu tarzını buralara taşıdı ve göstericilere saldırdılar.”

***Myanmar**'da 1 Şubat 2021 günü ordunun gerçekleştirdiği darbeye Rohingya örgütlerinin tepkileri de gelmeye devam etmekte, protestolar sürmektedir. Arakan Rohingya Milli Örgütü (ARNO) da darbeli şiddetle kınamış, Rohingaların sivil idare döneminde büyük felaketlerle karşılaştığını, seçim sisteminin dışında bırakıldıklarını, ülkedeki son seçimleri kazanan NLD (National League for Democracy) partisine iktidarın iade edilmesi ve ülkenin 1962-2011 dönemindeki karanlık günlere geri dönmemesi gerektiğini, bu dönemde dini/etnik bütün grupların zulme uğradığını, bunlardan Rohingaların trajedisinin halen devam etmekte olduğunu, bu halkın ülkeleri Myanmar'a onurlu, güvenli bir dönüş yapmayı istediklerini, öte yandan Myanmar yönetimine karşı UAD ve UCD süreçlerinin de devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bilindiği üzere ülkede Ordu Kasım ayında seçilmiş yeni parlamentonun ilk toplantısının hemen öncesinde anayasanın bazı maddelerine de atıfla yönetime el koymuş, NLD lideri Nobel ödülü sahibi A.S.Suu Çi ve Başkan Myint dahil üst düzey yöneticileri tutuklamıştır. Normalde yakın dönemde emekliliği beklenmekte olan Genelkurmay Bşk. Hlaing darbenin başıdır. Ordu son Kasım 2020 seçimlerinde milyonlarca oyda sahtecilik yapıldığını öne sürmüş, (bu iddialar Seçim Komisyonu tarafından reddedilmiştir) bir yıl içinde de yeni seçimlerin yapılması taahhüdünde bulunmuştur. Bugüne kadar darbeye karşı herhangi bir şiddet direnişi görülmemiş, ancak barışçıl gösteriler olmuştur. Seçimin galibi NLD Partisi son dönemde ordunun çeşitli baskılarına karşı direnmekteydi.

Myanmar’da Ordunun anayasayla belirlemiş birtakım yönetim hakları, iktidar ortaklığı da bulunmaktadır. 2008 anayasasına göre, Parlamento’daki sandalyelerin 25 % orduya tahsislidir ve bu da ordu’ya önemli bir veto gücü sağlamaktadır. Keza istikrar için ordunun Parlamentoyu fesh yetkisi de mevcuttur. NLD’nin bu yetkileri ordunun elinden alma çabaları da bugüne kadar bir sonuç vermemiştir. Son seçimlerdeki oylarını % 6 artırarak % 83 ‘e çıkarmasına rağmen bu tahsisli sandalyeler nedeniyle ordunun Parlamentodaki gücünü azaltma girişimleri sonuç vermemektedir.

Uluslararası düzeyde tepkilere gelince; Türk dışişleri bakanlığı darbeyi kınamış ancak bunun dışında darbeye karşı herhangi bir üst düzey tepki gelmemiştir. BMGK’de ise 2 şubat 2021 günü darbeye ilgili olarak yapılan toplantıda (en başından beri söylediğimiz gibi) Çin ve Rusya’nın engellemeleri nedeniyle kınama kararı çıkmamıştır. Batılı ülkelerin tepkileri epeyce güçlü olmuştur. Ancak bunların ordu üzerinde pek bir etkisinin olması beklenmemelidir. Buna karşın ASEAN ve diğer bölge ülkeleri de tepkilerinde yumuşak olmuşlardır. Çin de (muhtemelen darbeci orduyla ilişkisi olduğu iddialarını silmek amacıyla) ülkede toplumsal istikrarın korunması ve siyasi görüş farklılıklarının çözüme kavuşturulması çağrısı yapmakla yetinmiştir.

Myanmar’la ilgili son gelişmelerden biri ise BM İnsan Hakları Konseyi’nin 11 şubat 2021 günü aldığı karar olmuştur. Rusya ve Çin’in katılmadıkları bu karar özetle; seçilmiş hükümetin devrilmesini kınamakta, lider Aung S.S. Çi başta olmakla keyfi tutuklanmış herkesin serbest bırakılmasını, ifade, inanç ve barışçı gösteri hakkının tanınmasını, Rohingalar başta olmakla yerlerinden edilmiş bütün azınlıkların serbestçe gönüllü ve güvenli olarak ülkeye dönüşlerine imkan tanınmasını istemektedir. Türkiye, aday ülke olarak bu süreçte AB’nin girişimlerine destek vermiştir.

***Kaddafi** sonrasında onyıllardır içsavaş yaşayan ve siyasi istikrara kavuşamayan Libya’da 2021 sonunda, 24 Aralık’da seçimler yapılacaktır. UNSMIL Temsilcisi ve BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilci Vekili Stephanie Williams başkanlığındaki BM’nin arabuluculuğuyla gerçekleştirilen siyasi diyalog süreci neticesinde ülkeyi aralık ayı seçimlerine götürecek olan geçici yönetim 5 aralık 2021 günü teşkil edilmiş, Başkanlık Konseyi Başkanlığına (eski Atina Büyükelçisi) Muhammed Menfi, Başbakanlığa ise Abdulhamid Dibeyde seçilmiştir.

Ülkenin tanınmış siyasi isimlerinden Akile Salih, Fethi Başaga gibi siyasetçilerse seçim yarışını kaybetmişlerdir.

Libya'da Başkanlık Konseyinin yetkileri arasında başında Libya Ordusu Başkomutanlığını üstlenmek ve ordunun üst düzey mensuplarını ve İstihbarat Kurumunun başkanını atamak da bulunuyor.

Seçime gidiş sürecinin nasıl işleyeceği, hangi sorunlarla yüzyüze gelineceği ise ileride görülecek.

***Filistin-İsrail** sorunu konusunda; Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) 1967'den bugüne kadar İsrail işgalinde bulunan Filistin topraklarında yargı yetkisinin bulunduğu yönünde karar vermiştir.

Bu karar İsrail'in bu topraklarda işlediği suçların yargılanması yönünde kaydadeğer bir gelişme teşkil etmektedir.

***Çin'deki insan hakları ihlalleri** konusunda son olarak yayınlanan İngiltere / Essex Hukukçular Birliği'nin raporu önemli bir belge teşkil etmiştir.

Çin Hükümetinin D.Türkistan'daki uygulamalarının insanlığa karşı suç ve soykırım teşkil ettiği yönünde veriler bulunduğu, Roma Statüsünün ilgili maddelerine göre cinsel şiddet, tecavüz, zorla kısırlaştırma vb. politikalarının bunu ortaya koyduğu, Çin bir tek parti devleti olduğu cihetle, Çin üst düzey liderliğinin de esas suçlu olduğu, bölgedeki çok sayıda kampta 2017'den bu yana 800 bin-2 milyon kişinin ideolojik eğitim ve beyin yıkamaya tabi tutulduğu, cinsel şiddet, sistematik, tecavüz, aşağılama, mecburi kürtaj, ortak aile programlarının bu uygulamalardan bazılarını teşkil ettiği, Çinlilere nüfus artışı engeli yokken Uygurlara engelleme ve baskıların sürdüğü, örneğin; 2019'de doğum oranının % 24'e düştüğü, ülkenin diğer bölgelerinde ise nüfus azalışının sadece % 4.2 olduğu Raporda bildirilmekte ve bütün ülkeler tepki vermeye davet edilmektedir.

***Belçika** Parlamentosuna bir grup milletvekili tarafından Çin'in bu uygulamalarının soykırım teşkil ettiği yönünde bir taslak sunulmuştur. Süreç devam etmektedir.

***Kosova**'da 14 şubat 2021 günü yapılan erken genel seçimleri Albin Kurti / Vetevendosje Partisi (Kendi Geleceğini Kendin Belirle Partisi) % 50' ye yakın bir oyla kazanmıştır. A. Kurti ülkenin nisbeten daha genç nesil siyasetçilerini temsil etmekte, Arnavutlukla da yakınlaşmayı savunmaktadır.

***Yunanistan'**ın evsahipliğinde 11 şubat 2021 günü yapılan toplantı Türkiye ile ilişkileri sorunlu ülkeleri biraraya getirmiştir. Dışışleri Bakanları düzeyindeki toplantıya evsahibi Yunanistan'ın yanısıra GKRY, Mısır, S.Arabistan, BAE, Bahreyn ve Fransa katılmıştır. Toplantıda gündem Türkiye ile doğrudan ilgili konular üzerinde yoğunlaşmıştır. (Deniz yetki alanları, BM Sözleşmesi gibi) Nitekim toplantı sonuç belgesi de bunu ortaya koymaktadır.

Dostluk Forumu adıyla yapılan toplantının katılımcıları önümüzdeki dönemde de düzenli olarak biraraya gelmeyi kararlaştırmışlardır.

***Rusya-ABD/AB** gerginliği sürmektedir. Muhalif lider Navalni'nin tedavisi sonrası Almanya'dan Rusya'ya dönüşüyle birlikte başlayan ve artan protesto gösterileri batılılarla Rusya arasında yeni bir gerginlik dalgası oluşturmuş, karşılıklı olarak diplomatlar sınırışı edilmiş, suçlamalar üst perdeye taşınmıştır.

***Önemli güncel toplantılar;**

-Suriye gelişmelerini ele alan ve izleyen Astana yüksek düzey toplantılarının 15. Soçi kentinde 16-17 Şubat 2021 günlerinde düzenlendi. Toplantıda Anaya yazım süreci, ülkedeki gelişmeler ele alındı.

-Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Üçlü Toplantısı 18-19 şubat 2021 günlerinde Bakü'de düzenlenecektir. Toplantıda ikili ilişkilerle birlikte bölgesel/küresel gelişmeler de değerlendirilecektir.

****Faaliyetler; Sn. Genel Başkan Ankara'daki Fransız ve Alman Büyükelçileri Genel Merkez'de kabul etmiş, görüşmelerde ikili, bölgesel ve uluslararası gelişmeler, konu ve sorunlar ele alınmıştır.***

****SES Eşitlik ve Dayanışma Derneği evsahipliğinde yapılan "Kadının siyasetteki, yeri ve temsili, İklim" konulu toplantıya KPBşk. Sn.Habibe Ç. Başer ve DİBşk. Ümit Yardım konuşmacı olarak katılmıştır. Sözkonusu toplantıda ülke içi ve dışından çok sayıda izleyici hazır bulunmuştur.***

1 Mart 2021

***Hocalı 25/26 Şubat 1992 Şehitlerini ve
27 Şubat 2020 Idlib Şehitlerini Saygıyla Anıyoruz***

Ana Başlıklar; Somali, Münih Güvenlik Konferansı, BM İnsan Hakları Konseyi 46. Oturumu, Ermenistan gelişmeleri, Kanada ve Hollanda Parlamentolarının Çin’le ilgili Kararları, Gelecek Partisi Dış İlişkiler Başkanları I.Toplantısı.

Sorular/ Cevaplar; Myanmar’da ordu darbesi, D.Türkistan / Kanada/Hollanda Parlamentoları, Yabancı Büyükelçiliklerle temalar.

Ekler; I. Dış İlişkiler Başkanları I. Toplantısı Notu

II. 8 Mart Kadınlar Günü Yaklaşırken... (Makale;Enpolitik-2 Mart 2021)

***Somali’de Durum;** Seçimler yaklaşırken ülkede çatışan muhalif taraflar arasında 17 eylül 2020 günü sağlanan anlaşmayla sorunların görüşmelerle çözümü kararlaştırılmıştı. Son kritik siyasi gelişmelerden de görüldüğü gibi, bölge/klan/kabile yapılarından da kaynaklanan kırılgan güvenlik ortamı içinde Afrika Birliği ve bazı ülkelerin askeri desteğiyle El Şebab’la mücadele de özel bir önem taşımaktadır.

Durum genelde istikrarsızlığını korurken siyasi gerginlikler de şiddetlenmiştir. Cumhurbaşkanı Farmajo’nun resmi görev süresinin 8 şubat günü sona ermesiyle birlikte çatışmalar artmış, muhalefet adıgeçenin otoritesini tanımadığını ilan etmiştir. Ülkede şubat ayında Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin düzenlenmesi öngörülmektedir. Önceki Cumhurbaşkanı Farmajo ikinci dönemde de seçilmeyi hedeflerken farklı bölge ve klanların desteğini de alabilen rakipleri bunu engellemeye çalışmaktadır. Puntland ve (Kenya’nın desteklediği öne sürülen) Jubaland gibi federal bölge liderleri de Farmajo’ya tepki göstermektedir. Seçimleri hangi aday kazanırsa kazansın ülkenin bir şiddet sarmalına girmesi, mevcut bölünmüşlükleri şiddetlendirecek ve siyasi ortamı

çok daha ağırlaştıracaktır. Bu nedenle bilhassa federal hükümet ve bölge yönetimlerinin ülkenin gelecek dönem istikrarı için uzlaşmaları önem taşımaktadır.

***Ermenistan'da 44 gün savaşı sonrasında Azerbaycan'ın işgal altındaki bölgelerinden büyük bir bölümünün kurtarılmasıyla birlikte Ermenistan'da iktidara karşı tepkilerin arttığı, çeşitli kesimlerin tepkilerini Parlamento'ya basmaya ve sokak gösterilerine kadar taşıdığı malumdur.** Bu dönemde Başbakan Paşinyan'ın istifasının isteyen çağrı ve gösteriler de artmıştır. Son olarak tartışmalara ordunun da katılmasıyla ülke siyasi bir krizin içine girmiştir. Paşinyan, gelişmeleri darbe girişimi olarak nitelemiş ve Genelkurmay Başkanı Gasparyan'ı görevinden almıştır. Bununla birlikte Başbakanın bu kararının Cumhurbaşkanı Sarkisyan tarafından uygun görülmemesi ve veto edilmesi krizi daha da derinleştirmiştir. Halihazırda ülkede iktidar yanlıları ile muhalefetin karşılıklı gösterileri karşılıklı olarak devam etmektedir.

Son olarak dün de bir grup protestocunun başbakanlığı basması siyasi durumun kırılganlığının gösteren örneklerde birini teşkil etmiştir.

Bu gelişmeleri esasen 44 gün savaşının faturasının siyasete / hükümete mi yoksa orduya mı çıkarılacağıyla bağlantılı görmek mümkündür.

Münih Güvenlik Konferansı; 1963 yılından bugüne Almanya'nın Münih şehrinde dış politika/güvenlik alanında uluslararası düzeyde düzenlenen, her yıl genelde şubat ayında önemli küresel liderleri, devlet başkanlarını, başbakanları ve uzmanları buluşturan dünyanın en büyük organizasyonlarından 2021-Münih Güvenlik Konferansı MGK salgın nedeniyle iptal edilmiş, ancak MGK Özel Oturum başlığıyla 19 şubat 2021 günü sanal olarak düzenlenmiştir. Oturuma Biden, Macron, Johnson, BMGS Guterres, Merkel, Biden'ın İklim Özel Temsilcisi (eski dışişleri bakanı) Kerry gibi çok sayıda ülke/ AB lideri/uluslararası kuruluş başkanı katılmıştır. Ana tema Trump döneminde

bozulan transatlantik ilişkilerin ve işbirliğinin yeniden canlandırılması olmuştur. Çin, Rusya, Orta Doğu da önemli konular arasında yer almış, öte yandan bu ülkelerden MG Konferansına katılım olmamıştır.

ABD Başkanı Biden, konuşmasında "Amerika geri döndü" temasını kullanmış, transatlantik ittifakının da artık geri geldiğini, geçmişe değil ileriye bakılması gerektiğini, ABD'nin NATO ittifakına tam anlamıyla bağlı bulunduğunu, madde 5 çerçevesinde bir üyeye saldırının bütün İttifaka saldırı anlamına

geleceğini, ABD'nin Almanya'dan asker çekmesi kararını durdurduğunu, Avrupa ve ABD dahil her yerde demokrasinin saldırı altında olduğunu, ancak demokrasinin mutlaka kazanacağını, esasen kazanmak zorunda da olduğunu, demokrasilerin her yerde savunulması gerektiğini, Çin'le rekabet edileceğini ve bunun sert bir mücadele olacağını, Rusya'nın da demokrasilere saldırdığını, Putin'in Avrupa'yı ve NATO'yu zayıflatmak istediğini, bunun için de en başta bireysel olarak ülkeleri tehdit ettiğini, zira bunun topyekun karşısına almak yerine daha kolay olduğunu, ancak birlikte olunursa Rusya'nı bu amacına ulaşamayacağını dile getirmiş, ayrıca salgınlarla, iklim değişimiyle ortak mücadele, nükleer tehditler, uzay gelişmeleri vb. gibi konulara değinmiştir.

MGK'nin polipandemik/toptan salgın başlıklı raporunda ise, covid19 salgınının küresel düzeydeki etkileri, eşitsizlik, ekonomi, demokrasi dahil hemen her alanda doğurduğu yıkıcı etkilere dair değerlendirmeler yapılmıştır.

Özetle, 2021 MGK Özel Toplantısı'nın odak noktalarını;

i)Başkan Trump döneminde bozulan ABD/Avrupa/Transatlantik ilişkilerin ve işbirliğinin yeniden canlandırılması hedefleri ile

ii) Covid19 salgınına karşı topyekun küresel mücadele konularının teşkil ettiği görülmektedir.

*BM İnsan Hakları Konseyi'nin 46.Oturumu 22 Şubat 2021 günü Cenevre'de başlamıştır. Irkçılık, kadın hakları, insan hakları ihlalleri, Covid19 salgınının etkileri vb. gibi birçok konu Yüksek Düzeyli Konuşmacılar bölümünde dile getirilmiştir. Bunlardan bilhassa Fin Başbakanı Marin'in Çin'de Uygurların ve Myanmar'da Rohingaların vahim durumuna konuşmasında yervermesi takdir görmüştür. Benzeri endişeler diğer bazı ülkelere de toplantıda ifade edilmiştir.

Uzun yıllar sonra ilk kez Dışişleri Çavuşoğlu da konuşmasında bölgedeki duruma değinmiştir. Buna benzer şekilde konunun ülkemizde bazı resmi basın organlarında (AA gibi) işlenmeye başlaması, bazı Uygur heyetlerinin siyasi çevrelerce kabul edilmesi vb. gibi daha önceleri görülmeyen gelişmeler Partimizin bu konuda yaptığı baskıların, her vesileyle hassasiyetlerinin halkımızla paylaşmasının yansımaları olarak da görülmelidir. Bu konudaki görüşlerimizin her vesileyle aktarılmasına, konunun izlenmesine devam edilecektir.

***Kanada Avam Kamarası** da 22 Şubat 2021 günü yapılan oturumunda Çin'in Uygurlara yönelik uygulamalarını oybirliğiyle soykırım olarak kabul etmiştir.

Hükümet ise oylamaya katılmamıştır. Bağlayıcılığı olmayan Karar 266 oyla kabul edilmiş, olumsuz oy verilmemiştir. Hükümet ve başbakan oylamaya katılmamışlarsa da serbest bırakılan 80 iktidar milletvekili de olumlu oy kullanmıştır. Çekimser oy kullanan Dışişleri Bakanı ise milletvekillerinden büyük tepki görmüştür. Karar sadece Müslüman Türk azınlığa karşı bölgedeki uygulamaları soykırım olarak nitelermemekte, ayrıca iktidardaki Trudeau hükümetine bu tutumu resmen kabul etmesi ve müteakiben gerekli adımları atması çağrısında da bulunmaktadır. Oylamada milletvekilleri 2022 kış Olimpiyatlarının Pekin dışında bir yerde yapılması çağrısında da bulunmuşlardır.

Hollanda Parlamentosu da 25 Şubat 2021 günü benzer bir karar almış, iktidar partisi karara katılmamıştır. Hükümet bu yönde resmi bir tutumdan önce “soykırım” konusunda BM ve UCM gibi yetkili bir kuruluştan karar çıkmasını beklemektedir. Böylece Hollanda bu yönde bir karar alan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Önümüzdeki dönemde benzer adımların diğer ülkelerden, örneğin Belçika’dan da gelmesi beklenmektedir.

***ABD/ Covid19;** ABD’ de salgından ölenlerin sayısı İki dünya savaşı ile Vietnam savaşında ölenlerin toplamının üzerine çıkarak yarım milyona erişmiştir. Bu sayı aynı zamanda dünya genelindeki ölümlerin de 1/ 5 ‘ ini teşkil etmektedir.

***NATO Tatbikatı/ ABD/Yunanistan;** İlki 8 Temmuz 1990 tarihinde imzalanan ABD-Yunanistan Ortak Savunma İşbirliği Anlaşması güncellenerek ve kapsamı genişletilerek geçerliliğini sürdürmektedir. En son ocak 2020’de uzatılmıştır. ABD bu anlaşmalar esasında Yunanistan’la ortak tatbikatlarına yoğunluk kazandırarak sürdürmektedir. Eylül 2020’de Batı Trakya’da yapılan tatbikatın ardından bu kez NATO “Avrupa’nın Savunması-21” tatbikatı vesilesiyle Türkiye’nin sınırlarında gövde gösterisi yapıyor. ABD; Orta ve Doğu Avrupa’da düzenlenecek ve önümüzdeki aylar boyunca sürecektir bu tatbikat için Dedeğaç limanına çıkarma yapmaya devam ediyor. Yunanistan ise NATO’nun bu tatbikatına ilk kez katılıyor. Atina ayrıca son yıllarda ABD ile askeri yakınlaşmaya önem veriyor ve Girit-Suda üssü dışında Dedeğaç limanının da ABD tarafından kullanımı hususunda çeşitli kolaylıklar sağlıyor.

***Sorular / Cevaplar;**

-Myanmar gelişmeleri neden önemlidir ?

Kuruluşundan bu yana ordunun ve güvenlik güçlerinin gölgesi ve denetimindeki Myanmar'da tam sivilin yönetimine imkan verilmemektedir. Anayasa'da da ordunun ülke yönetimindeki güçlü konumu çeşitli kontenjanlarla belirlenmiştir.

Ülke ordu ve güvenlik güçleri dini/etnik azınlıklara karşı baskı ve katliamlarıyla da bilinmektedir. Bunların en büyük kurbanı ise 1 milyona yakın Rohingya Müslümanlarının asırlardır yaşadıkları Myanmar'ın Arakan bölgesinden başta Bangladeş olmakla komşu ülkelere sürülmesi olmuştur. Sadece 2017 yaz döneminde baskınlar, katliamlar, köy yakmalarla ülkeden gönderilenlerin sayısı 700 bin civarındadır.

Darbe uluslararası kuruluşlarda da kınanmıştır. Bununla birlikte BM Güvenlik Konseyi'nde bir Karar Çin vetosu nedeniyle alınamamaktadır. Ayrıca Myanmar ordusu süren kitlesel protestolara rağmen iktidarını korumaya kararlıdır. Geçtiğimiz haftaki gösterilerde çok sayıda protestocunun öldürülmesi bütün dikkatlerin bir kez daha Myanmar'a çevrilmesine neden olmuştur. Myanmar'ın BM'deki Büyükelçisi Tun da ülkesindeki durumu konuşmasında protesto etmiş, darbeyi kınamış, akabinde de görevinden alınmıştır. Bu davranışıyla da büyük takdir görmüştür.

Myanmar'da Ordunun 1 şubat 2021 darbesini şiddetle kınıyoruz.

-BK İnsan Hakları Konseyi'nin 22 şubat 2021 günü yapılan 46. Oturumunda Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Uygurlara yönelik ifadeleri hakkındaki tutumumuz nedir ?

Uzun yıllardır süren ve gerek ülkemizde gerek uluslararası ölçekte tepki görerek sorgulanan suskunluk söz konusu toplantıda Bakanın gelişmelerden endişe duyulduğu yönündeki ifadeleriyle bir nebze de olsa bozulmuştur.

Olumludur ancak kesinlikle yetersiz bir tutumdur. Türkiye bölgedeki kardeşlerinin durumunu ısrarla, yakinen ve sistematik şekilde izlemeli, sistematik şekilde gerekli adımları her düzey ve forumda atmalıdır. Bugüne kadar ısrarla konuyu takibimizin, yaptığımız uyarı ve eleştirilerin de bir yansıması olarak gördüğümüz BM İHK' daki bu son gelişmenin bir başlangıç olmasını ve sürdürülmesini temenni ediyoruz. Türkiye halkımızın ve vicdanların sesi olarak bölgedeki trajedinin biran önce sona ermesi için ikili, bölgesel ve uluslararası adımları ısrarla, cesaretle ve kararlılıkla atmalıdır.

Bütün kamuoyu ve halkımız gibi Partimiz de bu dönemde bilhassa 2017 Türkiye-ÇHC Suçluların İadesi Anlaşması'nın durumunu yakinen takip etmektedir. (Bilindiği gibi, geçtiğimiz ay Çin Halk Kongresinde onaylanan bu anlaşma TBMM'de ise ilgili Komisyondadır)

-Ankara'daki yabancı temsilciliklerin Partimiz başta olmakla muhalefetle temas ve ziyaretlerinin dönemde artması neye bağlıdır ?

Ülkemiz siyasetindeki gelişmelerin son derece hareketli ve dinamik olduğu malumdur. Yeni partilerin siyasi yaşama girişleri de son dönemde büyük artış göstermektedir. Her ülkede olduğu gibi, Türkiye'deki yabancı temsilcilikler de iç/dış gelişmeleri izlemektedir. Bu anlamda Partimizin kuruluşundan bugüne katettiği büyük mesafe ve gösterdiği dinamizm bütün kesimlerin doğal olarak ilgisini çekmektedir. Partimizi ziyaretlerinde başta dış politika olmakla çeşitli konulardaki görüşlerimiz paylaşılmaktadır.

***Faaliyetler;**

-Sn.Genel Başkan AB Delegasyonu Başkanı BE Landrut'u 23 Şubat 2021 günü Genel Merkez'de kabul etmiştir.

-Aynı şekilde İran BE Farazmand da 26 Şubat 2021 günü Sn.Genel Başkanı ziyaret etmiştir.

-Sn.Genel Başkan ziyaret talebinde bulunan Yunanistan, Belçika vb. BE'lerini de önümüzdeki günlerde Genel Merkez'de kabul edecektir.

Bu ziyaretlerde konuk Büyükelçilerle ikili/bölgesel/küresel ilişkiler, AB gelişmeleri, Türkiye-AB ve Türkiye -Avrupa ilişkileri, Orta Doğu'da durum, İran, Suriye vb. konular ele alınmıştır/ alınacaktır.

-Dış İlişkiler Başkanları I.Toplantısı 23 Şubat 2021 günü Genel Merkez Konferans salonunda yapılmıştır. Toplantı vesilesiyle Kültür Diplomasisinin bir örneği olarak "Yurtdışı Osmanlı Mimari Mirası" konulu 30 eserin yer aldığı fotoğraf sergisinin açılışı da Sn. Genel Başkanımız tarafından yapılmıştır.

Toplantıyla ilgili Bilgi Notu aşağıda sunulmaktadır. Partimiz web sitesinin Dış İlişkiler Başkanlığı sayfasında da not ve fotoğraflar mevcuttur.

Bütün katılımcı Başkanlarımıza bir kez daha teşekkür ediyoruz.

20 Mart 2021

Ana Başlıklar; İstanbul Sözleşmesi'nin feshi, Avrupa Parlamentosu Suriye Kararı, 2021 Freedom House Özgürlükler Raporu, İsveç Demokrasi Vakfı Raporu, Orta Doğu'da silahlanma, İran seçimleri, Arap Ligi 155.Bakanlar Konseyi Toplantısı/Türkiye, ABD dış politikasının öncelikleri; Biden/Blinken, Kıbrıs' da yeni girişimler, ABD Biden Yönetiminin ilk 2 ayı, Türkiye-Mısır ilişkileri, İsrail Knesset seçimleri, Çin, AB Liderler Zirvesi. Rusya-ABD ilişkileri.

Ek; 1. Dünya Kadınlar Günü konulu makale

2. İstanbul Sözleşmesi Hakkında notlar

*Türkiye'nin büyük katkılarıyla Mayıs 2011'de İstanbul'da anılan imzalanan ve 2014 yılında yürürlüğe giren aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair **AK İstanbul Sözleşmesi** 20 mart 2021 günü Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Türkiye bakımından feshedilmiştir. Süreç gereğinde bu hususta AK Sekreteryasına Bildirimde bulunulacak ve fesih işlemi 3 ay içinde yürürlüğe girecektir. Bu konuda aşağıda kapsamlı bir bilgi notu yeralmaktadır.

***ABD-Rusya** ilişkileri; Beklendiği gibi önümüzdeki dönemde iniş çıkışlara ve krizlere sahne olacaktır. Başkan Biden daha seçilmesinden önce de Rusya ve Çin'e yönelik ağır itham ve şüphelerini dile getirmiş, konuşmalarında, dış politika strateji belgelerinde bu husus açıkça vurgulanmıştı. Nitekim son olarak 15 mart 2021 günü yayınlanan Ulusal Güvenlik İstihbarat Raporunda, Rusya'nın ABD seçimlerine müdahil olduğu, Biden'ın Başkan seçilmesini Rusya'nın aleyhine gördüğü, bu nedenle de birtakım Rusya karşıtı politikalarına rağmen Trump' ın 2. kez seçilmesini tercih ettiği ve bu yönde faaliyet gösterdiği iddiaları yeralmıştır Biden bu raporun tartışıldığı bir TV programında Putin'i katil olarak nitelendirmiş, yaptıklarının bedelini ödeyeceğini belirtmiştir. Bu ifadeleri iki ülke arasında gerginlik doğurmuştur.

*ABD’de yeni Başkan Biden yönetimi ilk 2 ayını tamamlamıştır. Bu 2 aylık dönemin yerleşme, kadroları oluşturma, dış politikada geçiş dönemi olarak nitelendirilmesi mümkündür. Dış politika alanında yeni döneme ilişkin çeşitli üst düzey mesajlar verilmiş, strateji belgeleri de yayınlanmıştır. Bunlar arasında Başkan Biden’ın dışişleri bakanlığını ziyaretinde yaptığı konuşma, Bakan Blinken’in “Amerikan Vatandaşları için Dış politika” başlıklı konuşması ile yine Başkan Biden imzalı “Ulusal Güvenlik Strateji Ara Dönem Belgesi” sayılabilir.

Bunların yanısıra ilk 2 aya bakıldığında;

-1.9 trilyon dolarlık ABD tarihinin en büyük bütçesi olan covid19 destek paketinin onaylanması,

-Biden’in ilk 100 günde 100 milyon aşı hedefine yönelik olarak günde 2 milyon kişinin aşılınması, vaka sayılarında hızlı bir düşüşün görülmesi,

-Biden’in halk desteğinin ortalama % 55-60 arasında devam etmesi,

-Öte yandan; bugün itibariyle ABD’de kalp ve kanser hastalıklarından sonra Covid19’un ölümlerde en büyük sebebi teşkil etmesi, geçtiğimiz yıl içinde bütün bu nedenlerle toplam 3 milyon kişinin yaşamını yitirmesi (bu sayının 600 bin kadarı Covid19 nedeniyle) gibi hususlar dikkat çekici olmaktadır.

***ABD Başkanı Biden imzasıyla 3 mart 2021 günü yayınlanan “Ulusal Güvenlik Strateji Ara Dönem Rehberi” başlıklı belgede;**

“Amerika’nın, diplomasi ve müttefiklik ruhunun geri döndüğü, Çin,Rusya, İran,K.Kore gibi ülkelerin tehdit kaynağı oldukları, salgının sonuçlarıyla mücadelenin önemli olduğu, ABD’nin dünyadaki müttefikleriyle ilişkilerini güçlendireceği, İsrail’in güvenliğinin büyük önem taşıdığı, küresel ölçekte otoriterliğin yayıldığı, buradan kaynaklanan tehditlere karşı yakın görüşlü müttefik ve ortaklarla çalışılacağı, demokrasilere yönelik tehditlere karşı birlikte mücadele edileceği, insan haklarının savunulacağı, NATO’nun modernleştirilmesinin, iklim krizinin aşılmasının, teknolojiye ABD’nin liderliğinin tesisinin önemli öncelikler olduğu belirtilmiştir”

*ABD Dışişleri Bakanı Blinken da aynı şekilde göreve getirilmesinden 5 hafta sonra yaptığı 3 Mart 2021 günü yaptığı “Amerikan Halkı için Dış Politika” başlıklı konuşmasında dış politika önceliklerini vurgulamıştır. Konuşmasında salgınla mücadeleye, demokrasiyi güçlendirmeye yervermiştir. Demokrasinin geçtiğimiz aylarda ABD’ de yaşanan olaylarda görüldüğü gibi bütün dünyada

tehlike altında bulunduğunu, çürümenin ve istismarın yayıldığını, ABD'nin müttefik ve ortaklarıyla bağlarının canlandıracağını, öte yandan, iklim kriziyle mücadelenin ve yeşil enerji devriminin gerçekleştirilmesine önem verileceğini, ABD'nin teknolojide liderliğinin tesis edileceğini belirtmiştir. Blinken 8 başlık altında belirlediği dış politika öncelikleri içinde 21 asrın en büyük jeopolitik sınaması olarak da ABD'nin Çin'le ilişkilerine işaret etmiştir. Çin tehdidinin ekonomik, askeri, teknolojik gücü itibarıyla uluslar arası düzendeki istikrara yönelik olduğunu, bu nedenle Çin tehdidinin diğer tehdit kaynaklarına göre farklı olduğunu, Çin'le gerektiğinde rekabet veya işbirliğine açık, gerektiğinde de hasmane olacağını ifade etmiştir.

Dışışleri Bakanı Blinken, Başkan Biden askeri gücün değil diplomasinin önce geldiğini belirttiğine atıfla, bunun geçmişin ağır derslerinden edinilen tecrübeyle oluştuğunu, zira ABD'nin geçmişteki askeri müdahalelerinin Amerikan halkını bu konularda hassas hale getirdiğini, bunların büyük maliyetler de doğurduğunu, güç kullanımının kalıcı barış için yeterli olmadığını, Biden idaresinde dış politikanın Amerika'nın değerlerini yansıtacağını dile getirmiştir.

* Bakan Blinken ayrıca Türk-Amerikan ilişkileri konusunda; Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde 10 Mart 2021 günü yaptığı konuşmada, ABD'nin Türkiye'nin hava sahası ihlali gibi uluslararası hukuku ve NATO taahhütlerini ihlal eden hamlelerini eleştirdiğini, ancak son zamanlarda gelişmelerin daha olumlu yönde ilerlediğini ifade etmiştir.

***Çin ve ABD** taraflarının yeni Başkan Biden dönemindeki ilk yüzyüze buluşması geçtiğimiz hafta dışışleri bakanları düzeyinde Alaska'da gerçekleştirilmiştir. Görüşmede taraflar birbirlerini siyaset, insan hakları ve demokrasi konularından ticarete kadar bütün alanlarda birbirilerini eleştirmişlerdir.

*Avrupa Birliği; 25/26 Mart 2021 AB Liderler Zirvesi'nin hazırlıkları devam etmektedir. Zirve'den önce de 22 Mart 2021 günü Dışışleri Bakanları Toplantısı düzenlenecektir.

Her iki toplantının önemli gündem maddelerinden birisi de “AB-Türkiye ilişkilerinin geleceği” olacaktır.

*Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu'nda 11 Mart 2021 günü Suriye ihtilafının 10. Yıldönümü başlığıyla kabul edilen Karar'da Türkiye'ye yönelik ağır suçlamalar da yer almaktadır. Karar'da ayrıca;

-Rusya ve Çin'in bugüne kadar, Suriye yönetiminin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne götürülmesini öngören 16 Güvenlik Konseyi karar taslağını veto ettiği, Rusya'nın 2015'den buyana bilhassa Suriye hava kuvvetlerine yoğun destek verdiği belirtilmiş, Rusların 2000 çocuk dahil 6900'den fazla sivilin ölümüne yol açan hava saldırılarının şiddetle kınanmış,

-Çeşitli kaynaklara göre; 10 yılda 230 bin civarında sivilin hayatını kaybettiği, bu sayının % 88'inden rejimin, % 3'ünden de Rus güçlerin sorumlu olduğu, 15 binden fazla insanın da işkenceden öldüğü ifade edilmiş ve

-Suriye rejiminden kadın ve çocuklar dahil 130 bin siyasi mahkumu ivedilikle serbest bırakmasının istenmiştir.

***Özgürlükler / Freedom House ve Türkiye;** Özgürlükler alanında çalışma ve araştırmalarda bulunan ABD merkezli Freedom House'un 1972 yılından beri yapmakta olduğu "İnsan hakları ve siyasi özgürlükler" endeksinde hatırlanacağı üzere, Türkiye 2019 yılında "kısmen özgür ülke" statüsünde iken, geçen yılki (2019) raporda durum değişmiş ve "Özgür Olmayan Ülke" statüsüne gerilemişti.

Aynı kuruluşun 2020 Raporu geçtiğimiz hafta yayınlanmıştır. 2020 içinde dünyada otoriterliğin arttığı, demokrasilerin içlerine kapandığı, ölümcül salgın, ekonomik ve fiziki güvensiz ve şiddetli küresel çatışmalar nedeniyle demokrasilerin düşman otoriter yapılara karşı büyük kayıplar yaşadığı, bu nedenlerle küresel dengelerin tiranlık lehine güç kazandığı ve özgürlüklerde 15 yıldır peşpeşe düşüş görüldüğü belirtilen raporda Türkiye (sivil ve siyasi özgürlükler alanlarında) toplam 32 puanla özgürlüklerin en fazla gerilediği ülkelerden biri olarak (diğeri Mali'dir) bir kez daha "Özgür Olmayan Ülkeler" grubunda yer almıştır.

KKTC'nin 81 puanla Özgür Ülkeler grubunda yer aldığı da Raporda görülmektedir.

Finlandiya derecelendirmede 100/100 puanla 1. olarak en özgür ülke kategorisinde yer almıştır. Listenin en alt sıralarında Libya, Suriye, Türkmenistan, Özbekistan vb. gibi ülkeler bulunmaktadır.

Benzer bir değerlendirme de İsveç’de kain Demokrasi Vakfı da benzer bir 2021 raporu yayınlamış ve bu çalışmada Polonya ve Macaristan’la birlikte Türkiye de son yıllarda demokraside en fazla kaybeden ülkeler arasında gösterilmiştir.179 ülkenin değerlendirildiği çalışmada Türkiye 149.sırada yer almıştır. Karnesi en iyi olan ülkeler Danimarka, İsveç ve Norveç olarak gösterilirken, en vahim ülkeler de Eritre, K.Kore, Suriye ve Çin olmuştur.

***Somali;** Seçim sistemi ve başkent-bölge ilişkilerindeki sorunlar nedeniyle seçim tarihi geçmiş olmakla birlikte ülkede halen devlet başkanlığı seçimi yapılamamaktadır. Hatırlanacağı üzere geçtiğimiz aylarda bazı muhalif isimler, Türkiye’ye başvurarak, Somali emniyet güçlerine silah satılmaması, zira bunların baskı ve seçimlere hile karıştırmak amacıyla kullanılabileceği ileri sürülmüştür. Çeşitli adayların yarışacağı seçimlerde; mevcut Başkan Abdullahi ile eski Başbakan Hasan Ali Kairi’nin isimleri de güçlü adaylar olarak zikredilmektedir. Bunlardan Kairi’nin Türkiye/Katar tarafından desteklendiği de yerel basın organlarında belirtilmektedir.

***İsrail Seçimleri;** İsrail’de bir hükümetin bütçenin kabulü için kanunen 100 günü bulunur. Bu süre yeni bir yasa ile 3 ay daha uzatılmış olmasına rağmen hükümet bütçeyi geçirememiş ve 22 Aralık 2020 günü feshedilmiştir. Bu nedenle ülkede 22 Mart 2021’de yeni bir seçime gidilecektir. Bu seçimler 2 yıl içinde 4. seçim olacaktır.

Geçen yılki seçimlerden farklı olarak İsrail siyaseti 23 Mart seçimlerine bu kez yeni siyasi oluşumlar, yeni parti liderleriyle girmektedir. Bilhassa bugünkü Likud-Mavi/Beyaz koalisyonunun ortağı Mavi/Beyaz Partisi dağılmış bir görünümündedir.Koalisyon protokolü yürütülebilseydi MB lideri Ganz, Likud lideri Netanyahu’dan sonra ülkenin gelecek başbakanı olacaktı.

***Arap Ligi’nin** 3 Mart 2021 günü Kahire’de yapılan 155.Bakanlar Konseyi Toplantısı vesilesiyle Mısır Dışışleri Bakanı Şükrü’nün başkanlığında Türkiye ile ilişkiler konulu bir oturum da yapılmıştır. AL’ nin bu konuda tesis edilmiş Mısır başkanlığındaki İzleme Komitesi’nin düzenlediği bu toplantıda S.Arabistan, Bahreyn, BAE ve Irak temsilcileri ile AL Genel Sekreteri de hazır bulunmuştur. Toplantıda Türkiye’nin Libya, Suriye vb. bölgelerde faaliyetleri eleştirilmiştir.

Türkiye’nin Arap ülkelerine yönelik faaliyetleri AL içinde bir Bakanlar Komitesi düzeyinde izlenmektedir. Komite ilk toplantısını da 154.Bakanlar Konseyi çerçevesinde geçtiğimiz eylül ayında gerçekleştirmiştir.

Buna mukabil ALigi, BAE başta olmakla bazı üyelerinin İsrail’le geliştirdiği ilişkileri ve işbirliğini kınama yönünde bir adım atamamış, örneğin Eylül 2020 AL Toplantısında Filistin heyetinin sunduğu karar taslağı reddedilmiştir.

***Orta Doğu’da** dikkat çeken bir süreç ise 2011 yılında üyeliğinin askıya alındığı Arap Ligi’ne Suriye’nin geri dönüşünün sağlanması yönünde yapılan çağrılardaki artıştır. Bilindiği üzere Suriye’nin AL üyeliği iç savaşın başlamasıyla birlikte askıya alınmıştı. Suriye’nin AL’ ne geri dönüşü yönünde Irak, BAE gibi ölkelerden çağrılar gelirken örneğin Katar’ ın bunu uygun görmediği, Suriye’nin üyeliğinin askıya alınması şartlarının bugün de aynen geçerli olduğunu belirttiği görölmektedir.

***Türkiye-Mısır** ilişkilerinde farklı kanallarda farklı yorumlar olmaktadır. Türkiye, Mısır’a yönelik diplomasi atağı başlatıldığını ifade ederken Mısır daha temkinli davranmakta, böyle bir sürecin ilk adımının Türkiye’nin sadece Mısır’ın değil diğer Arap ölkelerinin de işişlerine karışmaktan vazgeçmesi olduğu yönünde mesajlar vermektedir. Basın kanalıyla verilen mesajlarda Türkiye’nin bölgedeki askeri gücünü geri çekmesi, bazı grupları Türkiye’de barındırmaması, hatta Doğu Akdeniz’de komşularının hukukuna saygı duyması vb. gibi hususlara da yerverildiği görölmektedir.

***Orta Doğu’ da silahlanma yarışı;** İsrail’in ABD’den (Türkiye’nin projesinden ihraç edildiği) F35 uçaklarını temin etme yönündeki ilgisi sürerken, Mısır da Rusya’dan almayı planladığı 24 Su-35 uçağının ilk 5 adedini teslim almıştır. ABD yönetimi ise bu konuda Mısır yönetimine baskı ve yaptırım tehditlerini sürdürmektedir. Son olarak A.Blinken-S.şükrü görüşmesinde konu ele alınmıştır.

***İran’da** önümüzdeki Haziran ayında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçim için rakip güçler mücadelelerini sürdürmektedir. İkinci dönemini tamamlayan şimdiki ılımlı Cumhurbaşkanı Ruhani anayasa gereği bir kez daha aday olamayacaktır. Bu nedenle bilhassa muhafazakar güçler seçimleri kazanmak için büyük bir çalışma içindedirler. İran’da bu kez bir muhafazakar adayın seçimi kazanması muhtemeldir.

***Kıbrıs; Yeni BM Girişimi / ABD;** Kıbrıs’da yeni bir görüşmeler sürecinin hazırlıkları yapıldığını anlaşılıyor. Bugün itibariyle bakıldığında, bazı sınır çatışmaları dışında, adada 46 yıldır normal, sakin bir yaşamın hakim olduğu görölüyor.

Bugüne kadarki “çözüm” girişimlerinin dayanağı olduğu görülen, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti’nin güya yaşamakta olduğu ve bazı güncel düzenlemelerle kolayca canlandırılabilceğı düşüncelerinin; fiiliyatta sağlam ve gerçekçi bir zeminlerinin bulunmadığı ise her vesileyle görölüyor. Zira bugün adada iki eşit ortaklı bir devlet değil iki ayrı bağımsız bir devletin bulunduğı en temel gerçektir.

Kıbrıs sorununun önemli aktörlerinden İngiltere’nin de yeni girişimleri var. İngiliz Bakan Raab’ın geçtiğimiz ay Kıbrıs’ta 2 tarafla da yaptığı temaslarda yeni bir plan sunduğı, buna göre; iki ayrı egemen toplumdan oluşan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasının, Bakanlar Kurulunun 6+3, Meclisin 24+12 tarzında ve Taraflara bazı konularda veto hakkıyla oluşmasının, uluslararası kuruluşlara ayrı ayrı üyelik imkanına sahip bulunmalarının, garantiler bağlamında 10 yıllık geçiş sonrasında Türk ordusunun çekilmesinin, Türk tarafının karşıya bazı toprakları iade etmesinin öngöröldüğü anlaşılıyor. Adadaki yorumlarda yeni girişimin dikkat çekici ölçüde Belçika modelinden etkilendiğı görüşü de var. Bununla birlikte bu unsurlar henüz basında spekülasyon malzemesi ve İngilizlerin bu maddeleri içeren bir plan sunup sunmadıkları kesin olarak bilinmiyor.

Öte yandan; BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in 27-29 Nisan günlerinde Cenevre’de ilgili taraflarla (5+1) gayri resmi bir toplantı düzenleyerek, taraflararasında görüş alışverişinde bulunmayı öngördüğü anlaşılıyor. Türk tarafında bu dönemde hakim olan yaklaşım iki egemen devlet temelinde bir çözüm. Buna mukabil GKRY’de ise eşitlik konusunda karmaşık görüşler içinde.

Dolayısıyla bilhassa Türk tarafının bugüne kadarki federasyon odaklı müzakerelerden oldukça yeni ve farklı bir çerçevede şekillenen yaklaşımının içinin nasıl doldurulacağı ve ortaya çıkacak paketin muhtevasının nasıl olacağı ancak Cenevre görüşmelerinin tarihi yaklaştıkça ve masada belirginlik kazanacak.

Buna mukabil ABD dışişleri bakanı Blinken 10 mart 2021 günü Kongre TM Dış İlişkiler Komitesi’nde yaptığı sunumda Kıbrıs’ın iki bölgeli iki toplumlu bir federasyon olarak birleşmesi gerektiğini, Amerikan diplomasisinin Kıbrıs sorununda doğrudan rol alacağını bildirmiştir.

***Çin;** AB bilindiğı üzere geçtiğimiz AB Liderler Zirvesi’nde “Küresel İnsan Hakları Yaptırım Rejimi” ni kabul etmiş ve uygulamaya geçirmiştir. 11 Mart 2021 güünkü AB toplantısında da 6 ülke insan hakları ihlalleri nedeniyle

yaptırıma tabi tutulması kararı alınmıştır. Bu çerçevede Çin'in D.Türkistan'daki uygulamaları nedeniyle bazı Çinli yetkililere de yaptırım uygulanacaktır. Kararın 25 Mart 2021 AB Liderler Zirvesinde onaylanması beklenmektedir. (Buna mukabil Rusya ile ilgili bazı kararlara Macaristan itiraz etmiştir)

Öte yandan Cenevre'de devam etmekte olan BM 46. İHK oturumunda Küba öncülüğünde 63 ülke D.Türkistan'daki uygulamaları hususunda Çin'e destek açıklaması yapmıştır. (!!)

*Ermenistan' da Başbakan Paşinyan giderek güç zemininin kaybetmektedir. Adıgeçen, kendisini istifaya davet eden Genelkurmay Başkanı görevinden almakta dahi zorlanmaktadır. Paşinyan'ın toplumsal desteğinin hangi derecede olduğu 20 haziran 2021'de yapılması öngörülen erken seçimlerde anlaşılacaktır. Bugün için ülkedeki siyasi gerilimlerin arkasındaki en büyük neden 44 gün savaşının ağır faturasının kime çıkarılacağıdır.

***Faaliyetler;**

****Sn.Genel Başkanımız Ankara'daki orta asya ülkeleri Büyükelçilerini Genel Merkez'de bir kahvaltı programında ağırlamıştır.***

****Kıbrıs'daki durum, yeni siyasi girişimler hk. bilgi almak üzere KKTC Büyükelçisi 8 mart 2021 günü Başkanlığımızca ziyaret edilmiştir.***

****Gelecek Partisi Dış İlişkiler Başkanları Bölge Koordinatörleri dönüşümlü gönüllülük ve 7 bölge esasında belirlenmiştir.***

Buna göre önümüzdeki ilk 6 aylık dönem için Bölge Koordinatörlükleri görevi değerli başkanlarımız Serdar Balcı, Murat Eryılmaz, Kamil Arslan, Veysel Karademir, Abdurrahman Akalın ve Mustafa Demirel tarafından deruhte edilecektir. Kendilerine başarılar diliyoruz.

****Dış politika gelişmelerine yönelik değerlendirmelerimiz dönem içinde TV 5 başta olmakla çeşitli kanallarda paylaşılmıştır.***

****Çin/Doğu Türkistan'da kadınların maruz kaldıkları zulmü kınayan imza kampanyaları çeşitli illerimizde devam etmektedir. Bugün de İstanbul İl Başkanlığımız kampanyasını başlatmıştır. Bütün bu faaliyetleri tebrik ediyoruz.***

4 Nisan 2021

Ana Başlıklar; ABD-Türkiye ilişkileri, İsrail seçimleri, AB Liderler Zirvesi, NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı, Çin Dışişleri Bakanı'nı Türkiye ziyareti, Türk Konseyi Zirvesi, WEF/ Dünya Ekonomik Forumu 2020 Raporu.

Ek; 25/26 Mart 2021 AB Liderler Zirvesi konulu makale

Kitap Önerisi; PİK Eğitim Politikaları İzleme Kurulu Başkanımız YÖK (E) Başkanı Prof.Dr. Yusuf Z. Özcan'ın “Başörtüsü ve Katsayı Sorunları Nasıl Çözüldü / YÖK Anıları” kitabı önümüzdeki günlerde okuyucularla buluşacaktır. Anılar her zaman güzel ve en başta genç nesiller olmakla herkes için yol göstericidir. Değerli çalışma için tebriklerimizi sunuyor, herkese iyi okumalar diliyoruz.

***ABD-Türkiye;** ABD Kongresi Senato Dışilişkiler Komitesi Başkanı Senatör Menendez öncülüğünde her 2 partiye (Cumhuriyetçi ve Demokrat) mensup 36 Senatör Başkan Biden'a ortak bir mektup yazarak, adaylığı sırasında verdiği taahhütleri hatırlatmışlar ve 24 nisan' da Türkiye'ye sert tepki vermesi çağrısında bulunmuşlardır.

24 Nisan günü ABD Başkanının yapacağı açıklamanın içeriği Türkiye- ABD ilişkilerinin geleceği bakımından da etkili olacaktır.

***İsrail seçimleri;** 2020 bütçesi üzerinde anlaşmazlıklar çıkması üzerine koalisyonun dağılmasını müteakiben ülkede 2 yılda 4. kez Knesset/Parlamento seçimleri yapılmıştır. 23 Mart 2021 günü yapılan seçimin sonuçları Netanyahu dahil hiçbir partiye tek başına hükümet kurma imkanı vermediği gibi, müttefikleriyle sorunsuz ve kolay bir koalisyon teşkilini de mümkün kılmamaktadır.

Bu nedenle önümüzdeki dönemde ülkede 5. kez yeni bir seçime gidilmesi de muhtemel bir gelişme olabilecektir. Başbakan Netanyahu'nun yıllardır devam eden mahkeme sürecinin de ülkede sürekli seçim atmosferi yaşanmasında etkili olduğu ve seçim süreçlerini tetiklediği çeşitli yorumlarda ileri sürülmektedir. Knesset'de 120 koltuk bulunmakta, en çok oyu alan partinin (bugün itibariyle Likud/Netanyahu/30 vekil) 61 vekilin desteğini alarak 4 hafta içinde yeni hükümeti kurması beklenmekte, 3 tur içinde hükümet yine kurulmaz ise Knesset feshedilmekte ve ülkede yeni seçimlere gidilmektedir.

İsrail içindeki Arap nüfusun bir bölümünü temsilen İslami çizgiden geldiği belirtilen Birleşik Arap Listesi / Raam Partisi ve Yamina Partisinin (7 milletvekili) kuracak yeni koalisyon hükümetinde anahtar rol oynamaları da beklenmektedir. Raam lideri Mansur Abbas bütün liderlerle görüşmelere açık oldukları yönünde mesajlar vermektedir. Abbas'ın birlikte, barış içinde yaşama mesajlarına karşın İsrail' in diğer partilerinin Raam'ın Knesset'te temsiline ve koalisyon'da yer almasına farklı tepkiler vermekte, bazı partiler Raam ile aynı hükümette bulunmayacaklarını belirtirken bazı siyasi çevreler ise daha ılımlı değerlendirmeler yapmaktadırlar.

Dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nın 7 Nisan 2021'de hükümeti kurmak için ilk görevlendirmeyi yapmasıyla birlikte İsrail'de yeni bir siyasi süreç daha başlamış olacak ve yakın geçmişin tecrübesi ışığında sonucunun ne olacağı hususunda şimdiden bir tahminde bulunmak gerçekten zor.

* **NATO Dışışleri Bakanları toplantısı** 23 Mart 2021 günü yapılmıştır. Toplantıda; Transatlantik bağların, demokratik değerlerin, Vaşington Antlaşması ve BM amaç ve ilkelerine değerlerine bağlılığın, güvenlik, refah ve özgürlükler için birlikte çalışmanın önemi vurgulanarak teyid edilmiş, NATO' nun tarihin en güçlü ittifakı olduğu ve 1 milyar insanın güvenliğini sağladığı bildirilmiş, küresel sistemde giderek yükselen tehditlerin ve sistemik rekabetin bulunduğu belirtilerek Rusya'nın saldırgan tutumuna dikkat çekilmiştir.

***NATO Genel Sekreteri Stoltenberg** NATO 2020 Yılı Raporu' nu 16 Mart 2021 günü açıklamıştır. Rapor, NATO' nun yıl boyunca gerçekleştirdiği faaliyetlerini, İttifaka yönelik kamuoyu algısını ve transatlantik ilişkileri ele almaktadır.

Rusya'nın nükleer füze yeteneğinin büyümesinden ve istikrar bozucu çabalarından kaynaklanan tehditler, ayrıca Çin' in küresel güçler dengesini etkileyen yükselişi ve bu gelişmelerin İttifakın güvenlik ve değerler sistemine etkileri de Rapor'da değerlendirilmektedir.

Çalışmaya göre yıl içinde 11 İttifak üyesinin savunma bütçeleri, NATO ilkeleri gereğince GSMH' larının % 2' sini aşması şartını yerine getirebilmiştir. (Geçtiğimiz yıl bu sayı sadece 3 üye idi) Türkiye % 1.85 ile 11 ülkenin arasında yer almamaktadır. Buna mukabil ABD tek başına İttifakın savunma harcamalarının % 71 ' lik bölümünü karşılamaktadır. NATO ' nun 2020 askeri harcamaları yaklaşık 1 trilyon USD olmuştur.

***Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi** 25 Mart 2021 günü Ankara'yı ziyaret etmiştir. Ziyaretle ilgili olarak Taraflar kapsamlı açıklama yapmamıştır. Ancak anlaşıldığı kadarıyla temaslar ekonomik ilişkiler ağırlıklı olarak gerçekleştirilmiştir.

***Türkiye’ nin İstanbul Sözleşmesi** olarak da bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nden çekilme kararı Avrupa Konseyi başta olmakla çeşitli uluslararası kuruluşların tepkisini doğurmuştur.

Türkiye’ nin çekilme kararı AK Sekreteryası’ na iletilmiştir ve 1 Temmuz 2021 tarihinde de yürürlüğe girecektir.

***Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Gayriresmi Zirvesi** “Türkistan: Türk Dünyasının Manevi Başkentlerinden Biri” başlığıyla 31 Mart 2021 günü yapılmıştır. Türk Konseyi’nin 5 ülkesi ile Türkmenistan ve gözlemci Macaristan’ın da devlet başkanları düzeyinde katılım sağladıkları Zirve’de alınan ve Bildiri’ye de yansıtılan kararlar arasında üyeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, Ermenistan’la savaşında Azerbaycan’a destek, Uluslararası Ali Şir Nevai Ödülü tesis edilmesi, Türk Dünyası’nın önemli şahsiyetlerinin (Yunus Emre, Ali Şir Nevai gibi) eşgüdüm içinde kutlanması gibi hususlar da bulunmaktadır.

Kazakistan’ın teklifi üzerine gelecek zirve’de “Türk Konseyi” isminin değiştirilmesi üzerinde de durulmuştur.

Üye olmamasına rağmen Türkmenistan’ın Zirveye katılımı önemli bir gelişme teşkil etmiştir. Bilindiği gibi, Türk Konseyi üyeleri Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan’dır.

***Bulgaristan Parlamento seçimleri bugün (4 Nisan 2021) yapılmaktadır.** Seçimlerde % 4 baraj uygulanmaktadır. 240 sandalyeli Parlamento’da 95 milletvekili bulunan B. Borisov başkanlığındaki GERB partisi 2009 yılından bu yana koalisyon hükümetiyle ülkeyi yönetmektedir.

Bulgaristan Türklerinin çoğunluğunun desteklediği Hak ve Özgürlükler Hareketi ise ülkenin en büyük siyasi güç merkezlerinden biri olmayı sürdürmektedir. Türkiye’de yerleşik 20 bin civarında Bulgaristan vatandaşı da seçimlerde oy kullanabilmek için ülkemizdeki konsolosluklara kaydını yaptırmıştır.

*** ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları 2020 Ülke Raporları** geçtiğimiz hafta yayınlanmıştır. **Bunlardan Çin Raporu bilhassa dikkat çekici olmuştur.**

-Nihai gücün ÇKP’nin elinde olduğu Çin otoriter bir yönetimin kontrolündedir. Bütün üst düzey makamlar ÇKP üyelerinin elindedir. Lider Cinping ÇKP GS, Devlet Başkanı ve Merkezi Askeri Komisyon Başkanı olarak ülkenin tek yöneticisidir.

-Ülkede dini/etnik merkezli Çinlileştirme politikaları bütün alanlarda devam etmektedir. Bütün gruplar bu baskı kampanyalarından etkilenmektedir. Örneğin okullarda yerel dillerin kullanımı kanunlarına rağmen hükümet son olarak İç Moğolistan’ da Moğolcanın yerini Çince tedrisatın alması kararını vermiştir.

-D.Türkistan’da Çinli nüfus giderek artmaktadır. Bugün itibariyle bölgenin % 60’ ı 14 milyon kadar) Uygur, Kazak, Kırgız, % 40’ ı da Çinlidir. Askeri tesislerde yaşayan ve geçici işler için bölgeye gelen Çinliler de dahil edildiğinde ise bu oran Çinli nüfus lehine çok artmaktadır. Çin hükümeti de esasen Çinlilerin bölgeye göçünü teşvik etmektedir.

-Müslüman Türk nüfusa yönelik ağır ve sistematik bir kimlikten, dini/milli değerlerden arındırma kampanyası devam etmektedir. İnanç ve kimlikleri yansıtan her türlü simge (sakal, tesettür, içki kullanmamak, çocuklara verilen isimler vb.) yetkililerin baskılarının artması için yeterli olabilmektedir.

-Bu uygulamaların en çok tepki çekenini ise devlet yetkililerinin zorla Müslüman evlerine misafir olmaları, ailede “aşırı” davranışlarının bulunup, bulunmadığını gözlemleri ve ideolojik eğitim vermeleridir.

-Kazakların Çin ile komşu Kazakistan arasında serbestçe gidiş gelişmeleri engellenmektedir.

-Ülke dışına çıkmış Uygurların ailelerine baskı yapılmakta, gittikleri ülkelerin makamlarından bu Uygurları iade etmeleri istenmekte, bazıları da Uygur diasporasının faaliyetleri hakkında Çin makamlarına bilgi vermeye zorlanmaktadır””

***Etiyopya:** Ayrılıkçı Tigray bölgesinde savaş bütün şiddetiyle devam etmektedir.Tigray liderleri bölgedeki konumlarını güçlendirmiş gözükmektedir. Savaş bölgenin Eritre gibi diğer güçlerini de içine alarak genişlemektedir. Bölgeden sivillere yönelik katliam haberleri de ulaşmaktadır.

***Myanmar;** Ülkede 1 Şubat 2021 günü bir darbe gerçekleştiren cuntaya karşı sivil direniş devam etmektedir. Ordunun sivillere yönelik baskıları vahim boyutlara ulaşmış, son olarak 27 mart günü meydana gelen olaylarda en az 150 gösterici yaşamının yitirmiştir.

Ülkenin güçlü etnik direniş grupları ise kendi gündemlerine göre gelişmeleri izlemekte ve tutum sergilemektedir. Bu grupların önemli bir kesimi de esasen NLG iktidarı ile de sorunlar yaşadıklarından cuntaya karşı güçlü tepki vermemektedir.

Bunlardan, örneğin, en büyük gerilla grubu olan Wa Ordusu (Çin ve Tayland sınırında yerleşiktir) ‘nun darbeci ordu ile gayri resmi temasları olduğu ileri sürülmektedir. Cunta ile en yakın ilişkileri olan güç ise Rakhayn’daki Arakan Ordusu’dur. Cunta da son olarak AO’ nu terör listesinden çıkarmıştır.

Buna mukabil 10 silahlı gerilla örgütü ise cuntanın darbesine karşı çıkarak göstericilerin yanında tutum sergilemektedir. (Bunlar içinde Şan Konseyi, Karen Milli Birliği gibi gruplar da bulunmaktadır)

***Dünya Ekonomik Forumu (WEF)** geçtiğimiz hafta yayınlanan Cinsiyet Eşitliği 2020 Raporu’nda bu alanla ilgili bazı güncel verileri paylaşmıştır. Buna göre;

-Eğitim, sağlık vb. alanlardaki iyileşmelere rağmen dünya’da kadınlar ekonomi, siyasi katılım vb. gibi sahalarda ciddi sorunlarla karşılaşmayı sürdürmektedir.

-İzlanda, Finlandiya, Norveç gibi ülkeler bu alanlarda en başarılı ülkelerdir.

-Türkiye 156 ülke arasında 133. sıradadır.

-Yıl içinde 156 ülkenin yarısında olumlu gelişmeler olmuşsa da, kadınlar parlamentolarda % 26.1, hükümetlerde Bakanlık görevlerinde % 22.6 düzeyinde temsil edilmektedir.Mevcut veriler ışığında aradaki açığın kapanabilmesi için 145.5 yıl gerekmektedir.

-Buna mukabil eğitim alanında 37 ülkede nisbeten cinsiyet eşitliği sağlanabilmiştir.

-Covid19 salgını küresel ölçekte olumsuz etkiler yapmıştır.

***Faaliyetler;**

****Sn. Genel Başkan 24 Mart 2021 günü AB Delegasyonu Başkanı ile AB Büyükelçilerini Genel Merkez’de kabul etmiştir. Görüşmede Türkiye-AB ilişkileri başta olmakla dış politika gelişmeleri, Gelecek Partisi’nin dış politika vizyonu konukların soruları da cevaplandırılmak suretiyle kapsamlı olarak aktarılmıştır.***

****İl Dış İlişkiler Başkanları ile 28 Mart 2021 günü TVC ile gerçekleştirilen toplantıda genel değerlendirmeler yapılmış ve başkanlıklarımızın faaliyetleri ele alınmıştır. Bu çerçevede Dış İlişkiler Başkanları II. Toplantısı’nın da temmuz ayı içinde İstanbul’da yapılması öngörülmektedir.***

***Makale;**

Türkiye-AB ilişkileri / 25 Mart AB Liderleri Zirvesi

“Ankara/Brüksel Cephesinde Yeni Bir Açılım Yok” (Enpolitik; 27 Mart 2021)

<https://www.enpolitik.com/ankarabruksel-cephesinde-yeni-bir-acilim-yok2526-mart-2021-ab-liderler-zirvesi-makale,4820.html>

19 Nisan 2021

Ana Başlıklar; Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Bulgaristan seçimleri, İsrail’de yeni hükümeti kurma çabaları, Çin-İran anlaşması, Azerbaycan gelişmeleri, Putin-Cb.Erdoğan telefon görüşmesi, Türkiye-AB, Türkiye-Ukrayna, Afganistan.

Ek; Montrö Boğazlar Sözleşmesi Nedir. Enpolitik 12 nisan 2021

***CB.Erdoğan-Rus Devlet Başkanı Putin** arasında 9 Nisan 2021 günü gerçekleştirilen telefon görüşmesinde; (Rus haber kaynaklarına göre); Covid19 salgınıyla mücadelede işbirliği, Sputnik V aşısının ortak üretimi imkanları, Türkiye’yi ziyaret edecek Rus turistlerin sağlıklarının korunması önlemleri ele alınmıştır. Uluslararası gelişmeler hakkında ise, liderler ateşkese uyulmasından ve geçiş hükümetinin yönetim organlarının tesisinden memnun olduklarını, Suriye’de istikrarın tesisinde iki ülkenin oynadıkları rolün önemli olduğunu belirtmişlerdir. Putin, Ukrayna’yı temas hattında tehlikeli kışkırtmalar yapmakla suçlamış, Y.Karabağ konusunda ise Cb. Erdogan, Rusya’nın bölgenin istikrara kavuşması ve 9 Kasım 2020 Üçlü Anlaşmasının adım adım uygulanması yönündeki gayretlerini övmüştür.

Rus lider Putin, İstanbul Kanalı projesi bağlamında ise, 1936 Montrö Sözleşmesi’nde öngörülen Boğazlar Rejimi’nin korunmasının bölgesel istikrar ve işbirliği için önemini dile getirmiştir.

(Bununla birlikte, son savaşın neticesinde Azerbaycan’a Rus askerlerinin gelmiş olmasının Azerbaycan kamuoyunda tepki doğurduğunun da bilinmesi gerekir)

***Azerbaycan** kamuoyu ve basınında bu dönemde tartışılan konular özetle şunlardır.

-“Savaşta Ermenistan’dan Azerbaycan’a fırlatılan İskenderM füzeleri sadece Şuşa kentindeki Rus üssünde bulunduğuna göre, bunun anlamı Rusya ile Ermenistan, Azerbaycan’a karşı birlikte mi hareket etmişlerdir. Bu durumda Azerbaycan’da Rusya’ya karşı duyulan şüpheler artacaktır.

-Rus Savunma Bakanı Bakü’ye uğramaksızın, Rus askerler için konutların açılış töreni için, Ermenistan’ın elindeki Hankendi’ni ziyaret etmiştir. Bu durumda Türkiye’nin de Şuşa şehrinde bir askeri üs kurması gerekmektedir.

-Anlaşma gereği Rus güçler 5 yıl içinde bölgeden ayrılacakken, Azerbaycan bunun uygulanacağından şüphe duymaktadır. Gerek Ruslar gerek Ermeniler ise Rus güçlerin bölgeden ayrılmalarını istememektedir.

-Ermenistan’da yapılan kamuoyu araştırmaları 20 Haziran Parlamento seçimlerinde Paşinyan’ın % 31 civarında oy alabileceğini ve birinci parti çıkabileceğini, ancak seçimlere katılımın düşük olacağını göstermektedir.

-Aynı kamuoyu araştırmalarına göre, Ermenilerin % 63’ü Rusları, % 16’sı ABD’ni, % 5 kadarı da İran’ı müttefik olarak görmektedir.

-Azerbaycan basını bu dönemde ülkede rüşvet ve istismarın çok arttığını da sıkça işlemekte, bu hususta gerekli tedbirlerin alınmasını istemektedir”

*Türkiye-AB ilişkileri; Bilindiği gibi geçtiğimiz yıllardan buyana ilişkiler hiçbir ilerleme göstermediği gibi tarafların birbirlerine güveni de artık tam anlamıyla dibe vurmuş durumda. 60 yılı aşkın zamandır (1959’ de Avrupa Topluluğu’na merhum Menderes’in mektubu) sürdürülen ilişkilerinin en kötü olduğu dönem bugünlerdir.

AB Konseyi Başkanı Michel ile Komisyon Başkanı von der Leyen’in 6 Nisan günü Türkiye’ye gerçekleştirdikleri ziyaret de beklendiği gibi herhangi bir ciddi sıçrayış veya açılımı getirmedi. Hatta koltuk krizi ele alınan konulardan daha ön plana çıktı! Türkiye’nin tam üyelik hedefinin bulunduğu gibi Türk yetkililerden gelen yorumlar ise içi doldurulamayan, hedefi de belli olmayan ve kamuoyunda da bir inandırıcılığı bulunmayan söylemlerdir. İki tarafın gündemi ve beklentileri farklıdır. Türkiye-Yunanistan/GKRY ilişkileri, göçmenlerin yeni bir göç dalgası oluşturmamasından duyulan endişeler, GB’nin yenilenmesi, vize serbetisi, üst düzey temaslar gibi beklentiler arasında nasıl bir denge kurulabileceği de ancak önümüzdeki dönemde görülebilecek. Herhalukarda Ankara/Brüksel hattında yeni bir gelişme, ilişkilerde sıçrayış veya vizyon emaresi görülmemektedir.

***ABD Ulusal İstihbarat Kurulu'nun Küresel Eğilimler 2040 Raporu**" 1997 yılından bugüne her 4 yılda bir yayınlanan raporun bu yılki 7. Döneminde Türkiye'ye de atıfta bulunulmuştur. Türkiye, Avustralya, Brezilya, S.Arabistan vb. gibi ülkelerin daha önceleri büyük güçlerce doldurulan, şimdi ise boşluklar görülen alanlarda yeni fırsatlar arayacağı, Türkiye ve Rusya'nın, destekledikleri gruplar aracılığıyla, bilhassa Libya ve Suriye'de etki bölgelerini kurdukları da raporda belirtilmiştir.

***İsrail seçimleri;** Cumhurbaşkanı Rivlin ülkeyi siyasi kaostan çıkarabilmek amacıyla son seçimde en fazla sandalyeyi kazanan Netanyahu'ya 6 Nisan 2021 günü hükümeti kurma görevini tevdi etmiştir. Bilindiği üzere ülkede son 2 yılda 4 kez seçim yapılmışsa da istikrarlı bir hükümet kurulamamaktadır. Bu nedenle 5 kez seçimlere gidilmesi de bir ihtimal olarak durmaktadır. Netanyahu'nun yeni kabineyi oluşturabilmesi için önünde 4 haftalık bir süre bulunmaktadır.

Ülkede koalisyon tesisi arayışları sürerken, 5. kez seçimlere gidilmemesi için birlik hükümeti kurulması, Başbakanın doğrudan seçilmesi gibi çeşitli öneriler de çeşitli liderlerce dile getirilmektedir.

***Öte yandan Doğu Akdeniz** kapsamlı bir rekabet bölgesi olmayı herhalukarda sürdürüyor. Son olarak İsrail-BAE-Yunanistan ve GKRY dışişleri bakanlarının Lefkoşe'deki toplantılarının ardından İsrail ve Yunanistan 1.65 milyar usd'lik rekor savunma işbirliği anlaşmasını imzaladılar. İşbirliği alanları arasında yunan hava kuvvetlerinin İsrail'de eğitim programları da bulunuyor.

***Çin Dışişleri Bakanı Wang**'ın orta doğu turu kapsamında ziyaret ettiği İran'da imzalanan Çin-İran Kapsamlı Stratejik İşbirliği Anlaşması 25 yıl boyunca geçerli olacaktır. Ekonomi, ticaret, madencilik, petrol takası, ulaştırma gibi birçok alanda işbirliği yapılmasını öngören anlaşma çerçevesinde Çin'in 25 yıl boyunca ülkeye 400 milyar dolarlık yatırım yapmasını da öngörmektedir. Çin'in bunlar karşılığında İran'ın limanlarını, adalarını askeri amaçlarla da sınırsızca kullanabileceği yönündeki iddialar ise resmi çevrelerce reddedilmiştir. Bugün için iki ülke ticaret hacmi yıllık 20 milyar dolar civarında bulunmaktadır.

Öte yandan, İran'ın Çin'le ilişkileri ülkenin çeşitli siyasi çevrelerinin de zaman zaman tepkisine yolaçmaktadır. Ülkenin önde gelen milletvekillerinden Ali Mutahhari, Çin'in D.Türkistan'daki uygulamalarını eleştiren siyasetçilerden biri olmaktadır.

***240 sandalyeli Bulgaristan Parlamento** seçimleri sonucunda Başbakan Borisov'un liderliğindeki GERB partisi en fazla (75) sandalyeyi kazanan parti olmuştur. Katılımın % 50 civarında kaldığı seçimlerde ülkenin Türk nüfusunun çoğunluğunu teşkil ettiği HÖH partisi ise oylarını ve sandalyelerini artırarak 30 vekillik kazanmıştır.

Hükümeti kurabilmek için 121 vekili gerektiğinden, bunu hiçbir parti sağlayamamış olmakta ve koalisyon gerekmektedir. En çok sandalyeyi kazanmış olan GERB partisinin de yeni hükümeti kurması zordur. Nitekim Başbakan Borisov kendi liderliğinde ısrar etmediğini, hükümetin eski dışişleri bakanı Mitov'un da kurabileceğini belirtmiştir. Borisov muhalefet tarafından istismar ve çürümüşlükle suçlanmaktadır.

***Ukrayna lideri Zelenski'** nin Türkiye-Ukrayna Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey Toplantısı vesilesiyle 11 Nisan 2021 günü Ankara'ya yaptığı ziyarette imzalanan Ortak Bildiri'de;

- Ukrayna'nın uluslararası tanınmış sınırları içinde, toprak bütünlüğü ve egemenliğine kayıtsız ve şartsız destek verilmesi, Türkiye'nin Kırım Platformu'na desteği,

-Kırım Özerk Cumhuriyeti ve Sivastopol şehri ile Donetsk ve Luhansk bölgelerinin işgalden kurtarılması başta olmak üzere, Ukrayna'nın uluslararası kabul görmüş sınırları içinde toprak bütünlüğünü yeniden sağlamayı amaçlayan adımlar konusunda koordinasyonun sürdürülmesi ve

- Ukrayna'nın NATO üyelik perspektifine destek dikkat çekici olmuştur.

***Rus basınında bu konularda yeralan yorumlarda;**

-Türkiye'nin 2 koltuğa oturduğu, Rusya ile jeopolitik işbirliği yaparken, ABD'ne duruma göre baktığı, Trump döneminde yaptırımlardan kaçabildiği,

-Ancak şimdi Biden yönetiminin masayı devirdiği, ABD'nin bugün için Orta Doğu ve Karadeniz'i önplanda görmediği, bu nedenle Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duymadığı, Türkiye'ye karşı mücadelede Avrupa'nın önde olmasını tercih ettiği,

-Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin düzelmesi umudu kalmadığı için, Rusya'ya yakın durmaktan başka çaresinin kalmadığı, bu nedenle de durumu bilen Rusya'nın Türkiye'nin batıyla yakınlaşma veya eski SB bölgelerine yönelik ataklar yapma çabalarına aşırı bir tepki vermediği, son dönemde Rusya'ya karşı

bazı kazanımlar elde ettiyse de Türkiye'nin Ankara-Moskova ilişkilerindeki zayıf aktör, Rusya'nın ise stratejik aktör olduğu, Türkiye'nin Karabağ savaşında olduğu türden adımları başka yerlerde atamayacağı, kendine Batı, Rusya ve Çin arasında bir yer bulmaya çalışacağı,

-Bu durumun da Rusya'yı rahatlattığı gibi analizler de yeralmaktadır.

***Rusya-Ukrayna** gerginliği bütün ciddiyetiyle sürüyor. Ukrayna'nın Donbass bölgesindeki Luhansk ve Donetsk' de Rus ayrılıkçılara verdiği desteği kesintisiz sürdüren Moskova son dönemin en büyük yığınağını da yapıyor. ABD ve Rus liderler arasında bu konuda yapılan son telefon görüşmesinde (12 Nisan) Biden, Putin'e üçüncü bir ülkede zirve toplantısı önerdi.

Ancak, Biden yönetiminin 15 Nisan 2021 günü Rusya' ya yönelik aldığı bir takım yaptırımlar da dikkate alındığında bu görüşmenin yakın bir zamanda gerçekleşmeyeceği Rus tarafından gelen mesajlardan anlaşıyor.

Batı ile Rusya arasında gerginlikler devam ederken, Rus muhalif lider Navalni'nin 2 haftadır sürdürdüğü açlık grevi nedeniyle hayatını heran kaybedebileceği yönünde doktorların açıklamaları gerginlikleri daha da artıran bir unsur oldu. ABD ve batılı liderler, böyle bir durumun vuku bulması halinde Rusya'nın sonuçlarına katlanacağı mesajlarının veriyorlar,

Bilindiği üzere, taraflar arasında diplomatların karşılıklı sınırdışı edilmesi dahil çeşitli adımlar devam ediyor.

Rus yönetimi çeşitli kanallardan, Türkiye'nin Ukrayna politikalarına eleştirilerinin de, zaman zaman tehditlerle sürdürüyor.

***Afganistan;** ABD ve NATO'nun Afganistan'dan çekilme süreci 1 Mayıs'dan itibaren başlıyor. 11 Eylül'e kadar tamamlanacak Afganistan'dan çekiliş ABD için en uzun savaşın sonu anlamına da geliyor. Çekilişin ardından ülkedeki durumun ne yönde gelişeceğini, barışın gelip gelmeyeceğini ise zaman gösterecek.

Buna mukabil İstanbul'da 24 Nisan'da yapılması planlanan Afgan barış görüşmelerinin bu durumdan etkilenip etkilenmeyeceği de bilinmiyor. Zira Taliban'ın, ABD askerlerinin çekiliş takvimindeki gecikmeden hoşnut olmadığı görülüyor. Taliban'ın da katıldığı, Şubat 2020'de Doha'da yapılan Afgan barış görüşmelerinde ülkedeki bütün yabancı güçlerin 1 Mayıs'a kadar tamamen çekilmiş olması öngörülmekteydi. Bazı Taliban isimleri son yabancı asker

ayrılıncaya kadar Afganistan'ın geleceğine dair hiçbir konferansa katılmayacaklarını açıkladılar.

Bu konudaki bazı yorumlarda, geri çekilmenin halihazırda zayıf Afgan hükümetinin ve tesisine çalışılan anayasal sistemin sonu olabileceği görüşleri de işleniyor. Başkan Gani'nin iktidarı zayıf durumda olduğundan, geri çekilmenin iktidardan pay almak isteyen bazı yerel güçlerinin iştahını kabartması da mümkün olabilecek. ABD güçlerinin geri çekiliş takviminin tamamlanmasının 1 Mayıs'dan 11 Eylül 2021'e ertelenmesinin Taliban'ın da büyük tepkisini doğurduğu görülüyor. Taliban çeşitli çevrelerce iktidara gelmeyi beklemekte olan gölge hükümet olarak da tanımlanıyor. Taliban geçtiğimiz yılki anlaşmadan sonra uluslar arası güçlere saldırılarını durdurmuş, ancak çürümüş ve din-dışı gördüğü Afgan hükümet güçleriyle mücadelesini devam ettirmişti.

***Kabuller**

-Sn.Genel Başkan Ankara'daki ABD Büyükelçisi Satterfield'ı 6 Nisan 2021 günü Genel Merkez'de kabul etmiştir. Görüşmede ikili ilişkiler, orta doğu başta olmakla bölgesel ve uluslar arası durum değerlendirilmiştir.

***Makale;**

Montrö Boğazlar Sözleşmesi Nedir... Enpolitik 12 Nisan 2021

(<https://www.enpolitik.com/montro-montreux-bogazlar-sozlesmesi-makale,4859.html>)

(<https://www.enpolitik.com/profil/238/umit-yardim>)

3 Mayıs 2021

Ana Başlıklar; Başkan Biden'ın 24 Nisan açıklaması, Sn.Genel Başkanımızın Biden, uluslararası kuruluş başkanları ve devlet/hükümet başkanlarına mektubu, Somali, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan gelişmeleri, Afganistan'dan ABD/NATO güçlerinin çekilmesi, HRW Çin/D.Türkistan

Raporu, Putin'in 2021 Federal Meclis konuşması, Dünya'da gazetecilerin durumu / RSF 2021 Raporu, Kıbrıs gelişmeleri, Bosna'ya yeni tehditler, Tacikistan-Kırgızistan çatışması.

***ABD;** ABD'de 1915 bir kez daha siyasi istismar ve propaganda konusu oldu. 24 Nisan günü yaklaşırken Kongre, lobiler ve diğer ilgili çevreler Başkan Biden Yönetimi üzerinde baskılarını artırmaya yöneldiler. Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Menendez geçtiğimiz ay bir grup temsilciyle ortak mektup yazarak konuyla ilgili taleplerini Biden'e iletti. Onyıllardır bu konularla ilgilenen radikal (Demokrat-Kaliforniya) politikacı Adam Schiff de 100 kadar temsilciyle birlikte benzeri bir girişimde bulundu. Bu ortak mektuplarla Kongre üyeleri başkan Biden'den açıkça ve doğrudan "Soykırımı" tanıma çağrısında bulundular.

Başkan Biden'ın görevine başladıktan 3 ay kadar sonra C.Erdoğan'la 23 nisan 2021 günü yaptığı telefon görüşmesine dair taraflarca yapılan açıklamalarda ise ikili ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi hususunda mutabık kaldıkları, ayrıca Haziran ayındaki NATO Zirvesi'nde biraraya gelmeyi kararlaştırdıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte bu telefon görüşmesinde 24 nisan açıklaması konusunun da gündeme geldiği genel ve yaygın bir kanaattir.

Biden'ın 24 Nisan günü yaptığı ağır ithamlar içeren mektubuna Partimiz tarafından tepki gösterilmiştir. (***Gelecek Partisi'nin bu konudaki açıklamasının örneği ise ektedir***)

Sn. Genel Başkanımız, Başkan Biden ile uluslararası kuruluş başkanlarına ve devlet/hükümet başkanlarına konuyla ilgili, örneği aşağıda yeralan kapsamlı bir mektup yazarak görüşlerini iletmiştir.

***ABD Başkanı Biden** 28 nisan günü Kongre'nin ortak oturumunda yaptığı konuşmada Başkanlığının ilk 100 gününe dair değerlendirmelerde bulunarak;

-İlk 100 gününde 100 milyon doz aş ı hedeflemişken bugün itibariyle 220 milyon doz aş ının gerçekleştirildiğini, halkın azami 5.km.lik bir mesafede aş ıya kolayca ulaşabildiğini, 1400 USD'lik çeklerin ailelere dağıtımının sürdüğü, halihazırda 160 milyon çekin dağıtıldığını,

-İlk 100 gününde ekonomide 1.3 milyon yeni istihdamın oluşturulduğu,

-ÇHC Başkanı Şi ile telefonla görüştüğünü ve ABD'nin insan haklarına ve temel özgürlüklere bağlılığından vazgeçmeyeceğini, sorumlu hiçbir ABD Başkanının

insan hakları ihlal edilirken sessiz kalamayacağını aktardığını, bir ABD Başkanı'nın ülkesinin temel değerlerini temsil etmesi gerektiğini belirtmiştir.

*1 Mayıs ABD' de yeni vaka sayısı 44,682 (son 14 içinde % 27 düşüş) vefat sayısı 702 (son 14 günde % 7 düşüş) olmuştur.

Ülkede tam aşılana nüfus oranı % 31, en az tek doz aşılana oran ise % 44'e ulaşmıştır.

***1974'de Kıbrıs'ın** darbeci Grivas eliyle Yunanistan'la birleşmekten kurtulması ve akabinde barış hareketiyle başlayan süreç içinde iki taraflı görüşmeler kesintisiz olarak devam etmektedir. Son olarak 2017' de Crans Montana'da yapılan görüşmelerde anlaşmaya yaklaşılmışken, GKRY tarafının adada Türkiye'nin garantörlüğünü kabul etmemesi nedeniyle son anda çözüm sağlanamamıştır. Bu kez BM Genel Sekreteri'nin evsahipliğinde İsviçre'de bir kez daha ancak gayri resmi formattaki görüşmeler 24-27 Nisan 2021'de yapılmıştır.

Türk tarafı eşit haklara dayalı iki egemen devlet esasında bir çözüm isterken Rum tarafının buna karşı çıkması müzakerelerin sonuçsuz kalmasındaki esas nedeni teşkil ediyor. Türk tarafı görüşmelerde, egemen eşitlik ve eşit uluslar arası statüye dayalı iki devletin işbirliği zemininde bir uzlaşma vizyonu ile gerçekçi, adil ve sürdürülebilir bir uzlaşma zemini oluşturabileceğini vurgulamıştır.

Sonuçsuz gayri resmi görüşmeler sonrasında yaptığı açıklamada BMGS Guterres müzakereler için ortak bir zemin oluşmadığını, ileriki dönemde de görüşmelerin sürdürüleceğini belirtmiştir.

***Somali'de gerginlikler ve şiddet sürüyor.** 25 Nisan günü Başkan Farmajo'ya bağlı güçlerle muhalif liderleri destekleyen Ulusal Ordusu'ya bağlı kuvvetler arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Bilindiği üzere ülkede Başkan Farmajo'nun görev süresi 8 şubat günü sona ermiş, Parlamento da mevcut hükümetin görev süresini 2 yıl uzatmıştı. Bu durum, Farmajo'nun Başkanlık makamının işgal ettiğini savunan ülke muhalefetinin büyük tepkisine yol açmıştı. Klanların, bölgesel güçlerin çok etkili ve belirleyici olduğu ülkede seçim takvimi üzerinde uzlaşma sağlanamaması ve federal merkezle bölgeler arasındaki ihtilaflar nedeniyle huzur sağlanamıyor.

***Afganistan'dan ABD ve NATO güçlerinin geri çekilmesi kararı** bölgesel anlamda önemli olmuştur. Başkan Biden'ın bu konudaki açıklaması gelişmeleri

izleyenler için aslında şaşırtıcı da olmadı. Zira henüz daha Başkan adayı olmadan bile önce çekiliş sürecini tamamlayacağını ilan eden Biden başkan seçilmesinin ardından ilk önemli dış politika hamlesi olarak bu çekilmeyi tamamlamak istiyor. Çekilmenin sembolik anlam da içerir şekilde 11 Eylül 2021 tarihinde tamamlanacak olması da dikkat çekiyor. ABD/NATO'nun bölgeden çekilmesiyle birlikte doğabilecek güç boşluğunun hangi aktörlerce doldurulacağı, Kabil hükümeti ile Taliban arasındaki görüşmelerin ne yönde evrileceği, ülkede önümüzdeki dönemde iktidar savaşlarının mı, yoksa dengeli bir güç paylaşımının mı gerçekleşeceği gündemde olan sorular arasında yer alıyor.

Afganistan Krizinin İbretlik ve Acı Görünümleri...Herkes İçin....

Afganistan-Türkiye ilişkilerine de değinerek son gelişmeler hakkında kapsamlı bilgiler içeren güncel bir makale aşağıdadır.

-Rus Devlet Başkanı Putin yıllık Federal Meclis konuşmasını 21 Nisan 2021 günü yapmıştır. Milletvekillerinin, senatörlerin, üst düzey devlet yöneticilerinin hazır bulunduğu konuşmasında Putin salgınla mücadelede ailelerin desteklenmesi başta olmakla atılan adımlara geniş yer verirken dış politika değerlendirmelerinde de bulundu. Bunlar arasında;

-Rus ordusunun modern silah ve gerece sahip olma oranının 2024 'de % 76'ye erişeceğini, bu oranın önemli bir gösterge olduğunu,

-Rusya'nın, bütün diğer devletler gibi, doğal olarak kendi çıkarlarının olduğunu, uluslararası hukuk esasında bunları korumayı sürdüreceğini, herkesin bunu anlaması gerektiğini, anlamayanlara karşı da Rusya'nın kendini korumanın yolunu bulacağını,

-Bugün dünyada siyasi motifli, illegal ekonomik yaptırımların uygulanmakta olduğunu, ancak bazı ülkelerin diğerlerinin içişlerine karıştıklarını ve son olarak da Belarus devlet başkanına bir suikast girişiminde bulunulduğunu, buna batı cephesinden bir tepki de gelmediğini ve hiçbir şey olmamış gibi davranıldığını,

-Rusya'nın aşırı itidalli davrandığını, kendisine yönelik dostane olmayan faaliyetlere cevap vermemeyi tercih ettiğini, zira iyi bir diyalog içinde bulunmayı tercih ettiklerini ve köprüleri yakmak istemediklerini, ancak bazılarının Rusya'nın iyi niyetini ilgisizlik veya zayıflık olarak değerlendirmesi halinde aynı kararlılık ve sertlikle mukabele edeceklerini vurgulaması bilhassa dikkat çekici olmuştur.

***D.Türkistan'daki** insan hakları ihlalleri uygulamaları nedeniyle uluslararası toplumun her geçen gün daha fazla baskılarına maruz kalan Çin'e karşı son önemli Karar İngiliz Parlamentosu / Avam Kamarası tarafından alındı. Geçmiş dönemlerde de Parlamento'da bu konu tartışılmış ancak bir karar alınamamışken bu kez Uygurlara ve diğer akraba topluluklara karşı soykırım uygulanmakta olduğu bu son Kararla açıklandı. Tarihi bir adım olarak değerlendirilen bu Karar Çin'e karşı rahatsızlığın en ileri ölçülere geldiğini belirtiyor ancak Hükümete bir yaptırım görevi getirmiyor.

Kararı muhalefet de desteklerken, Hükümet soykırıma ancak yetkili bir ulusal veya uluslararası mahkemenin karar verebileceği yönündeki görüşlerini tekrarladı.

***İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW)** son hazırladığı 20 Nisan 2021 tarihli “Çin'in İnsanlığa Karşı Suçları; Doğu Türkistan'da Uygurların ve Diğer Müslüman Türk Halkların Köklerini Yoketmek” başlıklı raporda;

-Çin'in insanlığa karşı suçlar olarak tanımladığı bölgedeki uygulamaları hakkında kapsamlı bilgiler veriliyor,

-İzlemelerin, keyfi tutuklamaların, kaybolmaların, kültürel/dini baskıların ve bütün diğer uygulamaların sona erdirilmesi çağrısı yapılıyor ve Çin, Hükümetin'e, Birleşmiş Milletler'e, BM İnsan Hakları Konseyi'ne ve bünyesinde D.Türkistanlıların yaşadığı ülkelere çeşitli tavsiyelerde bulunuluyor.

Bunlar arasında;

-BM İnsan Hakları Konseyi'nin bir Karar çıkararak araştırma komisyonu kurması ve incelemeler gerçekleştirmesi,

- BM insan hakları yüksek temsilcisinin bölgedeki durumu izlemeyi sürdürmesi,
- Suçlardan sorumlulara karşı vize, seyahat yasağı gibi yaptırımların uygulanması
- D.Türkistanlıların dolaylı veya dolaysız şekilde Çin'e iade işlemlerinin durdurulması gibi tavsiyeler de bulunuyor.

***Azerbaycan basını ve bölge uzmanları son dönemdeki değerlendirmelerinde;**

- Başkan Biden'ın 24 Nisan açıklamasının Ermenistan'ı da zor duruma soktuğu, zira 44 gün savaşı sonrasında Erivan'ın Türkiye ve Azerbaycan'la ilişkilerinin normalleştirme ihtiyacı varken son gelişmenin bunu engellediği,
- Türkiye ile Azerbaycan arasındaki askeri işbirliğinin daha da güçlendirilmesinin önünü de açtığı, Türkiye'nin Şuşa'da bir konsolosluk açmasının beklendiği,
- Rus dışişleri bakanı Lavrov'un mayıs ayı içinde iki kez Bakü'yü ziyaret edeceği, arada Erivan'a da gideceği, adıgeçenin bu temaslarında taraflara bazı öneriler getirmesinin beklendiği,
- Azerbaycan'ın elinde bulunan Ermeni askerlerin "esir" değil "terörist" olduğu, zira bunların 10 Kasım anlaşması sonrasında bölgeye gelerek Azerbaycan ordusuna saldırdıkları ve bazı askerlerin ölümüne sebep oldukları, buna rağmen Ermenistan'ın batılı ülkelerde bir "esir Ermeniler" kampanyası başlattığı ve destek de bulduğu, buna mukabil aynı ülkelerin geçmişte Ermenistan'ın elindeki Azeri vatandaşları için aynı desteği vermedikleri, bu nedenle bunların mahkemelerinin biran önce yapılması gerektiği, aksi takdirde baskıların artabileceği,
- İsrail'de Azerbaycan büyükelçiliğinin yakın bir zamanda açılacağı, ilk aşamada burasının bir turizm ve ticaret ofisi olarak faaliyet göstereceği, bu gelişmelerin normal olduğu zira savaşta bu ülkeden alınan silahların savaşın kazanılmasında etkili olduğu, Ermenistan'ın da İsrail'de büyükelçiliğinin bulunduğu, sonuçta Kudüs'de değil ama Tel Aviv'de bir büyükelçiliğin zamanlıca açılmasında yarar olacağı belirtilmektedir.

-Gürcistan'da Ekim 2020'de yapılan parlamento seçimleriyle birlikte başlayan siyasi kriz AB/ABD girişimiyle sonlanma sürecine girdi. İktidardaki Gürcistan Rüyası Partisi ile muhalif güçler arasında varılan anlaşma, çeşitli reformlar

yapılmasını, muhalefetin parlamento çalışmalarının boykotunu sona erdirmeye ve muhalif liderlerin serbest bırakılması gibi adımları da içeriyor

-Ermenistan'da 20 Haziran 2021 günü yapılacak Parlamento seçimleri için Başbakan Paşinyan 25 Nisan 2021 günü istifa etti. Ancak seçimlere kadar geçici olarak görevini sürdürecektir. Bilindiği üzere 44 gün savaşı sonrasında ülke büyük bir siyasi kaosa girmiş, Paşinyan'a çeşitli güçlerden istifa çağrıları gelmişti. Adıgeçen erken seçim kararının alınması üzerine de istifasını vermiştir. Paşinyan açıklamalarında seçimleri kazanacağını ileri sürüyor.

-Bosna'ya Yeni Tehditler; AB dönem başkanlığını yakında Portekiz'den devralacak olan Slovenya Başbakanı Jansa'nın Bosna Hersek'in sınırlarının küçülmesine dair bir belgeyi AB Konseyi'ne ilettiği iddiaları yurtdışı basında geniş şekilde yeralıyor. AB Konsey Başkanı Michelle'e ilettiği iddia edilen gayri resmi kağıdı açıkça sahiplenilen isim belli olmadıysa da bunun Sloven Başbakan Jansa olduğu geniş çevrelerde kabul görüyor ve adıgeçen eleştiriliyor. Bu belgeye göre, Balkanlarda bazı ülkelerin sınırları yeniden çiziliyor ve BH' in bazı toprakları da (Bosna içindeki Sırp Cumhuriyeti'nin) Sırbistan ve Hırvatistan'a devrediliyor. Kosova ise Arnavutluk'a bağlanıyor. Söz konusu Sloven belgesi büyük bir tepki toplamış durumda.

***Orta Asya'da Tacik-Kırgız sınırında** nisan ayı sonlarında meydana gelen, sınırdaki Voruk bölgesinde bir su dağıtım merkeziyle bağlantılı olaylar neticesinde her iki taraftan da çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Her 2 ülkede de Rus üsleri bulunmaktadır ve 1000 km. uzunluğundaki sınırın tespit edilmemiş olması yıllardır bu tür sorunları doğurmaktadır.

***Sınır tanımayan Gazeteciler (RSF)** 2021 yılı raporunda 180 ülkeyi değerlendirmiştir. Basın özgürlüklerinin durumu sıralamasında ilk sıraları Norveç, Finlandiya ve İsveç'e verirken Türkiye 153. sırada kalmıştır. Emsalsiz sansür, izleme ve propaganda uygulamalarıyla Çin ise en diplerde 177.sırada yer buldu. RSF raporlarının ilk hazırlandığı 2000'li yıllarda genelde ilk 100 içinde bulunan Türkiye, zaman içinde giderek aşağılara kaydığını ve bu yıl da 153. sırada değerlendirildi. Bu yılki rapor'da basın özgürlüklerinin ABD, Avrupa dahil dünya genelinde önceki yıllara göre daha da ağırlaştığını belirtildi.

Ekler;

****Başkan Biden’ın 24 Nisan 2021 tarihli açıklaması hakkında Gelecek Partisi’nin açıklaması.***

<https://gelecekipartisi.org.tr/duyuru/abd-baskani-joe-bidenin-1915-olaylari-ile-ilgili-aciklamasina-cevabimiz>

**Sn.Genel Başkanımızın 24 Nisan günü yaptığı açıklamayla ilgili olarak ABD Başkanı Biden ile aralarında BM Genel Sekreteri Guterres’ in de bulunduğu çeşitli uluslararası kuruluş başkanlarına ve ülke liderlerine gönderdiği mektuplar hakkında Açıklamamız.*

“Gelecek Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ABD Başkanı Joe Biden’ın 1915 olaylarını adil hafıza ilkesine aykırı olarak tek yanlı bir anlayışla yorumlayan, ulusal onurumuzu zedeleyen, ikili ilişkilere ve bölgesel barışa zarar verme potansiyeli taşıyan 24 Nisan açıklamasındaki I. Dünya Savaşı ve sonrasında vuku bulan gelişmelere dair mesnetsiz iddiaları hakkındaki cevabi görüşlerini bir mektupla adı geçene iletmektedir.

Sayın Davutoğlu, 26 Nisan 2021 günü kamuoyumuza açıkladığı üzere, aynı mahiyette mektuplar göndererek çeşitli ülke liderleri ve uluslararası kuruluş başkanlarıyla da değerlendirmelerini paylaşmaktadır.

ABD Başkanı Joe Biden’ın yanısıra aralarında BM Genel Sekreteri ve eski Portekiz Başbakanı Antonio Guterres, ABD eski Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, ABD eski Dışişleri Bakanı John Kerry, Almanya Başbakanı Angela Merkel, Hollanda Başbakanı Mark Rutte, Finlandiya eski Cumhurbaşkanı ve Nobel Barış Ödülü sahibi Marti Ahtisaari, NATO Genel Sekreteri ve Norveç eski Başbakanı Jens Stoltenberg, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ve Norveç eski Başbakanı Thornborn Jagland, İsveç eski Başbakanı Carl Bildt, Portekiz eski Cumhurbaşkanı ve BM Medeniyetler İttifakı eski Yüksek Temsilcisi Jorge Sampaio ve Brezilya eski Dışişleri Bakanı Celso Amorim’in de aralarında bulunduğu çok sayıda devlet ve hükümet başkanlarına, dışişleri bakanlarına, ABD kongre ve senato üyelerine ve aydınlara iletilen söz konusu mektuplarda özetle;

“-Başkan Joe Biden’ın açıklamasında yer alan, I. Dünya Savaşı dönemi ve sonrasının felaket yıllarında yaşanan trajik olaylardan sorumlu tutulduğumuz yönündeki mesnetsiz ve haksız suçlamaların ABD ile dostane ilişkilerin önemine samimiyetle inanan ülkemiz insanlarını hayal kırıklığına uğrattığı ve kınandığı, ikili ilişkilerdeki sorunların yapıcı diyalogla aşılabileceği ancak bu tür hayal kırıklıklarının düzeltilmesinin çok uzun zaman alabileceği,

-Söz konusu zor dönemlerde yaşamını yitiren masum insanlar anılır ve onurlandırılırken, ayırım yapılmaksızın hepsinin aynı ölçüde saygıyı ve hatırlanmayı hak ettiği,

-Yine söz konusu açıklamada terör örgütü ASALA tarafından dünyanın ABD dahil çeşitli ülkelerinde eş ve çocukları da dahil katledilen Türk diplomatlarından hiç bahsedilmemesinin de bu hayal kırıklığını derinleştirdiği,

-Ortak bir coğrafyada asırlarca zor ve güzel günleri paylaşmış olan Türk ve Ermeni toplumlarının dünün ve bugünün sorunlarını üçüncü tarafların siyasi istismarından uzak olarak birlikte çözebilecekleri, katkıda bulunmak isteyen üçüncü tarafların olabilecek girişimlerinin ön şartının ise iyi niyete dayalı yapıcı ve objektif yaklaşımlar olduğu,

-Halihazırda hassas bölgemizin sivil girişimler de dahil olmakla Türkiye, Ermenistan ve diğer komşu devletlerin gayretleriyle toprak bütünlüğüne saygı temelinde bir barış ve istikrar bölgesine dönüştürülebileceği ve

-Taraflar arasındaki sorunları derinleştirecek açıklamalar yapılması değil çözülmesi için her türlü imkanla katkı verilmesi gerektiği”

muhataplarına aktarılmaktadır.

Gelecek Partisi takipçisi olacağı gelişmeleri halkımız ve kamuoyumuzla paylaşmayı sürdürecektir.”

***Makale;**

Afganistan’da Yeni bir Dönem Başlarken- ENPOLİTİK, 21 Nisan 2021.

<https://www.enpolitik.com/afganistanda-yeni-bir-donem-baslarken-makale,4881.html>

17 Mayıs 2021

Ana Başlıklar; İsrail/Filistin gelişmeleri, ABD ve 24 Nisan açıklaması, İran ve Ermenistan Seçimleri.

***ABD Başkanı Biden’ın** Osmanlı Devletini soykırım uygulamakla itham eden 24 Nisan açıklaması en başta ABD olmakla bütün dünyadaki Ermeni diasporasında büyük bir tarihi başarı ve zafer olarak görülmüştür. Aynı zafer havası dünyanın çeşitli bölgelerindeki Rum vb. diasporalarında da yaşanmıştır. Bu dönemde Ermenistan Dışişleri Bakanlığınca yapılan 24 Nisan açıklaması ise gelecek döneme dair önemli ipuçları da vermektedir. Bu açıklamada “*Türkler sadece Ermenilere değil diğer bazı azınlıklara da soykırım yapmakla*” suçlanmıştır. Aynı açıklamada Ermenilerin mücadelesinin sadece ABD değil Türk Hükümetince de tanınıncaya ve sonuçlarını ortadan kaldıracak adımları atıncaya kadar devam edeceğinin vurgulanması da meselenin gelecek dönemde taşıyacağı önemini açıkça ortaya koymaktadır. Farklı diasporalar Türkiye’ye karşı ortak mücadele ve geniş bir cephe teşkili çağrılarını yapmaktadır. Nitekim Amerika Ermeni Milli Komitesi (ANCA) başta olmakla çeşitli kesimler bu yöndeki çalışmalarını yeni oluşan siyasi ortama uygun şekilde başlattığını açıklamıştır. Bu açıklamanın ardından Leton Parlamentosu da 6 Mayıs günü benzer bir karar almıştır.

Sayın Genel Başkanımızın bu konuda yabancı muhataplarına yazdığı mektuplara ilişkin yaptığımız açıklamanın örneği ektedir.

Bu konudaki gelişmeleri değerlendiren makalemizin örneği de keza aşağıdadır.

***İran’da 18 Haziran 2021** tarihinde yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimi ülkenin siyasi ortamını etkilemeye başladı. Seçimlerde adayların belirlenmesi ve uygun olmayanların da tasfiyesinde yetkili olan Anayasa’yı Koruyucular Konseyi başvuruda bulunabilecek adayların taşınması gereken şartlara geçtiğimiz hafta birtakım yeni değişiklikleri de kabul etti. Muhafazakarlarla ılımlı/reformcu gruplar arasında geçecek yarışmayı bu seçimlerde muhafazakar bir adayın kazanması güçlü bir ihtimal.

Geçtiğimiz hafta içinde ılımlı /reformcu adaylar arasında ismi geçen dışışleri bakanı Zarif'in basına sızan ve muhafazakar dış politikayı, radikalleri ve DMO'nu eleştiren mülakatı nedeniyle muhtemelen seçimlere katılamayacak olması da seçim öncesi savaşların bir yansıması olarak görülmektedir. Adıgeçene karşı mülakatı nedeniyle radikal İran basını ve kamuoyunda ciddi eleştiriler yapılmıştır.

*İran gibi **Ermenistan** da 20 Haziran 2021 günü erken seçimlere gidecektir. Azerbaycan'a karşı 44 savaşında işgal ettiği toprakların büyük bir bölümünün kaybeden Ermenistan büyük bir siyasi kaosun içine girmiş, Başbakan Paşinyan, muhalefet ve ordu tarafından istifaya çağırılmıştı. Bu gelişmeler üzerine adıgeçen erken seçimlerin önünü açabilmek için istifa etmiş, sonuçta da Parlamento'da ülkenin erken seçimlere gitmesi yönünde karar alınmıştı.

Ülkede sadece Başbakan Paşinyan iktidarı değil genelde bütün siyasi güçler 44 savaşı sonrasında güven kaybına uğramıştır. Dolayısıyla Paşinyan'ın kaybı diğer muhaliflerin kazanması anlamına gelmemektedir. Kararsız kitlenin tutumu belirleyici olacaktır.

***Azerbaycan-Rusya**; Öte yandan Yukarı Karabağ bölgesinde Rus güçlerinin etkisini artırma faaliyetleri sürmekte, Rus **Dışışleri Bakanı Lavrov** başkentler arasında yoğun mekik diplomasisi gerçekleştirmektedir. Lavrov geçtiğimiz hafta Erivan'ı ziyaretinden sonra Bakü'ye gelmiş iki taraf bir takım işbirliği belgeleri de imzalamışlardır. Bunlar arasında Azerbaycan'ın başkanlığını yapacağı dönemde Bağlantısızlar Hareketine Rusya'nın gözlemcilik başvurusunun kabulü, 2024 yılına dair faaliyet planı ile dışışleri bakanlıkları arasında 2021-2022 istişareler planının onaylanması da bulunmaktadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi geçtiğimiz yıl 3 milyar usd civarında gerçekleşmiştir.

Lavrov temasları sonrasında; iki ülke arasında olumlu ilişkiler bulunduğunu, Rusya'nın BMGK'da getirdiği bütün kritik karar taslaklarına Azerbaycan'ın destek verdiğini, iki tarafın BM başta olmakla uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda işbirliğini güçlendirme kararı aldıklarını da belirtmiştir. Rusya, Azerbaycan'ın başkanlığı döneminde bağlantısızlar hareketine gözlemci üye olma statüsüne kavuşmayı da arzu etmektedir. Rusya bugüne kadar bu yapı içinde Konuk Ülke statüsüne sahipti.

***Filistin'de** 15 yıl sonra sırasıyla mayıs, temmuz ve ağustos aylarında yapılması kararlaştırılmış olan Meclis, Devlet Başkanlığı ve Filistin Ulusal Konseyi seçimlerinin İsrail'in Kudüs'de seçimlere izin vermemesi nedeniyle

Filistin yönetiminin ertelenmesi bölgede büyük bir gerginlik doğurdu. Konuyla ilgili yorumlarda erteleme kararının alınmasında İsrail'in tutumu ve diğer bazı dış güçlerin baskılarının yanısıra Filistin yönetimi içindeki bazı çatlaklıkların da etkili olduğu yönündeki iddialar dikkat çekici. Nitekim Gazze'deki grupların Filistin yönetiminin kararına tepki gösterdikleri izleniyor.

DKudüs'de Şeyh Carrah bölgesinde Filistinlilere ait bazı evlerin tahliye tehditleri, Ramazan ayında bazı radikal grupların Filistinlilere yönelik saldırılarının artması, buna mukabil Hamas'ın İsrail'e karşı tehditlerde bulunması da gerginlikleri şiddetlendiren yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Filistinlilerin evlerinin tahliyesine ilişkin mahkemelerde yüzlerce dosyanın beklemekte olduğu da biliniyor. İsrail yönetiminin kurulduğu günden bugüne uyguladığı yerleşimci nüfus kaydırma politikalarının son bir adımı olan bu gelişmeden yüzlerce, uzun vadede ise onbinlerce Filistinli ailenin etkilenmesi sözkonusudur. Bilindiği üzere başta 694 ve 2334 olmakla BMGK'nin bölgeye yayılan İsrail yerleşimleriyle ilgili önemli Kararları bulunmaktadır.

DKudüs'de 90 bin kadarı seçmen olmakla, 350 bin civarında Filistin nüfusu bulunuyor. Bu bölgedeki İsrailli nüfusu ise 200 bin civarında.

*Bütün Ramazan ayı ve bayram günleri boyunca Filistinlilere yönelik süren tacizler, saldırılar ölüm ve yaralanmalara yol açmıştır. Bilhassa Ramazan ayının son Cuma günü halkın Şeyh Carrah'da mağdur evsahiplerine destek amacıyla yaptıkları faaliyetler sırasında İsrail güçleri Mescid ül Aksa'ya girerek cemaate saldırmıştır.

*Gerginlik ve çatışmaların arttığı bir aşamada Gazze'den Hamas da devreye girmiştir. Bugün için sahada bir savaş ortamının bulunduğu söylenebilir. Füzeler saldırıları neticesinde çok sayıda Filistinli yaşamını yitirmiştir. İsrail hava kuvvetleri de Gazze'ye saldırılara katılmıştır.

*Filistin dışişleri bakanlığı UCD Başsavcısı Bensouda'ya ilettiği mektupla, İsrail'in Şeyh Carrah'da işlediği suçlara karşı açık bir tutum sergilemesi çağrısında bulunmuştur.

* **Sn.Genel Başkanımız** ve Partimiz bu gelişmelere karşı büyük bir tepki göstermiş, saldırıları şiddetle kınamış, sürece ilişkin önemli önerilerde bulunmuştur. Sn.Genel Başkanımız 8 Mayıs günü yaptığı kapsamlı açıklamada, bu konuda atılması gereken adımları başlıklar halinde;

-Ülke içinde farklı siyasi görüşlerde olunabileceği, ancak sözkonusu Filistin/Kudüs olduğunda bütün herkesin birlik ve ortak tutum sergilemesi gerektiği,

-TBMM' de bütün partilerin katılımlarıyla toplanılması ve ortak çağrıda bulunularak saldırıların durması yönündeki tepkimizin dile getirilmesi,

-Uluslararası düzeyde ise, BM Filistin'in Vazgeçilmez Hakları Komitesi ile İİT Kudüs Komitesi'nin toplanması ve

-Türkiye'nin girişimleriyle İslam ülkelerinin bir araya gelmesi, Kudüs'deki kutsal mekanların hamisi Ürdün ile yakın işbirliğine girilmesi ve istişarelerde bulunulması olarak açıklamıştır.

*** Partimizin 11 Mayıs 2021 günü gelişmelerle ilgili yaptığı açıklamanın metni ise keza ektedir. Bu açıklamalar başta Filistin büyükelçiliği olmakla ilgili yabancı temsilciliklere de iletilmektedir.**

***Türkiye'de ise TBMM; BM ve Uluslararası Ceza Divanı' nı İsrail'in BM Kararlarını ihlal eden uygulamaları nedeniyle gerekli adımları atmaya çağıran bir Ortak Bildiri yayınlamıştır. (Bu husus Sn.Genel Başkanımızın önerileri arasında yer almaktaydı)**

***Uluslararası tepkiler ise çok zayıf ve yetersiz kalmıştır. Olayların şiddetlenmesiyle birlikte;**

-BM'deki Filistin Gözlemci Temsilciliği, BMGS ve Güvenlik Konseyi'ne mektuplar yazarak gelişmelerle ilgili bilgi vermiş ve BM'ni gerekli adımları atmaya çağırmış,

-BMGS Guterres ve BM İnsan Hakları Ofisinin gerginliklerden endişe duyan açıklamaları olmuş,

-BM Güvenlik Konseyi de 10 Mayıs günü gelişmeleri değerlendiren kapalı bir toplantı yapmıştır. Bununla birlikte gelişmelerle ilgili bir ortak tutum oluşmamamı nedeniyle BMGK 13 Mayıs 2021'de tekrar bir araya gelmiş, ancak bu ikinci toplantıdan da herhangi bir sonuç ve açıklama çıkmamıştır.

-Arap Ligi ise Filistin tarafının talebi üzerine 11 Mayıs 2021 günü Katar'ın başkanlığında toplanmış,İsrail'in saldırılarını, sivillerle yönelik katliamları kınayan açıklamalarda bulunmuştur.

-İİT Genel Sekreteri Yusuf el Otmeein BMGS Guterres’e bir mektup göndermiş, 11 Mayıs günü İİT daimi temsilcileri acil bir değerlendirme toplantısı yapmışlardır.

-İİT Dışişleri Bakanları düzeyinde İcra Komitesi 16 Mayıs 2021 günü yaptığı acil toplantıda ise; BMGK’nun ilgili kararlarına atıfla uluslararası bir koruma gücünün bölgede konuşlanması dahil Filistin halkının korunmasına yönelik adımlar atılması gereği vurgulanmıştır.

-Sivillerin Korunmasına Yönelik Düzenlemeler Hakkında NOT;

-BMGKurul. 10.Olağanüstü Özel Oturum. 13 Haziran 2018 GA/12028 “Genel Sekreter’in Filistinli sivillerin korunmasına dair, uluslararası koruma mekanizmalarını da içeren, bir tedbirler raporu hazırlaması” çağrısı. (120 olumlu, 8 olumsuz, 45 çekimser)

-BMGKonseyi Karar No; 904.18 Mart 1994. (Ramazan ayı 1994 el Halil olaylarına atıfla) “işgal altındaki bölgelerde Filistinli sivillerin güvenliği ve korunmasına yönelik, geçici uluslararası veya yabancı mevcudiyet konuşlanması dahil gerekli tedbirlerin alınması” çağrısı.

-Eylül 1993 Oslo Geçici Yönetim İlkeler Deklarasyonu “Uluslararası mevcudiyet”

-İİT 7.Olağanüstü Zirvesi 18 Mayıs 2018 İstanbul “Uluslararası bir koruma gücünün gönderilmesi dahil Filistin halkına uluslararası koruma sağlanması” çağrısı.

30 Mayıs 2021

Ana Başlıklar; Filistin, Avrupa Parlamentosu, Çin-AB ilişkileri, İran seçimleri, Suriye seçimleri, Litvanya parlamentosu, Finlandiya’da hükümeti sarsan skandal.

***Avrupa Parlamentosu’nun 2019/2020 Türkiye Raporu 19 Mayıs 2021 günü Genel Kurul’da kabul edilmiştir. AP Türkiye raportörü Sanchez Amor tarafından hazırlanan taslak rapor geçtiğimiz nisan ayında da ilgili komisyondan geçmişti. 480 lehde, 64 aleyhte ve 150 çekimser oyla kabul edilen Rapor**

Komisyonu tavsiye niteliğindedir. İnsan hakları, Doğu Akdeniz, Ege gelişmeleri, göç konuları, Türkiye-AB ilişkileri vb. çeşitli alanlarda gelişmeleri ele almaktadır. Rapor, Türkiye tarafından eleştirilmiş, ancak stratejik bir hedef olan AB üyeliğine yönelik çalışmaların kararlılıkla sürdürüleceği de ifade edilmiştir.

Raporda, hukuk, yargı, insan hakları, dış politika, demokrasi, basın, sivil toplum, özgürlükler, temel haklar, Türkiye-AB ilişkileri vb alanlarda Türkiye'ye yönelik ağır eleştiriler yöneltilmiştir.

Raporda ayrıca "ırkçı ve aşırı sağcı" olarak nitelenen ülkücü hareketin Avrupa'da da örgütlü olduğu ileri sürülerek, bu hareketin AB terör listesine eklenmesi, AB'de faaliyetlerinin yasaklanması imkanlarının araştırılması çağrısının yapıldığı da dikkat çekmektedir.

***Avrupa Parlamentosu** ayrıca 20 Mayıs günü aldığı bir kararla, uzun yıllardır müzakereleri süren AB-Çin kapsamlı yatırım anlaşmasının onay sürecini dondurdu. 599 parlamenter olumlu, sadece 30 parlamenter de olumsuz oy kullandı. **Kararın nedeni;** AB'nin Uygurlara baskılarından ötürü bazı Çinli devlet görevlilerine yönelik aldığı yaptırım adımlarına Çin'in de karşılık vermesi ve 10 AB politikacısı ile bazı düşünce kuruluşlarına vb. misilleme uygulaması. AB, Çin bu adımlarından vazgeçinceye kadar dondurma kararından vazgeçmeyeceğini de açıklamış durumda.

***Filistin'de trajik gelişmeler ramazan ayı ve bayram boyunca en vahim şekilde sürerken** BM Güvenlik Konseyi'nin üst üste yaptığı 4 acil toplantıdan da herhangi bir somut sonuç, hatta açıklamanın çıkmaması uluslararası düzeyde BM sisteminin her vesileyle sorgulanmasının son bir örneğini teşkil etti. BM Genel Kurul ise 20 Mayıs 2021 günü yapıldı. Buradan da beklendiği üzere büyük bir kararlılık, yeni bir açılım çıkmadı, konuya taraf ülkelerin temsilcileri Filistin veya İsrail lehine tutumlarını tekrarladılar. İİT üyesi ülkelere BMGK toplantısına katılımın az olduğu da dikkat çekici oldu.

Filistin'le ilgili en kritik adım şüphesiz BM, ABD, Mısır ve Filistin tarafı arasında yapılan yoğun temaslar neticesinde 21 Mayıs günü ateşkesin sağlanması oldu. Hamas yönetimi ateşkesin tesisini büyük bir zafer olarak ilan etti ve bu süreçte yeralan başta BM ilgili ülkelere teşekkür etti. Çok sayıda uluslararası kuruluşun da teşekkürlerini alan Mısır ateşkes sürecinin en önemli aktörü oldu. Buna mukabil Türkiye'nin ismi bu süreçlerde zikredilmedi. Keza çeşitli heyetler bölgeye ziyaretlerde bulunurken Türkiye'ye gelen herhangi bir heyet de olmadı.

***Filistin’le** ilgili bir diğerk önemli gelişme ise BM İnsan hakları konseyi tarafından düzenlenen özel toplantı’da, İsrail’in işgal altındaki Filistin topraklarında işlediğı ihlalleri araştırmak üzere uluslar arası komisyon tesisi yönünde bir karar alması oldu. Bu mahiyette bir araştırmanın amacına ulaşabilmesi için her şeyden önce ilgili tarafların gerekli işbirliğini göstermesi önemli, ancak İsrail’in buna imkan vermeyeceğı de son derece açık. Öte yandan BM İnsan Hakları Yüksek Temsilcisi Bachelet ise İsrail’in yaptıklarının savaş suçu teşkil edebileceğini, buna mukabil Hamas’ın da “füze saldırılarında” bulunmasının uluslararası hukuka aykırı olduğunu ileri sürdü.

İİT tarafından hazırlanan taslağı 47 üyeli forumda 24 ülke olumlu, 14 ülke ise çekimser oy verirken, aralarında İngiltere’nin de bulunduğu bir grup ülke de olumsuz oy kullandılar.

Filistin’le İsrail arasındaki 12 gün savaşında 70 çocuk, 40’ı kadın olmakla 277 sivilin İsrail güçlerince öldürüldüğü, 9000 civarında yaralının bulunduğu, 75 bin kişinin evlerinden ayrılmak zorunda kaldığı, okulların, hastahanelerin, basın merkezlerinin hedef alındığı, buna mukabil İsrail tarafında da 2’si çocuk 12 kişi hayatını kaybettiğı açıklanmıştır. (BM OCHA kaynakları)

**Savaş suçları Uluslararası Ceza Divanı tarafından soruşturulabilir. Nitekim UCD savcısı Mart 2021’de Filistin’de 2014’den bugüne işlenen suçlarla ilgili soruşturma başlatmıştır. Filistin için UCD’nın yetkisi 2015’den buyana devrededir ve bu yetki 1967’den bugüne işgal altındaki Gazze, B.Şeria, D.Kudüs için de geçerlidir. İsrail ise UCD Statüsünü imzalamış ancak onaylamamıştır.*

***Litvanya;** Çin’deki Uygurların durumu birçok ülkenin gündeminde yeralmayı sürdürüyor. Son olarak Litvanya parlamentosu da, 20 Mayıs 2021 günü, Çin’in Uygurlara karşı uyguladığı politikaları soykırım olarak niteleyen ve ağır şekilde eleştiren bir karar aldı. Kararda BM de bu konuda gerekli adımları atmaya, enterne kamplarını incelemeye, AB Komisyonu da Pekin’le ilişkilerini gözden geçirmeye davet edildi. Bağlayıcı bir niteliğı bulunmayan ancak Parlamantonun büyük bir çoğunluğunun desteğini alan karara ilişkin oylamaya başbakan katılmadı.

***İran 18 haziran cumhurbaşkanlığı** seçimlerinin siyasi gerginliklerini yaşamaya devam ediyor. Yüzlerce aday arasında Anayasayı Koruyucular Konseyi tarafından yapılan elemeler neticesinde sadece 7 adaya izin verildi ve seçimlerde yarışmaları onaylandı. Bu adaylar arasında Yargı Başkanı İbrahim

Reisi, Milli Güvenlik Yüksek Konseyi eski Genel Sekreteri Celili ile Devrim Muhafızları eski komutanı Rezai de bulunuyor. Buna mukabil eski cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın adaylığının reddi önemli bir gelişme teşkil etti. Adigeçen hatırlanacağı üzere görevi süresince Dini Lider'le de sorunlar yaşamıştı.

Seçimlerin en iddialı ismi Reisi ve kazanması şaşırtıcı olmayacak.

***Suriye'de 26 Mayıs 2021** tarihinde yapılan devlet başkanlığı seçimleri beklendiği gibi şimdiki devlet başkanı Esad'ın bir kez daha kazanmasıyla sonuçlandı.% 79 oranında bir katılımın olduğu seçimlerde Esad'ın % 95 oy aldığı açıklandı. Ancak seçimlerin uluslar arası düzeyde bir anlamı bulunmuyor.

***Türkiye ile Mısır** arasında ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik çalışmalarda radikal bir gelişme henüz ortada yok. Nitekim Mısır dışişleri bakanı şükrü son günlerde yaptığı bir açıklamada, normalleşme için, içişlerine karışmama, aşırı gruplara destek vermeme, Mısır'ın güvenlik kaygılarına saygı gibi şartları sıraladı. Anlaşıldığı üzere Mısır, Türkiye ile ilişkilerinin normalleştirilmesinde aceleci davranmıyor ve adım adım yaklaşımını tercih ediyor.

***Finlandiya'da Başbakan Marin'in** ayda 300 avro'luk mutfak masrafının resmi bütçeden karşılandığı iddiaları ülkede gündem konusu oldu. Koalisyon hükümeti de bundan etkilenmiş gözüküyor. Devlet Başkanı ise mutfak masraflarını kendi cebinden karşıladığını açıkladı.

****Faaliyetler;***

****Sn.Genel Başkanımız beraberinde bir heyetle birlikte 19 Mayıs 2021 günü Ankara'daki Filistin Büyükelçiliğine bir dayanışma ziyareti gerçekleştirerek, BE Mustafa ile kapsamlı bir görüşme yapmış ve değerlendirmelerini aktardığı BE F.Mustafa'dan bölgedeki gelişmelerle ilgili bilgi almıştır. Sn.Genel Başkanımız bu vesileyle, Filistin Devlet Başkanı Abbas'ı muhatap kaleme aldığı mektubu da adigeçene tevdi etmiştir.***

****Sn. Genel Başkan 27 Mayıs 2021 günü Norveç, Finlandiya ve Danimarka ülkeleri büyükelçilerinin davetine icabetle bir çalışma yemeğine katılmış, görüşmede muhataplarına dış politika değerlendirmelerini aktarmıştır.***

**Dış İlişkiler Başkanlığımızca 25 Mayıs 2021 günü “Model BM Güvenlik Konseyi“ toplantısı düzenlenmiş,“Myanmar’da Askeri Darbe” süreci değerlendirilmiş toplantı sonucunda BMGK Başkanlık Açıklaması kabul edilmiştir. (Aşağıdadır)*

BMGK Toplantısı’nda görev alan bütün genç kardeşlerimizi tebrik ediyoruz. Hepsi büyük ve ciddi bir performans sergilemişlerdir. Kendileriyle ileriki dönemde de ülke içi ve dışı faaliyetlerimizi sürdüreceğiz...

**Dış politika gelişmelerine dair görüş ve değerlendirmelerimizin çeşitli yurtiçi ve dışı TV kanallarında paylaşımına devam edilmiştir.*

**Makale;*

Filistin gelişmeleri konusunda kaleme alınan bir makaleye bu link üzerinden ulaşılabilir.

<https://www.enpolitik.com/filistin-trajedisi-suruyor-makale,4967.html>

*** BMGK BAŞKANLIK AÇIKLAMASI***

BM Güvenlik Konseyi 4 Şubat 2021 tarih ve SC/14430 sayılı Basın Açıklamasını, 10 Mart 2021 tarihli ve S-PRST-2021-5 sayılı Başkanlık Açıklamasını, Genel Sekreter’in 27 Mart 2021 tarihli ve SG/SM/20655 sayılı Açıklamasını ve 31 Mart 2021 tarihli Basın Notunu hatırlatarak Myanmar’da ordunun 1 Şubat 2021 günü olağanüstü hal ilan etmesi sonrasında başta ülkenin lideri devlet danışmanı An San Su Çi ve Cumhurbaşkanı Mint olmakla Hükümet üyelerinin tutuklanmasından derin kaygı duyduğunu tekrarlar. Güvenlik Konseyi bütün tutukluların ivedilikle serbest bırakılması çağrılarını yineler.

BM Güvenlik Konseyi kadın, çocuk ve gençler dahil bütün sivil barışçı göstericilere yönelik uygulamaları şiddetle kınar. Basına, sivil topluma, sendika üyelerine uygulanan engellemelerden büyük kaygı duyulduğunu belirtir ve keyfi olarak tutuklananların ivedilikle serbest bırakılmasını talep eder. BM Güvenlik Konseyi, Myanmar ordusuna azami itidal çağrısında bulunur ve gelişmelerin yakından takip edildiğini bildirir.

Güvenlik Konseyi Myanmar'da demokratik geçiş sürecine destek verdiğini beyanla, demokratik kurumların güçlendirilmesi, şiddetten kaçınılması ve insan haklarına ve temel özgürlüklere tam saygı duyulması gereğini vurgular. Güvenlik Konseyi aynı şekilde Myanmar halkının yararı ve arzuları esasında yapıcı bir diyalogun devamını teşvik eder.

BMGK başta ASEAN olmakla bölgesel kuruluşların Myanmar'a barışçı ve yapıcı bir tarzda yardıma hazır bulunmalarını desteklemektedir. ASEAN'ın Myanmar'da bütün Taraflarla temaslarını sürdürmesini, hukukun üstünlüğünü, demokrasi ilkesini, insan haklarının korunmasını ve temel özgürlüklere saygıyı öne çıkarmasını takdir eder. Özel Temsilci Burgener'in geçtiğimiz hafta ASEAN başkentlerini ziyaretle temaslar gerçekleştirmiş olmasını memnuniyetle kaydeder.

BM Güvenlik Konseyi aynı şekilde şubat ayında MİKTA üyeleri Türkiye, Endonezya, Meksika, Güney Kore ve Avustralya dışışleri bakanları tarafından yapılan açıklamada yeralan, Myanmar'daki durumdan endişe duyulduğunu, demokrasi ve anayasal hükümet ilkelerine dönülmesi, ayrıca itidal ve diyalog çağrılarını desteklediğini belirtir.

Güvenlik Konseyi BM Genel Sekreteri'nin Myanmar Özel Temsilcisi'nin faaliyetlerine, Myanmar'daki bütün ilgili Taraflarla iletişim içinde bulunmasına ve en yakın zamanda bölgeye bir ziyaret gerçekleştirmesine desteğini beyan eder.

Güvenlik Konseyi, dün mahkemesi başlayan demokratik seçimlerle yönetime gelmişken askeri yönetimce devrilen San Su Çi'ye yeterli savunma zamanı verilmemesinden, Özel Temsilci Burgener'in de işaret ettiği gibi ülkede iç savaş tehlikesini oluşturan bir ortamın bulunmasından kaygı duyduğunu yineler.

Güvenlik Konseyi, Rakhayn bölgesi başta olmakla ihtiyaç içindeki bütün bölgelere güvenli ve kesintisiz bir şekilde insani yardımların ulaştırılması çağrısında bulunmayı sürdürmektedir. Konsey Rohingya mültecilerin son gelişmeler nedeniyle gönüllü, güvenli, onurlu ve sürekli bir şekilde evlerine dönüşlerinin ciddi olarak tehdit altında bulunmasından dolayı kaygılarını vurgular, azınlık haklarının tam olarak korunmasının esas olduğunu belirterek ilgili BM Kararları çerçevesinde yerlerinden edilmişlerin geri dönüşleri için elverişli koşulların oluşturulması gereğini ifade eder.

Güvenlik Konseyi bu vesileyle Myanmar halkına desteğini ve Myanmar'ın birliğine, toprak bütünlüğüne, egemenliğine ve siyasi bağımsızlığına güçlü bağlılığını güçlü şekilde tekrarlar.

Güvenlik Konseyi, Genel Sekreter'den belirlenecek bir Raportörün Myanmar'daki durum ve darbe sonrasındaki gelişmelerin Myanmar'dan ülkeden kaçarak başta Bangladeş olmakla komşu ülkelere sığınmak zorunda kalan Rohingaların geri dönüşlerinin önündeki engellere dair kapsamlı Raporunu hazırlayarak işbu Başkanlık Açıklaması'nın kabulünden itibaren en geç 3 ay içinde Güvenlik Konseyi'ne sunmasını talep eder.

BM Güvenlik Konseyi gelişmeleri izlemeyi sürdüreceğini belirtir.

BM Güvenlik Konseyi, Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi Başkanına hitaben BMGK Myanmar Toplantısı'nın 10-18 Mayıs 2021 tarihleri arasında Ankara'da yapılması için davet mektubu üzerine BM Şartı madde 28 esasında oybirliğiyle aldığı Karar çerçevesinde Ankara'da gerçekleştirdiği toplantılarda sunduğu imkanlar nedeniyle Türkiye'ye teşekkür eder ve minnettarlığını bildirir.

16 Haziran 2021

6 Haziran 2021 günü Afyon/ Güney'de yapılan belediye başkanlığı seçimleri için büyük katkı ve destek veren, güçlü bir dayanışma, fedakarlık ve işbirliği sergileyen bütün dostlarımıza teşekkürler.

Yolun başındayız. Bu sadece bir başlangıçtır ve zafer mutlaka gelecektir.

Ana Başlıklar; NATO Devlet/Hükümet Başkanları Zirvesi, Cb.Erdoğan-Başkan Biden görüşmesi, ABD-AB Zirvesi, Biden-Putin buluşması, İsrail'de yeni hükümet, Uygur Halk Mahkemesi, BM Genel Kurulu Çürümüşlükle Mücadele Özel Oturumu, İran'da Yeni Cumhurbaşkanı / Yeni Dönem...G 7 Cornwall Zirvesi,

* **NATO Devlet/Hükümet Başkanları Zirvesi;** ABD'nin yeni Başkanı Biden'ın adaylık döneminden itibaren “Amerika geri dönüyor. Transatlantik ittifak geri dönüyor” söylemleri hatırlanacaktır.¹⁴ Haziran NATO Zirvesi, Başkan Biden'ın katıldığı ilk zirve olmuştur. Zirve'de ele alınan konular arasında NATO 2030 Raporunun (NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik) onayı, NATO Stratejik Konsept Belgesi'nin güncellenmesi, terörle mücadele, siber saldırılar, iklim değişikliğinin güvenlik boyutu, İttifak dayanışmasının güçlendirilmesi, Rusya ve (potansiyel) Çin kaynaklı tehditler, Afganistan gelişmeleri vb. de yer almıştır. Hiçbir ülke veya kıtanın tek başına bu tehditlerle başa çıkamayacağından hareketle Transatlantik birlikteliği ve dayanışmanın NATO güvenlik ve savunmasında hayati önemde olduğu vurgulanmıştır. Bütün bu hedeflerin yer aldığı NATO 2030 Raporu ise Zirve'nin en önemli boyutunu teşkil etmiştir. Rapor Zirve'de onaylanmıştır.

Zirve'yle ilgili çeşitli açıklamalarda ve Ortak Bildiri'de İttifak için yeni bir dönemin başladığı, ABD-NATO bağlılığının teyid edildiği, RF, Çin gibi otoriter ülkelerin uluslararası hukuk düzeninin tehdit ettiği, Zirve'de İttifakın güçlendirilmesi, İttifak içi dayanışma ve istişarelerin artırılması, caydırıcılık gücünün artırılması, teknolojik üstünlüğün korunması, NATO Yenilik Fonu'nun kurulacağı, iklim değişikliğine karşı mücadele edileceği ve askeri emisyonların azaltılarak 2050'de O emisyon hedefine katkı sağlanacağı, (2010 tarihli eski Belge'nin yerine) Yeni Stratejik Konsept Belgesi'nin 2022 Zirvesi'ne hazır edileceği gibi hususlara da yer verilmiştir.

Ortak Bildiri'de Türkiye'ye atıfla, NATO'nun toprak bütünlüğünün kararlılıkla korunacağı, Türkiye'nin milyonlarca Suriye'liye evsahipliği yapmasının takdir edildiği de kaydedilmiştir.

Zirve'de **Kabil Havalimanının** işletilmesi konusu da gündeme gelmiştir. Türkiye Kabil'da kalmasının ittifakın lojistik ve mali desteğine bağlı bulunduğunu açıklamıştır. Ancak Taliban'ın (Türkiye dahil) bütün NATO güçlerinin ülkeden çekilmesi gerektiği yönündeki açıklamaları dikkate alındığında konunun hassasiyeti anlaşılabilecektir. Bu konunun s400 pazarlıklarıyla bağlantılı olarak gündeme gelmiş olması da muhtemeldir. Türkiye'nin ülkede yaklaşık 600 kişilik bir kuvveti mevcuttur. Havalimanının işletilmesi de 2020 sonuna kadar Türkiye tarafından yapılmıştır. Türkiye bugüne kadar ülkede muharip güç de bulundurmamıştır.

***NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik” Raporu nedir.** NATO Genel Sekreteri’nin himayesinde oluşturulan (bünyesinde bir Türk uzmanın da bulunduğu) uzmanlar grubu uzun aylar boyunca süren çalışmalar neticesinde “**NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik** başlıklı raporunu sunmuştur. Dışişleri ve Savunma Bakanlarınca ele alınan rapor son aşamada Devlet / Hükümet Başkanlarının 14 haziran Zirvesi’nde de onaylanmıştır. Rapor değişen siyasi-güvenlik ortamı içinde NATO dayanışmasının güçlendirilmesi amacına yönelik 138 öneriye yervermektedir. *Bunlar arasında NATO 2010 Stratejik Konseptinin güçlendirilmesi, Rusya ve Çin’e yönelik İttifak içi dayanışma, teknolojik hakimiyet, terörle mücadele, iklim değişikliği, demokrasi, özgürlükler, hukukun üstünlüğü gibi değerlere bağlılık vb. gibi hususlar da bulunmaktadır. Bu önerilere Ortak Bildiri’de de yerverilmiştir.*

***Cb.Erdoğan-Başkan Biden görüşmesi;** İki lider NATO Zirvesi vesilesiyle 14 Haziran 2021 günü bir görüşme yapmıştır. Bugün itibariyle iki ülke ilişkileri gündeminde ABD’nin Suriye’deki faaliyetlerinden S400’ler meselesine kadar birçok konu bulunmaktadır. Söz konusu yoğun gündem maddelerine ilaveten, Zirve öncesinin ortamında, Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmesi, Cb. Erdoğan’ın Filistin gelişmeleriyle ilgili olarak ABD’ne yönelik sözleri, ABD Başkanı’nın 24 Nisan açıklaması gibi gelişmeler de mevcuttur. Nitekim, dışişleri bakan yardımcısı Sherman’ın Mayıs ayındaki Türkiye ziyareti sırasında da iki liderin buluşmasına dair bazı konuların ele alındığı da söylenebilir. Bilhassa önceki Başkan Trump döneminde iki ülke arasında liderlerin kişisel temasları düzeyinde yürütülen ilişkilerin yeni dönemde kurumsal bir düzlemde sürdürülmesinin ABD’nin öncelikli tercihleri arasında bulunduğu da ifade edilmelidir. Görüşme öncesinde Türk hükümetinin ABD ile yeni ilişkiler döneminin başlatılmasına yönelik beklenti mesajları da şüphesiz dikkat çekici olmuştur.

İki liderin görüşmesinde ise çeşitli konuların ele alındığı, buna mukabil Biden’ın 24 Nisan açıklamasının gündeme gelmediği, iki Taraf arasında temasların süreceği, Sn.Cumhurbaşkanı’nın BMGK vesilesiyle New York’a gidebileceği, Başkan Biden’ın Türkiye’ye davet edildiği anlaşılmaktadır. Buna mukabil adıgeçenden Cb.Erdoğan’a muhatap bir davet olduğu yönünde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Özetle iki Liderin görüşmesinin bir başlangıç teşkil ettiği, birbirlerinin tutumlarını bizzat görebilmeleri için görüşmenin bir vesile olduğu, görüşmede herhangi bir kritik kararın alınmadığı, gündemde mevcut yoğun sorunların

özölüp/özölümeyeceğinin ancak önümüzdeki dönemde göröllebileceğı, bu amaçla birtakım temasların sürölürölleceğı, aksi takdirde gergin ilişkilerin devam edeceğı söylenebilir.

***ABD-AB Zirvesi;** ABD ve AB 780 milyonluk bir nüfusu ile küresel GSMH ve ticaretin % 42'sini temsil etmektedir. Dünya'da en büyük ekonomik işbirliğı forumudur. 2014'den buyana ilk ABD-AB Zirvesi olmaktadır. Zirve'de işbirliğinin geliştirilip, güçlendirilmesi, Covid19'la ortak mücadele, dışpolitika ve güvenlik sınamalarına ortak bakış, daha yeşil bir dünya, ticaret ve yatırımlar gibi konular ele alınmıştır. İki taraf arasında çok boyutlu ilişkiler ve işbirliğı mevcuttur.

Zirve'de kabul edilen Ortak Bildiri'de;

- Yüksek düzeyli İklim Eylem Grubu tesisi
 - Salgınla mücadelede DSÖ ile işbirliğı
 - 2020 O emisyon hedefine katkı sağlanması,
 - Ticaretin aynı zamanda iklim değışikliğı ile mücadele, çevrenin korunması, işçi hakları vb. gibi amaçlar için de kullanılması
 - Yüksek Düzeyli Ticaret ve Teknoloji Konseyi tesisi
 - Müşterek Teknoloji Rekabet Politikaları Diyalog Grubu kurulması
 - DTÖ'nde anlamlı reformlar için ortak çaba gösterilmesi
 - Demokrasi, barış ve güvenlik için dayanak teşkil etmek, insan hakları, basın özgürlüğü vb. için mücadele etmek
 - Dünya Demokrasi Zirvesi için birlikte çalışmak
 - Rusya'nın zararlı faaliyetlerine karşı kararlı duruş sergilemek, Ukrayna, Moldova, Gürcistan gibi ölkelerde reformlara destek,
 - Demokratik bir Türkiye ile karşılıklı yarara dayalı bir işbirliğı ve ilişki
 - Orta Doğı ateşkesine destek, gerek İsrail gerek Filistinliler için özgürlük, güvenlik ve refah
- gibi hususlara da yerverilmiştir.

***Biden-Putin buluşması;** İki Lider'in Cenevre'de 15 Haziran 2021 günkü buluşmaları son dönemin en önemli ve en çok beklenen görüşmesini teşkil etmiştir.

Nükleer istikrar, iklim değişikliği, siber güvenlik, insan hakları, Ukrayna gelişmeleri ve her iki tarafın elindeki tutuklular vb. gibi konular da ele alınmıştır.

Gerek ABD liderlerinin, gerek NATO beyanlarında Rusya ile ilişkilerin tarihin en düşük seviyelerinde bulunduğu belirtildiği göz önüne alındığında iki Lider'in Cenevre'deki görüşmelerinden somut bazı sonuçlardan çok ileriye yönelik herhangi bir irade ve anlayışın işaretlerinin çıkıp çıkmaması dikkatle izlenecektir.

***Rusya ile Ukrayna** arasında Donbass sorunuyla ilgili diplomasi savaşı sürmektedir. Bu gerginliklerden ülkelerin diplomatik temsilcilikleri de etkileniyor. Zira çeşitli uluslararası sözleşmelere her evsahibi ülke yabancı temsilciliklerini faaliyetlerini kolaylaştırmak ve korumak zorundadır.

***İLGİNÇ BİR HAFIZA ZAAFIYETİ !!!** Rus dışişleri sözcüsü M.Zaharova, Ukraynalıların Kiev'deki büyükelçiliklerine abluka uyguladıklarını, yolların kapatıldığını, Rusya karşıtı sloganların atıldığını, bu nedenle de Rus diplomatların görevlerini yapamadıklarını belirtmiş. Aslında bu tür davranışlar diplomasi geleneklerine aykırıdır. Zaharova haklıdır. Ancak Rus sözcü bunlara kendi ülkesinde de rastlandığını, örneğin 25 Kasım 2016 günü Moskova'daki Türk Büyükelçiliğinin Rus vandalların vahşi saldırısına uğradığını söylemeyi unutmuş.....Hem de bölgede görevli Rus güvenlik güçlerinin gözleri önünde ve yönlendirmesi ile...

***G7 Cornwall Zirvesi (11-13 Haziran 2021)** dünyanın en gelişmiş 7 ülkesinin devlet/hükümet başkanlarını bir kez daha buluşturmuştur. Zirve'de kabul edilen **Ortak Bildiri**'de özetle;

-İklim değişikliği ile mücadele,

-Covid19 salgınıyla ortak mücadele, fakir ülkelere önümüzdeki yıl içinde 1 milyar doz aşı bağışı,

-Dünya genelinde 40 milyon ilave kız çocuğunun okul imkanına kavuşturulmasına destek hususunda anlaşıldığı görülmektedir.

Liderler ayrıca demokrasi, özgürlükler, eşitlik, hukuk düzeni ve insan hakları gibi alanlarının önemini ve dünyanın önündeki sorunların aşılabilmesi için bu ilkelere bağlılıklarını da vurgulamışlardır. Dış politika alanında ise Rusya'dan Afganistan'a birçok konu başlığı ele alınmış, bilhassa Libya konusunda bütün yabancı savaşçıların ve paralı askerlerin BMGK'nın 2570 ve 2571 sayılı kararları esasında ülkeyi terk etmeleri gerektiğinin vurgulanması dikkat çekici olmuştur. Ayrıca Çin'e de Doğu Türkistan'da insan hakları ve temel özgürlükleri ihlallerine son verme çağrısında bulunulmuştur.

***AB Liderler Zirvesi** ise 24/25 Haziran 2021 günlerinde yapılacaktır. Gündemde Covid19 salgınıyla mücadele, AB'nin ekonomik toparlanması, göç, dış ilişkiler gibi maddeler de yer alacak. Dış politika gündem maddesi başlığı altında Türkiye ve Rusya ile ilişkiler bulunuyor. Hatırlanacağı üzere AB'nin 25 Mart zirvesinde de Türkiye önemli bir konu olarak yer almış, Türkiye'nin durumunun gözleneceği ve atacağı adımlara göre haziran ayında Türkiye-AB ilişkilerinin tekrar ele alınacağı da kararlaştırılmıştı.

***Uygur Halk Mahkemesi;** Dünya Uygur Kongresi'nin girişimiyle Eylül 2020'de kurulan, İngiliz hukukçu Geoffrey Nice'in başkanlığını yaptığı Uygur Halk Mahkemesi ilk oturumunu 4/7 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirmiştir. Mahkemenin 2. oturumu ise eylül ayında yapılacaktır. Çin'in Uygur, Kazak ve diğer Müslüman-Türk halklarına yönelik asimilasyon ve baskı politikalarını incelemeyi hedefleyen UHM'nin kararlarının yaptırım gücü bulunmamaktadır. Ancak hükümetler, uluslararası kuruluşlar, şirketler vb.'nin UHM'nin sonuçlarını uygulamaları ise kendi takdirlerine bağlıdır.

***Uygur Meselesi- Çek Cumhuriyeti ve Belçika;** Kanada, İngiltere, Litvanya ve Hollanda'dan sonra Çek Cumhuriyeti Senatosu da Çin'in Uygurlara ve diğer Müslüman Türk halklara yönelik uygulamalarını soykırım olarak niteleyen bir Karar aldı.

Benzer şekilde Belçika Dış İlişkiler Komitesi de bir karar kabul etti. Komite'nin kararının temmuz ayında Parlamento Genel Kurulu'nda onaylanması gerekiyor.

***BM Genel Kurulu'nda** çürümüşlük, istismar, kirli para aklama, rüşvetle mücadele başlıklı Özel Oturum düzenlenmiş ve bu alanlara yönelik tarihi önemde bir Siyasi Bildiri kabul edilmiştir. (A/S-32/L.1)

Genel Kurul'da yapılan konuşmalarda bu sorunların ülkelerin istikrarına, demokratik değerlere, hukuk düzenine verdiği büyük zararlara işaret edilmiş,

şeffaflığın, güçlü siyasi iradenin bunlarla mücadelede taşıdığı önem vurgulanmıştır. BMGK Başkanı V.Bozkır da çürümüşlük ve rüşvetçiliğin halkın güvenini sarstığını, hukuk düzenini zayıflattığını, insan hakları, gelişme ve cinsiyet eşitliği gibi konulardaki çalışmaları da olumsuz etkilediğini, ayrıca geniş halk kesimlerine büyük zarar verdiğini belirtmiştir.

****TEBRİKLER; BMGK'nun bir sonraki Dönem Başkanı (76.dönem) Maldivlerden olacak. Maldivler dışişleri bakanı Abdullah Şahid önümüzdeki dönem BMGK başkanı olarak seçildi ve önümüzdeki BM Genel Kurul oturumlarına başkanlık edecek.***

***İsrail'de seçimler ve yeni hükümet;** İsrail'de son 2 yılda yapılan 4. seçim sonrasında 8 parti, Netanyahu'nun 12 yıllık başbakanlık dönemini sona erdirecek koalisyonun oluşturulması hususunda mutabakata varmıştır. Koalisyonun öncüleri Yeş Atid ve Yamina partileridir. İki parti lideri Bennett ve Lapid dönüşümlü başbakanlık yapacaklardır. Müslüman Arap Partisi Raam da keza koalisyonun üyelerinden biri olmuştur. Böylelikle bir Arap partisi ilk kez koalisyon hükümetine dahil olmuştur. Buna mukabil yine % 20'lik bir Arap nüfusu temsil eden diğer bazı partiler ise iki devletli bir çözümü reddeden Yamina ile birlikte bulunmayacaklarının açıklamışlardır. Netanyahu ise yenilgiyi hazmedememiş ve Knesset üyelerini güven oyu vermemeye çağırmıştır.

Sol, sağ, siyonist, sosyal demokrat, Müslüman vb. her görüşten üyelerin bulunduğu koalisyon hükümetinin en büyük ortak paydasının uzun yıllardır yönetimdeki Netanyahu'dan kurtulmak olduğu söylenebilir.

13 Haziran 2021 günü Knesset/ Parlamento'da yapılan güven oylamasında 8 partili koalisyon hükümeti güvenoyu almış ve başbakan Bennett ve ikinci başbakan Yair Lapid (aynı zamanda dışişleri bakanı) iktidarı başlamıştır. Böylece 12 yıl süren Netanyahu dönemi de sona ermiş bulunmaktadır. Şüphesiz bu durum söz konusu koalisyonun sürmesi ve yeni bir seçime gidilmemesi şartıyla geçerli olmaktadır.

Nitekim veda konuşmasında Netanyahu bugüne kadarki başarılarını anlatmış ve “tehlikeli sol hükümet” olarak nitelendirdiği hükümete karşı mücadelesine devam edeceğini açıklamıştır. Bilindiği üzere adıgeçen halihazırda ülkenin en güçlü partisi Likud'un lideridir.

***İran’da 18 Haziran günü cumhurbaşkanlığı, Ermenistan’da ise 20 Haziran 2021 günü parlamento seçimleri yapılacaktır.** İran’da böylelikle Ruhani dönemi sona ermektedir. Yeni cumhurbaşkanının muhafazakar kesimden olması ihtimali yüksektir. Bunlar arasında ise Yargı başkanı Reisi öne çıkmaktadır. Seçimin sonucu ne olursa olsun kısa ve orta vadede İran iç ve dış politikalarında radikal dönüşümler beklenmemelidir. *(İran seçimleriyle ilgili İran’da Yeni Cumhurbaşkanı / Yeni dönem başlıklı bir analiz aşağıda sunulmuştur)*

***Diğer taraftan, Ermenistan’da** başbakan Paşinyan Azerbaycan savaşı sonrasında ülkede doğan siyasi krizi aşabilmek amacıyla erken seçim kararı almıştı. 20 Haziran 2021 günü yapılacak erken seçimlerde de Paşinyan’ın birinci parti çıkması kuvvetle muhtemeldir.

***Azerbaycan ile Ermenistan** arasında gerginlikler çeşitli alanlarda devam ediyor. Son bir gelişme olarak Ermenistan’ın 97 bin tank ve anti-personel mayının yerini gösteren haritaları Azerbaycan’a vermesi sonrası, Azerbaycan da 15 Ermeni esiri Gürcistan aracılığıyla karşı tarafa teslim etti. Bu teati sürecinde Gürcistan, AB konseyi başkanı Michell ve AGİT İsveç Dönem Başkanlığının rol oynadığı anlaşıyor.

***Faaliyetler;**

Sayın Genel Başkanımız 6 Haziran günü Hırvat Foreign Policy Forum’ un düzenlediği zoom toplantısına katılmış ve Türk dış politikası hakkında kapsamlı bir sunuş yaparak, değerlendirmelerini paylaşmış, ayrıca konukların sorularını cevaplandırmıştır. Toplantı, haziran ayı başında tescil edilen FPF’un da ilk faaliyeti olmuş ve aralarında diplomat, siyasetçi, akademisyen ve basın mensuplarının bulunduğu bir grup tarafından ilgiyle izlenmiştir.

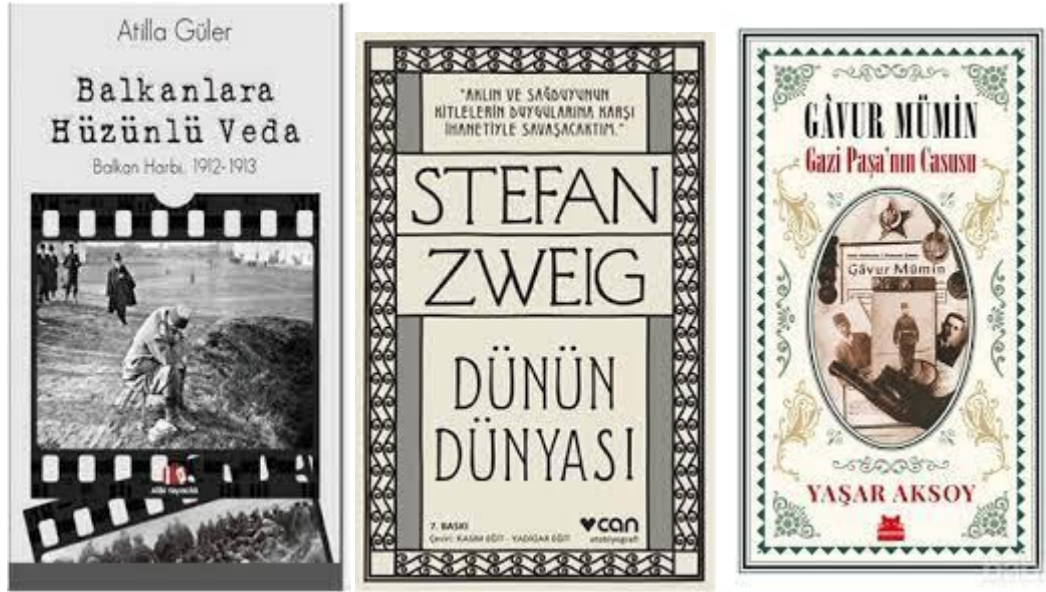
**Sayın Genel Başkan Ankara’daki Romanya BE’sini 10 Haziran 2021 günü kabul etmiştir. Kabulde dış politika alanında ikili, bölgesel ve küresel çeşitli konular ele alınmıştır.*

**Araştırmacı yazar Atilla Güler’in “Balkanlara Hüzünlü Veda” başlıklı konferansı 16 Haziran 2021 günü Genel Merkez’de düzenlenmiştir. A.Güler, Osmanlı İmparatorluğu’nun çözülmesiyle birlikte Balkanlara veda edişimizi çeşitli yönleriyle anlatmış, konferansın sonunda da konukların sorularını cevaplandırmıştır. Kendisine teşekkür ederiz.....*

Önümüzdeki dönemde de Dış İlişkiler Başkanlığımızca konferans, seminer, sohbet vb. faaliyetlerinin düzenlenmesine devam edecektir.

**Başta TV kanalları aracılığıyla olmakla dış politika alanındaki görüş ve değerlendirmelerimizin kamuoyu ile paylaşılmasına devam edilmiştir.*

****Bazı Okuma Malzemeleri****

4 Temmuz 2021

Ana Başlıklar; AB 24/25 Haziran 2021 Liderler Zirvesi, İran'da yeni Cumhurbaşkanı Reisi, Ermenistan seçimleri ve Paşinyan, Cb.Erdoğan'ın Azerbaycan-Şuşa ziyareti ve Şuşa Bildirisi, Çin gelişmeleri...

***Haziran 2021** boyunca birçok uluslararası faaliyet gerçekleştirilmiştir. BMGK Çürümüşlükle Mücadele Oturumu, G7 ve NATO Zirveleri, ABD-AB Zirvesi, liderlerin üst düzey buluşmaları vb. Bu dönemin diplomasi süreçleri ile alınan kararların önümüzdeki dönemde uluslararası sistem üzerinde önemli etki ve sonuçları da doğacaktır,

***(Bu konuları değerlendiren kapsamlı bir makalemiz aşağıda sunulmaktadır)**

*Haziran 2021 yoğun diplomasi faaliyetlerinin son halkası olarak **AB Liderler Zirvesi** ise 24/25 Haziran 2021 günlerinde yapılmıştır. Gündemde Covid19 salgınıyla mücadele, AB'nin ekonomik toparlanması, göç, dış ilişkiler gibi maddeler de yer almıştır. Dış politika gündem maddesi başlığı altında Türkiye ve Rusya ile ilişkiler bulunuyor. Hatırlanacağı üzere AB'nin 25 Mart zirvesinde de Türkiye önemli bir konu olarak yer almış, Türkiye'nin durumunun gözleneceği ve atacağı adımlara göre Haziran ayında Türkiye-AB ilişkilerinin tekrar ele alınması da kararlaştırılmıştı.

Zirve'de bilhassa Türkiye ile ilişkiler maddesi önemli olmuştur. Ancak bu alanda ciddi bir ilerlemeden bahsetmek mümkün değildir.

***(AB Liderler Zirvesi'ni aşağıdaki makalemizde kapsamlı şekilde değerlendirdik)**

***Ermenistan'da** 20 Haziran 2021 günü yapılan erken seçimlerden Paşinyan birinci parti olarak çıktı. Rakibi Koçaryan ise tam bir hezimete uğramıştır. Böylelikle Paşinyan halktan güven oyu almıştır. Bilindiği üzere Ermenistan'ın 30 yıldır işgal altında bulundurduğu toprakların büyük bir bölümünün 44 savaşı ile kurtarılmasıyla birlikte Ermenistan'da siyasi buhran doğmuş ve Paşinyan erken seçim kararı almıştı. Seçimlere halkın ilgisi çok düşük düzeydedir. 2.6 milyon seçmenin bulunduğu ülkede sandıklara gitme oranı % 50 civarında kalmış, Paşinyan oyların % 53 kadarını toplayabilmiştir.

Bu sonuçlara rağmen ülkede siyasi ve kalıcı bir istikrarın önünün açılabilmediğini söylemek mümkün değildir.

***(Ermenistan seçimlerine dair bir makale çalışması keza aşağıdadır)**

***Seçimler akabinde İran'ın yeni cumhurbaşkanı** ise beklendiği gibi Yargı Erki Başkanı Reisi olmuştur. Katılım oranının % 50 civarında olduğu

seçimlerde Reisi oyların % 64 kadarını almıştır. 84 milyon nüfusa sahip ülkede 60 milyonluk seçmen kitlesinden 19 milyon civarında oy alabildiğı dikkate alındığında, seçimler öncesinde en st düzey yetkililerce sandıklara gidilmesi yönünde yapılan güçlü çağrılarının taşıdığı anlam daha iyi anlaşılabilecektir.

Bu konuda getiğimize hafta yayınladığımız makalede kapsamlı değerdendirmelerimizi paylaşmıştık. **(Enpolitik; İran’da Yeni Cumhurbaşkanını/Yeni Dönem)**

***BM önümüzdeki dönemde de yoluna A.Guterres’le devam edecek.** Guterres ikinci kez BMGS seçildi. Uluslararası sistemin reform edilmiş, bütün ülke, bölge ve kıtaların eşıt, adil ve dengeli bir BM talebine Guterres’in desteğı önemli olacak,

***Türkiye-Azerbaycan ilişkileri ve işbirliğinin en ileri düzeylere çıkarılması ve derinleştirilmesi hedeflerine yönelik son bir gelişme de Cb.Erdoğan’ın 15 Haziran 2021 günü Şuşa/Azerbaycan ziyareti sırasında Şuşa Bildirisi’nin imzalanması olmuştur.**

Ortak Bildiri’de dikkat çeken hususlar;

-İki dost ve kardeş ülke arasında imzalanmış tüm uluslararası belgelere, bununla ilgili 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşması’na sadık olduklarına bir kez daha onay,

-9 Şubat 1994 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma" ile "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü", ayrıca 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması’nın nemi.

-Ortak çıkarılara dayalı bölgesel ve uluslararası Stratejik konulardaki faaliyetlerin karşılıklı şekilde koordinasyonunun gerekliliğı.

-Azerbaycan, Ermenistan’ın 30 yıl süren saldırısına son verilmesinde, işgal edilmiş toprakların kurtarılmasında, Azerbaycan’ın toprak bütünlüğünün sağlanmasında Türkiye Cumhuriyeti’nin manevi-siyasi desteğıne yüksek değer vermektedir. Taraflar, Kafkasya bölgesinde istikrar ve güvenliğinin pekiştirilmesi, ekonomi ve ulaştırma alanındaki tüm bağların yeniden sağlanması, ayrıca bölge devletleri arasındaki ilişkilerin normale dönüştürülmesi ve uzun vadeli barışın sağlanması yönündeki çabalarını sürdüreceklerdir. Bu kapsamda, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Nahçıvan zerk Cumhuriyeti’nin özel coğrafi konumunun dikkate alınması.

-Taraflardan herhangi birinin kanaatine göre onun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının

dokunulmazlığına veya güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tarafından tehdit ve saldırı gerçekleştirildiğinde, Taraflar, ortak istişareler yapacak ve bu tehdit veya saldırının önlenmesi amacıyla BM Şartı'nın amaç ve ilkelerine uygun girişimlerde bulunacak, birbirine BM Şartı'na uygun şekilde gerekli yardımı yapacaklardır. Bu yardımın kapsam ve biçimi ivedi yapılan görüşmeler yoluyla belirlenerek ortak tedbirler alınması için savunma ihtiyaçlarının karşılanmasına karar verilecek ve Silahlı Kuvvetlerin güç ve yönetim birimlerinin koordineli faaliyetler.

-İki kardeş ülke silahlı kuvvetlerinin çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması ve modernizasyonuna yönelik olarak ortak çaba göstermeye devam edilmesi.

-İki devlet arasında geliştirilen ve onların çıkarlarına uygun askeri siyasi işbirliğinin üçüncü devletlere karşı olmadığını belirtilmesi.

- Türkiye ve Azerbaycan'ı birleştiren Azerbaycan Cumhuriyeti Batı rayonları ile Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasındaki koridorun (Zengezur Koridoru) açılmasının ve sözkonusu koridorun devamı olarak Nahçıvan-Kars demiryolunun inşaatının iki ülke arasındaki ulaştırma-iletişim ilişkilerinin yoğunlaştırılmasına önemli katkı sağlayacağı.

-Diaspora faaliyetinin koordinasyonu ve karşılıklı destek. Ermenistan'ın Türkiye'ye karşı asılsız iddialarının, tarihin çarpıtılması ve tarihi gerçeklerin tahrif edilerek siyasallaştırılması girişimlerinin bölgede barış ve istikrara zarar verdiğini vurgulamakta, bu çerçevede 1915 yılı olaylarına ilişkin olarak kendi arşivlerini açan Türkiye'nin, Ermenistan'daki ve diğer ülkelerdeki arşivlerin açılması ve bu konuda tarihçiler tarafından araştırmaların yapılmasına yönelik çabalar.

***Rusya;** Bununla birlikte Rusya'nın, Türkiye'nin bölgedeki askeri faaliyetlerini, üs kurma düşüncesini yakinen izlediği yönündeki açıklamaları da dikkat çekici olmuş, Türk tarafından ise bu açıklamalara karşı bir tepki gelmemiştir. Rus dışişleri bakanı Lavrov'un temmuz ayı başındaki Ankara ziyaretinde bütün bu konuların ele alınmış olması beklenir. Bu konular arasında NATO zirvesi sonrasında Türkiye-Rusya ilişkilerinin geleceği, Kafkasya, Orta Doğu, İstanbul Kanalı / Montrö Sözleşmesi gibi hususların da bulunduğu tahmin edilebilir.

***Çin;** Alman Parlamentosu İnsan Hakları ve İnsani Yardımlar Komitesi 24 Haziran 2021 günü yaptığı toplantıda Çin'in Uygurlara yönelik ağır insan hakları ihlallerini insanlığa karşı suç olarak tanımlamıştır.Toplantı sonunda yapılan açıklamada; BM'nin öncülüğünde bağımsız bir araştırma komisyonu kurulması çağrısında bulunularak bu ihlallerin sorumlularına karşı AB Yaptırımlar Rejiminin uygulanmasına destek verildiği bildirilmiştir.

Benzer şekilde BM İHK 47. Oturumunda da (22 Haziran 2021) Kanada Daimi Temsilcisi 44 ülke (Arnavutluk ve Bosna Hersek dahil) adına yaptığı ortak açıklamada, bölgedeki durumdan kaygı duyulduğunu, gelen bilgilere göre 1 milyonu aşkın insanın keyfi olarak gözaltına alındığı, temel özgürlükler ve Uygur kültürünün bu baskılarla hedef alındığı, Çin'in bir bağımsız gözlemciler heyetinin ivedilikle bölgeye anlamlı ve engelsiz bir ziyaretine izin vermesi gerektiği belirtilmiştir. **(44 ülke arasında Türkiye bulunmamaktadır)**

***Yunan Yargıtay'ı İskeçe Türk Birliği'nin tescil edilme talebini 30 Haziran 2021 tarihli kararıyla reddetmiştir.** İsminde Türk ifadesi geçtiği gerekçesiyle 1983 yılında tabelası indirilen ve 1986'da da yasaklanan İTB verdiği büyük hukuk mücadelesi neticesinde AIHM 2008 yılında örgütlenme hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle Yunanistan'ı mahkum etmişti. Yunanistan 2017 yılında yeni bir yasal düzenleme yapmış ve yasaklı kuruluşlara yeniden tescil için başvuru imkanı vermiş, ancak bu hususta a önemli sınırlamalar getirmişti. Yeniden tescil başvurusu yapmış olan İTB'nin talebi bunlara rağmen reddedilmiş olmaktadır. Karar BTTA tarafından büyük tepkilerle karşılanmıştır. Yunanistan AB üyesi olmasına ve güya demokrasinin beşiği olduğu iddialarına rağmen insan ve azınlık hakları ihlalleriyle dünyanın örnek ülkelerinden biri olmayı sürdürmektedir.

BTTA'nın bugün hemen her alanda yaşamsal sorunları mevcuttur.

a.Kimlik İnkarı; Dünyada örneği belki de hiç bulunmayan uygulamalardandır. Türk ismini kullanmak suç olmuştur. Türk ismini taşıyan azınlık kuruluşları, dernekler yasa dışı ilan edilmiştir. Azınlık tarihinin en eski ve köklü derneği İTB/İskeçe Türk Birliği (1927) bu nedenle yasaklanmış, keza Rodop Türk Kadınlar Derneği'nin kuruluşuna izin verilmemiştir. İTB davası AIHM'ye de taşınmış, 27 Mart 2008 tarihli kararla Yunanistan dernek kurma özgürlüğünü ihlalle suçlanmıştır. Ancak Atina bu kararı yıllardır uygulamamaktadır. Mart 2020'de Yargıtay'da görüşülmesi gereken dava bu kez de salgın nedeniyle ele alınamamıştır. Benzer şekilde; 1987'de Türk Öğretmenler Birliği/TÖB ile Gümölcine Türk Gençler Birliği/GTGB de kapatılmıştır. Bütün bunlara, büyük baskılara rağmen, genelde Balkanlar gibi Batı Trakya azınlığı da müslüman Türk şemsiyesinin altında birleşmiştir. Yerel düzeyde kültürel, lehçe vb. farklılıkların olabildiği dağlık bölgeleri de bu efsanevi direnişin öncülerinden oldukları cihetle her zaman büyük takdirle anıyoruz.

b.Eğitim; Türk azınlığa ait çok sayıda ilkokul kapatılmış, Türk çocuklar Yunan devlet okullarına gitmeye teşvik edilmiştir. İki dilli (Türkçe/Yunanca) azınlık anaokullarına da izin verilmemektedir. Bu yöndeki girişim ve talepler sürekli cevapsız kalmaktadır. Orta/Lise düzeyinde mevcut iki okul, Gümölcine Celal Bayar Lisesi ile İskeçe Muzaffer Salihoğlu Lisesi yetersizdir. Ancak azınlık bu konudaki taleplerine de olumlu cevap alamamaktadır. Keza Türkiye mezunu öğretmenlerin azınlık okullarında görev yapması izin verilmemekte, anlaşmalar uyarınca gönderilen öğretmenlerin (kontenjan öğretmeni) bilhassa dağlık bölgelerdeki okullarda görev yapmalarına izin verilmemektedir. Bazılarını zikrettiğimiz eğitim sorunları çok boyutludur, derindir. Azınlığın geleceğinin düğümlendiği en kritik alan da esasen eğitimidir.

c.Dini özgürlükler BTTA'nın en fazla baskıya maruz kaldığı alandır. İlgili Anlaşmalara (bilhassa 1913 Atina Anlaşması ve Yunanistan'ın 2345-1920 tarihli iç yasası) rağmen müftüler tayinle gelmeye başlamıştır. Azınlığın seçtiği müftülerse yetki gaspı iddiasıyla mahkemelere verilmektedir. Bu konuda da Yunanistan aleyhine AIHM'nin ihlal kararı çıkmıştır. Buna rağmen Atina azınlığın din alanına müdahalelerini sürdürmekte, kendi din adamlarını yetiştirmesine, camilerde görev yapmalarına imkan vermemektedir. Bilindiği üzere, azınlığın dini liderlerinden merhum Müftü Mehmet Emin Aga'nın yaşamı da neredeyse Yunan mahkemelerinde mücadeleyle geçmiştir. Kendisinin bu mahkemelerdeki vakur duruşunu, şahitler olarak, her zaman hatırlamaktayız. Türk azınlık da liderlerini hiçbir zaman yalnız bırakmamış, mahkemeler ülkenin neresinde yapılsa yapılsın, otobüslerle oralara akın etmiştir.

d.Vakıflar ise en büyük ve ağır yaşamsal sorunlardandır. Müftüler gibi seçimle göreve gelmiş vakıf idare heyetleri azledilmiş, resmi makamların belirlediği tayinliler getirilmiştir. Vergi borçları nedeniyle vakıf malları ipotek altındadır. Vakıfların bu durumu azınlığın eğitim, okullar gibi diğer meselelerine de yıkıcı etki yapmaktadır.

e. Siyasi temsilde çeşitli sorunlar mevcuttur. Son olarak 2019 parlamento seçimlerinde 3 azınlık mensubu siyasi partilerden Meclis'e girebilmiştir. Bağımsız azınlık adaylarının seçim barajı (%3) nedeniyle doğrudan seçilerek Meclise girebilmeleri imkansızdır. Ancak yerel düzeyde belediyelere, belediye meclislerine bağımsız listelerle zaman zaman girebilmişlerdir.

***Faaliyetler;**

**İmza Kampanyası; Partimizin geçtiğimiz ay başlatmış olduğu ve bütün Ramazan ayı boyunca devam eden “Doğu Türkistan Yalnız Değildir. Doğu Türkistan Kadınlarının Sesi” başlıklı imza kampanyasının değerlendirmesi 22 Haziran 2021 günü Genel Merkez’de ilgili başkanlıklarımızla eşgüdüm içinde yapılan toplantıyla basın, STK’lar ve kamuoyumuzla paylaşılmıştır. Basın mensupları, ilgili vakıf, dernek ve STK temsilcileri vb. ‘nin davetli oldukları toplantıda kampanya hakkında Sayın Genel Başkanımızca detaylı bilgi verilmiş, Doğu Türkistan meselesine bakışımız kapsamlı şekilde anlatılmıştır. Kampanya hakkında yazılan mektuplar başta BM, TBMM ve siyasi partiler olmakla ilgili kurum/kuruluşlara da iletilmiştir.*

**Partimiz heyeti TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sn.Çavuşoğlu’nu ziyaret ederek D.Türkistan imzalarını içeren dosyanın örneğini vermiş ve bölgedeki durumla ilgili görüşlerimizi kapsamlıca anlatmıştır.*

**Anılar; PİK Eğitim Politikaları İzleme Kurulu Başkanı Prof.Dr.Yusuf Ziya Özcan ile Dış İlişkiler Başkanı Ümit Yardım’ın son dönemde kaleme aldıkları “Başörtüsü ve Katsayı Sorunları Nasıl Çözüldü; YÖK Anıları ” ve “Üç Ülke Üç Başkent; Diplomasi Anıları” isimli anı kitaplarının tanıtım sohbeti 23 Haziran 2021 günü Genel Merkez’de yapılmıştır. DİB Ü.Yardım ve PİK Bşk.Prof.Dr.Y.Z.Özcan sohbetlerinde meslek yaşamlarından tecrübelerini paylaşmışlar ve soruları cevaplandırmışlardır.*

Konuklarımızın arzuları çerçevesinde Parti yöneticileri ve mensuplarımızın çalışmalarının önümüzdeki dönemde de sohbet toplantılarıyla paylaşılmasının sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

**Makaleler;*

**Ermenistan seçimleri*

<https://www.enpolitik.com/komsu-ermenistanda-secimler-ve-sokaklarin-dayanilmaz-cazibesi-makale,5045.html>

(Enpolitik 20 Haziran 2021)

**BM, AB,NATO ve AB-ABD Zirveleri*

<http://www.sosyalbilimlervakfi.org/2021/06/uluslararasi-duzende-haziran-2021-dalgalanmalari-ve-turkiye-uzerine-etkilerine-dair-bazi-notlar/>

(Ankara Sosyal Bilimler Vakfı 25 Haziran 2021

**24/25 Haziran 2021 AB Liderler Zirvesi*

**24 Haziran 2021 AB Devlet/Hükümet Başkanları Konseyi Zirvesi ve Türkiye;*

*Boş Viteste İlişkiler...**

17 Temmuz 2021

BÜTÜN YOL ARKADAŞI, DOST VE KARDEŞLERİMİZİN MÜBAREK KURBAN BAYRAMINIZI KUTLUYOR, EN İÇTEN SELAM, SEVGİ VE SAYGILARIMIZI SUNUYORUZ.

Ana Başlıklar; Libya, Moldova’da parlamento seçimleri, Batı Trakya gelişmeleri, Afganistan/Taliban.

-Libya; Libya’nın geleceğine dair sorunlar bütün ağırlığıyla devam ediyor. Başbakan Debah BMGK’de yaptığı konuşmasında ülkede yabancı güçlerin ve paralı askerlerin mevcudiyetinin siyasi durumun iyileşmesine, ateşkesin güçlendirilmesine ve ordunun bütünleştirilmesi çabalarına olumsuz etki yaptığını belirtti. Bütün yabancı güçlerin ülkeden çıkması çağrısını tekrarlayan Debah Libya’daki bütün siyasi güçleri görüş ayrılıklarını bir tarafa bırakarak, genel seçimlerin zamanında yapılmasına katkı vermelerini de talep etti.

Libya’da 24 Aralık 2021’de seçimlerin yapılması öngörülüyor.

BM Temsilcisi Kubis ise Libya’da ateşkes anlaşmasının çökme ve seçimlerin yapılamaması tehlikelerini vurguluyor. Kubis ülkedeki siyasi güçlerin aralarındaki sorunların ağırlığına dikkat çekerek Hafter’in kendi bölgelerinde Ulusal Birlik Hükümetinin yetkisini genişletmesine izin vermediğini, ayrıca savunma bakanının da halen atanamamış olmasının tehlikelerine de işaret ediyor.

-Moldova'da Başbakan Chicu'nun istifası ve parlamentonun feshedilmesi üzerine 11 Temmuz 2021 günü yapılan erken seçimleri Başkan Sandu'nun liderliğindeki Aksiyon ve Dayanışma Partisi (PAS) oyların % 53' ünü almış, 101 sandalyeden 63' ünü kazanmıştır. Komünist ve Sosyalist Blok (BECS) ise sadece 32 vekillik elde edebilmiştir. Seçim barajını sadece 3 parti / ittifakın aşabildiği seçimlere katılım çok düşük olmuştur (% 50 civarında)

Batı yönelimli PAS' ın seçimleri büyük farkla kazandığı dikkate alındığında ülkenin yeni bir batı/ Moskova gerginliğinin etkilerini önümüzdeki dönemde hissetmesi şaşırtıcı görülmemelidir. Transdinyester sorunu bir gerginlik alanı oluşturmaya da her zaman aday bir bölgedir.

Transdinyester sorunu nedir?

Moldova'ya ait olduğu uluslararası düzeyde kabul edilmekle birlikte Dinyester nehri ile Ukrayna sınırı arasındaki bu ayrılıkçı bölge bugün Rus kontrolü altındadır. Moldova içinde bağımsızlığını ilan etmiş bu bölge hiçbir ülke tarafından tanınmamaktadır. Kendi meclisi, parlamentosu vb. bulunmaktadır.

***Afganistan**'daki NATO birliklerinin 11 Eylül 2021'e kadar ülkeden çekilecek olması ülkenin geleceğine dair çeşitli endişeleri beraberinde getiriyor. Türkiye'nin Kabil uluslararası havalimanının koruyuculuğunu üstlenecek olması iddiaları da yeni ilave sorular doğuruyor. Ülkenin geniş kesimlerini denetimi altında tuttuğu ileri sürülen Taliban, Türkiye'nin kardeş bir ülke olduğunu, ancak NATO kapsamındaki geri çekilişe bir üye ülke olarak Türkiye'nin de dahil olması gerektiğini, ilerki dönemlerde Afganistan-Türkiye ilişkileri ve işbirliğinin çeşitli boyutlarda geliştirilip güçlendirilebileceğini belirtiyor. Bu hususları son olarak Taliban Sözcüsü S.Şahin tarafından da en açık şekilde ifade edildi.

Taliban bu tür uyarılarını zaman zaman dile getiriyor.

Öte yandan Taliban-Kabil hükümeti görüşmeleri de Doha'da devam ediyor ancak görüşmelerin çok yavaş ilerlediği de izleniyor.

Afganistan'ın geleceğine dair soru ve endişelerin başında NATO'nun çekilişi sonrası dönemde hangi ülkelerin güç boşluğunu doldurmaya çalışacağı ve şayet ülkede yönetimi eline alırsa Taliban'ın nasıl bir iktidar sergileyeceği geliyor. Geleceğe ilişkin en büyük endişelerden biri ise Taliban-Hükümet arasında yeni bir iç savaşın doğması riski.

Öte yandan Afganistan'ın geleceğinde sözsahibi olmak isteyen ülkeler arasında bulunan İran da Afganlılar için görüşmelere evsahipliği yapmayı sürdürüyor. Taliban'ı aynı şekilde diğer komşuları Rusya ve Çin ile de temasları bulunuyor.

Afganistan önümüzdeki dönemde uluslararası sistemin en gergin ve sorunlu bölgelerinden biri olacak.

Afganistan gelişmelerini değerlendiren Nisan 2021 tarihli bir analizimiz aşağıdadır.

***İskeçe Türk Birliği (İTB)** sokaklarda... Atina yönetiminin Batı Trakya'da faaliyet gösteren İTB'nin isminde "Türk" ibaresinin geçmesi nedeniyle 38 yıl önce, 1983'de kapattığı İTB davası BT'nin gündeminde yeralmayı sürdürüyor. İTB dava dosyasını AİHM' ne taşınmış, AİHM de Yunanistan'ı 2008' de mahkum etmişti. Bununla birlikte Atina, AİHM kararlarını uygulamamaktadır. Nitekim geçtiğimiz ay Yüksek Mahkeme İTB'nin statüsünün iadesi ve tescili amacıyla yaptığı başvuruyu da reddetmişti.

Geçtiğimiz günlerde, azınlığın seçilmiş müftülerinin, milletvekillerinin ve kurum/kuruluş temsilcilerinin de katılımıyla, BT' da yapılan gösteri yürüyüşlerinde karar geniş kitlelerce protesto edilmiştir.

***ABD Dışişleri Bakanlığı'nca Kongre'ye** sunulan, Elie Wiesel Yasası raporunda, dünyada 6 bölgede insanlığa karşı suç işlenmekte olduğunu belirtmiştir. Bu bölgeler D.Türkistan, Myanmar, Etiyopya, Irak, Suriye ve G.Sudan'dır. Rapor'da ABD hükümetinin bölgedeki politikaları nedeniyle Çin'e karşı çeşitli yaptırımlar uygulamakta olduğuna da yerverilmiştir.

Buna mukabil, Çin dışişleri bakanlığı da sözkonusu raporu eleştirmiştir.

***Yunanistan / Arap Ligi;** Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki sorunların aşılması yönünde bazı girişimler dışında köklü bir açılım görülmezken komşumuz Yunanistan'ın D.Akdeniz havzası ve Arap ülkeleriyle ilişkilerinin geliştirilmesi yönünde adımları devam ediyor. Son olarak Dışişleri Bakanı Dendias ile Arap Ligi Genel Sekreteri Geit arasında imzalanan mutabakat zabtı ile siyasi istişarelerin de gerçekleştirilmesi öngörülüyor. Anlaşmanın hedefleri arasında AB ile AL arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine Atina'nın katkı yapması da bulunuyor.

Bilindiği üzere, AL'nin 6 gözlemci üyesi var. Bunlar Ermenistan, Brezilya, Çad, Eritre, Hindistan ve Venezuela.

***Kıbrıs** / ABD Kongresi' nin Türkiye'ye yönelik girişimleri devam ediyor. Son olarak Senato dışilişkiler başkanı Menendez ile farklı partilerden 13 senator Başkan Biden'a ortak bir mektup yazarak Türkiye'nin kapalı Maraş bölgesini açmasını eleştirdiler ve Türkiye'ye BMGK kararlarının ihlal etmekle suçladılar.

26 Temmuz 2021

Ana Başlıklar; Kıbrıs gelişmeleri, Azerbaycan-Türkiye, Azerbaycan-Ermenistan çatışmaları, Afganistan gelişmeleri, ABD-Afganistan, Afganistan'dan ülkemize düzensiz göç.

***Kıbrıs;** Son dönemde ikili/bölgesel ve küresel gelişmelere damgasını vuran gelişmelerden biri de Kıbrıs konusu olmuştur.

BM Güvenlik Konseyi, GKRY'nin başvurusu üzerine 23 temmuz 2021 tarihli oturumunda bir Başkanlık Açıklaması kabul etmiş ve Türkiye'ye ağır eleştiriler yönelterek, 20 ekim 2020 tarihinden bugüne Türk tarafınca yapılan açıklamaların ve atılan adımların geri alınması çağrısında bulunmuştur.

Hatırlanacağı gibi, ekim 2020'de Maraş bölgesinin 47 yıldır kapalı tutulan iki ana caddesi ile plajı halka açılmış, son dönemde de yine bölgenin yaklaşık % 3.5' unu teşkil eden kısım pilot mahiyetinde askeri statüden arındırılmıştır.

***Kapalı Maraş konusu (özetle) nedir ?**

***Maraş bölgesi** KKTC sınırları içindedir ve 47 yıldır kapalı halde tutulmuştur. Bölge vakıf malıdır. Bu kadar uzun süre kapalı statü'de tutulması Rum tarafında daima, bir gün iade edileceği umudunu korumuştur.

▪ Konu taraflarca zaman zaman iç politikaya yönelik olarak da kullanılmıştır.

***1977'de** merhum Başbakan Ecevit; “Maraş'taki tesislerin açılması için çalışmalar yapıldığını, ilk aşamada bir otelcilik okulu kurulması çalışmalarının başladığını”, Bakan Turan Güneş de “Maraş'taki tesislerin kısa zamanda açılacağını” ifade etmişlerdir.

*Bunun üzerine Rum tarafı BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuştur. Konsey 15 Eylül 1977 günü 414 sayılı Kararı kabul etmiş, ilgili taraflardan, Kıbrıs'ın herhangi bir yerinde âdil ve barışçı çözüm ihtimalini olumsuz etkileyecek tek taraflı girişimlerden kaçınmalarını istemiştir.

▪Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) ilânı ve BM Güvenlik Konseyi'nin 2. Kararı. (11 Mayıs 1984 / 550 sayılı Karar) “Maraş'ın herhangi bir bölümüne bölge sakinlerinden başkalarının yerleştirilmesi teşebbüslerinin kabul edilemez. Maraş Birleşmiş Milletler'in idaresine devredilmelidir”

▪Maraş BM Güvenlik Konseyi'nin 25 Kasım 1992 tarihli ve 789 sayılı kararın 8(c) işlem paragrafında da yer almıştır. 1984 yılındaki 550 sayılı Karar'ın uygulanması maksadıyla Magosa'daki BM Barış Gücü'nün kontrolü altındaki alanın Maraş'ı da içine alacak şekilde genişletilmesi istenmiştir.

▪25 Temmuz 2019'da Kıbrıs'taki BM Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılması maksadıyla kabul edilen 2483 sayılı Konsey kararında da Maraş konusuna değinilmiş, ilgili kararlarda belirlenmiş olan Maraş'ın statüsünün korunması gerektiği hatırlatılmıştır.

▪Kıbrıs Türk tarafı Maraş konusundaki ilk teklifini 13 Nisan 1978 tarihinde yapmıştır. Türk tarafının toprak ayarlamaları ve anayasa konusundaki teklifleriyle birlikte bir iyi niyet tedbiri olarak "kapalı Maraş" hakkında da bir teklif yapılmıştır.

▪ Maraş konusuna, Denktaş ile Kyprianou arasında 19 Mayıs 1979 tarihinde Lefkoşa'da yapılan zirve toplantısında ortaya çıkan 10 – Nokta Anlaşması'nda da yer verilmiştir.

Anlaşma'nın 5. Maddesi'nde şu hükme yer verilmiştir:

“Tarafların kapsamlı çözümün anayasa ve toprak veçhelerini müzakereye başlamalarıyla eş zamanlı olarak Maraş'ın BM gözetiminde yeniden yerleşime açılması hakkında anlaşmaya varılmasına öncelik verilecektir. Maraş hakkında ulaşılabilecek anlaşma Kıbrıs sorununun diğer veçheleri hakkındaki müzakerenin sonucu beklenmeden uygulanacaktır.”

▪KKTC'nin egemen ve bağımsız devlet olarak kuruluşunun ilânından 2 gün sonra Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş 17 Kasım 1983 Perşembe günü BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı tarihî konuşmanın sonunda “iyi niyet havasının

ve karşılıklı güvenin oluşmasına katkıda bulunma arzusu ile” Maraş ve Lefkoşa Uluslararası Havaalanı’nı birlikte içeren bir iyi niyet teklifi yapmıştır.

A. Maraş’ta - burasının üzerinde anlaşmaya varılacak nihai siyasî statüsüne halel getirmeden - BM gözetiminde geçici bir yönetimin kurulması;

B. Lefkoşa Uluslararası Havalimanı’nın Kıbrıs’taki iki tarafın yararına olacak şekilde BM’nin geçici idaresi altında uluslararası sivil trafiğe açılması.

▪KKTC 3 Ocak 1984 tarihinde BMGS aracılığıyla Kıbrıs Rum tarafına bir dizi iyi niyet tedbirleri önerdi.. Bu tedbirler arasında daha önce Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş’ın Maraş ve Lefkoşa Uluslararası Havalimanı hakkında Güvenlik Konseyi’nde yaptığı teklif de yer almıştır.

▪Brüksel’de yaptığı temas ve görüşmelerden sonra 27 Haziran 2005 tarihinde basına açıklamalarda bulunan KKTC’nin İkinci Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talât, özetle, “KKTC üzerindeki izolasyonların kaldırılması ve limanların açılması karşılığında, yerleşime kapalı olan Maraş’ın Rumlara verilmesinin önerildiğini; ancak Rumlar bu öneriyi reddetmiştir.

▪ BMGS’nin raporlarında, sürekli olarak kordonla çevrilmiş olan Maraş’ta statükonun korunması gerektiği hatırlatılmaktadır.

▪ 1990’da Maraş’ın korunması sorumluluğunun Türk Silâhlı Kuvvetleri’nden KKTC Güvenlik Kuvvetlerine devredilmesi üzerine BMGS raporlarında “Birleşmiş Milletler kapalı Maraş mntıkasında statükonun korunmasından Türkiye Hükûmeti’ni sorumlu addetmektedir” şeklinde ifadeler yer vermeğe başlamıştır. BMGS bu tutumunu sürdürmektedir.

▪ Nihayet son olarak da yukarıda da belirtildiği üzere, (Ekim 2020) önce iki ana caddesi ile plajı halka açılmış, son dönemde de küçük bir kısmı askeri statü dışına çıkarılmış, bu gelişmelerin akabinde de BMGK 23 temmuz 2021 tarihli Başkanlık Açıklaması’nı yapmıştır.

*Kıbrıs ve Maraş’ın durumu önümüzdeki dönemde de türkiye-Yunanistan-AB-Avrupa Parlamentosu-ABD vb. ilişkilerinin de gündeminde yer almayı sürdürecektir, muhtemelen çeşitli karar ve açıklamalara da konu teşkil edecektir.

***Türkiye/Azerbaycan/KKTC;** Cb.Erdoğan’ın Kıbrıs Barış Harekatı’nın 47.yıldönümü vesilesiyle 20 Temmuz 2021 günü KKTC’ne yapacağı ziyaret öncesinde önemli müjdeler vereceği hususu bütün ilgili çevrelerde büyük beklentiler doğurmuş, hatta Yunanistan ve GKRY de bile sözkonusu müjdenin

ne olabileceği spekülasyonlara yolaçmıştır. Beklentiler arasında Azerbaycan'ın KKTC'ni tanıyacağı da yer almıştır.

Bununla birlikte Cb.Erdoğan'ın KKTC'de verdiği "müjde" KKTC' de yeni bir cumhurbaşkanlığı ve parlamento binaları yapılacağı yönünde olmuştur. Bu "müjde" nin içeriği beklentileri karşılamadığı gibi çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bunlar arasında, en başta Azerbaycan'ın KKTC'ni tanınması kararlaştırılmışken, sonradan Cb. Aliyev'in bazı baskılar neticesinde bundan vazgeçtiği yönündedir.

Öte yandan, barış hareketinin yıldönümünde, 20 Temmuz günü, Aliyev'in Moskova'ya, AB Konseyi Başkanı Mitchel'in de aynı dönemde G. Kafkasya ülkelerine birer ziyaret gerçekleştirmesi dikkat çekmiştir.

***Azerbaycan-Ermenistan** bölgesinde nihai bir barışın tesisi henüz sağlanamamıştır. Sınır çatışmaları zaman zaman devam etmektedir.

***AB Konseyi Başkanı Mitchel** G.Kafkasya turunu tamamlamıştır. Ziyaret öncesinde yapılan açıklamalarda AB'nin Ermenistan'a 2.6 milyar, Azerbaycan'a ise 150 milyon milyon avroluk yardım yapacağı haberleri duyulmuştur.

Cb. Aliyev adigeçenle görüşmesinde; ülkesinin dış ticaretinin % 40 ' ının AB ile olduğunu, AB ülkelerinden 1700 şirketin Azerbaycan'da faaliyet göstermekte bulunduğunu, 9 AB ülkesi ile aralarında stratejik ortaklık anlaşması yapıldığını ve Azerbaycan'ın AB' nin önemli gaz tedarikçilerinden biri olduğuna işaret etmiş, Ermenistan' ın bu tablo ile rekabet edemeyeceğini açıklamıştır.

***Afganistan** gelişmeleri dünya gündeminde en önemli konulardan biri olmayı sürdürmektedir.

-Afganistan'da iç savaş tehdidinin yaklaşması ve diğer çeşitli nedenlerle komşu ülkelere ve Türkiye'ye yönelik göçmen akımı devam etmektedir. Son verilere göre temmuz ayı itibariyle ülkemize giriş yapan düzensiz göçmen sayısı 65 bin civarındadır. Bunların 27 bin kadarını ise Afganistanlılar teşkil etmektedir.

Göç konusunun; insani, uluslararası yükümlülükler, İran'ın ülkemize yönelik göçmen dalgaları baskıları, siyasi-güvenlik vb. konuları, egemenlik, sınır / genel güvenlik vb. birçok yönden değerlendirilmesi gereklidir.

-Kabil hükümeti ile Taliban arasındaki temaslar çok yavaş ilerlemekte, somut sonuçlar sağlanamamaktadır.

-Ülke üzerinde Taliban güçlerinin alanda bazı kazanımları devam etmektedir.

-ABD, AB, Fransa, Almanya, İtalya, NATO, Norveç ve İngiltere'nin Afganistan özel temsilcileri arasında 22 Temmuz 2021 günü Roma'da yapılan Afganistan konulu toplantıda; ülkede savaşıyan taraflar arasında anlamlı bir barış sürecinin başlatılması, Taliban'ın askeri saldırılarına son vermesi, ülkedeki çatışmalara askeri çözümün mümkün olmayacağı, kadınlardan da katılacağı Afganlılar içi barış süreçlerinin desteklendiği, nihai çözümde siyasi liderleri seçme, kadınlar dahil insan haklarının korunması vb. unsurların bulunması gerektiği çağrılarını yapılmış, Taliban'ın bu hususlardaki taahhütlerinin memnuniyetle karşılandığı, Afganistan topraklarının El Kaide, Daesh vb. terör gruplarınca kullanılmaması gerektiği belirtilmiş, ayrıca, bütün taraflara büyükelçiliklerin, basın, havalimanlarının korunması çağrısında bulunularak, Türkiye'nin havalimanı güvenliği konusuna ilgisinin takdir edildiği kaydedilmiştir.

-Taliban yetkilileri, yaptıkları açıklamalarda, müzakereler neticesinde bütün taraflarca kabul edilen bir hükümet Kabil'de tesis edilince ve Gani hükümeti iktidarı bıraktığında Taliban'ın silahları terkedeceğini, bir ateşkesten önce yeni bir hükümetin tesisi anlaşmasının yapılması gerektiğini açıklamıştır.

-Ülkedeki gelişmeleri yakinen izleyen ülkelere biri de Pakistan olmaktadır. Yakın ilişkiler içinde bulunduğu Taliban, müttefiki ABD ve Çin arasında sıkışan Pakistan'ın önümüzdeki dönem dış politikasında ciddi sorunlarla yüzyüze karşılaşması beklenen bir gelişme olacaktır. 90 milyar usd dışborcunun 24 milyarlık bölümü Çin'e olan Pakistan düşük kaliteli ve teknolojik Çin askeri yardımlarına bağlı bulunmaktadır.

-ABD Başkanı Biden ile Afganistan Cumhurbaşkanı Gani arasında yapılan görüşmelerde iki taraf arasında istişarelerin sürdürülmesi, ABD'nin Afganistan'a yardımlarının devamı hususunda mutabakata varılmıştır. Bu meyanda ABD'nin 2022 mali yılı bütçesinde Afgan savunma güçlerine destek fonu için 3.3 milyar USD'lik bir kalem öngörülmektedir. Bu kalem içinde 700 milyon dolarlık bölüm Afgan askerlerinin maaş ödemeleridir.

-ABD Başkanı Biden ayrıca dün (23 Temmuz 2021) Afgan mülteciler için 100 milyon usd'lik acil yardım fonunu onaylamıştır.

***Faaliyetler;**

Basın buluşmalarımıza devam edilmiş, bu meyanda TV5 Dünya Gündemi'nin ve çeşitli youtube kanallarının konuğu olarak "Dış politika gelişmeleri, bu meyanda ABD-Türkiye ilişkileri, Afganistan ve Göç Konuları" değerlendirilmiştir.

7 Ağustos 2021

Ana Başlıklar ; Tunus'da darbe, Mısır'da idam kararları, Afganistan'lı göçmenlerin ülkemize girişleri, ABD'nin Afganistan vize kararı, İran'da Cumhurbaşkanı Reisi döneminin başlaması.

***Tunus'da Darbe;** 25/26 Temmuz 2021 gecesi Tunus'da Cumhurbaşkanı Kays Said'in, güya Anayasa'nın bazı ilgili maddelerinden hareketle, Başbakan Hişam el-Meşişi'yi görevinden alarak Halk Temsilcileri Meclisi'nin bütün yetkilerini dondurması, yürütme yetkilerini üstlenmesi ve Temsilcilerin yetki ve dokunulmazlıklarını askıya almasıyla birlikte ülkede bir darbe gerçekleştirilmiştir.

Cb.Said son seçimlerde ilk turda yeterli oyu alamamış (% 19) , ancak ikinci turda Nahda'nın da desteğiyle cumhurbaşkanı seçilebilmişti. (% 73) Bilindiği üzere, darbeden önce ülkede Nahda Hareketi'nin de yer aldığı bir koalisyon hükümeti mevcut idi.

Temsilciler Meclisi Başkanı Raşid el Gannuşi ve Halk Temsilcileri'nin Meclis'e girişlerine izin verilmemiş, ülkenin bazı bölgelerinde Nahda Hareketi merkezlerine saldırılar gerçekleştirilmiş, bu arada bazı basın merkezlerine, bu meyanda da El Cezire ofisine baskınlar düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı Said, adalet, içişleri vb. bakanlarını da görevden almıştır.

Bununla birlikte Said'in darbeye gerekçe atıfta bulunduğu anayasa maddeleri de tartışmalıdır. Örneğin, otuzgün süreceği öngörülen olağanüstü önlemler sürecinde anayasaya göre, Meclis'in kesintisiz çalışması öngörülmüşken tam tersine Meclis'in faaliyetleri askıya alınmıştır.

Darbenin dış kaynakları hususunda farklı yorum ve spekülasyonlar da bulunmaktadır. Bununla birlikte teşebbüsün S.Arabistan ve BAE kamuoyu ve

siyasi çevrelerinde memnuniyetle karşılandığı, hatta Cb.Said'in darbe öncesinde Mısır Devlet Başkanı Sisi ile görüştüğü de ileri sürülmektedir.

Cumhurbaşkanı Said'in başta içişleri, maliye, iletişim bakanlıkları olmak üzere yeni hükümeti daha ziyade bürokratik kökenli tecrübeli isimlerden teşkili de bekleniyor.

Partimizin bu gelişmelerle ilgili olarak aynı gün (26 Temmuz 2021) yaptığı darbeyi şiddetle kınayan açıklamanın örneği aşağıdadır.

***Mısır yönetimi** yıllardır verdiği siyasi idam kararlarına yeni isimleri de eklemeyi sürdürmektedir. Darbeci yönetimin emrindeki mahkemelerden, Demenhur Ceza Mahkemesi geçtiğimiz hafta içinde iki ayrı davada 24 İhvan mensubuna idam cezası vermiştir. Kahire mahkemesi de geçtiğimiz haziran ayında 12 kişi hakkında verilmiş idam hükmünü onaylamıştı.

Bu gelişmelerle ilgili olarak tepkilerimiz sosyal medya hesaplarımız üzerinden paylaşılmıştır.

***Afganistan;** Son dönemlerde ülkemizi ve kamuoyumuzu ilgilendiren önemli gelişmeler arasında **Afganistan'lı göçmenlerin** sınırlarımızdan geçişleri ilk sıralarda bulunmaktadır.Yine bu hususta Partimizin görüşleri sosyal medya aracılığıyla kamuoyumuzla paylaşılmıştır.

Ülke içindeki gelişmelerle ilgili farklı senaryolar gündemdedir. Kabil hükümeti ile Taliban arasındaki siyasi gerilim de günden güne şiddetlenmektedir. Taliban geleceğin Afganistan'ında şimdiki yönetime yer olmayacağını açıklarken Kabil yönetimi de Taliban'ın kendi din anlayışını bütün ülkeye empoze etmeye çalıştığını, bunun ise sadece yıkımlar getirebilecek bir tahrik olduğunu belirtmekte, bu dönemde ülkenin çeşitli bölgelerinde de Taliban karşıtı kitlesel eylemler sürmektedir.

Siyasi düzeyde gelişmelerde ülkeyi düzlüğe çıkarabilecek önemli adımlar görülmezken, ABD/NATO'nun bölgeden çekilmesini müteakiben yaşanabilecek güç boşluğunu doldurma arzusunadaki Rusya ve diğer bazı ülkelerin siyasi faaliyetlerini artırırken bölgede çeşitli ikili/üçlü tatbikatlara yöneldikleri de izlenmektedir.

Öte yandan Putin'in Biden'a Cenevre'deki görüşmede Taliban'a karşı Rusya'nın OAC'daki üslerini birlikte kullanma önerisinde bulunduğu dair çeşitli spekülasyonlar da görülmektedir.

Ülkenin ciddi bir iç savaş riskiyle karşı karşıya bulunması Afganistan'ın bilhassa kadın grupları içinde büyük tedirginlik doğurduğu görülmektedir. Kadınlar Afganistan iş piyasasının % 40' ını, devlet memurlarının da üçte birini oluşturmaktadır. Okulların neredeyse yarısı uygun eğitim şartlarından uzakken, okul yaşındaki kızların % 48 kadarının eğitim alıyor olması son dönemin en önemli gelişmelerindendir ve büyük bir sıçrama teşkil etmektedir. Örneğin Herat Üniversitesinde kız öğrencilerin sayısının erkeklerden daha fazla olduğu (560 kadar) bazı kaynaklarda yeralmaktadır. 2004 anayasası ile eğitim ve siyasete katılımda kadın/erkek eşitliği getirilmiştir.

***Türkiye-ABD-Afganistan;** ABD'nin ülkede bulunduğu süre zarfında kendisiyle çalışan Afganlı şahıs ve ailelerini beraberinde ABD'ne götürebilmesi amacıyla vize işlemlerinin (Türkiye dahil) 3. ülkelerde yapılacağı yönündeki kararı krize neden olmuştur. ABD' nin bu imkandan yararlanmak isteyen Afganlıların kendi imkanlarıyla sınırlardan geçerek 3. ülkelerdeki ABD misyonlarına başvurabilecekleri yönündeki tek taraflı kararı Türkiye'nin de tepkisini doğurmuştur. ABD'nin bu adımını Türkiye'ye danışma gereği duymadan atmış olması ikili ilişkilerin mevcut durumu hakkında da ciddi bir işaret olmaktadır.

Son dönemlerde ülkemiz sınırlarından giren düzensiz göç akımlarının bir nedeninin de bu kararlar olması kuvvetle muhtemeldir. Öte yandan çeşitli kaynaklar, bu uygulamaya ilaveten iç savaş senaryolarına göre, 2021 sonuna kadar Afganistan dışına kaçmak isteyeceklerin sayısının 1-1.5 milyon arasında olabileceğini tahmin etmektedirler.

***İran'da Cumhurbaşkanı Reisi Dönemi;** İran'da geçtiğimiz ay yapılan seçimler neticesinde cumhurbaşkanı seçilen Reisi dönemi Perşembe günü yapılan yemin töreniyle resmen başlamış bulunmaktadır. Reisi törendeki konuşmasında;

-Anayasaya, cumhuriyete ve ülkenin resmi dinini korumaya olan bağlılığını vurgulamış ve

-ABD yaptırımlarının kaldırılması çağrısında bulunmuş, ülkesinin nükleer programının barışçıl amaçlı olduğunu belirtmiştir.

***Faaliyetler;**

****26 Temmuz 2021 günü İngiliz Büyükelçi Dominick Chilcott Sayın Genel Başkanımızı ziyaret etmiş, görüşmede dış politika gelişmeleri değerlendirilmiştir.***

****Dış İlişkiler Başkanı Ü.Yardım Ankara'daki Afganistan BE ile bir görüşme gerçekleştirecektir. Görüşmede bölgedeki son gelişmeler değerlendirilecektir.***

18 Ağustos 2021

Ana Başlıklar; Afganistan iç savaşı/ Taliban'ın Afganistan'da iktidarı ele geçirmesi, İran'da yeni yönetim, IPCC / HİDP 1. Çalışma Grubu İklim Değişikliği Raporu.

***Afganistan;** ABD ve (Türkiye hariç) NATO güçlerinin ülkeden geri çekilme kararının uygulamaya konulması ve çekiliş sürecinin tamamlanmasının ardından Afganistan'da siyasi karmaşa, gerginlik ve belirsizlik dönemi başlamıştır. Hükümet güçleriyle Taliban arasındaki ülkenin çeşitli bölgelerinde çatışmalar yaşanmış ancak bunlar beklenenin aksine genel bir iç savaşa dönüşmemiştir. Bugün itibariyle Taliban güçleri bazı küçük istisnalarla ülkenin geneline hakim olmuşlar ve üç gün önce de başkent Kabil'e girmişlerdir.

Savaşın bir sonucu olarak ülkede insani trajediler, ölümler, yıkımlar, göçler yaşanmaktadır. Bilhassa Taliban'ın kontrolü altına aldığı sınır bölgelerinden başta İran olmak üzere komşu ülkelere kaçışlar da sürmektedir. Bu gelişmeler bölge ülkeleriyle birlikte Türkiye'yi de etkileyen bir mahiyet kazanmaktadır. Bu ivmenin giderek ağırlaşan boyutlara erişmesi de beklenebilir.

***Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinden önceki dönemlerde bütün ilgili taraflar arasında Doha görüşmeleri yapılmıştır. Türkiye 9/10 Ağustos 2021 günü Doha'da düzenlenen genişletilmiş Afganistan Troikas (ABD, Rusya, Çin ve Pakistan) toplantılarına davet edilmediğinden katılmamıştır. Geçmiş toplantılara (18 Mart 2021, Moskova) ise onur konuğu olarak katılım sağlayabilmişti.**

***Türkiye Doha'da sadece bölgesel istişareler başlıklı bölüme Katar'ın davetiyle katılım sağlamıştır. Barış çağrılarının yapıldığı Doha görüşmelerinden herhangi**

bir somut sonuç çıkmamış, Taliban da ülkede hakimiyetini büyük ölçüde tesis etmeye yönelmiş ve yukarıda da işaret edildiği gibi iktidarı ele geçirmiştir.

*300 bin asker gücü bulunan sözde “eğitim ve donanımlı” Afgan ordusuna karşı Taliban’ın bu ölçüde hızlı bir ilerleyiş göstermesi dikkat çekicidir. Esasen ordunun topyekun çatışmalara girmediği de izlenmiştir. Afgan ordusuna ABD’nin büyük maddi desteği vardır ve Başkan Biden bütçeden 3.3 milyar dolarlık bir kalem talebinde de bulunmuştur. Ancak bütün bu destekler özetlenen gelişmelerin önüne geçememiştir.

Bilhassa Kabil havalimanından tahliyeler sırasında insanlık dışı manzaralar da görülmüştür.

*Taliban’ın ülkede iktidarı ele geçirmesi gelecek dönem Afganistan-Pakistan ilişkilerine de yeni bir boyut getirmektedir. Geçmiş dönemde Afgan hükümeti ve ülke kamuoyu yoğun şekilde Pakistan’ı Talibanı desteklemekle suçlamıştır. Taliban’ın iktidara gelmesi sonrasında Pakistan Afganlılar arasında bir barış ve güç paylaşımı yapılmasını destekleyen mesajlar vermiş, istikrarsızlığın Pakistan’a da yayılabileceğinden ve yeni göç dalgaları doğuracağından endişe ettiğini açıklamıştır. (Ülkede halihazırda 3 milyon civarında Afganlı göçmen vardır) Öte yandan, Pakistan’ın Peştunculuk akımlarına ve Hindistan’la dost Kabil hükümetine kıyasla Taliban’ı kendine daha yakın gördüğü bilinmektedir. Buna mukabil Pakistan kendi içindeki, Taliban ideolojisine yakın grupları (TTP gibi) da tehdit görmekte, bu durum ise Talibana desteği Pakistan bakımından çelişkili bir görünüm arzetmektedir.

Beraberinde çeşitli ikili ve bölgesel sorunlar getirse de Taliban’ın ülkede iktidara gelmesinin Pakistan bakımından en azından bugün itibariyle önemli bir kazanç sağladığı da şüphesizdir.

*BMGK ise Afganistan gelişmeleri konusunda açık ve etkin bir tutum ortaya koyamamış, 16 Ağustos 2021 tarihindeki toplantısı sonrasında yapılan BM Basın Açıklaması’nda (Karar veya Başkanlık Açıklaması değil) “ülke içinde düşmanlıklara hemen son verilmesi, kadınlar başta çağrısı dikkat toplumun çeşitli kesimlerinin eşit ve anlamlı katılımıyla kapsayıcı müzakerelerle yeni bir temsili, birleştirici ve kapsayıcı hükümet tesisi” çağrısı dikkat çekicidir ve bazı şartlara bağlı olarak Taliban’la kapıların açık tutulacağının da mesajı olmaktadır

(Afganistan’da yaşanan son gelişmeleri değerlendiren 2 makalemiz aşağıdadır)

Sayın Genel Başkan Afganistan gelişmelerini çeşitli TV ve sosyal medya kanallarında kapsamlı şekilde değerlendirmiş, görüşlerini kamuoyuna anlatmıştır.

*İran'ın yeni cumhurbaşkanı Reisi kabinesini ve yönetimini oluşturmaya devam etmektedir. Dışişleri Bakanı olarak radikal çizgiden ve devrim muhafızlarına yakın A.Abdollahyan'ın getirilmesi yeni dönemde İran dış politikasının bugünkünden daha radikal ve sert çizgide yürütüleceğinin bir işareti olarak görülmelidir.

***BM IPCC/HİDP** (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) 6. Dönem Raporu'nun 1. Çalışma Grubu Bölümü dikkat çekici değerlendirmelerle birlikte açıklanmıştır.

IPCC/ HİDP Nedir; 1988 yılında Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve BM Çevre Programı (UNEP) tarafından kurulan IPCC iklim değişikliği, etkileri ve gelecek dönem riskleri gibi konularda hükümetlere, karar vericilere ve ilgili çevrelere bilimsel değerlendirme raporları hazırlar ve bu raporlar da BM İklim Konferansları'nın temel belgelerini +teşkil eder. IPCC; farklı senaryolara göre politika adımlarının sonuçlarını inceler.

IPCC faaliyetleri bütün BM ve DMÖ üyelerine açıktır. Bugün itibariyle de 195 üyesi bulunur. Değerlendirmeleri yüzlerce gönüllü uzman tarafından kaleme alınır, çok sayıda toplantı sonucunda kabul edilir. En son 2015 tarihli 5. Değerlendirme Raporu 2013/14 döneminde tamamlanmıştır.

Raporlarının önemli sonuçları arasında;

- İklim sisteminde insan etkisinin açık ve tartışmasız olduğu,
- İnsan iklimi bozdukça sonuçlarının o ölçüde olumsuz ve ağır olacağı,
- Ancak bu gidişatı değiştirebilmek ve daha güzel bir gelecek için imkanların mevcut olduğu gibi hususlar da yer almıştır.

ICPP'nin 6.Değerlendirme Raporu da 3 çalışma grubu ve bir sentez raporun (ara dönemde hazırlanan özel raporların değerlendirilmesi) sonuçlarının birleştirilmesi sonucu oluşacaktır. Bu çalışmaların faaliyet takvimine göre;

-1.ÇG (Fizik Biliminin Temeli Raporu; Ağustos 2021

-2.ÇG (İklim Değişikliği Etkilerinin Azalması) Raporu; Şubat 2022

-3.ÇG (Etkiler ve Uyum) Raporu da Mart 2022 ve

-Sentez Rapor da Eylül 2022’de onaylanacaktır. Bu sürecin sonunda da aşını yıl 6.Değerlendirme Raporu tamamlanmış olacaktır.

Bu sürecin ilk aşaması olan IPCC/ HİDP 1.ÇG raporu 9 Ağustos 2021 günü açıklanmıştır. Çalışma Grubu’nun sözkonusu “2021; İklim Değişikliği; Fizik Bilimi’nin Temeli” başlıklı raporunda dünyamızda öngörülmeven iklim değişiminin yaşandığı, ancak karbon dioksit emisyonlarının ciddi ölçülerde azaltılması gibi önlemlerle bu değişimin etkilerinin sınırlandırılabilceğı ve 20-30 içinde küresel ısınmada istikrarın sağlanabileceğı de belirtilmektedir. Raporda ayrıca; iklim değişikliğinin ana kaynağının insan olduğı, küresel ısınmanın arttığı ve buzulların erimesiyle birlikte deniz seviyesinin tarihi ölçekte yükseldiğı gibi görüşler de yeralmıştır.

***Faaliyetler;**

-Dış İlişkiler Başkanı Ü.Yardım 9 Ağustos 2021 günü Ankara’daki Afganistan Büyükelçisi Amir M.Ramin ile adigeçenin makamında bir görüşme yapmıştır.

-Konya İl Başkanlığımızın eşgüdümünde 15 ağustos 2021 günü Cihanbeyli beldeleri ziyaret edilerek, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla buluşulmuş, sorunları hakkında değerlendirmeler yapılmış, Partimizin yurtdışı teşkilatlanmasına ilişkin bilgi verilmiştir.

-KRT ve Halk TV kanallarının konuğı olunarak Afganistan gelişmeleri ve Taliban’ın yayılmasıyla ilgili değerlendirmelerimiz paylaşılmıştır.

***Makaleler;**

****Afganistan ve göç konularına ilişkin;***

- “Afganistan’da Yeni Bir Dönem Başlarken” ve

-“Afganistan’da Taliban Dönemi” başlıklı makalelerimiz aşağıdadır.

****<https://www.enpolitik.com/afganistanda-yeni-bir-donem-baslarken-makale,4881.html>***

<https://www.enpolitik.com/profil/238/umit-yardim>

30 Ağustos 2021

Sayın Genel Başkan'ın 30 Ağustos Mesajı;

30 Ağustos bir milletin var olma destanıdır, zaferin, inancın adıdır.

Büyük Taarruz'un 99. yıl dönümünde Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah

arkadaşlarını rahmetle, minnetle anıyoruz. [#30AğustosZaferBayramı](#)'mız kutlu

olsun.

Ana Başlıklar; Afganistan iç savaşı/ Taliban'ın Afganistan'da iktidarı ele geçirmesi, TSK'nın Afganistan'dan ayrılışı, Kafkasya ve Afrika gelişmeleri.

***Afganistan;** Taliban güçlerinin ülkede hakimiyeti (birkaç bölge dışında) sağlaması sonucunda bütün ülkeler vatandaşlarını, işbirliği yaptıkları Afganlıları vb. tahliye operasyonlarına girişmişlerdir. Bu sayı bugün itibariyle 120 bin civarındadır. Ancak son gün olarak belirlenmiş 31 ağustos 2021 tarihi yaklaştıkça bilhassa Kabil havalimanı etrafı ve içinde büyük sorunlar, insani trajediler yaşanmaya başlamıştır.

Ülkeden Afganlıların tahliyesi için gerekli prosedürlerin yetişememesi nedeniyle İngiltere'nin Türkiye'yi sığınmacılar için iltica başvuru merkezi olarak yararlanmayı öngördüğü yönünde İngiliz basınında yeralan iddialar ciddi spekülasyon ve tartışmalara da yol açmıştır.

***ABD tarafı** son 2 ay içinde 110 bine yakın kişiyi (ABD, Afgan vb. vatandaşları) ülkeden tahliye ettiklerini, Körfez ve Avrupa'da transit merkezler tesis ettiklerini, buralarda Afganlıların kimliklerini kontrol ettiklerini ve gerekli uygun şartları taşıyanları ABD'ne, geri kalanları ise üçüncü ülkelere yerleştirdiklerini, 26 ülkenin bu gayretlere destek verdiğini açıklamıştır. Bu açıklamalar da keza tartışmalar doğurmuştur.

*Afganistan gelişmeleri konusu birçok ülkenin ikili/bölgesel temaslarının yanı sıra BM, NATO, AB, ŞİÖ ve G7 gibi bölgesel ve uluslararası teşkilatların da gündeminde bulunmayı sürdürmektedir.

Ancak bu kuruluşlardan bugüne kadar herhangi bir güçlü ve vizyoner bir tepki, siyaset önerisi geldiğini söylemek mümkün değildir. **Örneğin 20 Ağustos 2021 günü yapılan NATO Dışışleri Bakanları toplantısında;**

- Şiddetin durdurulması çağrısı, insan hakları ihlallerine son verilmesi gerektiği,
- Ülkeden çıkışların öncelikli önem taşıdığı ve Afgan tarafının buna imkan vermesi gerektiği,
- Yeni hükümetin geniş temsilli, kadın ve azınlıkların da yer aldığı, ülkenin uluslararası sorumluluklarına ve hukuk düzenine bağlı, insan haklarına saygılı bir mahiyette olması gerektiği,
- Ülkenin bir kez daha terör merkezine dönüşmemesi gerektiği gibi genel temenniler ve değerlendirilmelerle yetinildiği izlenmiştir.

***Dönem Başkanı İngiltere'nin davetiyle düzenlenen (24 Ağustos 2021) Afganistan konulu G7 Zirvesi'nde ise özetle;**

- Afgan yönetiminden kadınların, azınlıkların korunması,
- Terör merkezi olmaması, insan ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele etmesi
- Uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi gibi çağrılara yerverilmiştir.

***TSK'nın Ayrılışı;** 26 Ağustos 2021 tarihi itibariyle Türk askerlerinin ülkeden ayrılışına karar verilmesi son derece önemli bir gelişmedir. Bu konuda çeşitli uyarılarımızda oradaki varlığımızın, Afganistan içi çatışmaların bir parçası haline gelme riskini getirdiği, bunun da iki ülke arasındaki tarihsel kardeşliğe büyük darbeler vurabilecek bir potansiyel taşıdığı belirtilmişti. Askerlerimizin iç çatışmaların parçası / hedefi olmadan tahliyelerinin gerçekleştirilmiş olması memnuniyet vericidir.

Nitekim, yine aynı gün Kabil havalimanının ABD askerlerinin de bulunduğu bölümünde bombalı saldırıların meydana gelmesi, çok sayıda sivil ve askerlerin ölümüne yol açması da bu endişelerimizi doğrulamıştır.

Saldırıları Taliban liderliği tarafından da kınanmıştır. ABD tarafı ise sorumluların cezalandırılacağı yönünde açıklamalarda bulunmuş, nitekim bazı bölgelere drone saldırıları da düzenlemiştir.

31 Ağustos 2021 tarihi sonrasında Afganistan'da yeni bir döneme geçilecektir. Yeni dönemde çeşitli sorularla, krizlerle yüzyüze kalınması beklenebilir.

***Rusya/Kırım/Ukrayna;** Rusya'nın işgali sonrasında Kırım hemen her forumda gündeme gelmektedir. Nitekim son olarak, 23 Ağustos 2021 tarihinde Kiev'de düzenlenen ve 46 ülkeden temsilcinin katıldığı Uluslararası Kırım Platformu Kuruluş Zirvesi'ne yapılmıştır. (Zirve'ye Türkiye'den de Bakan düzeyinde katılım olmuştur) Zirve beklendiği gibi Rusya'nın tepkisini de çekmiştir.

Zirveye 46 ülkeden temsilciler katılmıştır. Zirve sonunda kabul edilen Ortak Bildiri'de Ukrayna'nın uluslararası olarak tanınmış sınırlarında toprak bütünlüğü, egemenliği ve birliğine desteğin teyit edildiği, Kırım'ın ilhakını tanımamayı ve Kırım'ın yasa dışı ilhakını kınamayı sürdürecekleri ifade edilmiş, ayrıca Kırım'daki insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlali, Karadeniz'de istikrara zarar veren Kırım'ın askerileştirilmesi ve bölgeye Rus vatandaşlarının yerleştirilerek yapılan demografik değişim politikaları kınanmıştır.

***Etiyopya'da iç savaş;** Uluslararası gündemin önemli konularından biri olmayı sürdürmektedir. Bugüne kadar 8 kez sorunu tartışan BKGK son olarak da 26 Ağustos 2021 günü yaptığı toplantıda, BM Genel Sekreteri Guterres, tarafların çatışmaları son vermesi, siyasi diyalog sürecinin başlatılması ve yabancı güçlerin ülkeden çekilmesi çağrısında bulunmuştur.

Etnik çatışmalar da kesintisiz olarak sürmektedir.

Merkezi ordu ile ayrılıkçı Tigray Halk Kurtuluş Ordusu (TPLF) arasındaki savaştan milyonlarca sivil etkilenmiş, çok sayıda insan da evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.

Etiyopya ordusu, Kasım 2020'de isyancılara karşı başlatılan operasyonda kısmi başarı sağlasa da insani durumu gerekçe göstererek 28 Haziran'da Tigray'ın başkenti Mekelle'den çekilmişti. Bununla birlikte TPLF'nin karşı saldırıya geçmesi üzerine savaş tekrar başlamıştır.

Bölgedeki çatışmalara Eritre dahil çeşitli ülkeler de taraftır. BMGS Guterres'in çağrısı bu anlamda görülmelidir.

Bölgedeki sorunlardan birini de Etiyopya'nın inşa etmekte olduğu GERD Barajı konusu teşkil etmektedir. Su kaynaklarının düşeceği iddialarıyla Mısır GERD barajını Mısır'ın varlığına karşı tehdit olarak görmektedir. Buna mukabil Etiyopya da Mısır'ın Tunus aracılığıyla BMGK'de yapılan girişimlere karşı çıkmakta, buna mukabil Afrika Birliği öncülüğündeki çabaları desteklemektedir.

***Kafkasya’da Durum;** Ermenistan’ın işgali altındaki toprakların büyük bir bölümünün kurtarılması sonrası dönemde Rusya sahada ve diplomasi masasında ağırlığını koymaktadır. Rusya yukarı Karabağ bölgesinde de altyapı projelerinde, askeri gövde gösterileriyle kendini başat aktör olarak göstermektedir. Ermenistan’ın yeni dışişleri bakanı da yarın ilk ziyaretini Moskova’ya yapacaktır.

9/10 Kasım 2020 Üçlü Anlaşması’nın en önemli unsurlarından biri olan Zengezur koridoru’nun açılması hususunda da önemli bir gelişme olmadığı izlenmektedir. Bu koridorun faaliyete geçmesinin İran dahil bütün bölge ülkeleri için stratejik bir gelişme olacağı muhakkaktır.

Son dönemde, ayrıca, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev’in Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan’ı buluşturmayı öngören Kafkasya Evi Projesi’ni dile getirmesi dikkat çekici olmuştur.

***Almanya’da Seçimler Yaklaşıyor;** Almanya’da 26 Eylül 2021’de gerçekleşecek seçimler için maraton başlamıştır. Yapılan anketlerde uzun yıllar sonrasında sol SPD’nin ilk kez merkez sağ partilerin önüne geçmesi dikkat çekiyor. Üçüncü parti ise aynı anketlere göre Yeşiller. Ardından da Hür Demokrat Parti, Alternatif Parti ve Sol Parti’nin geldiği de aynı anketlerde gösterilmektedir.

****ROHINGALARIN TRAJEDİSİNİN YILDÖNÜ:***

25 Ağustos 2021 Myanmar ordusu ve güvenlik güçlerinin Rohingalara karşı başlattığı etnik/dini temizlik, tecavüz, köy yakmalar vb.dahil büyük katliamların 4. yılıdır. Aradan geçen bunca yıla rağmen bu mazlum halkın trajedisi halen bitmemiştir. Aylarca süren katliamlar sonucunda onbinlerce insan hayatını yitirmiş, doğduğu topraklardan başta Bangladeş olmakla komşu ülkelere sürülmüştür.

Rohingaların durumu ve maruz kaldıkları katliamlar konusu İİT adına Gambia tarafından Uluslararası Adalet Divanı'na taşınmıştır.

Myanmar ordusu ise geçtiğimiz Mart ayında ülkede bir darbe de gerçekleştirmiştir.

(Myanmar'daki Rohingya dramına dair kapsamlı 2 çalışma aşağıdadır)

*<https://www.enpolitik.com/ruhunu-yitiren-bir-sarki-ve-hanimefendi-an-san-su-ci-nin-hikayesi-myanmarda-darbe-makale,4769.html>

*<https://www.enpolitik.com/dunyanin-en-mazlum-halklarindan-rohingalar-makale,3910.html>

* ****

***Faaliyetler;**

-KRT TV’de (Gündem Özel) Afganistan gelişmeleri başta olmakla çeşitli dış politika konuları değerlendirilmiştir.

-Gebze TV gibi bölgesel TV ve diğer bazı youtube kanallarında da keza Afganistan gelişmeleriyle ilgili görüşlerimiz aktarılmıştır.

-Başkanlığımızca Partimiz mensupları için 20-23 Ekim 2021 tarihleri arasında KKTC’ne bir ziyaret planlaması yapılmaktadır.

10 Eylül 2021

Ana Başlıklar; Afganistan’da yeni dönem, Orta Doğu, Etiyopya, Kafkasya’da durum, Fas seçimleri ve Adalet ve Kalkınma Partisi’nin tarihi hezimetini ve siyaset sahnesinden silinmesi.

***Afganistan’ da yeni dönem;** 31 Ağustos 2021 tarihi itibarıyla Afganistan’da ABD ve diğer yabancı güçlerin mevcudiyeti sona ermiştir. Artık ülkede yeni bir dönem başlıyor. Çeşitli zorluklarla ve hatta krizlerle karşılaşılacak bir dönem olacak. Bilhassa Havalimanı’nın tahliyesi sırasında büyük insani trajediler meydana gelmişse de ülkenin genel bir iç savaş yaşamamış olması olumludur.

Önümüzdeki dönemde ülkenin geleceği;

-Taliban yönetiminin iktidar anlayışı ve ülkenin diğer güç odaklarıyla ilişkileri

-Bölgesel aktörlerin Afganistan politikaları, ülkenin bölgesel çatışmaların merkezine dönüşüp/dönüşmemesi,

-Başta BM, ABD olmakla küresel sistemin başat aktörlerinin Afganistan politikaları ve diğer çeşitli faktörler esasında şekillenecektir.

Ülkede son bir önemli gelişme de yeni hükümetin kurulmuş olmasıdır. Molla M.Hasan başbakanlığındaki yeni hükümetin (birkaç istisnayla) tamamına yakınının Peştun kökenlidir. Taliban'ın güçlü isimlerinden M.Brader başbakan yardımcısı, Emirhan Muttaki ise dışişleri bakanı olmuşlardır. Radikal Hakkani grubundan isimler de kabinede yer almışlardır.

M.Ahundzade ise Dini Lider konumunda ülkenin en üst ismi olmaktadır. Bu makam bilindiği üzere İran yönetim sisteminde de mevcuttur.

***Bağdat İşbirliği ve Ortaklık Konferansı;** Bağdat'ın evsahipliğinde toplanan konferansa Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Katar Emiri Temim Bin Hamad al Sani, Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah el Sisi, Kuveyt Başbakanı Sabah el Halid el Sabah, Ürdün Kralı 2. Abdullah, Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkan Yardımcısı, Başbakan ve Dubai Emiri Şeyh Muhammed bin Raşid Al Maktum, Arap Birliği Genel Sekreteri Ahmed Ebu Gayt, Körfez İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri Nayif el Hacraf ve İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri Yusuf el Useymin katılmıştır.

Buna mukabil Türkiye'yi ise dışişleri bakanı temsil etmiştir. Bu kadar önemli bir toplantıya diğerlerine göre düşük düzeyde katılım doğru olmamıştır.

Üstelik konferansta Irak Başbakanı Kazımi'nin ülkesinin **başkalarının saldırılarının** hedefi olmasına izin vermeyecekleri gibi sözlerle Türkiye'ye yönelik mesajlar vermesi dikkat çekicidir.

***Fas'da seçimler;** 8 Eylül 2021 günü yapılan seçimlerde tarihi sonuçlar görülmüştür.

Öncelikle katılım oranı uzun yıllar sonra ilk kez % 50'nin üzerine çıkmıştır.

Seçimlerde Bağımsızlar Ulusal İttifakı, Otantik ve Modern Parti ve İstiklal Partisi sandalyelerin büyük bölümünü kazanmışlardır. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi ise tarihi bir hezimete uğrayarak 112 kayıpla 13 sandalyede kalmıştır. Böylece parlamentodaki gücünün de % 90 kadarını yitirmiştir.

***Kafkasya’da Durum;** 44 gün savaşı sonrasında ülkede en çok tartışılan konular arasında ilk sırada “Azerbaycan ordusunun Şuşa’nın kurtuluşu sonrası niye Hankendi’ne girmediği ve Rus güçlerinin bölgeye gelişi” dir. (Bu tarihi ve stratejik hususun Kafkasya’nın önemli aktörlerinden Türkiye’de niye hiç tartışılmadığı ise ülkemizin stratejik değil günlük konuların hakim olduğunun en somut ve ibretlik göstergelerindendir)

Cb.Aliyev ise savaşı en uygun aşamada durdurduklarını, aksi takdirde Azerbaycan’ın da kayıplarının olabileceğini bildiklerini, örneğin savaşın devamı halinde Kelbecer ve Laçın bölgelerinin kurtuluşunda zorluklarla karşılaşılacağını, dağlık coğrafyanın ve yaklaşan kış mevsiminin de önemli engeller olduğunu belirtmektedir. Aliyev son dönem konuşmalarında ayrıca Azerbaycan’ın sadece 7 bölgeyi değil, bunlara ilaveten, Yukarı karabağ7a mücavir Şuşa, Hadrut, kısmen Hocavent ve Sugavuşan’ı da kurtardığını söylemektedir.

Yukarı Karabağ’daki ayrılıkçıların bu yılki 2 Eylül törenleri de nisbeten sessiz geçmiş, Paşinyan da bölgeye gelmemiştir.

Azerbaycan yönetimi kurtarılmış bölgelerin ihyası yönünde önemli adımlar atmakta, bilhassa Şuşa’yı önemli bir merkeze dönüştürmek istemektedir. Bilindiği üzere şehirde bir Türk Başkonsolosluğu’nun açılması da öngörülmektedir.

***Ermenistan lideri Paşinyan;** bölgesel barış yönünde Türkiye’den olumlu işaretler aldıklarını, bunları değerlendireceklerini söylemektedir. Bununla birlikte **Erivan’dan Azerbaycan ve Türkiye’nin toprak bütünlüklerini tanıdığı yönünde** herhangi bir karşı adım henüz gelmemiştir.

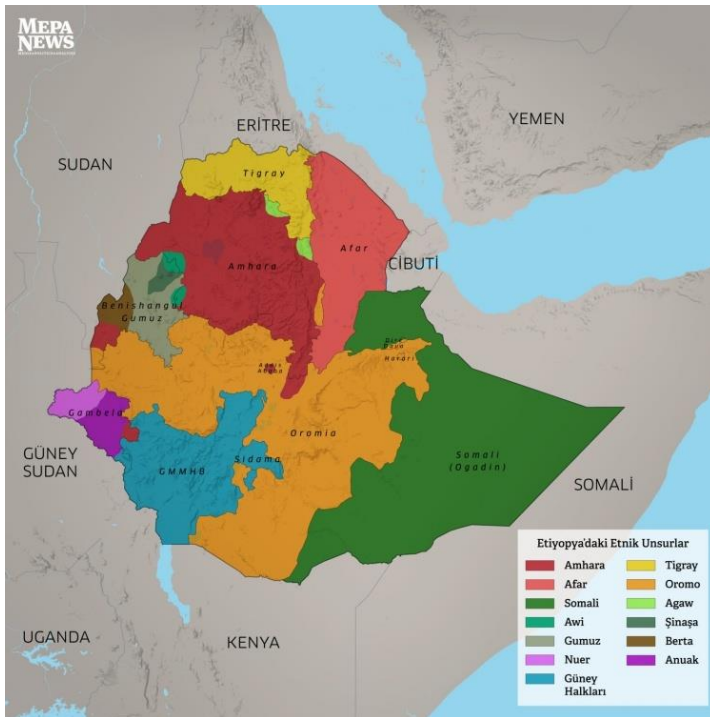
***Etiyopya İç Savaşı / Tigray Bölgesi;** Etiyopya’da iç savaş bölgenin ve küresel sistemin en büyük sorunlarından biri olmaya devam ediyor.

Merkezi hükümet (Başbakan) Abiy Ahmet) ile geçmişte ülkeyi yönetmiş olan, ancak mevcut hükümette yeralmayan TPLF arasındaki iç savaş her geçen gün daha da şiddetleniyor. *Bölgedeki gelişmeler Ankara’daki Sudan BE ile yapılan görüşmemizde de değerlendirilmiştir.*

Kasım 2020’de merkezi ordunun Tigray bölgesine yönelik harekatlara başlaması, Tigray yönetiminin Eylül 2020’de izinsiz şekilde yerel seçimler yapması, ordunun bölgesel başkent Mekele’ye girmesi ancak haziran ayında TPLF güçlerinin tekrar başkenti ele geçirmesi, ardından Başbakan Abiy’in

ateşkes ilan etmesi son dönemin önemli gelişmeleridir. Çatışmalar Amhara ve Afar bölgelerini de etkilemektedir. Başta BM olmakla uluslararası kuruluşlar bölgede insani durumun çok vahim olduğunu, bütün tarafların büyük insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiklerini açıklamışlardır.

Gerginlik bütün Afrika Boynuzu bölgesini etkilemektedir. Eritre Etiyopya'ya destek vermektedir. Son çatışmalar nedeniyle 50 -80 bin kadar insan komşu Sudan'a kaçmıştır. AB ve Fransa gibi ülkeler Etiyopya'ya yardımları durdurmuşlardır. TPLF diğer bazı bölgesel hareketlerle de işbirliği yapmaktadır. (Oromo Kurtuluş Ordusu gibi) Öte yandan bölgenin diğer ülkeleri Etiyopya ile Sudan arasında da sınır sorunları mevcuttur.

Faaliyetler;

Sayın Genel Başkan Bodrum'da bir grup büyükelçi ile bir araya gelerek dışpolitika gelişmelerini değerlendirmiştir.

Başkanlık olarak çeşitli basın yayın organlarıyla temas ve görüşmelerimiz sürdürülmüş, bu meyanda Independent Türkçe'ye Kafkasya'daki durumla ilgili olarak metni aşağıda sunulan bir mülakat verilmiştir.

****Ankara'daki Sudan BE'liği ziyaret edilerek bölgesel gelişmeler, Sudan-Mısır ilişkileri ve Etiyopya/Tigray sorunu hakkında görüş alışverişinde bulunulmuş,***

bu vesileyle Partimizin büyük önem verdiği Afrika kıtası ve ülkelerine bakışı hakkında bilgi verilmiş, bu önemin Parti programında da yer aldığı ifade edilmiştir.

***Makale;**

Mayis Alizade/ Ümit Yardım Röportajı

Independent Türkçe, 31 Ağustos 2021

M. Alizade; Kırk dört günlük savaşın bir anda durdurularak 'Barış gücü' adı altında Rusya askeri kuvvetlerinin Azerbaycan topraklarına girmesine izin verilmesi o zaman da ilginç karşılandığı gibi bugüne kadarki gelişmeler hep tartışmaları da beraberinde getiriyor. Özellikle son bir ayda Rusya'nın, savaşta ağır darbe almış Ermenistan ordusunu yeniden kuracağını açıklaması, Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev'in "Rusya, Ermenistan'a büyük miktarda silah veriyor" şeklindeki belki beklenmedik sayılabilecek açıklaması, senelerden beri Aras nehri kıyısındaki ermeni işgali altında bulunmuş bölgeden Dağlık Karabağ işgalcilerine ve bölücülerine destek veren Tahran rejiminin elinin oradan çektilmesi sonucunda 43 kilometrelik İran-Ermenistan sınırında varlığını güçlendirmeye çalışması, savaş sırasında Türkiye'de ortaya çıkan 'Zengezur koridoru' beklentisinde kayda değer bir ilerlemenin sağlanamaması vb. konular gündemi her gün meşgul etmektedir.

Azerbaycan silahlı kuvvetlerinin 'kendi toprağım' dediği Zengezur bölgesinin sınırın iki kilometre ötesindeki bölgeye yerleşmesine Rusya gibi Batı'dan da belirli tepkilerin verilmesine rağmen silahlı güçlerin orada iyice mevzilenmesine karşın Bakü'nün kontrolünde bulunmayan Hankendi ve diğer bölgelerde yaşanan gelişmeler ve özellikle Ermenistan-Azerbaycan sınırının Rusya 'Barış gücü' kontrolünde bulunması gelişmelerin geleceği açısından önemli soruları da kendisiyle getirip gelmektedir.

Türkiye'den bakıldığında mevcut sorunları nasıl okumalı? BM Güvenlik Konseyi kararı,10 Kasım anlaşmasını imzalamış hiçbir ülkenin parlamento kararı bile olmadan Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesine yerleşmiş Rusya 'Barış gücü' bölgenin geleceğinde nasıl bir role sahip olmayı hedeflemektedir?

Gelişmeleri Ümit Yardım'la değerlendirdik.

Independent Türkçe'nin konuya ilişkin sorularını emekli Büyükelçi Ümit Yardım, şu şekilde yanıtlıyor:

Bölgeyi çok yakından tanıyan (ve bugünkü pozisyonundan dolayı yakından izlemeyi sürdüren) Gelecek Partisi Dış ilişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı, Türkiye'nin Tahran, Moskova ve Viyana'daki eski Büyükelçisi (1990'lı yıllarda Türkiye'nin Bakü Büyükelçiliğinde de görev yapmıştır) Ümit Yardım'a göre, 9/10 Kasım üçlü anlaşması sonrası bölgesel gerçekler her hâlükârda yeni bir düzlemde seyredecek ve siyasi, iktisadi, stratejik bütün adımlar bu zemin üzerinde yer alacaktır.

Emekli Büyükelçi ve Gelecek Partisi Dış ilişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ümit Yardım

"Rusya bu güçlü konumunu üç başkent arasındaki yoğun diplomasi trafiğinin yanı sıra Yukarı Karabağ bölgesinde sahada attığı somut adımlarla da etkin şekilde ortaya koyuyor.

Yukarı Karabağ altyapısının yeniden inşası, su, elektrik vb. sorunların çözülmesi, önemli günlerde askeri gösteriler ve Hankendi'nde açılan dev Rus bayraklarıyla verilen mesajlar, Rusya Federasyonu pasaportunun kullanılması, Rusçaya ikinci devlet dili mahiyeti kazandırılması bu güçlü konumun bazı işaretlelerini hatta gövde gösterilerini teşkil ediyor.

Bütün bu adımlarını atan Rusya'ya meydan okuyabilecek bir başka aktör ise bölgede söz konusu değil...

Bu genel görünüm içinde baktığımızda Azerbaycan'ın siyasi/hukuki kazanımlarının en azından şimdilik askeri boyutun gerisinde kaldığı söylenebilir.

44 günlük yıldırım zafer henüz arzu edilen siyasi başarıları getirmemiştir. Üstelik Yukarı Karabağ konusu tedricen Afganistan, Taliban iktidarı vb.

Gelişmeler karşısında uluslararası gündemde alt sıralara iniyor ve bu durum bize göre Rusya, İran gibi bölgesel aktörlerin işine gelmiyor da değil."

Türkiye'nin eski Tahran Büyükelçisi, Gelecek Partisi Dış ilişkilerden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ümit Yardım Independent Türkçe'nin sorularının devamını şu şekilde yanıtlıyor:

Bu perspektiften değerlendirdiğimizde 9/10 Kasım 2020 anlaşmasının en önemli yönlerinden birini şüphesiz Zengezur koridoru konusunun teşkil ettiğini bir kez daha hatırlamalıyız.

Azerbaycan'ı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne bağlayacak ulaşım bağlantılarının kurulması bu belgede kayıt altına alınmaktaydı.

Bugün ise anlaşmanın en başta bu boyutunda işlerin umulduğu gibi gitmeyeceğinin bazı işaretleri de görülüyor.

Cumhurbaşkanı Aliyev, Zengezur'un tarihi önemini hemen her vesileyle vurgular, bir asır önce bu toprakların Azerbaycan'dan çalındığına işaret eder, Ermenistan Başbakanı da cevabını yakın müttefiki İran üzerinden veriyor...

İran için; Ermenistan ve Rusya arasında bir set (Zengezur) oluşması, Azerbaycan ana kararı ile Nahçıvan bütünlüğünün tesisi gerçek endişelerini teşkil ediyor. Bunun önüne geçmek için atmayacağı hiçbir siyasi vb. adım da olmayacaktır.

Kırk dört günlük savaştan sonra gelinen aşamayla ilgili Independent Türkçe'ye bir yazı çerçevesinde yapılan açıklamaların içeriğini okurlarla paylaştık.

Türkiye'yi de çok yakından ilgilendiren Zengezur koridoru'nun henüz açılmamasına rağmen dikkatlerin çekildiği başka önemli bir alanın İran sınırları içerisindeki Azerbaycan bölgelerinde yaşayan 35 milyonluk Türk kökenli nüfusun kendi hakları uğruna mücadelesinin bölgedeki ve dünyadaki gelişmeler çerçevesinde gündeme ciddi şekilde oturacağı gerçeğidir..."

22 Eylül 2021

Ana Başlıklar; Afganistan'da Taliban Hükümeti, Arap Ligi ve Türkiye, Rusya, Irak ve Almanya'da seçimler, Şanghay İşbirliği Örgütü Duşanbe

Zirvesi, AUKUS Birliği, Türkiye’de göçmen/sığınmacılar, Uygur Halk Mahkemesi 2. duruşmaları, Türkiye-Azerbaycan ortak tatbikatları, BM 76. Genel Kurulu, AB Akdeniz Ülkeleri Toplantısı / EUMED 9.

***Taliban Hükümeti;** Afganistan’da iktidara gelen Taliban tarafından hükümet kurulmuştur. Taliban hükümetinde yeralan 33 üyenin 30’u Peştun’dur. Ayrıca 2 Tacik ve 1 Özbek bakan da bulunmaktadır. Buna mukabil kadın ve diğer etnik/dini kimliklerden herhangi bir temsilci kabinede yeralmamaktadır. Bununla birlikte kabinenin geçici mahiyette olduğu dikkate alındığında Taliban hükümetinin önümüzdeki dönemde daha geniş ve kapsayıcı hale gelmesi beklenebilir. Böyle bir gelişme esasen Taliban’ın uluslararası düzeyde görünümüne de olumlu katkı yapabilecektir.

Başbakan Molla Hasan Ahund BM yaptırım listesindedir. İçişleri ve Mülteciler Bakanları da başlarına ödöl konulmuş isimlerdir. Dışişleri Bakanlığına getirilmiş olan Emir Han Muttaki Taliban’ın dış ilişkiler alanında tecrübeli isimlerinden birisidir.

Yine hükümette bir de emri maruf nehyi münker (iyiliği emr, kötölüğü men) konularından sorumlu bir bakan da yeralmaktadır.

Ülkede son dönemde genel bir çatışmasızlık durumu sürmektedir. Öte yandan Taliban’ın farklı ideolojik kesimleri arasında çatışmalar yaşandığı yönünde iddialar da zaman zaman kamuoyuna yansımaktadır.

Bölgesel gelişmelere bakıldığında Taliban yönetimine en keskin muhalif tutumun Tacikistan’dan geldiği izlenmektedir. Cumhurbaşkanı Rahman, geçmiş dönemdeki Taliban iktidarlarına da karşı da tepkili olmuş, ayrıca ülkedeki Tacik grupları da desteklemişti. Tacikistan’ın geçmişte uzun yıllar Tacikistan İslam Rönesans Partisi ile iktidar mücadelesi yaşamış olması da bugün komşu Afganistan’da tekrar iktidara gelen Taliban yönetimine karşı mesafeli tutumunda etkili olmaktadır.

***Uluslararası Göç Örgütü** raporlarına göre, Afganistan içinde göçmen durumuna düşmüş insanların sayısı 2021’ de 0.6 milyon kişi artarak toplamda 5.5 milyona ulaşmıştır.

Öte yandan tersine göç olarak İran ve Pakistan’dan Afganistan’a geri dönüşler de sürmektedir. 2021 boyunca 800 bin belgesiz Afganlı bu 2 ülkeden geri dönmüşlerdir. Buna mukabil 400 bine yakın Afganlı da ülke dışına kaçmıştır.

İnsani Yardımlar; Afganistan’da nüfusun yaklaşık yarısına yakını insani yardım ihtiyacındadır.

BM’nin girişimiyle Cenevre’de yapılan Afganistan’a yardım konferansında (öngörülen 600 milyon USD hedefi aşılmış) 1.2 milyar USD yardım taahhüdü sağlanmıştır.

Gelişme gerek BM gerek Taliban hükümetince memnuniyetle karşılanmıştır.

***Arap Ligi Dışişleri Bakanları Konseyi** 9 Eylül 2021 tarihli toplantısında çok sayıda karar almıştır. Kararlarda Türkiye’ye yönelik ciddi eleştiri ve ithamlar da bulunmaktadır. Bilindiği üzere, AL bünyesinde “Türkiye’nin Arap Dünyasına Müdahalelerini İzleyen Komite” de bulunmaktadır. Komite’nin üyeleri arasında ise BAE, Mısır ve S.Arabistan da yer almaktadır. Konsey toplantısında Türkiye Libya ve Suriye’ye yönelik politikaları nedeniyle kınanmış, aşırı gruplara evsahipliği yapmakla suçlanmıştır.

***Mısır;** İlişkilerin tesisine yönelik birtakım adımlar atılmaktaysa da Türkiye-Mısır arasında normalleşme anlamında önemli bir gelişme meydana gelmemiştir. Nitekim Mısır Başbakanı Madluli son demeçlerinde Türkiye’nin Libya’ya müdahalelerinin Türkiye-Mısır ilişkilerinin geleceği bakımından büyük önem taşıdığını, hiçbir ülkenin Libya’nın içişlerine fiziki müdahalelerde bulunmaması ve Libya’nın geleceğinin Libyalılara bırakılması gerektiğini ifade etmiştir.

Öte yandan Mısır’ın köklü bölgesel müttefiklerinden GKRY ile işbirliği farklı alanlarda devam etmektedir. Son olarak iki ülke özel kuvvetleri ortak bir askeri tatbikat gerçekleştirmişlerdir.

***Lübnan;** Geçtiğimiz Ağustos ayında meydana gelen liman patlaması sonrasında büyük bir siyasi / ekonomik darboğaza giren ülkede uzun bir aradan sonra Necib Mikati başbakanlığında yeni bir hükümetin kurulması son dönemin önemli ülke içi ve bölgesel gelişmelerinden biri olmuştur. Hatırlanacağı üzere sözkonusu patlamada 100’den fazla insan yaşamının yitirmişti.

Bununla birlikte teknokrat Mikati hükümetin büyük sorunlarla yüzyüze bulunan Lübnan’ın önünü ne ölçüde açabileceği hususunda tereddütler bulunmaktadır.

***Rusya’da Duma Seçimleri;** Birçok gözlemci Rusya’da 17/19 eylül günlerinde yapılan ve Duma (Parlamento)’nın 450 üyesini (ve bazı bölge parlamentolarını) belirleyen seçimleri kukla tiyatrosuna benzetmektedir. Bu eleştirilerde haklılık

şüphesiz bulunmaktadır. Muhalefete mensup kaydadeğer sayıda siyasetçi seçime girememiştir. Siyasi hareketi aşırı olarak nitelenen ve yasaklanan muhalif Navalni geçtiğimiz Şubat ayında mahkum edilerek hapishaneye gönderilmiştir. L.Sobol, I.Yaşın, O.Stepanov, I.Fatyanova gibi Navalni müttefiklerin seçimlere katılımları da çeşitli gerekçelerle engellenmiştir.

Rus seçim sistemine göre, 225 vekillik seçim bölgelerine, 225 vekillik de Parti listelerine göre belirlenmektedir.

Seçimlerin en önemli yönü, son yıllarda gücünü yitirdiği izlenen, Genel Başkanlığını Savunma Bakanı Şoygu'nun yaptığı Birleşik Rusya Partisi'nin alacağı oy oranı olmuştur. 2016'da yapılan son seçimlerde BRP % 54 oy oranı ile 343 sandalye kazanmıştı. (Komunist Parti 42 ve Liberal Demokrat Parti (Jirinovski) de 39 vekillik elde etmişlerdi)

Rusya Devlet Başkanı Putin, bilindiği üzere 1999'dan bugüne kadar kesintisiz olarak başkanlık ve başbakanlık yapmaktadır. Anayasa'nın bir kez daha Putin'in adaylığına imkan tanımaması nedeniyle Nisan 2021 referandumu yapılmış, bunun sonucunda Putin tekrar aday olma hakkını kazanmış ve 2036 yılına kadar bu görevde kalma imkanı doğmuştur. Bu itibarla Duma seçimleri Putin'in siyasi geleceği hususunda da bazı ipuçları verebilecektir.

Neticede 17 Eylül 2021'de yapılan seçimlerde katılım % 52 düzeyinde olmuş, 5 parti Duma'da temsil hakkı kazanmış, Putin'in partisi BRP oy ve vekil kaybına rağmen % 50 civarında oy alarak beklendiği üzere 1. partisi olarak seçimleri tamamlamıştır. BRP'nin 450 sandalyeden 300' den fazlasını elde etmesi beklenmektedir.

***Almanya Seçimleri;** Almanya 26 eylül 2021'de seçimlere gidecektir. Oy verme işlemleri başlamış durumdadır.

Seçimlerde Hristiyan Birlik (CDU/CSU) başbakan adayları Armin Laschet, SPD/Sosyal Demokrat Parti adayları Olaf Scholz ve Yeşillerin adayları da A. Baerbock'dur.

Seçim öncesi anketlerde SPD önde gitmekte (% 25), SPD' ni Hristiyan Birlik (%19) ve Yeşiller (%19) izlemektedir. Bazı gözlemciler HB'in mevcut başarısızlığı konusunda yerine güçlü bir halef bırakmayan Merkel'i de suçlamaktadırlar.

Seçimler sonrası ülkede bir koalisyon hükümeti tesis edilecektir. Bu nedenle partiler koalisyonun oluşunu konularında da görüş beyan etmektedirler. Nitekim SPD; Sol Parti ve Alternatif Parti (AfD) ile kesinlikle koalisyon görüşmeleri yapmayacağını açıklamıştır.

***Irak seçimleri;** Onyıllardır siyasi istikrarsızlıklar içinde yaşayan Irak 10 Ekim 2021’de erken genel seçimlere gidecektir.

Bu seçimlerin önemli yönlerinden birisi de yeni bir seçim sistemiyle yapılacak olmasıdır. Buna göre oylar listelere değil adaylara verilmektedir. Yeni sistemin bazı karışıklıklar doğurması da beklenmektedir.

Irak iç siyasetinde önemli bir yer tutan konular arasında ABD ile ilişkiler ve ülkedeki ABD askeri mevcudiyeti gibi başlıklar da bulunmaktadır. Irak Başbakanı Kazimi ülkesinin artık ABD glerine ihtiyaı bulunmadığını söylerken, rneğin, IKBY’den gelen bazı açıklamalarda buna karşı çıkan görüşlere de yerverilmekte, IKBY Irak’da ABD varlığının devamı yönünde tutum izlemektedir. ABD bu söylemlere karşın bilhassa İran ile çekişme alanı gördüğü Irak’dan kolay ve sessizce çekilmeye pek de eğilimli görülmüyor. Bilhassa İran’ın yeni cumhurbaşkanı Reisi ile birlikte bölgede yeni bir ABD/İran rekabetinin doğması da beklenmektedir.

Ülkenin siyasi sisteminin mezhep ve etnik kriterler temelli oluşturulduğu dikkate alındığında seçimlerin meselelere ne ölçüde çözüm bulabileceği hususunda pek iyimser olunmaması da gerekiyor.

Bu şartlar altında gerçekleştirilecek ve 328 vekilin belirleneceği seçimlerde oluşacak Meclis’in ülkenin yeni Cumhurbaşkanı ile Başbakanını seçecek olması ise ülke siyaseti bakımından son derece önemli bir dönemeç teşkil edecektir.

***şanghay İşbirliği rgt’nün** 20. kuruluş yıldınmnde 16/17 Eylül 2021 günlerinde Duşanbe’de düzenlenen 21.Devlet Başkanları Zirvesi’nde Afganistan gelişmeleri üzerinde odaklanılmış, ayrıca bugüne kadar gözlemci statüsünde bulunan İran da şİ üyeliğini elde etmiştir. Böylece şİ bölgesel etki ve gücünü genileten bir yapıya doğru gelişimini sürdürmektedir.

şİ’nn gözlemcileri arasında Afganistan, diyalog ortakları arasında ise Türkiye de bulunmaktadır.

Bilindiği üzere ŞİÖ; 1996 yılında 5 ülkenin (ÇHC,RF, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan) işbirliği kararıyla oluşturulmuş, bilahare üye sayısı 8'e yükselmiştir.

ŞİÖ bölgesel işbirliğinin yanı sıra bilhassa önümüzdeki dönemde Afganistan bağlamındaki gelişmelerde etkin rol oynayabilecek aktörler arasındadır.

***ÇHC'ni** çevreleme siyaseti çerçevesinde İngiltere, Avustralya ve ABD arasında *AUKUS isimli yeni bir güvenlik zemini oluşturulmaya başlanmıştır.* Buna göre adıgeçen 3 ülke bölgesel güvenlik alanında ilişkilerini ve işbirliklerini geliştireceklerdir. Bu işbirliği esasında Çin'i izlemek üzere Avustralya'ya bölgede nükleer denizaltı faaliyetlerinde destek sağlanacaktır. Denizaltıların nükleer gücü olacak ancak nükleer silahları bulunmayacaktır. Buna mukabil bu adımların bölgesel barış ve istikrara ciddi zarar vereceğini, silah yarışının hızlandıracağını ve nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarına zarar vereceğini ileri süren ÇHC'nin yanı sıra Fransa da gelişmelere tepki vermiştir. Paris kendisinin bu işbirliği zemininden dışlanmasını, tutarsız politika olarak nitelemekte ve eleştirmektedir. Paris'in gelişmelere bakışında, Avustralya'nın Fransa ile mevcut 90 milyar USD hacmindeki Taaruz Denizaltı Programı'nı durdurması da etkili olmuştur.

Başkan Biden'ın iktidarında güçlenmeye yönelen ABD-AB işbirliğinin ilk ciddi krizi olmaya aday bir gelişmedir.

***Türkiye-Azerbaycan Tatbikatları;** İki ülke özel kuvvetler tatbikatları Azerbaycan'ın Laçın bölgesinde Eylül 2021 döneminde yapılmıştır. Azerbaycan'ın işgalden kurtardığı topraklarda ilk kez ve Rus güçlerine çok yakın bir bölgede yapılan bu tatbikatların Rusya ve Ermenistan'a yönelik mesajlar verdiği muhakkaktır. Laçın hattından Ermenistan'ın Yukarı Karabağ'a asker sevkıyatı Azerbaycan tarafının büyük tepkisini doğurmakta ve Rus güçlerini protesto etmekteydi.

Türkiye-Azerbaycan askeri tatbikatları bu dönemde Nahçıvan'da da gerçekleştirilmektedir.

***Uygur Halk Mahkemesi;** Birincisi geçtiğimiz haziran ayında yapılan Uygur Halk Mahkemesi'nin 2.tur duruşmaları eylül içinde tamamlanmıştır. İngiltere'deki bu duruşmalara davet edilen ÇKP'den herhangi bir temsilcisi mahkemeye katılmamıştır. Duruşmaların sonucu ve mahkemenin kararları aralık 2021'de açıklanacaktır.

***AB Akdeniz Ülkeleri Toplantısı/ EUMED 9;** Akdenizli 9 AB ülkesi 17 Eylül 2021 günü Atina’da biraraya gelerek bölgesel gelişmeleri ve işbirliği konularını değerlendirmiştir. Zirve ortak bildirisi’nde Türkiye’yi hedef alan ifadeler de yer almıştır. (Kıbrıs, Maraş bölgesi adımları, Doğu Akdeniz gibi) Dışışleri Bakanlığı bu duruma tepki göstermiştir.

***BM 76. Genel Kurulu** başlamıştır. 14 Eylül 2021 günü açılan Genel Kurul’un Başkanlığını Maldivlerden Abdullah Şahid yapmaktadır. (Bir önceki Başkan bilindiği üzere Türkiye’den V.Bozkır idi) GK’da 100’den fazla dünya liderinin katılacağı GK’da; Covid 19’la mücadele, BM’nin faaliyetlerinin canlandırılması, iklim değişikliği, bio çeşitlilik vb. konular ele alınacaktır.

GK çalışmaları boyunca, Gıda Sistemleri Zirvesi, Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu, Yoksullukla Mücadele için Yüksek Düzeyli Buluşma gibi faaliyetler de düzenlenecektir.

Türk kamuoyu bakımından 76.BMGK’na Türkiye’nin açılışı, Cb.Erdoğan’ın görkemli konvoyları vb. damgasını vurmuştur. Öte yandan, Cb. Erdoğan Türk-Amerikan İş Konseyi Yatırım Konferansı’nda yaptığı konuşmada, genelde, iki ülke ilişkilerinin tarihine değinmiş, yakın müttefiklik ilişkilerini vurgulamış ve iki taraf arasında zaman zaman görüş farklılıklarının bulunmasının doğal olduğunu belirtmiştir. “DEĞERLİ DOSTUM BAŞKAN BIDEN” sözleriyle devam ettiği konuşmasında Cb. Erdoğan Türkiye ile ABD arasında ticaret, ekonomi,turizm vb. hemen her alanda işbirliği yapılabileceğine de işaret etmiş, Türk ekonomisinde önemli gelişmeler meydana geldiğini ve büyüdüğünü de ileri sürmüştür.

***Faaliyetler;**

****TV5 ve Halk TV başta olmakla dış politika gelişmelerine dair değerlendirmelerimiz kamuoyumuzla paylaşılmıştır.***

Dış politika değerlendirmelerimiz Almanya’dan yayın yapan ArtıTV Kanalı aracılığıyla da dile getirilmiştir.

****Ankara’da yerleşik Türkmen Cephesi’nin Türkiye Temsilcisi Mehmet Tütüncü ile bölgesel gelişmelerle ilgili kapsamlı bir görüş alışverişinde bulunulmuştur. Bölgesel aktörlerle temaslarımız sürecektir.***

***Türkiye’de yerleşik göçmen/sığınmacı sayıları;**

15 Eylül 2021 günü yapılan Göç Kurulu Toplantısı’ndaki konuşmalarda aşağıdaki bilgilere yerverildiği görülmüştür.

-3 710 532 kişi; geçici koruma statüsünde

-İkamet izni ile ülkede bulunanların sayısı; 1 207 749 kişi

- 2019’dan bu yana ülkelerine gönüllü dönüş yapan Suriye’li; 462 026 kişi

-2016’dan bugüne ülke içinde yakalanan kaçak göçmen; 1 293 662 kişi

(470 000 Afganistan’lı, 196 000 Pakistan’lı)

-2019 yılında ülkelerine geri gönderilen Afganlı; 71 000, Pakistanlı; 40 000.

- -2016’dan bugüne ülkelerine geri gönderilen toplam göçmen; 283 790 kişi

-2016’dan bugüne Türkiye’den çıkışı sağlanamayan göçmen; 814 526 kişi

-Avrupa’ya geçen göçmenler; 586 615 kişi

6 Ekim 2021

Ana Başlıklar; Cb.Erdoğan’ın Rusya ziyareti, BM 76.Genel Kurulu, Afganistan’da Taliban Hükümeti, Libya, Irak, Almanya’da seçimler, Suriye’de durum/ insan kayıpları, Tunus gelişmeleri, İran-Azerbaycan gerginliği, Çin ve BM İnsan Hakları Konseyi 48. Oturumu.

I. BM GENEL KURULU

***BM 76. Genel Kurulu;** BMGK 76. oturumlarına Eylül ayında başlamıştır. Covid 19 şartları nedeniyle liderlerin önemli bir bölümü sanal ortamda Genel Kurula katılmayı tercih ettiler. Genel Kurula gelmeyenler arasında Çin ve Rus liderler de bulunuyor. Cb.Erdoğan BMGK için New York’ a gitmiştir.

a. BMGK’ ne katılan Cb.Erdoğan’ın ABD’deki temasları içinde en dikkat çekici olanı Libya Başkanlık Konseyi Başkanı el Menfi ile buluşması olmuştur. Libya’da kritik başkanlık ve meclis seçimleri 24 Aralık 2021’de yapılacaktır. Bu seçimler Libya’nın gelecek dönemi bakımından büyük önem taşıyacaktır.

b.New York’ da Türkevi’nin yeni binasının açılışı bu ziyaret sırasında yapılmış, ancak beraberinde birtakım spekülasyonları da beraberinde getirmiştir. İktidar yanlısı çeşitli isimlerin bu açılışın “son 500 yıllık dış politikamızın en önemli olaylarından biri olduğu” yönündeki açıklamalarına tarafımızdan da tepki verilmiştir.

c.Ziyaret sırasında ABD Başkanı Biden ile herhangi bir görüşme olmamıştır. (Öte yandan Biden Kore, Irak vb. çeşitli ülkelerin liderleriyle bir araya gelmiştir) Bu durumun Türk heyetinde bir hayal kırıklığı doğurduğu anlaşılmaktadır.

d. BMGK konuşmasında Türkiye’nin Paris İklim Sözleşmesi’ni ekim ayında onaylayacağını açıklanması önemli bir gelişmedir. Türkiye bugüne kadar Sözleşme’yi imzaladığı halde onaylamayan 5 ülkeden birisi idi.

e.Türk Amerikan Milli Yönlendirme Komitesi (TASC) ile Ortodoks Yahudi Ticaret Odası arasında 19 Eylül 2021 günü imzalanan Ortak Bildiri içerdiği bazı maddeler nedeniyle (2020 İbrahimi Anlaşmalarını desteklemesi, İsrail’e yönelik boykota karşı çıkması vb) büyük tepki doğurmuş, ertesi gün de Bildiri iptal edilmiştir. Bu durum Türk dış politikasının içinde bulunduğu zaafiyetin en son ve tipik örneklerinden biri olmuştur)

II. Cb. ERDOĞAN’ IN SOÇİ ZİYARETİ / SURİYE

***Cb.Erdoğan’ın Rusya/Soçi ziyareti;** Son dönemin en önemli dış ziyaret ve temasların biri şüphesiz Soçi’de iki liderin buluşması olmuştur. Gündemde siyasi, ekonomik ve ticari ilişkiler yer almıştır. Siyasi konular arasında, Suriye, K.Kafkasya, Afganistan,Ukrayna ve Libya başta gelmiştir.

Ziyaretin çerçevesi ve ele alınan konular hakkında yeterli açıklamalar yapılmamış olsa da bu ziyaretin sonuçları geniş bir bölge üzerinde etkilerini önümüzdeki dönemde en açık şekilde hissettirecektir.

Görüşmenin en önemli başlığının Suriye/ Kuzey Suriye gelişmeleri olduğu şüphesizdir. Önümüzdeki dönemde gerek Suriye içi, gerek Türkiye-Rusya ilişkileri ve bölgesel gelişmeler bağlamında bu konunun çok önemli ve öncelikli olmayı sürdüreceği de keza muhakkaktır.

Cb.Erdoğan’ın New York BM ve Soçi /Rusya ziyaretleriyle ilgili değerlendirmelerimiz Sn.Genel Başkanımız tarafından kamuoyumuza geniş ve kapsamlı şekilde aktarılmıştır.

III. ORTA DOĞU / KUZHEY AFRİKA GELİŞMELERİ

***Suriye;** Cluster Munition Bomb isimli kuruluş tarafından açıklanan bir raporda;

-2020 yılı içinde bütün dünyada parçalı tesirli bomba kullanımı neticesinde yaşanan kayıpların yarısına yakınının Suriye’de meydana geldiği, Şam yönetiminin muhalif kontrolündeki sivilleri, hastaneleri, okulları vb. bombalaması neticesinde meydana gelen insan kaybının yarısını çocukların teşkil ettiği,

-Suriye’nin 2021 yılından bugüne bu bombaları sürekli kullanan tek ülke olduğu,

-Esad’ın müttefiki Rusya’nın da bu durumdan sorumlu bulunduğu,

-Bu nedenle Suriye ve Rusya’nın bomba kullanımını, satışını ve depolanmasını yasaklayan CCM Sözleşmesi’ni ihlal ettikleri de yer almaktadır.

***Suriye ve Uluslararası Suriye Bağımsız Araştırma Komisyonu;** USBAK tarafından BM İnsan Hakları Konseyi 48. Oturumu’na sunulan, Temmuz 2020-Haziran 2021 dönemine ilişkin Rapor’da; hava saldırıları, patlamalar, öldürmeler, işkenceler, keyfi tutuklamalar, ihlaller, iktisadi kriz, salgın vb. göz önüne alındığında, ne dışarıya göçmüşlerin, ne de ülke içine dağılmış 6.7 milyon kişinin onurlu ve kalıcı bir şekilde geri dönüşleri için Suriye’nin güvenli ve istikrarlı bir ortam sunmadığı vurgulanmaktadır.

***Suriye’nin** komşu ülkelerle ilişkilerini geliştirme çabaları da dikkat çekmektedir. Bu meyanda Ürdün, S.Arabistan, Mısır vb. ile karşılıklı temas ve ziyaretler de gerçekleştirilmektedir. Bu tür buluşmaların ticari/ekonomik mahiyetinden çok Suriye yönetimine siyasi güç verdiği de söylenmelidir.

Son olarak Ürdün, Suriye, Mısır ve Lübnan enerji bakanları Lübnan’daki enerji/ekonomik durumu görüşmek üzere Ürdün’de bir araya gelmişlerdir. Bu görüşmede Mısır gazı ile Lübnan elektriğinin Suriye üzerinden Lübnan’a gönderilmesi projesi de ele alınmıştır. Bazı kaynaklara göre ABD Başkanı Biden, planı desteklemekte ve projenin yürürlüğe girebilmesi için Mısır, Lübnan ve Ürdün’ü Suriye yaptırımlarından muaf tutulması öngörülmektedir. Bütün bu gelişmelerin; Vaşington’un önümüzdeki dönemde Esad ile temasa geçmesinin önünü mü açacağı yoksa bu istisnanın sadece bu planla mı sınırlı kalacağı hususunda çeşitli spekülasyonlara da yol açtığı görülmektedir. Ancak

ABD tarafının bugüne kadarki çeşitli açıklamaları bu türden bir temasın öngörülmediği yönündedir. ABD'nin Lübnan'ı rahatlatabilecek bu yaklaşımının ardında yeni Lübnan hükümetini destekleyerek İran'ın bu ülke üzerindeki etkisini azaltma düşüncesi de bulunmaktadır.

***Rusya/Mısır/Suriye;** Moskova'yı ziyaret eden Mısır Dışişleri Bakanı Şükrü ile görüşmesi sonrasında Rus DİB Lavrov; BMGK'nin 2254 sayılı kararın Suriye'nin egemenlik, toprak bütünlüğü ve bağımsızlığını teyid ettiğini, bu karar çerçevesinde sadece “yasal Suriye hükümeti” tarafından davet edilen ülkelerin Suriye’de bulunma hakkı olduğunu ileri sürmüştür.

***Irak 10 Ekim seçimleri;** Irak Temsilciler Meclisi'nin 330 üyesini belirlemek üzere 10 Ekim 2021’de Irak’da yapılacak olan seçimler ülkede yeni bir dönemin başlangıcı olabilecektir. Zira bu seçimler 2019/2020 dönemindeki kitlesel protestoların ardından hükümetin istifası akabinde hazırlanan yeni seçim yasası esasında yapılacaktır. Ekonomik sorunlar, zayıf, istikrarsız ve etkisiz yönetimler, çürümüşlük, geniş kitlelerin bu duruma tepkileri, değişim talepleri vb. gölgesinde seçimlere gidilecektir. Seçimlere ilgi azdır ve kitlelerin sisteme inancı da kalmamıştır. En geniş katılımın kuzey bölgelerinde olması beklenmektedir. Yeni seçim sisteminin en önemli değişikliklerinden biri ülkenin 83 seçim bölgesine bölünmüş olmasıdır. Buna göre her bir seçim bölgesinden 3/5 parlamenter seçilecektir.

Şii kesimler içinde Muktada el Sadr grubu, (İran destekli) Fateh İttifakı, sünni kesimler içinde de Takaddum partisi, Azim partisi, kuzey de KDP öncü ve etkili siyasi oluşumlardır. Diğer gruplar içinde belirli bir yarıştan sözedilebilirse de KDP’ nin rahatlıkla önde bitireceği söylenmelidir.

Seçimlerden (çok büyük ihtimalle) tek bir partinin çoğunluğu elde ederek çıkamayacak olması koalisyon hükümetinin kurulması, bunun için de çeşitli gruplar arasında görüşmelerin yoğunlaşacağı sonucunu getirmektedir.

Irak seçimleri Türkiye dahil birçok bölge / bölge dışı ülkenin de ilgi ve dikkat merkezinde olacaktır. Bölgenin siyasi geleceğinde etkili olacak faktörler arasında ABD askerlerinin durumu da bulunmaktadır. Taraflararasındaki son görüşmelere göre, ABD savaş güçlerinin 2021 sonunda ülkeden ayrılması, geride de sadece eğitimcilerin ve danışmanların kalması öngörülmektedir. Söz konusu çekilme yeni Irak hükümetinin ISIS’ in canlanması gibi bir durumla başedip edemeyeceği gibi soruları da beraberinde getirmektedir. Yeni hükümet üzerinde ayrıca, (İran destekli) bazı grupların ABD’nin tamamen ülkeden

çekilmesi ile bazı ABD güçlerinin kalmayı sürdürmesini isteyen diğer bazı gruplar arasındaki dengenin nasıl kurulacağı yönünde de baskılar olacağı muhakkaktır.

Herhalukarda 10 Ekim 2021 seçimleri ve bunun sonucunda ülkede kurulacak yeni hükümetin siyasi eğilim ve tercihleri, ayrıca bunlara karşı komşu ve diğer ülkelerin tepkileri, geniş bir bölge üzerinde etkili sonuçları da beraberinde getirecektir.

***Libya;** Libya önümüzdeki aylarda Türk ve bölgesel/uluslar arası diplomasının merkezinde olacaktır. Bilindiği üzere Libya'da 24 Aralık 2021'de başkanlık ve genel seçimler yapılacaktır. Türkiye'nin bölgedeki muhaliflerinden, Mısır, Fransa, BAE vb. destekli General Hafter'in (seçimlere 3 ay kala geçtiğimiz hafta istifa etmiştir. Muhtemelen aday da olacaktır) seçimlere girmesi ve kazanması gibi bir senaryo Türkiye'yi zor ve sorunlu bir dönemle yüzyüze bırakacaktır. Hafter ve diğer bazı Libya'lı yetkililerle çeşitli batılı ülkeler (Türkiye ve Rusya'ya atıfla) bütün yabancı güçlerin Libya'yı terk etmesi çağrılarını sürekli yinelemektedirler.

Libya Seçim Kanunu Temsilciler Meclisi'nce onaylanmıştır. Buna mukabil kanunun Devlet Yüksek Konseyi tarafından kabul edilip edilmeyeceği bilinmemektedir. Bu mesele taraflar arasında sorun doğurma potansiyeline sahiptir.

Yüksek Seçim Komisyonu bu konudaki açıklamasında Başbakan Daiba ile Kaddafi'nin oğlu Seyf el Islam'ın da aday olabileceklerini bildirmiştir.

Libya gelişmeleri önümüzdeki dönemde hız ve gerilim de kazanacaktır. Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Menfi ile dışişleri bakanı Manguş'un da katıldığı, yüksek düzeyli toplantı New York'da Alman Büyükelçiliğinde; ABD, Fransa, İtalya ve Almanya dışişleri bakanlarının da hazır bulunmasıyla yapılmıştır. Dışişleri Bakanı Manguş 21 Ekim 2021'de yabancı güçlerin Libya'dan çekilmeleri konulu ilk uluslararası toplantının düzenleneceğini de açıklamıştır.

Yine New York'da Libya konulu Arap Grubu toplantısı da yapılmıştır. Bu toplantılarda yabancı güçlerin ülkeden çekilmeleri çağrılarında bulunulmuştur.

Libya konulu benzeri bir uluslararası toplantı da 12 Kasım 2021 günü Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un evsahipliğinde yapılacaktır.

Türkiye'nin bu faaliyetlere davet edilip/edilmeyeceği bilinmemektedir.

Afrika Birliği de geçtiğimiz hafta yaptığı Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda kabul ettiği Nihai Bildiri'de bütün yabancı güçlerin Libya'dan çekilmesi çağrısında bulunmuştur.

***Tunus;** Hatırlanacağı zere Cb. Said 25 Temmuz 2021 günü ülkede parlamentoyu askıya almış, başbakanı görevden uzaklaştırmış ve yürütmeyi üstlenmişti. Son olarak da 22 Eylül 2021 günü yetkilerini daha da genişletmişti.

Bu gelişmelere karşı Parti yönetiminin etkin bir tavır koyamadığı, Cb. Said' in darbesine karşı birleşik bir cephe oluşturulamadığı gerekçesiyle ülkenin en büyük partisi Ennadha'dan bazı istifalar da olmuştur.

Arap Baharı sürecinde önemli aktörlerden biri olan UGTT (Genel İşçi Sendikaları Birliği)'nin de Cb.Said'i destekleyerek adıgeçenin anayasa çerçevesinde adımlar attığını ileri sürmesi dikkat çekicidir.

Son olarak 22 Eylül 2021 günü Cb. Said bir cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle 2014 anayasası bazı giriş bölümleri dışında askıya alınmış ve geçici maddelerle ara dönem için Cb.Said' e büyük yetkiler verilmiştir.

IV. KAFKASYA' DA GERİLİM

***İran-Azerbaycan;** İran'ın son dönemde Azerbaycan sınırında yaptığı ve yapmayı ileriki dönemde de sürdüreceğini açıkladığı yoğun tatbikatlar iki ülke arasında polemik ve tartışmalara yol açmıştır. Azerbaycan bu durumdan rahatsızlığını dile getirirken, İran tarafı da Azerbaycan'ın İsrail'le ilişkilerinden memnun olmadığını tehditlere varacak tarzda yüksek perdeden dile getirmektedir.

Bilindiği üzere, sınır bölgelerinde ve (Tahran dahil) lkesi içinde yoğun bir Türk (Azeri) nüfus bulunmasına rağmen İran yönetiminin genelde ve son olarak da 44 gün savaşı sürecinde Erivan'ı desteklemesi Azerbaycan tarafında büyük bir rahatsızlık doğurmuştur.

V. ASYA / İNSAN HAKLARI

***Taliban Hkmeti;** Afganistan'ın yeni hükümeti kabul ettiği geçici yönetim düzenlemesiyle ülkenin resim dilleri olarak Peştunca ve Darice'yi ilan etmiş, böylelikle daha önceden resmi diller arasında bulunan zbek Türkçesi resmi dil mahiyetini yitirmiştir. Yeni düzenlemelere göre; ülkenin resmi mezhebi Hanefilik olacaktır. Keza daha önceki dönemde bağışıklıklara sahip bulunan

Meclis bu konumunu yitirmiş, ayrıca İngilizler, Ruslar ve ABD'den kurtuluş tarihlerinin Afganistan'ın Milli Günleri olarak kabulü de kararlaştırılmıştır.

Orta Asya'nın diğer ülkelerinden Kazakistan ile Kırgızistan'ın da Taliban hükümetiyle bazı temaslar geliştirmeye yöneldiği görülmektedir.

*27 Eylül 2021 günü biraraya gelen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) Dışişleri Bakanları Afganistan gelişmelerini değerlendirmişler ve yayınladıkları Ortak Bildiri'de genel olarak uluslararası düzeyde Taliban hükümetine yönelik olarak yapılmakta olan çağrılarını tekrarlamışlardır.

Bu tür faaliyetlerde yarar görülmekle birlikte, geç kalınmış bir adım olduğunun da belirtilmesi gerekir.

***Çin / BM İnsan Hakları Konseyi 48. Oturum;** BM İHK 48. Oturumu'nda Doğu Türkistan konusu bir kez daha gündeme gelmiştir. Bazı ülkelerin temsilcileri Çin'i bu konuda eleştirerek BM İHK heyetine bölgeye giriş ve inceleme yapma imkanı verilmesi çağrısını tekrarlamışlardır. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Bachelet de bütün girişimlere rağmen Çin'e bir ziyarette bulunamadıklarını, ancak elde mevcut bilgi ve belgeler esasında bir raporu hazırlayarak yıl sonuna kadar sunacaklarını açıklamıştır.

Buna mukabil Pakistan, yine BM İHK toplantısında (25 Eylül 2021) 65 ülke adına sözalarak insan hakları kisvesi altında Çin'in iç işlerine karışılmasına karşı çıktığını, Hong Kong, Sincan/ D.Türkistan ve Tibet konularının bu ülkenin içişleri olduğunu ileri sürmüştür.

VI. AVRUPA

***Almanya Seçimleri;** Almanya Parlamento (736 sandalyeli) seçimleri 26 Eylül 2021'de yapılmıştır. Seçimler öncesinde, anketler SPD'ni önde göstermekte (% 25), SPD'nin ardından da Hristiyan Birlik (%19) ve Yeşillere (%19) yer verilmekteydi.

Seçimlerde Hristiyan Birlik (CDU/CSU)'in başbakan adayı Armin Laschet, SPD/Sosyal Demokrat Parti adayı Olaf Scholz ve Yeşillerin adayı da A. Baerbock olmuştur.

Seçim sonuçlarının anketlerin beklentilerini tam olarak yansıttığı söylenemeyecektir. Zira; sonuçlara göre,

SPD % 25.7 (%5.2 artış) 206 vekil

Hristiyan Birlik Partileri % 24.1 (% 8.9 düşüş) 196 vekil,

Yeşiller % 14.8 (%5.8 artış) 102 vekil

FDP % 11.5 / 92 vekil

Aşırı/ırkçı AfD % 10.3 (%2.3 düşüş) 67 vekil ve

Sol Parti ise % 4.9 / 39 vekillik elde etmişlerdir.

Ülkemiz kökenli 18 aday da Parlamento'ya girme imkanı bulmuştur.

% 76 civarında katılımın olduğu bu seçimin sonuçlarına nazaran, 3 partili bir koalisyon teşkili daha güçlü bir ihtimal olmaktadır. Koalisyonda Yeşillerin yer alması ise herhalukarda güçlü bir ihtimaldir.

Türkiye; açısından bakıldığında ise bilhassa Yeşillerin dışişleri ve çevre, iklim gibi bakanlıklara/kurumlara hakim olması gelecek dönemde sorunlu alanların başında gelebilecektir. Türkiye-AB ilişkileri de keza sıkıntılı dosyaların başında yeralacaktır. Önümüzdeki dönem Türkiye-Almanya ilişkilerinde çok konuşulacak alanlardan bir diğeri ise insan hakları vb. olacaktır.

***Faaliyetler;**

****Habertürk TV'de 23 Eylül 2021 günü dış politika değerlendirmelerimiz anlatılmıştır.***

****KRT' de sunulan "Dünya ve Biz" programında da C.Erdoğan'ın Rusya/Soçi ziyareti ve akabinde Türk-Rus ilişkilerinde yaşanabilecek gelişmeler tarafımızdan değerlendirilmiştir.***

****Ayrıca bölgesel gelişmelerle ilgili görüşlerimiz diğer bazı yurtiçi/yurtdışı TV ve sosyal medya kanallarına da aktarılmıştır.***

20 Ekim 2021

Ana Başlıklar; Avrupa Birliği 2021 Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye Raporu, Irak seçimleri, Libya, Glaskov İklim Zirvesi, Suriye, TÜRKPA Toplantısı, Afganistan/G-20 Zirvesi, BM İHK 48. Oturumu, Yunanistan/ABD.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ/ GEZEĞENİN VE İNSANLIĞIN GELECEĞİ BAKIMINDAN TEMEL VAROLUŞ MESELESİ...

İklim sorunları giderek dünyanın en temel meseleleri arasına girmektedir. Bu nedenle önümüzdeki kısa/orta ve uzun vadeli döneme etkileri bakımından Glaskov İklim Zirvesi bu dönemin en önemli faaliyeti olacaktır.

***Glaskov İklim Zirvesi;** (COP26/ 1995’den bugüne 26. Konferans) İki hafta sürecek Zirvenin dünyanın iklim/çevre sorunları bakımından önemli kararlara sahne olması beklenebilir. Fosil yakıt kullanımı nedeniyle ısınan gezegenin birçok doğal afetle yüzyüze kaldığı görülmektedir. Bu nedenlerle ülkelerin küresel ısınmayı sınırlama taahhütleri ve bunları uygulamaları gerek gezegenin gerek insanlığın geleceği bakımından yaşamsal önem taşımaktadır. Bütün ülkelerin emisyonlarının düşürme planlarını da Zirve öncesinde hazırlamaları gerekmektedir.

III. TÜRKPA YOLUNA DEVAM EDİYOR...

***Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asemblisi (TÜRKPA) 10.Genel Kurulu;** Kazakistan’ın Türkistan şehrinde “ Türk Dili konuşan Ülkeler Arasında Parlamentolararası İşbirliğine Yönelik Beklentiler” başlığıyla yapılmıştır.

Genel Kurul’a Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Azerbaycan ve TBMM Başkanları katılmıştır. Gözlemci olarak Macaristan ve Özbekistan parlamentolarından temsilciler de Kurul’da hazır bulunmuşlardır.

III. ORTA DOĞU / KUZEY AFRİKA’ DA GERGİN DÖNEMLER....

***Irak 10 ekim 2021 Parlamento seçimleri;** Irak seçimleri orta doğu’nun son dönemdeki önemli gelişmeleri arasında yer almaktadır. Irak Temsilciler Meclisi’nin 330 üyesini belirlemek üzere 10 Ekim 2021’de yapılan seçimlerin ülkede yeni bir dönemin başlangıcı olup olmayacağı zamanla görülebilecektir.

Seçimler 2019/2020 dönemindeki kitlesel protestoların ardından hükümetin istifası akabinde hazırlanan yeni seçim yasası esasında yapılmıştır. Ekonomik sorunlar, zayıf, istikrarsız ve etkisiz yönetimler, çürümüşlük, geniş kitlelerin bu duruma tepkileri, değişim talepleri vb. gölgesinde seçimlere ilgi 2018 seçimlerine göre daha da azalmış (2018/ % 44) ve katılım oranı bu kez % 42.2

civarında kalmıştır. (Örneğin Saddam sonrası ilk seçimlerde katılım oranı % 80 civarında idi !!)

Irak'ta 167 siyasi parti ve oluşuma bağlı 3 bin 249 aday bu seçimlerde yarışmış adayların 951'i kadınlardan oluşmuştur. Kota sistemi gereği yeni Parlamantonun % 25'i kadınlardan oluşmuştur.(Her bir seçim bölgesinden bir kadın vekil esası) Parlamento'daki 320 vekilliğin 9 tanesi ise dini/etnik azınlıklara tahsis olunmuştur.

Seçimlere çok düşük katılım olması; kitlelerin, halkın bilhassa da gençlerin sisteme inancının kalmadığının da bir göstergesi olmaktadır

Yeni seçim sisteminin en önemli değişikliklerinden biri ülkenin 83 seçim bölgesine bölünmüş olmasıdır. Buna göre her bir seçim bölgesinden 3/5 parlamenter seçilmiştir.

Şii kesimler içinde Muklada el Sadr grubu, (İran destekli) Fateh İttifakı, Kanun Devleti Koalisyonu, sünni kesimler içinde de Takaddum Partisi, Azim Partisi, kuzey'de de KDP öncü ve etkili siyasi oluşumlar olarak seçimlere girmişlerdir. Seçimler sonucunda ilginç bir tablonun oluşmasında (el Sadr grubu'nun 1. parti çıkması gibi) seçimlere katılım oranının düşüklüğünün de büyük rolü olmuştur. Bilhassa sisteme tepki oylarının sandıklara girmemesi Sadr Grubu gibi partilerin öne çıkmasında etkili olmuştur.

IKBY' de KDP tek başına seçimlere girerken KYB ise Goran ile birlikte katılmıştır. Türkmenler de keza tek birlik / ittifak halinde seçimlerde yarışmışlardır. (Önceki seçimlerde 2 blok halinde yarışan Türkmenler toplam 8 sandalye kazanabilmişlerdi) Seçimlerin bilhassa Kerkük, Diyala, Tuzhurmatu vb. gibi bölgelerdeki sonuçları da bölgenin geleceği bakımından önem taşıyacaktır.

Seçim sonuçları genel anlamda;

-Sadr Grubu'nun 1. Parti olarak çıkması (73 civarında) ve yeni Parlamento'un en güçlü bloku olması, ardından Takaddum ve Kanun Devleti'nin gelmesi,

-Sünni kesimin geçmiş seçimlere göre bu kez daha derli toplu bir varlık göstermeleri ve bunun da sonuçlara yansması,

-Tek blok olarak seçimlere giren Türkmen İttifakı'nın 7 vekillik alması, Türkmenlerin sandıklara gitmeme nedeniyle vekil çıkarabilecekleri ve nüfus

çoğunluğuna sahip oldukları bazı bölgelerde bile bunu yapamadıkları, son seçimlerdeki 9 vekilliğin bu nedenle 7' ye düşmesi,

-İran destekli grupları ciddi bir güç kaybına uğraması,

-Kuzey Irak'da KDP' nin başarılı bir sonuç alması (30 üzerinde) buna mukabil KYB' nin 15, Yeni Nesil Hareketi'nin 9, İslami Birlik'in 4 kadar sandalye kazanması, Değişim Hareketi/Goran'ın ise gücünü yitirmesi ve hiçbir vekil çıkaramaması

tarzında oluşmuştur.

Parlamento **Irak'ın yeni cumhurbaşkanını** da seçecektir. Seçim sonuçları (örneğin İran çizgisindeki güçlerin zemin kaybı gibi) bu bakımdan da önemli olmaktadır. Irak seçimleri sonrası bölgesel gelişmeler Türkiye dahil birçok bölge / bölge dışı ülkenin de ilgi ve dikkat merkezinde olacaktır.

İster Sadr grubu başkanlığında ister farklı bir modelde koalisyon hükümeti kurulsun yönetimi döneminde uğraşması gereken birçok mesele olacaktır. Çürümüşlük, çöken siyasi,sosyal, iktisadi sistemin toparlanması, düzene güvensizliğin nasıl aşılabileceği ilk başta sayılmalıdır.

Bölgenin siyasi geleceğinde etkili olacak faktörler arasında ABD askerlerinin durumu da bulunmaktadır. Taraflar arasındaki son görüşmelere göre, ABD savaş güçlerinin 2021 sonunda ülkeden ayrılması, geride de sadece eğitimcilerin ve danışmanların kalması öngörülmektedir. Sözkonusu çekilme yeni Irak hükümetinin ISIS' in canlanması gibi bir durumla başedip edemeyeceği gibi soruları da beraberinde getirmektedir. Yeni hükümet üzerinde ayrıca, (İran destekli) bazı grupların ABD'nin tamamen ülkeden çekilmesi ile bazı ABD güçlerinin kalmayı sürdürmesini isteyen diğer bazı gruplar arasındaki dengenin nasıl kurulacağı yönünde de baskılar olacağı muhakkaktır.

İran'ın ve yerel uzantılarının (Haşdi Şabi gibi) Irak'daki konum ve gelecekleri de yeni dönemin meseleleri arasında olacaktır. Hatırlanacağı gibi, geçen yıllardaki kitlesel protestolarda ülke üzerinde İran'ın baskıları da göstericilerin büyük tepkilerine yol açmıştı.

*** Suriye/ ABD;** Geçtiğimiz yıl Trump tarafından çıkarılan ve Türkiye'nin kuzeydoğu Suriye'deki askeri hareketlerinin ISIS'e karşı verilen mücadeleye zarar verdiğini ve bölgedeki barış, güvenlik ve istikrarı tehdit ederek ABD'nin

ulusal güvenlik ve dış politikasına da tehdit doğurduğunu ileri süren Başkanlık kararnamesi (13894) 14 ekim 2021'den itibaren bir yıl daha uzatılmıştır.

***Suriye Anayasa Komitesi;** Uzun yıllardır somut adımlar atamayan Suriye Anayasa Komitesi 6. tur görüşmelerine dün başlamıştır. Hükümet temsilcisi eşbaşkan ile (el Bahra) muhalefet eşbaşkanı (Ahmed Kuzbari) 'nin ilk kez biraya gelmeleri bu tur görüşmelerin en önemli yönünü teşkil etmektedir. Bu görüşmelerde anayasal reform süreci sürecinin taslak çalışmalarının başlatılması da öngörülmektedir.

(Anayasa Komitesi 150 üyeden müteşekkil olup, bu Komite'nin içinden belirlenen 45 üyelik küçük grup ise anayasa yazımı için oluşturulmuştur)

***Libya;** Önümüzdeki dönemde (Aralık 2021) parlamento seçimlerinin yapılacağı Libya'da yeni bir dönem başlayacaktır. Ülkenin bütünleşmesine yönelik oluşturulan geçiş dönemi yapılarından birini teşkil eden (5+5) Ortak Askeri Komite Cenevre'de yaptığı toplantıda yabancı güçlerin ülkeden çekilmesini de içeren kapsamlı bir Eylem Planı'nı kabul etmiştir. Bu plana göre çekilme süreci BM gözlemcileri tarafından da izlenecektir. Bu gelişmeler Türkiye'ni bölgedeki varlığı bakımından da önem taşıyacaktır.

Son dönemde Libya ile ilgili önemli gelişmelerden biri de BM İnsan Hakları Konseyi tarafından kurulan Bağımsız Veri Araştırma Misyonu'nun ilk raporunu Konsey'e sunması olmuştur. 2016 yılından bugüne ülkede insan hakları ihlallerini değerlendiren rapor, çocuk savaşçılar bölümünde Türkiye'ye yönelik bazı suçlamaları da ileri sürmektedir. (Suriye'den Libya'ya getirilen çocuk savaşçılar)

Libya Dışişleri Bakanı Manguş'un geçtiğimiz haftaki Türkiye ziyareti sırasında da Libya tarafının ülkedeki yabancı güçlerle ilgili görüşlerini aktarmış olması muhtemeldir.

***Orta Doğu / Kafkasya;** İran ile Azerbaycan arasında İsrail'in bölgedeki faaliyetleriyle bağlantılı gerginlikler devam etmektedir. İran tarafı en üst düzeydeki mesajlarıyla siyonist yapının (İsrail) bölgedeki ve Azerbaycan'daki faaliyetlerine izin vermeyeceğini söylemektedir.

IV. ASYA / AFGANİSTAN / G20 ZİRVESİ

***G20 liderleri** Afganistan konulu zirve toplantısını, Rus ve Çin liderlerinin katılımı olmaksızın, 12 Ekim 2021 günü yapmışlardır. Afganistan' ın

komşuları İran ve Pakistan'ın davet edilmediği toplantıda Katar ise davetli olarak hazır bulunmuş ve katılım sağlamıştır.

Ülkenin gelirinin % 40-50 kadarı dış yardımlardan gelmektedir. ABD ülkenin 10 milyar usd'ne yakın Merkez Bankası rezervini Taliban'ın iktidara gelmesi akabinde dondurmuştur. Devlet / yönetim sisteminin neredeyse çökme aşamasına geldiği Afganistan'da açlık ve fakirlik öncelikle aşılması gereken sorunlar arasındadır.

Avrupa Birliği ise Afganistan (ve mülteci kabul eden komşu ülkeler) için yardım taahhüdünü 1 milyar avro'ya yükseltmiştir.

Afganistan'a diğer ülkeleri ilgisi de doğal olarak devam etmektedir. Bunlardan Rusya'nın Afganistan konulu bir uluslararası konferansı ekim 2021 içinde Moskova'da düzenlemesi öngörülmektedir. ABD-Taliban görüşmeleri de keza Doha'da yapılmıştır.

Afganistan/Türkiye; Taliban heyetinin 14 Ekim 2021 günü temaslarda bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti önemlidir. Bu tür temaslara yararlıdır. Türkiye'nin yıkımın içindeki Afganistan'a en başta insani, eğitim, altyapı vb. alanlarda yardım ve katkıları gerçekleştirilmelidir.

V. TÜRKİYE- ABD-AB İLİŞKİLERİNDE SORUNLAR SÜRÜYOR...YUNANİSTAN'IN FRANSA VE ABD İLE SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARI ÜLKEYİ BİR ZIRHA BÜRÜNDÜRMEKTEDİR...ETKİLERİNİ EGE DENİZİ SORUNLARINDA DA GÖSTEREBİLECEKTİR...

***Türkiye/ABD İlişkileri;** Cb.Erdoğan'ın son Soçi ziyareti sırasında belirttiği gibi, S400'leri ikinci grubunun alım süreci sürerken Türkiye'nin ABD'ne 40 F16 ile 80 F16 modernizasyon kiti alım içi talepte bulunduğu yönündeki bilgiler kamuoyunda şaşkınlık doğurmuştur. Bilindiği üzere Türkiye Rusya'da S400 sistemleri satın alımı nedeniyle ortağı olduğu gelişmiş F35 programından ihraç edilmiş ayrıca bazı yaptırım kararlarıyla da karşılaşmıştı.

Bu girişimler hakkında kamuoyuna yeterli bilgi verilmemiş olmakla birlikte Kongre'nin bu satımları bloke etmesi de ihtimal dahilindedir. Nitekim ABD'de bazı gruplar bu uçakların Türkiye'ye satılmaması için şimdiden lobi faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır.

Benzer şekilde ABD Kongresinde Türkiye karşıtı çeşitli girişimler, faaliyetler, Yönetime çeşitli telkinlerde bulunan mektupların kaleme alınması kesintisiz devam etmektedir.

***Fransa/ Yunanistan ve Türkiye;** Fransa ile Yunanistan arasında imzalanan savunma ve güvenlik alanında stratejik işbirliği anlaşması ile iki ülke arasında geniş ve kapsamlı bir silah satın alım süreci de başlamış olacaktır. Hatırlanacağı üzere, Yunanistan'ın halihazırda Fransa'dan Rafale uçakları, firkateyn vb. satın alımları söz konusudur.

İki NATO üyesi arasında imzalanan ve bir diğer NATO üyesi ülkeyi (Türkiye) hedef aldığı da muhakkak olan, bir ülkenin (Türkiye) bu iki ülkeden birine saldırması halinde birbirlerine yardım edeceklerini de ilan eden bu mahiyette bir işbirliği anlaşması son dönemin en dikkat çekici gelişmelerinden biri olarak görülmelidir.

*Öte yandan **ABD ile Yunanistan** arasında 14 Ekim 2021 günü imzalanan ve 1990 tarihli Karşılıklı Savunma İşbirliği Anlaşması'nı genişleten mutabakat iki taraf arasında savunma işbirliğinin alanını genişletmektedir. Yunan dışişleri bakanı imza töreninde yaptığı konuşmada Yunanistan'a yönelik "Türk tehdidinden" de bahsetmiştir. Mutabakat 5 yıllık sürelerle geçerli olacak, bu 5 yılın sonunda ise otomatik olarak uzayacaktır.

İçeriği açıklanmasa bile, anlaşıldığı kadarıyla, yeni mutabakata göre;

- Yeni üsler açılmıyor.
- Mevcut 4 üsse ise yatırımlar artıyor.
- ABD, Yunanistan'ı kendi üslerine de erişime sahip olabilecek.
- ABD'nin tatbikat alanları genişletilecek.

Anlaşma her ne kadar ikili boyutta da olsa, bilhassa Yunanistan bakımından Türkiye'ye yönelik mesajlar taşıdığı da şüphesizdir. Belgenin imzalandığı ABD-Yunanistan Stratejik Diyalog 3. Toplantısı vesilesiyle Yunan tarafı Doğu Akdeniz konusunu hemen her vesileyle söylemlerinde vurgulamıştır.

Aynı hususun ABD için de geçerli olduğu keza söylenebilir. Nitekim toplantılar sonrasındaki açıklamalarda ".. tarafların uluslararası hukuka, sorunların barışçı yollardan çözümüne, ülkelerin egemenliklerine önem verdikleri, Doğu Akdeniz ve diğer bazı bölgelerde güvenlik alanında işbirliğine ilgi duydukları.." gibi hususları vurgulamaları herhalde her iki tarafı da Türkiye'ye yönelik mesajları olarak görülmelidir.

***Avrupa Birliği ve Batı Balkanlar;** AB Dönem Başkanı Slovenya'nın evsahipliğinde düzenlenen AB-Batı Balkanlar Zirvesi'nin Türkiye -AB ilişkileri

bakımından da dışlayıcı bir gelişme olarak görülmesi doğru olacaktır. Zirve’de AB tarafı Batı Balkanların AB’nin parçası olduğu da ilan edilmiştir.

***Avrupa Komisyonu 2021 Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye Ülke Raporu;** Bugün (19 Ekim 2021) açıklanan Strateji Belgesi ile Türkiye Raporu, beklenebileceği üzere;

- Türkiye’nin AB için kilit önemde olduğu belirtilmekte ancak siyasi kriterler bakımından eleştiriler yöneltmekte,
- Doğu Akdeniz, Ege vb. konularda keza Türkiye’yi eleştirmekte, AB içi dayanışmayı önplana çıkarmakta,
- Libya’daki faaliyetleri nedeniyle Türkiye’yi eleştirmekte,
- Göç konusunda olumlu değerlendirmelerde bulunmakta, bu alanlarda bazı olumlu adımların atıldığını belirtmektedir.

Raporun bu mahiyeti esasen beklenen bir tablo olmuştur. Bilindiği üzere AB-Türkiye ilişkileri donmuş durumda olup, herhangi bir ilerleme göstermemektedir.

Öte yandan önümüzdeki hafta yapılacak olan AB Liderler Zirvesi’nde Dış İlişkiler bölümünde (geçmiş zirvelerin aksine) bu kez Türkiye başlığı yeralmıyor.

VI. BM İNSAN HAKLARI 48. OTURUMU TAMAMLANDI...ABD ÜYELİĞE GERİ DÖNDÜ...ÖNEMLİ KARARLAR KABUL EDİLDİ...

*BM 75. Genel Kurulu çerçevesinde BM İnsan Hakları Konseyi’nin 48. Oturumu 11 Ekim 2021 günü tamamlanmıştır.

***48. Oturum faaliyetlerinde;**

- 25 karar alındı, 1 Başkanlık açıklaması yapıldı.
- Afganistan ve Burundi için Özel Raportörler atanması kararı alındı. -İklim değişikliğinin insan haklarına etkileri alanında bir ÖR atanması kararlaştırıldı.
- Kongo, Somali, Libya, Kamboçya vb. ülkelerin ÖR ‘ lerinin görev süreleri uzatıldı.
- Yemen’de insan haklarının durumu başlıklı karar onaylanmadı.
- Namibia, Nijer, Estonya, Belçika vb. dahil 14 ülkenin Evrensel Perodik Değerlendirme sonuçları onaylandı.
- Kabul edilen kararlar arasında; savaşlarda yabancı askerlerin insan hakları ihlalleri, çocuk yaşta ve zorla evlilikler, sömürgeciliğin mirasının insan

haklarının kullanıma etkileri, yerli halklar ve insan hakları gibi kararlar da bulunuyor.

BM İHK 'nin 49. Oturumu Şubat/Mart 2022'de yapılacak.

***Öte yandan; ABD'nin** 2018 yılında (Trump'ın kararıyla) İsrail'e karşı olmakla suçlayarak üyelikten ayrılma kararı aldığı BM İHK' ne geri dönmesi dikkat çekici bir gelişme olmuştur.

ABD'nin yeni Başkanı Biden ise, Konsey'e geri dönüş yönünde bir karar almıştı.

Sonuçta, BM İHK' nde yapılan seçimlerde ABD diğer 17 yeni üye ile birlikte İHK'de 2022-2024 döneminde yer almaya hak kazanmıştır.

***Faaliyetler;**

KRT TV ve TV 5 başta olmakla çeşitli sosyal medya kanallarında Afganistan ve Suriye gelişmeleri hakkındaki görüşlerimiz paylaşılmıştır.

3 Kasım 2021

Ana Başlıklar; G20 Roma Zirvesi, COP 26 Glaskov Zirvesi, Avrupa Komisyonu 2021 Türkiye Ülke Raporu, Yunanistan/ Mısır/ GKRY Zirvesi, AB Liderler Zirvesi, Çin BM 3. Komite/ D.Türkistan ve Türkiye, 10 Büyükelçi Krizi, ABD Kongresi'nin Türkiye Mektupları, Afganistan'da Durum, Hindistan/ABD S400 krizi.

***G20 ZİRVELERİ ULUSLARARASI SİSTEMİN BEKLENTİLERİNİN GERİSİNDE KALİYOR...**

G20 (G19 + AB); G20, bilindiği üzere, dünya GSMH'nın % 80'i, küresel ticaretin % 60'ı, dünya nüfusunun % 60'ı ve uluslararası yatırım hacminin de % 80'i anlamına geliyor.

G20 ülkeleri aynı zamanda küresel felaket olan sera gazı salınımlarının da % 80 kadarından sorumlu. Bu sorunlar çözülemediği takdirde ise dünyayı büyük çevre, iklim, tarım, açlık vb. felaketlerinin beklediği artık bütün bilim dünyasının ortak görüşü.

G20 Roma Zirvesi'nin ilk gününde (30 Ekim) Liderler küresel ekonomi ve sağlık oturumunu yaptılar. İkinci gün de ise iklim değişikliği, çevre ve sürdürülebilir kalkınma oturumları düzenlendi.

Zirve Nihai Bildirisi'nde yolsuzluk ve çürümüşlüğe karşı "0" tolerans, kara para aklamayla mücadelede FATH Mali Eylem Görev Gücü'ne tam destek gibi hususlara da yer verilmiştir.

Bir sonraki G20 Zirvesi ise Endonezya'da yapılacaktır.

***COP 26 GLASKOV ZİRVESİ...**

***Taraflar Konferansı 26 (COP26);** Dünyamız maalesef aşırı derecede ısınıyor, bununla mücadelede tespit edilen hedeflerin gerisinde kalınıyor ve bütün bunlar da dünyamızı iklim, çevre, ısınma, açlık vb. felaketlerine doğru sürüklüyor.

Paris İklim Sözleşmesi ile belirlenen hedeflerin yakalanamaması halinde 1.5 derece ısınma sınırının aşılıp 3 derecenin aşılabileceği de tahmin ediliyor. Paris Sözleşmesi sonrasında emisyon hacimlerinin yükselmeye devam etmesi ise tehlike çanlarının çalması sonucunu getirmiştir.

Öncelikle dünya ülkelerinin gaz salınımlarını önümüzdeki onyılda yarıya indirmeleri ve asrın sonunda da net "0" düzeyine ulaşmaları gerekiyor. Bu hedefe yönelik olarak, Paris Sözleşmesi yükümlülükleri esasında, her bir ülkenin 5 yılda bir milli iklim planlarını sunması da gerekiyor.

Bu tablo içinde başlayan kritik COP 26 Zirve'sine 120 ülke ve lider katılım sağlamıştır. Cb. Erdoğan ise Zirve'ye katılmamıştır.

***AVRUPA... TÜRKİYE...**

***Avrupa Komisyonu** 2021 Türkiye Ülke Raporu'nu 19 Ekim 2021 günü yayınlamıştır. Rapor'da başta temel ve insan hakları alanı olmakla Türkiye'ye yönelik ciddi eleştiriler yer almıştır. Türkiye'nin çok sayıda sığınmacıya evsahipliği yaptığı belirtilmiş, ayrıca Covid19 salgınıyla mücadelede ekonominin birtakım olumlu gelişmeler gösterdiğine dair yorumlarda raporda ileri sürülmüştür.

Rapor'da yeralan bazı değerlendirmeler aşağıda **EK'de** ana hatlarıyla kaydedilmiştir.

***BİRLEŞMİŞ MİLLETLER 76. GENEL KURUL... ÇİN'İN BMGK 3. KOMİTE' DE MAHKUM OLMASI ...**

***BM 76.;** BM 76. Genel Kurulu çerçevesinde 3. Komite'nin 21 Ekim 2021 günü yapılan oturumunda 43 ülke Çin'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili bir ortak açıklama yaparak bu ülkeyi şiddetle kınamışlardır. D.Türkistan'daki Uygurların ve diğer Müslüman Türk halkların durumuyla ilgili Açıklama'ya **ilk kez Türkiye'nin de katılması** ise son derece dikkat çekici görülmüştür. Fransa'nın girişimiyle 43 ülke adına hazırlanan, İslam dünyasından ise **sadece Türkiye ve Arnavutluk**'un taraf olduğu Açıklamada özetle;

-Sincan Uygur Muhtar Bölgesi (Doğu Türkistan)'ndeki durumdan kaygı duyulduğu, bölgede yaygın ve sistematik insan hakları ihlallerinin görüldüğü,

-Kamplarında 1 milyonu aşkın kişinin keyfi olarak tutulduğu ve kendilerine siyasi endoktrinasyon eğitimi verildiği,

- Aşağılayıcı uygulama ve cezaların uygulandığı, cinsel şiddete maruz bırakıldıkları, din/ inanç ve seyahat özgürlüğüne ağır baskıların yapıldığı, çocukların ebeveynlerinden zorla ayrıldığı ifade edilmiş, ayrıca,

-Çin'e bölgeye bağımsız gözlemcilerin acil, anlamlı ve engelsiz bir ziyaretleri için izin vermesi, ulusal ve uluslararası yükümlülükleri çerçevesinde insan haklarına saygı göstermesi çağrısında bulunulmuş ve

-BM İHK Yüksek Komiseri'nin gelişmelerle ilgili raporunu en kısa zamanda sunacak olmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir.

***Küba** ise aynı Oturum'da Çin'in uygulamalarını savunarak ülkenin içişlerine karışılmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

Türkiye'nin bu tutum değişikliğinde Partimizin öncülüğünde sürdürülen faaliyetlerin ve Milletimizin güçlü tepkisinin de etkili olduğunu düşünüyoruz. ***Bu vesileyle bütün bu faaliyetlerde yeralan ve destek veren teşkilatlarımızı tebrik ve teşekkür ediyoruz.***

***10 BÜYÜKELÇİ KRİZİ...**

***10 Büyükelçi;** Aralarında ABD, Almanya ve Fransa Büyükelçilerinin de bulunduğu 10 Büyükelçinin Osman Kavala konusunda sosyal medya aracılığıyla ortaya koydukları görüşler, iktidarın şiddetli tepkisini doğurmuş, Cb. Erdoğan

sözkonusu diplomatların ülkeden ayrılmaları yönünde dışışleri bakanlığına talimat verdiğini çeşitli konuşmalarında dile getirmiştir.

Bu konuda görüşlerimiz Sn.Genel Başkanımız ve Başkanlığımızca çeşitli mecralarda kapsamlı şekilde paylaşılmış, bu yönde atılabilecek adımların doğuracağı sonuçlara dikkat çekilmiştir. Sözkonusu diplomasi kriziyle ilgili gelişmeleri değerlendiren 25 Ekim 2021 tarihli bir makalemiz de keza **Ek'de** yer almaktadır.

Sonuçta birtakım karşılıklı adımlarla kriz yatışmış gözükse bile, ilişkilere halihazırda vermiş olduğu olumsuz etkiler siyasi, askeri, ekonomi vb. bütün alanlarda kendisini önümüzdeki dönemde de gösterecektir.

Nitekim başta ABD olmakla diğer ülkelerden gelen açık tepkiler konuyla ilgili tutumlarının devam ettiğini, pozisyonlarında herhangi bir değişikliğin sözkonusu olmadığını teyid etmektedir.

Sözkonusu 10 Büyükelçi Krizi'nin odak noktası olan Kavala Dosyası'ya ilgili olarak Türkiye'ye karşı ihlal sürecinin başlatılması konusu 30 Kasım-2 Aralık 2021 günlerinde AK Bakanlar Komitesi (Daimi Temsilciler) tarafından ele alınacaktır.

***TÜRKİYE-ABD...**

*Son dönemin en dikkat çekici görüşmelerinden birisi G20 Roma Zirvesi vesilesiyle **Cb.Erdoğan ile ABD Başkanı Biden'**ın 31 Ekim 2021 günü bir araya gelmeleri olmuştur.

Türk tarafı; görüşme sonrasındaki açıklamasında, ilişkileri geliştirmek ve güçlendirmek için bir ortak mekanizma kurulması, ikili ticaret hacminin artırılması gibi hususlar üzerinde durulduğunu vurgulamış, ayrıca NATO içindeki stratejik ortaklığa atıfta bulunmuştur.

Buna mukabil ABD tarafı ise, görüşmede, görüş farklılıklarının aşılması arzusunu dile getirerek Libya, Suriye, G.Kafkaslar, D.Akdeniz, NATO, güçlü demokratik kurumların önemi, insan haklarına saygı ve barış ve refah için hukuk düzeninin önemi gibi konuların da ele alındığını açıklamıştır.

***ABD Kongre'nin 11 üyesinin Türkiye Mektubu;** ABD Kongre üyelerinin Türkiye'yi hedef alan ve son dönemde yoğunlaşarak sistematik hale gelen, ABD Başkanı Biden'ı muhatap mektuplarına bir yenisini daha eklenmiştir. 11 Kongre üyesi; Başkan Biden ve Dışışleri Bakanı Blinken'e ortak mektuplarında,

S400'ler nedeniyle Türkiye'nin F35 projesinden çıkarıldığını, sonraki dönemde gündeme gelen Türkiye'nin F16 satın alımı ve F16 modernizasyon talebinin de ABD'nin güvenliğine tehdit oluşturacağını, konunun Kongre'ye gelmesi halinde bu satışın engelleneceğini bildirmişlerdir. Mektupta ayrıca Türkiye'nin D.Akdeniz'deki siyasetini sürdürdüğü takdirde, bunun ABD'nin bölgedeki en yakın müttefikleri olan Yunanistan, İsrail ve Kıbrıs'ın güvenliğini tehdit edeceği" de ileri sürülmüştür.

Geçtiğimiz hafta da, yine 3 Temsilciler meclisi üyesi Türkiye'ye F16 satılmaması yönünde Dışışleri Bakanı Blinken'a bir mektup yazmışlardı.

***MISIR-YUNANİSTAN-GKRY...**

***Mısır-GKRY-Yunanistan 9. Üçlü Zirvesi;** Atina'da yapılan 9. Zirve'de iktisadi alanda işbirliği, iklim değişikliği, insan hakları, bölgesel gelişmeler vb. gibi çeşitli alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Lefkoşe'de üçlü işbirliğine dair bir Daimi Sekretarya tesisine de destek verilmiştir. Zirve'nin Türkiye'yi ilgilendiren ve hedef alan bölümlerinde ise;

-Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun Tüzüğü'nün kabulünden duyulan memnuniyet vurgulanmış,

-Türkiye'nin GKRY kıta sahanlığındaki araştırmaları ve sismik operasyonları kınanmış,

-Kıbrıs sorununa ilgili BM kararları esasında çözüm gerektiği belirtilerek, Türkiye'nin Maraş bölgesinin statüsünü değiştirmeye yönelik olduğu iddia edilen adımları kınanmış,

-Libya'da 24 Aralık 2021'de yapılacak seçim takvimine uyumun önemli olduğu belirtilerek, ateşkese ve silah ambargolarına saygının şart olduğu, ülkede barış ve istikrar için bütün yabancı güçlerin ve paralı askerlerin Libya'dan ayrılması gerektiği kaydedilmiş, Türkiye ile Saraj hükümeti arasında imzalanan deniz yetki alanlarının sınırlandırılması ve güvenlik/askeri işbirliği belgelerinin uluslararası hukuka ve BM'nin Libya'ya silah ambargolarına aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

***ASYA...**

***Afganistan'**da ağır insani/sosyal sorunlar devam etmektedir. Afganistan'ın çeşitli ülkelerdeki diplomatik misyonları yazdıkları mektuplarda;

-Ülkenin yakın tarihinin en vahim insani krizini yaşamakta olduğunu, çatışmalar, salgınlar, şiddet vb. nedeniyle büyük bir açlık ve beslenme yetersizliği sorunlarıyla karşı karşıya bulunulduğunu, BM kayıtlarına göre 14 milyon (ülkenin 1/3' ü) kişinin bu sorundan etkilendiğini, bu sayının kış aylarında 23 milyona yaklaşabileceği, 3 milyon çocuğun da şiddetli beslenme yetersizliği çektiğini,

-BM Afganistan Konferansı'nda 1.2 milyar usd'lik insani yardım taahhüdünde bulunulmasından büyük memnuniyet duyulduğunu, keza AB'nin de Afganistan içindeki ve komşu ülkelerdeki mülteciler için 1.2 milyar avro yardım taahhüd ettiğini belirterek uluslararası topluma ve dost ülkelere yardım çağrısında bulunmuşlardır.

***ABD-Hindistan S400 Krizi;** Türkiye ile ABD arasındaki S400 krizine benzer bir kriz de bu dönemde ABD ile Hindistan arasında yaşanmaktadır. Hindistan (2017/CAATSA düzenlemesinden bir yıl önce) 2016 yılında Rusya'dan S400 alımına ilişkin 5.5 milyar USD'lik bir anlaşma imzalamış, ön ödemelerini de yapmıştır. Satın alım sürecinin 2025'de tamamlanması beklenmektedir. Bugün ABD ile Rusya arasındaki gerginliklere dahil ülkelerden biri de böylelikle Hindistan olmakta ve ABD'nin yaptırım kararlarına maruz kalma riskiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde bazı Kongre üyeleri Başkan Biden'a mektup yazarak Hindistan'ın yaptırımlardan muaf tutulmasını, zira bu yönde bir adımın iki ülke arasındaki ilişkilere zarar verebileceğini belirtmişlerdir. Nitekim Hindistan da son dönemde Rusya'dan silah satın alımlarını önemli ölçüde azaltarak ABD pazarına yönelmiştir (2020'de ABD'den 3.5 milyar usd'lik askeri malzeme alımı gibi) Ayrıca ABD ile Hindistan arasında Çin'e karşı Asya-Pasifik bölgesine yönelik bazı işbirliği adımları da mevcuttur. (Afganistan'da işbirliği gibi)

Öte yandan bazı gözlemciler Hindistan'ın sahip olduğu Rus MIG 21 sisteminden direk F35 sistemine geçişinin zor olduğunu, F16 alımlarının bir ara geçiş süreci oluşturabileceğini belirtmektedirler.

***Faaliyetler;**

Dış politika gelişmelerine dair görüş ve değerlendirmelerimiz çeşitli yerli ve (ABD, Fransa gibi) yabancı TV kanalları (TV5, Halk TV, Tele 1, Artı TV) ile sosyal medya (medyascope gibi) kanallarında paylaşılmaya devam edilmiştir.

***Makale;**

“10 Büyükelçi Krizi (Olayı) Üzerine...

(25 ekim 2021, ENPOLİTİK)

(<https://www.enpolitik.com/yazar/umit-yardim/10-buyukelci-krizi-olayi-uzerine-5290-kose-yazisi>)

AB KOMİSYONU 2021 TÜRKİYE RAPORU

(ÖZET)

AB Komisyonu 19 Ekim 2021 günü “**2021 Genişleme Strateji Belgesi**” ile “**2021 Türkiye Ülke Raporu**”nu açıklamıştır. (2016 yılına kadar Ülke Raporları İlerleme Raporları olarak tanımlanırdı)

Türkiye Ülke Raporu’na bakıldığında özetle;

- Temel haklar, yargı, siyasi kriterler alanlarında Türkiye’ye önemli eleştiriler yöneltildiği,
- Ekonomi alanında olumlu/olumsuz birtakım hususların yer aldığı,
- Göç gibi konularda birtakım olumlu adımların atıldığına vurgulandığı,
- Dış politika alanında, en başta Doğu Akdeniz, Ege, Kıbrıs konuları olmakla eleştirilerde bulunduğu ve
- Türk dış politikasının AB ortak güvenlik ve dış politikasıyla uyumlu olmadığının kaydedildiği görülmektedir.

Rapor’da;

Genel olarak;

- Rapor döneminde demokratik kurumların işleyişinde ciddi sorunların görüldüğü,
- Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yapısal sorunların devam ettiği,

-Meclisin hükümetin hesap verirliliğini denetleyebilmek için gerekli imkan ve araçlara sahip bulunmadığı,

-Muhalefet partilerinin hedef alınmasının sürdüğü,

-2018'de olağanüstü hal yönetiminin sona ermesine rağmen bu dönemin bazı uygulamalarının halen geçerli olduğu,

-Sivil toplum alanında geri kayışın sürdüğü,

-Kamu idaresi alanında geçmişte birtakım ön hazırlıklar yapılmışsa da Rapor döneminde bu konuda herhangi bir ilerleme olmadığı,

-2016'dan bugüne yargı sisteminde geri gidişatın devam ettiği,

-Çürümüşlükle mücadelede herhangi bir ilerlemenin olmadığı, uluslararası sorumluluklar esasında çürümüşlükle mücadele için gerekli yapıların oluşturulmadığı, GRECO tavsiyelerinin gereğinin yerine getirilmediği, özetle, çürümüşlüğün ciddi bir endişe konusu olmaya devam ettiği,

-Temel ve insan hakları, toplanma özgürlükleri vb. alanında kötüleşmenin devam ettiği, olağanüstü hal döneminin çeşitli uygulamalarının sürdüğü,

-Kanunların ve uygulamaların Türk anayasası, Avrupa standartları ve uluslararası sözleşmelerle uyum içinde bulunmadığı,

-Dezavantajlı grupların ve azınlıklara mensup kişilerin haklarının daha iyi korunması gerektiği, Romanların yaşam şartlarının giderek kötüleştiği, cinsiyete dayalı ayrımcılığın, eşcinsellere, LGBTIQ gruplara karşı nefret söylemleri ve ayrımcılığın ciddi bir endişe kaynağı olduğu,

-Engellilerin hakları konusunda Türkiye'nin BM Engellilerin Hakları Sözleşmesi esasında bağımsız bir uygulama ve izleme çerçevesinin bulunmadığı,

-2019 seçimleriyle gelen yerel yöneticilerin kayyım atamalarıyla görevden alınmalarının demokrasiye ve vatandaşların temsilcilerine seçme hakkına zarar verdiği,

-Göçmen ve sığınmacı politikaları alanında bazı olumlu ilerlemelerin görüldüğü, Türkiye'nin dünyanın en büyük sığınmacı nüfusuna evsahipliğini sürdürdüğü, Sığınmacılara Destek Fonunun 6 milyar avro'luk operasyonel bütçesinin 2020 sonu itibariyle sözleşmeye bağlandığı, 2021 ağustos sonuna kadar ise 4.2 milyar avroluk bölümün harcandığı belirtilmektedir.

Dış Politika;

- Türkiye'nin iddialı dış politikasının bilhassa Kafkasya, Suriye ve Irak'da AB'nin ortak dış ve güvenlik politikaları ile çatışmasının sürdüğü, dış politikada AB kararlarına Türkiye'nin katılım oranının % 14 gibi düşük bir seviyede bulunduğu, Türkiye'nin bilhassa ekonomik yaptırımlar gibi AB kararlarına neredeyse hiç katılım sağlamadığı,

-İlişkilerindeki gerilimlere rağmen Türkiye'nin ABD için halen önemli bir müttefik olduğu,

-Ankara'nın Afrika politikalarını sürdürdüğü ve kıtaya ilgi gösterdiği, Irak ile yakın ilişkilere önem verdiği, S.Arabistan'la ilişkilerde olumlu gelişmeler görüldüğü,

-Rusya ve Ukrayna gibi devletlerle ilişkilerinin ve işbirliğinin devam ettiği,

- Avrupa Konseyi Liderler Zirvesi'nin, Türkiye'nin tek taraflı adımlarını, AB'ne, AB üyesi ülkelere ve AB liderlerine karşı söylemlerini şiddetle kınadığı, 2021 başlarından itibaren Türkiye'nin D.Akdeniz'de Yunanistan ve GKRY'nin deniz alanlarındaki illegal hidrokarbon arama faaliyetlerinin durdurduğu ve böylelikle gerilimin azaldığı,

-AB'nin Türkiye'nin Kıbrıs kapalı Maraş'da statüko'nun değiştirilmesine yönelik adımlarını şiddetle kınadığı,

-AB'nin Türkiye'ye yönelik olarak AB üyelerinin egemenlik haklarına saygı duyması gerektiği çağrılarını yinelediği,

-Türkiye'nin AB-Türkiye Ortaklık Anlaşması'nın Ek Protokolünü tam anlamıyla ve ayırım gözetmeksizin uygulamayı gerçekleştirmediği, GKRY ile ilişkilerinin normalleşmesine yönelik herhangi bir ilerlemenin de olmadığı,

-Türkiye'nin Libya ile deniz yetki alanlarının paylaşılması ve askeri anlaşmaların geçerli olduğunu ileri sürdüğü, bu durumun üçüncü tarafların egemenlik haklarının ihlali anlamına geldiği, Deniz Hukuku Sözleşmesine aykırı bu durumun üçüncü ülkeler için herhangi bir hukuki anlam taşımadığı ve

-Dönem içinde Türkiye-AB yüksek düzeyli diyalogunun yapılamadığı, sadece kıdemli memurlar düzeyinde bir temas gerçekleştiği Rapor'da ifade edilmektedir.

***Ekonomi Kriterleri bakımından** ise Rapor'da;

-Türk ekonomisinin esasen gelişmiş/ ileri bir ekonomi olduğu, ancak Rapor döneminde bu alanlarda herhangi bir ilerlemenin görülmediği, keza ekonominin işleyişine dair ciddi kaygıların bulunduğu,

-Covid 19 salgınıyla mücadelede birtakım önlemler alındığı, bunların iç talebi güçlendirmeyi ve salgının ekonomik etkilerini bertaraf etmeyi hedeflediği, sonuçta ekonominin krizden hızla çıktığı, 2020 üçüncü çeyreğinde de kriz öncesi düzeylere eriştiği,

-Krizle güçlü tepki verilmesine devam ederken, kurumsal ve politika eşgüdüm zayıflığının atılan adımların etkisini azalttığı ve güvenirliliği zaafa uğrattığı,

-2020 sonbaharında sıkı para politikalarına yönelindiği, ancak mart 2021’de Merkez Bankası Başkanı’nun aniden görevden alınışının mali istikrarsızlığı tetiklediği ve yetkililerin enflasyonla mücadeledeki kararlılığını sorgular hale getirdiği,

-İşsizliğin (15-64 yaş grubu) % 13.4 civarında seyrettiği (kadınlarda; % 15.1, erkeklerde % 12.4)

-Eğitime katılımda bazı olumlu gelişmelerin görüldüğü, GSMH’ nin % 6 kadarının eğitime harcandığı (2019)

-Türkiye’nin Avrupa Birliği’nin en büyük 6. ticaret ortağı olduğu ifade edilmektedir.

18 Kasım 2021

Ana Başlıklar; ABD Demokrasi Zirvesi, Gelecek Partisi Heyeti’nin D.Türkistan Prag Toplantısına katılımı, Glaskov İklim Zirvesi, Türk Devletleri Teşkilatı, Polonya-Belarus sığınmacı/ sınır gerginlikleri, Paris Libya Konferansı.

***ABD/DEMOKRASİ ZİRVESİ-TÜRKİYE**

***ABD Başkanı Biden’ın seçim kampanyası döneminde taahhüt ettiği Dünya Demokrasi Zirvesi 9/10 Aralık 2021 tarihlerinde yapılacaktır. İlk Zirve’nin TVC yoluyla, 2022 yılındaki ikinci Zirve’nin ise şahsen katılımı ile yine ABD’de düzenlenmesi öngörülmektedir. Öte yandan; Pakistan, Irak, Filipinler**

gibi ülkelerin davetli olduğu zirveye Türkiye'nin çağrılmaması ise önümüzdeki dönemde ABD-Türkiye ilişkilerinin, birçok dosyanın yanı sıra demokrasi/insan hakları gibi konuların etrafında da tartışmalar, hatta gerginliklerle geçeceğinin de işareti olmaktadır.

***DÜNYA UYGUR KONGRESİ PRAG TOPLANTISI**

*Dünya Uygur Kongresi (Dünya Uygur Kurultayı/DUK)'nin davetlisi olarak 11-15 Kasım 2021 günlerinde Çek Cumhuriyeti'ni başkenti Prag'da yapılan;

i.”Uygur Hakları; Sorumluluk Yolunda” (Uyghur Rights; The Road Towards Accountability) başlıklı uluslararası konferans ile

ii. DUK'nin 7. Genel Kurulu'na Gelecek Partisi heyeti olarak katılmıştır. Partimiz heyetinde Sivil Toplum ve Halkla İlişkiler Başkanı S.Özdağ, Dış İlişkiler Başkanı Ü.Yardım ve STHİ Başkan Yardımcısı M.S.Erman yer almıştır. Genel Kurul ve Uluslararası Konferans vesilesiyle Gelecek Partisi heyeti olarak yapılan temas ve konuşmalarda, Parti' mizin konuya bakışı, ülke içinde yaptığımız faaliyetler ve kardeş halklara kesintisiz desteğimiz hakkında muhataplarımıza kapsamlı bilgi verilmiştir.

Sözkonusu faaliyetlere katılım hakkındaki makalemiz aşağıda maruzdur.

<https://www.enpolitik.com/yazar/umit-yardim/dturkistanda-insanlik-onuru-buyuk-sinav-veriyor-5337-kose-yazisi>

***AFRİKA/ LİBYA**

BM, Fransa, İtalya ve Almanya tarafından düzenlenen Libya Konferansı 12 Kasım 2021 günü Paris'de yapılmıştır. Bazıları TVC ile konferansa katılan liderler arasında Merkel, Lavrov, Sisi, K.Harris, A.Guterres, Mitsotakis gibi isimler de bulunmaktadır. Türkiye ise Bakan Yardımcısı düzeyinde katılım sağlamıştır. Sonuç Bildirisi'nde yabancı askerlerin ülkeden ayrılması, seçimlerin öngörüldüğü üzere takvimine uygun şekilde yapılması gibi hususlar vurgulanmıştır.

Libya gelişmelerini izleme konferansının ise İtalya'nın evsahipliğinde 24 Aralık seçimleri sonrasında yapılması da öngörülmektedir.

***TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI**

Türk Konseyi 8. Zirvesi 12 Kasım 2021 günü İstanbul'da “Yeşil Teknolojiler ve Dijital Çağ'da Akıllı Şehirler” başlığıyla yapılmış, Konsey'in ismi de yine

aynı Zirve’de Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) olarak değiştirilmiştir. 6 ülkeden liderlerin katıldığı toplantıda Türkmenistan da gözlemci statüsünü almıştır. 121 maddelik İstanbul Sonuç Bildirisi’nde birçok alanda işbirliği hedefleri tespit edilmiş, Kıbrıs, Kırgız-Tacik ilişkileri, terörle mücadele, İslamofobia vb.gibi konulara yerverilmiş, ayrıca Nazarbayev’in “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” nun stratejik bir belge olduğu vurgulanmıştır. Zirve Başkanlığı da Azerbaycan’dan Türkiye’ye geçmiştir.

Öte yandan TDT’ nin kuruluşu hakkında çeşitli yorumlara da rastlanmaktadır. Örneğin, Çin, ÇKP basını aracılığıyla, Türk Konseyi’nin isminin Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmesine tepki göstermiş (örneğin; Global Times, 16 Kasım 2021) bunun riskler getirebileceğini, aşırılığı tetikleyebileceğini, Türkiye’nin bölgede daha iddialı bir aktöre dönüşeceği, Çin’in bu gelişmelere karşı dikkatli olması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu iddialara karşı ise ne Türkiye’den ne de TDT yönetiminden bir yorum görülmemiştir.

***POLONYA/AB-BELARUS SINIR GERGİNLİKLERİ**

Polonya-Belarus sınırına son dönemde çok sayıda Orta Doğu kökenli sığınmacının yığılmaya başlamasıyla birlikte iki ülke arasında ciddi gerginlikler yaşanmaya başlamış, AB ve Rusya da bu gerginliğe taraf olmuşlardır. Taraflardan birbirlerini suçlayan güçlü ve ağır mesaj ve tehditler gelmektedir.

Belarus kendine uygulanan AB yaptırımlarına karşı sığınmacıları silah gibi istismarı sürdürmekte, AB de tepkisini giderek şiddetlendirmektedir. Önümüzdeki dönemde Belarus’a yönelik ilave AB yaptırımlarının getirilmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

Bu gelişmelerin yanısıra, AB, aralarında THY ‘nin de bulunduğu bazı ülkelerin havayolu şirketlerini Belarus’a yolcu taşımacılığında hassas davranılması yönünde uyarılarda bulunmuş, aksi takdirde bazı yaptırımların sözkonusu olabileceği tehdidinde bulunmuştur.

***GLASKOV İKLİM ZİRVESİ**

26. Birleşmiş Milletler Taraflar Konferansı (COP26) / Glaskov Konferansı iklim değişikliği alanında son dönemin en önemli faaliyetlerinden biri olmuştur. Sözkonusu Zirve’yle ilgili bir makale aşağıda sunulmuştur.

***Faaliyetler;**

Dünya Uygur Kongresi'nin 11-15 Kasım 2021 tarihlerinde Prag'da yapılan 7. Genel Kurulu ile Uygurların Hakları konulu uluslararası konferansa katılmıştır.

***Makaleler;**

<https://www.enpolitik.com/yazar/umit-yardim/dturkistanda-insanlik-onuru-buyuk-sinav-veriyor-5337-kose-yazisi>.

8 Aralık 2021

Ana Başlıklar; Yunanistan/Fransa/Mısır/GKRY Dışışleri Bakanları Atina Toplantısı, D.Akdeniz, Rusya/ Ukrayna-ABD gerginliği, Afrika/Etiyopya, Avrupa Konseyi/O.Kavala Kararı, Almanya / Türkiye, Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi, Libya gelişmeleri, NATO Riga Toplantısı, ÇKP 19. Merkez Komite Toplantısı, Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü, BAE'nin bölgesel girişimleri.

***DOĞU AKDENİZ / AVRUPA BİRLİĞİ/ YUNANİSTAN**

***Yunanistan,** AB bölgesi dışında da bölgesel işbirliği girişimlerini sürdürmekte, müttefikler kazanmaya yönelmektedir. Bu bağlamda son olarak Kasım 2021'de Atina'da Mısır, Fransa ve GKRY Dışışleri Bakanlarını ağırlamıştır. Toplantı sonrasında yayınlanan Bildiri'de, 4 ülke arasındaki ilişkilerin stratejik mahiyette olduğu, uluslararası hukuka ve deniz hukuk sözleşmesine saygı duyulduğunu belirtilmiştir. Yunan dışışleri bakanı Dendias ise toplantı vesilesiyle yaptığı açıklamalarda Türkiye'yi hedef almayı sürdürerek” Türkiye'nin bölge istikrarının ana tehdit unsuru” olduğunu ileri sürmüştür.

Atina toplantısına bu kez BAE' nin katılmaması dikkat çekmiştir. Bu durumun BAE'nin Türkiye ile ilişkilerindeki son adımlardan kaynaklanması muhtemeldir.

Yine bilindiği üzere, Yunanistan, bugüne kadar adıgeçen ülkelerin yanı sıra İsrail'in de dahil olduğu çeşitli ikili/üçlü ve çok taraflı forumlar düzenlemektedir.

***Doğu Akdeniz Gaz Forumu**'nun 6. Enerji Bakanları Toplantısı 25 Kasım 2021 günü Kahire'de yapılmıştır. Üye ülkelerin ilgili Bakanlarına ilaveten gözlemciler de toplantıda hazır bulunmuşlar ve aralarında çeşitli işbirliği anlaşmaları imzalamışlardır.

Filistin dahil 8 ülkenin üye, ABD ile AB'nin ise gözlemci olduğu Forum'da Türkiye bulunmamaktadır. Forum'un yeni başkanlığını Ocak 2022'den itibaren GKRY üstlenecektir.

*** NATO GELİŞMELERİ**

***NATO Riga Dışişleri Bakanları Toplantısı** 30 Kasım – 1 Aralık 2021 günlerinde yapılan toplantı Afganistan, Belarus ve Ukrayna gelişmeleri üzerinde odaklanmıştır. Rusya ile ilişkiler gibi konular da toplantı'da ele alınmıştır.

Toplantıda değerlendirilen konulardan bir diğerini ise NATO'nun Yeni Stratejik Konsepti teşkil etmiştir. 2010 tarihli Stratejik Konsept'in güncellenmesi konusu Haziran Brüksel Zirvesi'nde kararlaştırılmıştı. 2022 Madrid Zirvesi'nde onayı öngörülen yeni belge hakkında ilk değerlendirmeler de Riga'da yapılmıştır.

Yeni Strateji Belgesi'nde;

-Ortak değerlerin korunması, askeri gücün artırılması, toplumların güçlendirilmesi, küresel bir bakış açısının geliştirilmesi ve NATO'nun Avrupa ile K.Amerika arasında kurumsal bir bağ oluşturması gibi kavramların da güçlü şekilde yer alması öngörülmektedir.

Riga Toplantısı'nda, NATO'nun, ittifaka üyelik arzuları da bulunan Ukrayna ve Gürcistan'ın toprak bütünlüklerine desteğinin kesintisiz olduğu, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik bir saldırıda bulunmasının karşılığının ağır olacağı ve ciddi siyasi/iktisadi sonuçlar doğuracağı da vurgulanmıştır.

***RUSYA-UKRAYNA-ABD-NATO-YUNANİSTAN**

***Rusya'ya bağlı güçlerin** işgali altındaki Doğu Ukrayna bağlamında, Rusya/Ukrayna-ABD-NATO arasındaki gerginlikler devam etmektedir.

Moskova'nın Ukrayna'ya karşı 10 binlerce askerinin katılımıyla (bu dönemde sınırdaki Rus güçlerinin sayısı 70-90 bin civarında olarak hesaplanmaktadır) bir işgal planı yaptığı görüşleri çeşitli batılı çevrelerde dile getirilirken, Rus tarafı da bölgedeki askeri manevralardan rahatsızlık duyduğunu, Ukrayna'nın NATO

üyeliğinin düşünülmediğine dair taahhüdlerde bulunulmasını istediğini, Karadeniz üzerinde uçan ABD nükleer yetenekli stratejik bomba uçaklarının ve Polonya-Romanya gibi ülkelerdeki ABD füze sistemlerinin Rusya'ya karşı büyük tehdit teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

Bu sorunlarla ilgili olarak Biden-Putin arasında 7 Aralık 2021 günü TVC üzerinden yapılan görüşmede, Ukrayna gelişmeleri tabiatıyla odak konuyu teşkil etmiştir.

***Yine Rusya, Cb.Erdoğan** tarafından dile getirilen, Rusya-Ukrayna arasında arabuluculuk arzusunu da açıkça reddetmiş, Türkiye'nin iki ülke arasında değil Ukrayna hükümeti ile ayrılıkçılar arasında bu misyonu üstlenebileceğini belirterek, Türkiye'nin Kiev'e drone satışı yapmaması gerektiğini ifade etmiştir.

***NATO-ABD-Yunanistan Manevraları;** Doğu Avrupa ve Karadeniz bölgesinde yapılan geniş kapsamlı manevralar Moskova'nın büyük tepkisini doğurmaya devam etmektedir. Rusya, bu ülkeleri Ukrayna ile askeri işbirlikleri ve silah satışları hususunda her vesileyle uyarıyor. Bu uyarılar sıkça Ukrayna ile askeri işbirliği bulunan Türkiye'yi de hedef alıyor. Rus Dışişleri Bakanı Lavrov'un 19 Kasım 2021 günü telefon görüşmesi yaptığı M.Çavuşoğlu'na bu görüşlerini bir kez daha dile getirdiği anlaşılıyor.

NATO'nun Atlantic Resolve 2021 kapsamındaki tatbikatları çerçevesinde Yunanistan'ın Dedeoğaç bölgesine binlerce asker, tank, helikopter ve aracı nakli sürdürmektedir. Bu faaliyetler ilgili makamların açıklamalarına göre 2014'den itibaren yapılmakta, önceleri Baltıklar üzerinden düzenlenen bu faaliyetler son dönemde Dedeoğaç hattında gerçekleştirilmekte, ayrıca, stratejik intikal, lojistik, eğitim, geri intikal gibi düzenlemeleri içermektedir.

***TÜRKİYE/ AVRUPA KONSEYİ/ ALMANYA**

***Osman Kavala** dosyası 30 Kasım 2021 günü AK'nin 1419. Daimi Temsilciler İnsan Hakları Toplantısı'nda ele alınmıştır. Bilindiği üzere, AİHM kararları uyarınca, AK Bakanlar Komitesi, Kavala dosyasına dair bugüne kadar 8 karar almış, Eylül 2021'deki son kararında ise, 30 Kasım 2021 günü yapacağı 1419. Toplantısına kadar bir gelişme olmadığı takdirde Türkiye'ye karşı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal sürecini başlatacağını açıklamıştır.

DT İHT' da alınan ve 2 Aralık 2021 günü açıklanan Ara Karar uyarınca;

-Türkiye'ye dosyaya dair hangi adımları atacağını 19 Ocak 2022 tarihine kadar açıklaması gerektiği uyarısı yapılmış, aksi takdirde AKBK'nin 2 Şubat 2022'de yapacağı toplantıda dosyayı AIHM'ne havale edeceği ve ihlal sürecinin başlayacağı açıklanmıştır.

***Almanya'da** 26 Eylül 2021 seçimlerini kazanarak koalisyon hükümetini kuran, Merkel sonrası dönemde ülkeyi yönetecek Olaf Scholz başbakanlığındaki hükümette, bilindiği gibi, SPD, Yeşiller ve Hür Demokrat Parti yeralıyor. Kritik Bakanlıkların (dışişleri, çevre, basın vb.) bazıları Yeşillere verilmiştir. Bu durum Türkiye-Almanya ilişkilerinin geleceğinde bir takım sorunların, gerginliklerin yaşanabileceği ihtimalini de güçlendirmektedir.

Yaklaşık 2 ay süren koalisyon görüşmeleri neticesinde imzalanan 200 sayfaya yakın koalisyon anlaşmasında Türkiye'ye atıflar da bulunmaktadır. Türkiye'de demokrasi, hukuk, kadın hakları vb. gibi alanlarda gerilemeye işaret edilerek, Türkiye'nin AB süreciyle ilgili yeni bir fasıl açılmayacağı ve hiçbir faslın da kapatılmayacağı, buna karşın sivil toplum ve gençlik değişim programları ile paylaşımların geliştirileceği belirtilmektedir. Koalisyon protokolü taraf partilerce onaylanma sürecindedir. Hafta içinde de SPD ve Yeşillerin Parti Meclisleri protokolü onaylamıştır.

***AFRİKA/ETİYOPYA**

***Etiyopya'da** uzun bir süredir devam etmekte olan iç savaş şiddetini artırmaktadır. Bilindiği üzere, ülkenin kuzeyinde bulunan Tigray güçleri diğer bazı gruplarla da birleşerek merkezi hükümete karşı kapsamlı bir karşı harekate geçmişler, başkent yakınlarına da ulaşmışlardır. Bazı ülke büyükelçiliklerinin başkentten ayrılmaları da gelişmelerin ciddiyetini göstermektedir.

***Libya'da** 24 Aralık 2021 günü yapılacak Başkanlık ve Meclis seçimleri ülkenin geleceği bakımından önemli bir aşama teşkil edecektir. Çok sayıda aday adayı arasında elemeler sürmektedir. Aralık seçimlerinde yarışacak resmi adayların belirlenmesi süreci sancılı olmuş, bazı aday adayları da elenmiştir.

Adaylardan bazıları aynı zamanda iç savaş döneminde de görevler almış isimler. Ülkenin seçilecek yeni Başkanı ve Meclisinin, iç savaş geçmişinin üzerine temiz bir sayfa açarak rövanş uygulamalarından uzak durması gerekiyor. Aksi takdirde Libya'nın geleceğinde de gerginlik ve çatışmaların yaşanması maalesef bir ihtimal olarak durmaktadır.

***Türkiye-BAE;** Türkiye'ye son dönem ziyaretlerin en tartışmalı,kritik ve ilginç olanı BAE Veliahd Prensi El Nahyan'ın 24 Kasım 2021'deki ziyareti olmuştur. Bugüne kadar neredeyse bütün Orta Doğu coğrafyasında rekabet içinde bulunan bu iki ülkenin buluşması beraberinde çeşitli spekülasyonları da getirmiştir. Ziyaret sırasında imzalanan 10 belgenin tümü ekonomik mahiyettedir. Bugüne kadar birbirlerine ağır eleştirilerde bulunan Tarafların siyasi ve diğer sorunları gündeme getirmemeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Ziyaretle ilgili bazı yorumlarda, BAE' nin Türkiye ile Suriye arasında bir iletişim kanalı tesis etmeyi arzu ettiği görüşleri de dikkat çekmektedir.

***BAE' nin** bölgesel etki alanı oluşturma çabalarının istikrarlı şekilde sürdürdüğü görülüyor. Bu çerçevede BAE'ne son önemli ziyaretlerden biri Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un 2 Aralık 2021'deki ziyareti olmuştur. Macron'un BAE ve SARabistan gibi bölge ülkeleriyle kişisel yakınlığı bilinmektedir. Fransa ile BAE; Libya, Suriye, İran gibi konularda da yakın görüş ve tutum içindedirler. Macron'un ziyareti sırasında, BAE'ne 80 Rafale F4 uçağı ile 12 H225 helikopteri ve yedek parça satışı hususunda anlaşmaya varılması önemlidir. İki ülke arasında ziyaret çerçevesinde diğer başka alanlarda da çeşitli işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır.

Ziyaret sonunda imzalanan Ortak Bildiri de ise;

- Fransa ve BAE'nin BMGK'da işbirliği yapması (BAE 2022-23'de geçici üyedir)
 - Libya'dan yabancı güçlerin çekilmesi hususunda ortak tutum izlenmesi,
 - İran'ın nükleer programı sorununun müzakerelerle çözüme kavuşturulması,
 - Çevre, iklim, terörle mücadele, kültür, yenilenebilir enerji, gıda güvenliği, elektrik üretimi vb. alanlarda işbirliği yapılması
- gibi hususlara yer verilmesi de dikkat çekici olmuştur.

***ÇİN KP 19. MERKEZ KOMİTE 6. GENEL KURULU**

ÇKP 19. Merkez Komitesi 6. Genel Kurulu Kasım 2021'de yapılmıştır. ÇKP'nin 90 milyon, MK'nin de 370 üyesi bulunuyor. MK'nin içinde yer alan Politbüro'nun ise 25 üyesi vardır.

-Genel Sekreter/Devlet başkanı Şi Cinpin Genel Kurula raporunu sunmuş, Şi Cinpin raporunda “orta düzeyde refah toplumu yaratmayı başardıklarını” açıklamış,

-Parti'nin 100 yıllık tarihinin “**Büyük Başarılar ve Tarihsel Deneyim**” isimli 3. Karar Belgesi kabul edilmiş, (ilk 2 tarihi belge 1945 ve 1981 yıllarında onaylanmıştı ve ÇKP'nin kuruluşu, iç savaş, 2.Dünya Savaşı, Japon işgaline karşı direniş gibi gelişmeleri kapsıyordu)

-Karar Belgesi'nde Şi Cinpin dönemine özel vurgular yapılarak büyük başarılar sağlandığı ve önemli hedeflere (sosyalist modernleşme/her yönüyle refah toplumu yaratılması, yoksullukla mücadele) erişildiği belirtilmiş,

-Parti'nin bütün unsurlarına, halka, tüm etnik gruplara hep birlikte Çin sosyalizminin geliştirilmesine ve yeni bir çağın açılmasına katkı verilmesi çağrısı yapılmıştır.

**Böylelikle Şi Cinpin'in bir dönem daha (üçüncü dönem) ÇHC'ne liderlik edeceği anlaşılmaktadır. Devlet Başkanı Şiao Ping döneminde (1982) getirilen devlet başkanlarına azami 2 dönem (toplam 10 yıl) seçilme sınırı, Çin Ulusal Halk Kongresi'nin 2018 tarihli kararıyla kaldırılmış, bir dönem daha Şi Cinpin iktidarının önünü açmıştır. (2027'ye, hatta daha da ileri dönemlere kadar) Bu Genel Kurul'da da bu kararın tasdiki sağlanmıştır. Bu adım RF'de Putin'e ebedi iktidarın önünü açan anayasa değişikliğine de benzemektedir. Genel Kurul'da özetle;*

-Kişi kültüne geri dönüş ve Şi Cinpin'in Çin tarihinde Mao ile aynı düzeye yükseltilmesi gibi adımlar damgasını vurmuş olmaktadır.

Genel Kurul'da ayrıca ; Çin'e özgü sosyalizmin yeni dönemi için Cinpin düşüncesinin tam olarak uygulanması ve Cinpin'in MK ve Parti içindeki merkezi konumunun korunması gerektiği de vurgulanmıştır.

***YOLSUZLUKLA MÜCADELE GÜNÜ**

Bilindiği üzere, 9 Aralık BM tarafından Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Günü olarak belirlenmiştir. Yolsuzluk, istismar, çürümüşlük hiçbir ülke, bölge, toplum ayrımı olmaksızın her yerde insanlığın en büyük belalarından biri olmayı sürdürmektedir. Bu alanlarda etkin ve mücadele ise gösterilememektedir. Yolsuzluk konusu, çoğunda Türkiye'nin de yer aldığı, bütün bölgesel/uluslararası kuruluşların da gündeminde bulunmaktadır. *Bu konudaki makalemiz aşağıdadır.*

***Makale;**

9 Aralık Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Günü vesilesiyle kaleme almış olduğumuz “Yolsuzluk..Çürümüşlük..Demokrasi..İnsan Hakları..” başlıklı makale aşağıdaki linkdedir.

<https://www.enpolitik.com/yazar/umit-yardim/yolsuzlukcurumuslukdemokrasiinsan-haklari-5382-kose-yazisi>

30 Aralık 2021

Ana Başlıklar; Libya seçimleri, Uygur Mahkemesi, Orta Doğu/İsrail/BAE, AB/Rusya, Türkiye-AB.

***LİBYA’DA 24 ARALIK 2021 SEÇİMLERİNİN ERTELENMESİ**

*Yılın önemli gelişmelerinden biri mutlaka ki Libya’da 24 Aralık 2021 günü için öngörülen ancak adaylıkların şaibeli olması, seçim kanununun yetişememesi gibi çeşitli nedenlerle tarihi önemdeki Başkanlık/Meclis seçimlerinin bu kez 2022 yılı başlarına (muhtemelen Ocak ayı) ertelenmesi olmuştur. Kaddafi dönemi sonrasında uzun yıllar süren iç savaşa son verebilmek ve ülkenin egemenliğini, bütünlüğünü tekrar tesis edebilmek amacıyla BM inisiyatifiyle geliştirilen sürecin son aşamasını teşkil edecek bu seçimler ülkenin geleceği bakımından önemli bir aşama da teşkil edecektir.

***UYGUR MAHKEMESİ**

2020 yılında Dünya Uygur Kongresi’nin talebiyle oluşturulan Uygur Halk Mahkemesi 9 Aralık 2021 günü kararını açıklamıştır. Başkanlığını G. Nice’ ın yaptığı, 2021 boyunca çeşitli oturumlar halinde süren ve çok sayıda mağduru dinleyen ve durumu soykırım olarak niteleyen Mahkeme özetle;

-Çin’in kasten ve sistematik bir şekilde Uygur ve diğer etnik azınlıklara karşı nüfus azaltma politikası uyguladığını,

-Çin Başkanı Şi Cinping başta olmakla de dahil üst düzey yöneticilerin bölgedeki Müslüman-Türk azınlığa karşı uygulanan suçlarda "birincil sorumluluğu" olduğunu,

-Çin’in Uygurlar üzerinde doğum kontrolü ve kısırlaştırma gibi politikalar uyguladığını,

-Yaşanmış olabilecek münferit suç eylemleri, tecavüz veya işkence, Çin Başkanı ve diğerlerinin detaylı bilgisi dahilinde olmayabileceğini, ancak bu durumun Şi ve diğer üst yönetimin teşvik ettiği siyasetin ve dilin doğrudan sonucu olduğunu, Çin Halk Cumhuriyeti gibi katı hiyerarşinin olduğu bir ülkede bu politikaların en tepedekilerin örtülü veya açık yetkisi olmadan uygulanamayacağını vurgulamıştır.

***ORTA DOĞU/ İSRAİL/BAE**

Bennett BAE' ni bu düzeyde ziyaret eden ilk İsrail Başbakanı olmuştur. Hatırlanacağı üzere, iki ülke geçtiğimiz yıl ABD öncülüğünde imzalanan İbrahimi Anlaşmalarla ilişkilerini güçlendirmişler, Bahreyn, Sudan ve Fas da müteakiben bu anlaşmalara taraf olmuşlardı. Gelişen ilişkilerde geçtiğimiz Haziran ayında İsrail'in BAE'de büyükelçilik açması da önemli bir adım teşkil etmişti. BAE veliahd prensi el Nahyan 24 Kasım 2021 günü de Türkiye'yi ziyaret etmiş ve bu vesileyle bir dizi anlaşma imzalanmıştı.

***AB - RUSYA**

AB Dış İlişkiler Konseyi 13 Aralık 2021 günkü toplantısında, gündem maddelerinden birini teşkil eden Rusya ile ilişkiler konusunda, Rusya bağlantılı Wagner grubuna, bu gruba bağlı 8 şahıs ve 3 yapıya seyahat yasaklarını, mali varlıklarının dondurulmasını da içeren bir dizi yaptırım kararı almıştır. Bilindiği gibi, adigeçen grup dünyanın çeşitli çatışma bölgelerinde çatışan taraflara askeri eğitim vermekte, insan haklarına ve uluslararası hukuka aykırı faaliyetlerde bulunmaktadır. Söz konusu yaptırım kararları AB Küresel İnsan Hakları Yaptırımlar Rejimi, Libya ve Suriye'deki durumla bağlantılı yaptırım uygulamaları ve Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne zarar veren adımlarla ilgili olarak alınmıştır.

***RUSYA / TATARİSTAN**

Ülke içinde siyasi gücünü pekiştiren Putin yönetimi Federasyon'un üyelerinin yetkilerini sınırlayan adımlarını da sürdürmektedir. Son olarak Tataristan Cumhurbaşkanı'nın bu ünvanının kullanması sona erdirilmiştir. Tataristan bilindiği gibi RF ' nin en güçlü sujelerinden biri olmaktaydı.

***AVRUPA BİRLİĞİ / DIŞ İLİŞKİLER / TÜRKİYE**

AB' nin yılın son ayındaki toplantılarında **Türkiye** dahil (Dış İlişkiler, Covid19'la mücadele, Rusya, Belarus, Ukrayna, güvenlik, 2022 AB-Afrika Zirvesi) çeşitli konular ele alınmıştır.

(13 Aralık; Dış İlişkiler Konseyi, 14 Aralık; Genel İşler Konseyi ve 16 Aralık; AB Liderler Zirvesi gibi)

Bu toplantılarda genel olarak ve özetle;

-Ukrayna'nın egemenlik ve toprak bütünlüğüne destek verilmiş, Rusya'nın saldırgan tutumunu artırmasının maliyetinin ağır olacağı belirtilmiş,

-Göçmenleri siyasi amaçlarla kullanımı kınanmış, bu ülkelere ve ulaşım şirketlerine karşı tedbirlerin alınacağı bildirilmiş,

-Türkiye konusunda ise, aday ve önemli bir ülke olduğu, D.Akdeniz'de gerilimin azalmasından memnuniyet duyulduğu, Türkiye ile önceki AB kararlarında olduğu gibi gerekli şartların korunması halinde aşamalı, orantılı ve geri döndürülebilir bir ilişki sisteminin öngörüldüğü,

-Ülkede demokrasi, insan hakları ,hukuk alanlarında geri kayış bulunduğu,

-Dış politikasında AB' den giderek ayrıştığı,

-Kıbrıs'da kapalı Maraş' ın açılmasından birinci dereceoe sorumlu şahıs ve kurumların karşı özel yaptırımlar tesisi gibi seçenekler üzerinde de durulabileceği ifade edilmiştir.

*** RUSYA-NATO/ABD/UKRAYNA**

Ukrayna bağlamında süren siyasi-askeri kriz Aralık ayında karşılıklı tehditlerle ileri bir düzeye ulaşmıştır. 15 Aralık 2021 günü RF, ABD' ne 2 ayrı anlaşma iletmiştir.

a.RF-ABD Güvenlik Garantileri Anlaşması;Taraflar karşı tarafın güvenliğine zarar verecek adımlar atmayacak, ABD, NATO'nun doğu'ya ve eski SSCB'lere yönelik genişlememesi için adımlar atacak, ABD eski SSCB'lerde askeri üz kurmayacak ve bu ülkelerin askeri altyapılarını kullanmayacak, askeri işbirliğine girmeyecektir. Taraflar ulusal toprakları dışında nükleer silah konuşlandırmayacak ve mevcut olanları geri çekecektir.

b.RF-NATO Güvenlik Önlemleri Anlaşması; Askeri tatbikatlar hk. birbirlerine bilgi verecekler, bilgi değişiminde bulunacaklar, 1997 dönemi öncesinde NATO üyesi olan ülkeler Avrupa'da diğer ülkelerde askeri güc ve silah bulundurmayacaklardır. NATO üyeleri; Ukrayna, D.Avrupa, G.Kafkasya ve OAC'lerde askeri faaliyetlerde bulunamayacaktır.

Bu önerilere cevaben NATO, Ukrayna'nın NATO ile ilişkilerinin sadece kendisini ilgilendirdiğini belirtmiş ve NATO'yu bölme çabalarına tepki

göstermiştir. Keza ABD’de Avrupalı müttefikleriyle görüşmeksizin Avrupa güvenliği konusunu kimseyle görüşmeyeceğini, her bir ülkenin kendi geleceğini dış telkinler olmaksızın belirleyeceğini ifade etmiştir.

II. SEÇİLMİŞ MAKALELER

13 Nisan 2020

DÜNYANIN EN MAZLUM HALKLARINDAN ROHINGALAR

***21. Yüzyılın Büyük İnsanlık Trajedisi, Bitmeyen İnsan Hakları İhlalleri ***

I.Bugün bütün dünya k.virüs-Covid 19 salgınıyla uğraşıyor, aslında da savaşıyor. Salgın artık hayatın neredeyse tek gerçeği oldu, kişisel, toplumsal,ulusal,küresel etkilemediği hiçbir alan kalmadı. Herşey k.virüsle ilgili gelişmelere endekslendi. Kriz uzadıkça bütün alanlarda ağırlaşan bir maliyetle yüzyüze geleceğiz. Bu gelişmelerin sonuçta hangi yönde evrilebileceği hususunda ise farklı görüşlerin tartışılması da çeşitli ülkelerde, çevrelerde başladı bile. Doğal olarak ciddi ülkelerin entellektüellerinin konuya bakışları da daha ciddi ve orta/uzun vadeli. Bazıları ise, ağırlıklı olarak Çin ve Rusya’da olduğu gibi, resmi görüşü yansıtmak öteye geçemiyor veya yüzeysel, günlük kalıyor. Bu vesileyle devletlerin farklı kategorilerde sınıflandırılabilceğini, benimse devlet ayırımının ciddi ve ciddi olmayan devletler tarzında olduğunu belirtmeliyim! Ülkemizde ise daha çok salgının günlük etkileri, sokağa çıkma yasakları, yönetim sorunları vb. gibi konular etrafında yoğunlaşıldığı, maalesef salgının ilk şoku daha henüz atılamadığı için bahsettiğim meseleler etrafında fazlaca bir odaklanma henüz yok.

Ancak bu konulara giderek daha fazla ilgi duyulmaya başlandığını, ileriye yönelik perspektifleri içeren analizlerin görüldüğünü de izliyoruz. Bunlar son derece yararlı ve olumlu gelişmeler. Aslında ülkelerin entelektüellerinin bu konularda fikir ve değerlendirmeleri ortaya koymaları için beklemeye de gerek yok, zira şayet yeni bir dünya kurulacaksa/kurulmayacaksa bu yeni düzen içinde en fazla söz sahipleri de şimdiden bu değişim dalgalarının yönüne dair vizyoner tohumları atanlar olacaklar. Arkadan gelenler veya treni kaçıranlarsa izleyici olmakla, önden gidenleri dinlemek ve izlemekle yetinecekler.

Biz de geçtiğimiz hafta yine Enpolitik’de “K.Virüs ve Yeni Dünya Düzeni mi ? Muhtemel, Ancak Henüz Erken“ başlıklı yazımızda bazı ön değerlendirmelerimizi paylaştık. Zira sürekli bir dinamizm içindeyiz ve her gün

dikkate alınması gereken birtakım yeni unsurlar oluşuyor. Küreselliğin veya milli sınırlar içinde değişimlerin güç kazanması veya dünyamızda mevcut güçlü bölgesel veya küresel yapılarının dağılması gibi senaryolarından çok kıtalara,bölgelere, ülkelere, sektörlerle, kültürlere, insani ve diğer birçok faktöre bağlı olarak belki bir sentez dinamiğinin yaşanmasının daha mümkün olabileceğini vurguladık. Buna paralel olarak bazı milli alanların küreselliğe daha fazla açılması, bazı küresel eğilimlerde ise daha milli süreçlerin yaşanması da tabiatıyla mümkün olabilir. Dünyada radikal anlamda hiçbir şeyin eskisi gibi olmamasından veya topyekun değişime uğramış bir dünyanın teşkilinden çok, bütün alan ve boyutlarda kapsamlı bir revizyonu,yeniden yapılanmayı daha akla yakın buluyoruz. BM,AB,NATO gibi büyük yapıların dağılması gibi bir durumun ise mevcut şartlarda veya yakın gelecekte sözkonusu bile olamayacağını, bunları destekleyebilecek verilerin ve şartların bulunmadığını, hatta bu kuruluşların bazı yönlerden güçlenmelerinin bile mümkün olabileceğine işaret ettik. Aradan geçen zaman içinde farklı yorumlara yönelmemizi gerektirecek gelişmeler de olmadı. En azından şimdilik.

Her halukarda,Covid 19 insanlığın son dönemdeki en büyük ve ağır sorunlarından birisi ve her gün ülkelerdeki vaka sayısını, ölüm sayısının arttığını veya azaldığını, son gelişmelerin neler olduğunu en güncel verilerle izliyoruz. Nitekim BMGS Guterres salgını BM'nin kuruluşundan bu yana karşılaştığı en büyük sorun olarak nitelerken, IMF yetkilileri de ekonomik boyutta 1930'ların Büyük Depresyonundan bu yana en ağır kriz olarak değerlendirdiler.

Her ne kadar salgınla dolaylı bağlantısı olsa da bu yazımızın konusu ise daha farklı. Şöyle bir anlık geriye çekilip baktığımızda büyük salgın ve insanlık trajedilerinde bile dünyada adaletin eşit dağılmadığının bir kez daha şahidi oluyoruz. Bunun için önümüzde çeşitli örnekler de var. Her ne kadar vaka ve ölüm sayılarının yüksekliğinden kaynaklansa da, ABD, başta İtalya,İspanya olmakla Avrupa ülkeleri, Çin, Rusya vb. salgınla ilgili gelişmelerin, haber ağlarının tam merkezinde yer alıyor. Buna mukabil bazı bölgeler var ki bütün insanlığı ilgilendiren bu sorun konuşulurken isimleri bile geçmiyor, hatta akla da pek gelmiyorlar. Gerçekte ise onlar diğer gelişmiş veya orta halli ülkelere göre salgınla mücadelede çok dezavantajlı durumdalar. Çok daha fazla ilgiye, yardıma muhtaçlar. Zira ne içinde bulundukları şartlar, ne de genel olarak yeryüzündeki konumları k.virüsle savaşta daha etkin yeralmalarına ,kendilerini koruyabilmelerine, daha az yıkımla karşılaşmalarına imkan vermiyor. Bir

bakıma sadece siyasi şartların içinde değil, k.virüsüne karşı da mazlumlar. Her ne kadar kurumsal yeterliliği tartışmalı olsa da yine BMGS Guterres'in bir müddettir salgınla mücadele için hassas ve zor durumdaki bölgelerde uygun şartların oluşturulması çağrılarının da bu anlamda hakkını teslim etmek gerekir.

II. Bu halkların başında da Myanmar (eski Burma)'ın Arakan bölgesinde yaşayan müslüman Rohingalar geliyor. Bölge aynı zamanda çok sayıda mülteciye evsahipliği yapan Bangladeş'le sınır komşusu. Bu nedenle de Rohingalardan bahsedilirken Myanmar kadar Bangladeş de sürekli gündeme geliyor. Dünyanın tam anlamıyla en mazlum, en çok zulme kurban olmuş halklarından birisidir Rohingalar. Zaman zaman maruz kaldıkları şiddet ve vahşet dalgaları, 2017 yazında olduğu gibi dayanılmaz, hatta inanılmaz boyutlara ulaştığında dünyanın ilgisi onlar üzerine odaklansa da, bu ilgiler de geçici oluyor ve zaman içinde Rohingalar dosyası, bazı ilgili çevreler, ülkeler, STK'lar vb. hariç neredeyse unutulmuş bir konuya dönüşüyor.

Asya haritasına bakıldığında, Rohingaların anavatanları Myanmar dışında Bangladeş ağırlıklı olmakla çeşitli komşu ülkelere dağıldıkları görülecektir. Dünyanın her bir ülkesinde de küçük büyük bir Rohinga diasporası vardır. Bu bile savrulmuşluklarının, dağılmışlıklarının bir göstergesi zira bulundukları yerlere gidiş nedenleri esasta anavatanları Myanmar- Arakan'da uğradıkları Budist baskılar, zulümler, yoksa kendi tercihleri değil.

Rohingaların bölgedeki tarihleri çok eskidir. Ancak bugünlerin değerlendirilmesi bakımından yararlı olacağından kısa bir hatırlama amacıyla, 9.asırdan itibaren bilhassa Bangladeş-Myanmar (eski adıyla Burma) arasındaki bölgeye ulaşan müslüman tüccarlar aracılığıyla İslamla kucaklaştıklarını ilk aşamada bilmek gerekir. Bazı kaynaklarda İslamın bölgeye ilk gelişinin tarihi ise 7.asra kadar inmektedir. Herhalukarda İslamı kabul eden yerli halkla müslümanların yaptıkları evliliklerin de etkisiyle İslam nüfusu bölgede yayılmış, kendi özgür yönetimlerini teşkile başlamışlar, 15.yy.'da ise müstakil Arakan İslam Devleti de kurmuşlardır. Nitekim,örneğin, Marauk U şehrindeki tarihi Santikan caminin kuruluşu da 1400'lere kadar gitmektedir.

İlerki zamanlarda bölgeye hakim olan İngiliz yönetiminde, Bengal ve Arakan bölgeleri arasında sınırlar da olmadığından çok sayıda Bengalli Cittegong'dan bölgeye gelmiş, bu gelişmeler sürecinde bu yeni göçmenlere karşı radikal Burma milliyetçiliği de güç kazanmaya başlamıştır.1930'larda eski ismiyle Burma'nın nüfusu 15 milyon, Müslümanların sayısı ise 600 bin kadardı. Burma Meclisinde de temsilcileri de vardı. Bu arada ülkenin çeşitli bölgelerinde Rohingalardan başka Müslüman halkaların da bulunduğunu hatırlatalım.(Kamanlar gibi)

2.Dünya Savaşı dönemi Arakan sorununa yeni bir boyut getirmiştir. Zira, İngilizler, bölgeyi işgal eden Japonlara karşı Rohingaları, diğer işgalci Japonlar da yerli Budist Arakanlıları desteklemişler, bölgedeki etnik temelli bölünme derinleşmiştir.O dönemin sorunları bugünün çatışmalarının da temeli olmaktadır. 1940 yıllarında Pakistan'ın doğum sürecinde Rohingalar Pakistan'la birleşmek de istemişler, ancak Pakistan lideri Cinnah, Burma'nın içişlerine karışmak istemediğinden bu gerçekleşmemiştir. Rohingalar 1961-64 döneminde Burma'nın kuzey Arakan bölgesinde Mayu Sınır Bölgesi adıyla özerk bir yönetime kavuşabildiler. Ancak bu da uzun sürmedi ve özerkliklerini kaybettiler.

Rohingalar tarihlerinin bu farklı dönemlerinde demokrasi yanlısı olmuş, ülkenin askeri yönetimden demokrasiye geçişine destek vermişlerdir. 1990'da İnsan Hakları İçin Milli Demokrasi Partisi'ni kurmuşlar, Burma Parlamentosuna da 4 milletvekili göndermişlerdir. Ancak 1992'de askeri cunta Parti'yi kapatmış, liderlerini tutuklamış, hapse atmıştır.

1980'lerde bölgeyi ziyaret eden bir Türk büyükelçi "ülke genelinde 1.5 milyon Müslüman yaşadığını, başkent Yangon'da çok sayıda camii bulunduğunu, ancak genel durumlarının diğerlerinden çok geri olduğunu, müftüyü ziyaretle bir Kur'an ve kitaplar hediye ettiğini,sorunlarını konuştuklarını ve sonraki dönemlerde de temaslarını sürdürdüklerini " söylemektedir.Bugün "monşer" edebiyatına sarılanlar o dönemlerde Rohingaların bırakın sıkıntılarını, isimlerini bile çok az duymuşken, o bölgelere turizm amacıyla birkaç günlüğüne bile gitmeye çekinirler, gündemlerinde onlara yer vermezken, o eleştirdikleri "monşer"ler Müslüman Rohingalarla ilişki kuruyor, işbirliği geliştirmeye çalışıyorlardı.

Aslına bakılırsa, bilhassa soğuk savaş dönemi küresel düzene hakim oluncaya kadar cumhuriyet Türkiye'si yurt dışında kalan müslüman, Türk veya akraba topluluklara kendi mütevazı imkanları içinde yakın ilgi göstermiş, desteklemiştir. Buna eski Sovyet cumhuriyetleri, hatta Baltıklar da dahildir. SSCB'nin 1990'lardaki dağılma döneminde bazı Baltık ülkelerine yaptığım ziyaretlerde bu anıların yerel halkta halen canlı olduğuna ilgiyle şahit olmuşumdur. Bugün Türkiye' de bunlar pek bilinmiyor ama oralarda yaşayanlar her zaman Türkiye'nin yanlarında olduğu günleri takdirle anıyorlar. Sonraları bilhassa soğuk savaşın başlamasıyla birlikte ve diğer bazı nedenlerle bu ilişkilerde 1990'lara kadar bir azalma yaşanmıştır.

Osmanlı/Türkiye ve Rohingalar aradaki büyük mesafeye rağmen her zaman birbirlerine ilgi duymuşlar, yardım etmişlerdir. Yüzyılın başında Rangon'daki Hilal-i Ahmer Derneği'nin 3000 İngiliz lirasını Osmanlı savaş dul ve yetimlerine yardım için İstanbul'a gönderdiğini belgeler tevsik etmektedir. Bölge halkı keza Hicaz demiryolunun inşası ile Trablus ve Balkan savaşları sırasında da Osmanlıya yardım göndermiştir. İngilizlerle savaşırken esir düşüp Burma'ya gönderilen askerlerimizden orada vefat edenlerin yattığı 2

şehitliğimiz de vardır Myanmar'da. Tayet ve Mektila. Bu anlamda, her ne kadar hiçbir zaman ortak yönetimlerde olmadıysak bile, manevi anlamda, Rohingaların Osmanlının bize emanetlerinden biri olarak görülmesi doğru olur.

III.Yukarıda özetlediğimiz tarihi perspektiften hareketle bugünlere doğru gelirsek, Burma/Myanmar'da dönemsel olarak nisbeten huzur ve rahatlık içinde yaşadıkları yıllar olsa bile Rohingaların ülkedeki konumları her zaman bir varoluş mücadelesi şeklinde olmuştur. Bu mücadeleleri 20.asrın başından bu yana kesintisiz sürmektedir. Her zaman Myanmar ordusu Tatmadav'ın, milislerin, çetelerin, sivil grupların saldırılarının hedefi olmuşlardır. Bu zulümlerin zirveye çıktığı yıllarsa 1970'lerden itibaren yoğunluk kazanmıştır.2016-17 dönemi ise tam bir felakettir. O dönemlerde, Myanmar'ın Arakan bölgesinde 2016-17 olayları öncesinde 1 milyon kadar Rohingya yaşamaktaydı ve Arakan bölgesi nüfusunun da % 80-90 yoğunluğunu teşkil etmekteydiler. Ülke genelindeki Rohingalarının sayısının ise 1.2-1.3 milyon civarında olduğu tahmin edilirdi. 100 bin civarında Rohingya da Myanmar sınırları içinde ancak kamplarda yaşıyordu. Uzun yıllardan beri komşu Bangladeş'e kaçanların sayısı ise 900 bine yakındı.

Bölgeden çok sayıda Rohinganın kaçmasına, sürülmesine, insan kaybı ve yıkımlara yol açan gelişmelerin son perdelerinden biri 2012'de yaşanmıştır. Etnik budist bir Rakhayn kadına Rohingaların saldırdığı ve tecavüz ettiği iddialarının ardından, 10 müslüman öldürülmüş ve yeni bir şiddet dalgası başlamıştır. Öte yandan ordunun budist gruplara "ırklarını ve dinlerini korumaları" için silah verdiği, böylelikle ülkedeki siyasi gücünü koruyabilmek için olayları kışkırttığı da söylenegelmıştır. Çatışmalarda çok sayıda ölüm yaşanmış, 150 bin kişi yerlerinden kaçmak zorunda kalmıştır.

2016/2017 olayları ve büyük kaçış; Ekim 2016'da bir takım grupların Bangladeş sınırında Myanmar askeri noktalarına saldırarak bazı sınır görevlileri öldürdükleri iddiaları bir kez daha yeni ölümler, yıkımlar, tecavüzler,sürgünler, kaçışlar yaşanmasına yol açmıştır. Ordu ve güvenlik güçleri Rohingaları her zamanki gibi şüpheli olarak görmüş, kitlesel ve sistematik cezalandırma eylemlerinde bulunmuştur. Onbinlerce müslüman evlerinden yurtlarından kaçmak zorunda kalmıştır. Ordunun Rohingalara karşı bu saldırıları, keyfi adımları, operasyonları, zulmü, köyleri yakmaları bütün dünyadan tepki görmüş, lider An San Su Çi de sessiz kalmakla ve ordunun bu eylemlerine karşı önlem almamakla suçlanmıştır. Bazı kaynaklara göre, ordunun 30 bin askerle 25 Ağustos 2017'de başlattığı operasyonlarda binlerce Müslüman Rohingya öldürülmüş, binlerce tecavüz vakası yaşanmış, yerleşim yerleri boşaltılmış, yıkılmıştır. Ordu ayrıca Budist rahipleri ve halkı, Rohingalara karşı silahlandırmakla da suçlanmıştır. Bundan cesaret alan, Budist bin Laden olarak tanınan bazı yerel liderler de Rohingalara karşı eylemlere girmiştir.

2017 sonu itibariyle 750 bin civarında Rohingya, Myanmar güvenlik güçleri ve çetelerinin saldırı, tecavüz ve zulmünden kaçarak komşu Bangladeş'e sığınmıştır. Birkaç ay içinde gerçekleşen tam bir etnik/dini temizlik. Bugün için Rohingaların bütün Myanmar'daki genel nüfuslarının bu sürgün ve katliamlar sonrasında sadece birkaç yüz bin kadar kaldığı tahmin edilmektedir. Ve bugünlere kadar da bu olayların yol açtığı sorunlar değişmeksizin sürmektedir.

Bangladeş ile Myanmar arasında 23 Kasım 2017'de imzalanan mültecilerin geri dönüşlerine ilişkin anlaşmanın uygulanmasına yönelik olumlu bir gelişme ise olmamıştır. Uygulansa bile bu dönüşler on yılları alabilecek, bir anlamda Rohingaların çilesi daha uzun yıllar sürecektir. Kaldı ki geri dönüş mültecilerden güvenlik garantileri ihtiyacı, evlerinin, yerleşim yerlerinin yakılıp, yıkılmış olması vb. nedenlerle rağbet görmemiştir. Son olarak da Mart 2019'da Bangladeş imkanlarının zorluğu nedeniyle, Myanmar'dan kaçan Rohingaları artık kabul edemeyeceğini de ilan etmiştir.

IV. Myanmar'da yaşayan Rohingaların yukarıda bahsettiğimiz olaylar ve zulümler dışında, vatandaşlık, seyahat, eğitim sorunları vardır. Kimlikleri yoktur. 1982 vatandaşlık yasası nedeniyle ülkede kimliksiz yaşamakta, kimlik alabilme de büyük engellerle karşılaşmaktadırlar. Yasa Rohingaları ülkedeki 135 resmi etnik gruptan biri olarak kabul etmemiş, neticede onları yabancı konumuna düşürüvermiştir. Eğitim, evlenme, özgür seyahat, istihdam vb. bütün haklarını almıştır. Halbuki 1962'deki askeri cunta Rohingaları Burma'nın eşit ve tam haklara sahip vatandaşları ve ülkenin etnik parçası olarak tanımlamış ve kabul etmişti. Maalesef, bu sorunları bugün halen ağırlaşarak sürmektedir.

Myanmar'ın Rohingaları geçmişte komşu Bangladeş'ten ülkeye gelmiş yasadışı göçmenler olarak görmeleri, tarihten bugüne hiçbir zaman Rohinga kimliğinin olmadığını iddia etmeleri bir bakıma bugünkü sorunların da esasını teşkil etmektedir.

Bu vesileyle Myanmar'da ordunun tek hakim olduğunun, tam bir sivil siyasi yönetime geçilemediğinin de bilinmesi gerekir. 2008 Anayasası'na göre, ordu halen ülkede yönetimi denetiminde tutmakta, içişleri, savunma, sınır işleri bakanlıkları, bir Başkan yardımcılığı ile Parlamentonun % 25 sandalyesi orduya ait bulunmaktadır. Siyaset tamamen ordunun gölgesindedir.

Bununla birlikte, bu durum lider An San Su Çi'nin sessizliğine asla mazaret oluşturmayacaktır. Su Çi'ye 2011 yılında ev hapsindeyken Nobel ödülü verilmiş, 2012 yılında da bu ödülünü alırken, yaptığı konuşmada, dünyadaki göçmenlerin, mültecilerin durumuna, insan kaçakçılığı sorununa değinmiştir. O konuşmasında “..Unutulmak ölmektir” diyerek evsizlerin, umutsuzların, sürgünlerin olmadığı bir dünya çağrısı yapan Su Çi bugün bu sözlerini unutmuş görünmektedir. Yine bugün uluslararası düzeyde sessizliğini korumakta, Rohingaların insanlık dışı durumlarını düzeltilmesine

yönelik adımları atmamakta, hatta uluslararası düzeyde orduyu savunmaktadır. Bir keresinde de hükümetindeki generalleri “çok sempatik insanlar” olarak nitelendirmiştir.

Lider An San Su Çi, bölgedeki soruları incelemek üzere eski BMGS Annan’a önceki yıl bir rapor hazırlatmış, ancak Annan’ın insan hakları ihlallerini inceleme gibi bir yetkisi olmamış, sadece bölgenin iktisadi kalkınması, eğitim, sağlık sorunlarını değerlendirmesi beklenmiştir. Nitekim, bu nedenle girişim gelişmelerden rahatsız dünya kamuoyuna yönelik, yatıştırıcı bir adım olarak da tanımlamıştır. Ağustos 2017’de raporun açıklanmasının ardından Hükümet tavsiyeleri mümkün olduğunca yerine getirebilmek amacıyla önerileri değerlendireceğini açıklamıştır. Ancak bugüne kadar bu yönde herhangi bir gelişme sağlanabilmiş değildir.

V.Uluslararası tepkiler ve hukuk itibarıyla konuya baktığımızda; Birleşmiş Milletler başta çeşitli uluslararası kuruluşların Rohingaları dünyada en çok zulme uğrayan halklarından biri olarak tanımladığını görmekteyiz.

a. *Nobel sahibi Desmond Tutu, lider Su Çi’ye bir mektup yazarak Rohingaların durumunu apartheid’a benzetmiş, suskunluğunun kınamış, “insanların onurunu koruyamayan bir ülkenin asla bağımsız olamayacağını” belirtmiştir. Yine Nobel ödülü sahibi 12 isim Su Çi’yi muhatap mektuplarında Rohingaların durumuna dikkat çekmiş, gelişmeleri kınamıştır. Mültecilerden Sorumlu BM Yüksek Komiseri Myanmar’dan kaçan Rohingaların durumunu etnik temizlik olarak tanımlamış, BMGS Guterres de aynı tanımlamayla orduya şiddeti durdurma çağrısı yapmıştır.

*BM Güvenlik Konseyi toplantılarında Rohingaların durumu ele alınmış, BM Genel Kurul toplantılarında da Rohingaların durumuna dikkat çekilmiştir. BM Uluslararası Myanmar Bağımsız Araştırma Misyonu da Myanmar ordusunun generallerinin Uluslararası Ceza Divanı’nda yargılanması çağrısı yapmıştır.

*Avrupa Parlamentosu Rohingalara karşı güç kullanımını kınamış, Myanmar’a silah ambargosunun genişletilmesi çağrısı yapmıştır. (14 aralık 2017)

*BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği/ OHCHR eylül 2017’de Bangladeş’i ziyareti sonrasında “..Myanmar güvenlik güçleri ve silahlı Budist grupların Rohingaları Arakan’dan sürdüğünü, Rohingya öğretmenlerin, din adamlarının da hedef olduğunu, geri dönüşlerinin ise imkansız hale geldiğini..” açıklamıştır.

*İİT Eylül 2017’de Astana’da gayri resmi liderler zirvesi düzenlemiş, özet zirve raporunda Rohingalara karşı sistematik ve acımasız eylemlere dikkat çekmiştir. Yine eylül 2017’de BM Genel Kurulu’nda İİT Rohinga Temas Grubu toplantısında kabul edilen ortak bildiride Myanmar’daki etnik temizlik uygulamasına işaret edilmiştir.

*Rohingaların durumu ve trajedisi diğer birçok kuruluşun da gündemine gelmiş, bildirilere, kararlara konu olmuştur. IPU Parlamentolararası Birlik'in kararı (Ekim 2017), BM III.Komite'nin Genel Kurul'da kabul edilen karar (Kasım 2017) gibi.

*Bütün BM üyesi ülkeler için belirli aralıklarla düzenlenen uygulama çerçevesinde, BM İHK Evrensel Periyodik İzleme Mekanizması'nın Myanmar 2. tur toplantısında Myanmar'dan Rohingaların bütün haklarını tanıması istenmiştir. Buna mukabil Myanmar'ın sunduğu ulusal raporda, ülkede Rohingya isimli bir azınlık olmadığı, Rakhine (Arakan) bölgesinde barış ve huzur olduğu, 2012'deki toplumsal olayların iki taraftan da insan kaybına yol açtığı, Hükümetin bir araştırma komisyonu kurduğu, bu komisyonun tavsiyelerinin hayata geçirilmekte olduğu ileri sürülmüştür.

*İİT İnsan Hakları Komisyonu 2018'de Bangladeş'deki kampları ziyareti neticesindeki raporunda, 40 bin çocuğun öksüz ve yetim kaldığını, geçmişten bugüne Bangladeş'deki kamplara sığınan Rohingalıların sayısının 1 milyon civarında olduğunu ifade etmiştir.

*BM-İHK, İİT gibi teşkilatlar bünyesinde Myanmar-Rohinga sorununu İzleme Grupları tesis edilmiştir. Ancak Myanmar yönetimi ve kamuoyunun bu tür temaslara açık olmadıkları, bölge ziyaret ve temalarına imkan vermedikleri görülmektedir.

*Son dönemde, yine BM III.Komitesi (Sosyal, İnsani ve Kültürel Konular) 14 Kasım 2019'daki toplantısında Myanmar'da Rohingaların ve diğer azınlıkların insan hakları durumuna dair karar tasarısını rekor oyla (140 olumlu ve Çin,Rusya vb.dahil 9 olumsuz oyla) kabul etmiştir.Ardından tasarı 27 Aralık 2019'da BM Genel Kurula gelmiş, burada da karar 134 olumlu, 9 olumsuz (yine Çin ve Rusya dahil) oyla kabul edilmiştir. Kararda ülkelerinden kaçarak komşu Bangladeş'e sığınan Rohingaların sayısının 1.1 milyona ulaştığı, Myanmar'da büyük insanlık suçlarına maruz kaldıkları, onurlu, güvenli ve gönüllü şekilde **geri** dönebilmeleri için gerekli ve elverişli şartların oluşturulmasının şart olduğu kaydedilmektedir. Myanmar'daki Rohingalara yönelik insanlık suçlarına dair çalışma ve oylamalarda bilhassa Çin ve Rusya'nın olumsuz oyları dikkat çekici olmaktadır. Bu kararlar bağlayıcı olmamakta ancak konuyla ilgili dünya ülkelerinin görüş ve tutumunu yansıtan önemli kaynakları teşkil etmektedir.

b. Uluslararası sistemde, bilindiği üzere,her ikisi de Lahey'de yerleşik 2 ana mahkeme bulunur. Uluslararası Adalet Divanı UAD /ICJ sadece devletlerarası davalara bakarken Uluslararası Ceza Divanı UCD / ICC ise insanlığa karşı suç işlemiş kişileri yargılayabilmektedir.

Uluslararası Adalet Divanı (UAD) İslam İşbirliği Teşkilatı adına Gambiya tarafından açılan soykırım başvurusu üzerine 17 Hakimli Panel 23 Ocak 2020 tarihli kararında Myanmar'ı Rohingya halkının yüzyüze kaldığı genosid tehlikesini önlemek için gerekli önlemleri almaya çağırılmış ve Myanmar'dan 4 ay içinde raporunu hazırlamasını istemiştir. Mahkemede konuşan bir zamanların demokrasi idolu Myanmar lideri An San Su Çi ise savunmasında iddiaları reddetmiştir. Kararın herhangi bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin de herhangi bir adımı, kararı da muhtemel değildir, zira kesinlikle ÇHC ve Rusya'nın vetosuyla karşılaşacaktır.

Uluslararası Ceza Divanı UCD) ise dünyada ilk daimi ceza mahkemesi olarak soykırım, insanlığa karşı suçlar ve saldırı faillerini yargılayabilmektedir. UCD'de de Myanmar'a karşı dava devam etmektedir. Myanmar UCD'ne taraf olmamakla birlikte suçun mağdurları Bangladeş'e kaçtıkları ve bu ülke de UCD'ne taraf olduğu cihetle Divan'ın yetkisi bu davayı kapsamıştır. UCD kasım ayında Rohingya dosyasının incelenmesi kararını vermiştir.

*Son olarak, Türkiye Rohingaların trajedisine ilgi gösteren ülkelerden olduğunu belirtmeliyiz. Birçok bölgesel, uluslararası forumda onların seslerini duyurmuş, hakların savunmuş,bildiriler ve kararlar çıkarılmasına önayak olmuştur. Dışişleri bakanlığı döneminde Prof.Dr.Davutoğlu iki kez Myanmar ve Rohingya kamplarını ziyaret de etmiştir. Türkiye'nin evsahipliğindeki (Temmuz 2018, Ankara) Uluslararası Rohingya Toplantısı da bu gayretlerin örneklerinden biri olarak çok sayıda yerli,yabancı diplomat, uzman ve STK'yı bir araya getirmiştir.

Türk halkı Rohingaların davasını sahiplenmiş, hutbelerde Rohingalar için dua edilmiş, STK'lar bu konuda kamuoyu ve halkı bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Rohingaların seslerinin duyurulabilmesi, siyasi-sosyal çevrelerde bir bilinç oluşturulabilmesi amacıyla 2017 krizinin hemen akabinde teşkil edilerek faaliyete geçen Arakan Platformu bu hususta özellikle dikkat çekicidir. Prof.Dr.Yusuf Balcı başkanlığındaki Platform çok önemli toplantılar, imza kampanyaları ve faaliyetler gerçekleştirmiş, Rohingalar sorununun sadece Türkiye'de değil uluslararası düzeyde de etkin şekilde anlatılabilmesine yönelik yararlı faaliyetlerde bulunmuştur.

VI. Son dönemde bütün dünyayı saran k. virüsü tehdidi belirttiğimiz üzere her anlamda yaşamsal bir mücadele vermekte olan, yerlerinden yurtlarından edilmiş, anavatanlarına geri dönemeyen, her türlü mahrumiyeti yaşayan Rohingalar için bu kez bir başka yaşamsal sorunu teşkil etmektedir. Ancak ne yazık ki zaten inanması bile güç yaşam zorlukları içinde bulunan Rohingaların bu konuda herhangi bir kapsamlı adım atabilmeleri hazırlayabilmeleri mümkün değildir, böyle bir güç, birikim ve imkanları da bulunmamaktadır.

Bugün sadece Bangladeş'deki meşhur Coks Bazaar kampında yüzbinlerce Rohingya yaşamaktadır. Şartların ağırlığı nedeniyle, sosyal mesafe, izolasyon, karantina gibi bu dönemde bütün dünyanın günlük yaşamının bir ayrılmaz boyutu haline gelmiş davranış ve yaşam kurallarının dünyanın bu en büyük mülteci kampında karşılığı bulunmamaktadır. Birkaç m.karelik evlerde bütün bir ailenin birlikte yaşamakta olduğunu düşünelim durumun vahameti gözönünde canlandırabilmek için. Veya bir başka örnek, yüzbin kişinin sadece birkaç km.karelik alandaki yoğunluğu ne vahim bir durumdur. Hijyen, temizlik, izolasyon ve k.virüsle mücadele buralarda hayali, erişilmesi mümkün olmayan, adeta lüks kavramlardır.

Geçtiğimiz günlerde, Rohingaların sorunlarıyla ilgilenen çeşitli ülkelerden 50 kuruluş ve STK Bangladeş başbakanı Hasina'ya ortak bir mektupla salgın tehlikesine bir kez daha dikkat çekmiş, kamplarda sağlık sorunlarının bulunduğunu, iletişim, internet, telefon vb.sıkıntılarının virüse karşı duyarlılığı ve mücadeleyi daha da zayıflattığını belirtmişlerdir. Türkiye ve diğer bazı ülkelerden bu konuda bazı girişimlerin bulunduğunu, gıda,temizlik malzemeleri dahil bazı desteklerin verildiğini biliyoruz. Ancak bütün bunlar mülteci nüfusun çokluğu, yoğunluğu, dar bölgelerde sıkışmışlığı ve diğer bir takım nedenlerle salgına kökten tedbir ve mücadele anlamında kesin ve kalıcı sonuçlar verebilecek midir,çok zor olduğunu düşünüyoruz. Ancak muhakkak olan bir husus var ki o da mevcut şartlarda salgının büyük bir tehdit potansiyeli oluşturduğudur. Herşeyden önce BM başta olmakla uluslararası kuruluşların, devletlerin, yardım kuruluşlarının ilgi ve desteklerini yoğunlaştırmaları gerekli bölgelerin başında Rohingya kampları gelmektedir.

VII.Bugünkü durum çerçevesinde sonuç olarak vurgulanması gereken bazı ana hususlar şu şekilde özetlenebilir;

a.Bütün dünyanın gözleri önünde onyıllardır büyük trajediler, kırımlar yaşayan Rohingalar bu kez de k.virüs salgınının büyük tehdidi altındadır.

b.Müslüman Rohingaların trajedisi modern çağlarda örneği az rastlanacak türdendir. Uluslararası ve ikili düzeylerde bütün kınamalara, kararlara, bildirilere rağmen sorunları, sürgünleri,acıları sürmektedir.

c. En başta İslam ülkelerinin sessizliği, eylemsizliği yetersiz, kabul edilemez ölçülerdedir. Örneğin, İran'ın örneğin BM 72. Genel Kurul'da, Rohingalar konulu oylamalara katılmaması ve destek oyu vermemesi hiçbir gerekçeyle izah edilemeyecektir.

Türkiye, Rohingaların davasına destek vermekte ancak sorunun ağırlığı karşısında bu da yetersiz kalmaktadır. Bu insanlık sorunu tek başına Türkiye'nin çözebileceği diplomasi, ekonomi, yardım vb.boyutlarını çoktan aşmıştır. Bu

konuların istikrarlı, ısrarlı bir şekilde Myanmar, Bangladeş,BM,İİT vb nezdinde takibi şarttır.

d.Öte yandan, bugün Türkiye’de bazı istisnalarla Rohingalarla ilgili olarak herhangi bir gazete haberine, TV programına, STK faaliyetine de rastlamakta güçlük çekmekteyiz.Maalesef ülkemizde bu tür konuların takibinin adeta saman alevi gibi olduğu, istikrar göstermediği bile söylenebilir. Bu ciddi bir eksikliktir.

d.Genel olarak, batılı ülkelerin, batılı STK’ların destek ve duyarlılığının güçlü olduğu söylenebilir. Kanada,örneğin, Rohinga davasının öncü ülkelere biridir.

e.Çin, RF hatta Hindistan,Japonya gibi ülkeler genelde bu konuda Myanmar lehine davranmakta, sessiz kalmaktadır.BM oylamaları da bunu açıkça göstermektedir.

g.Rohingalar bugünkü şartlarda maalesef sahipsiz bir halktır. Herkesin,kim olursa olsun, hangi makamda, görev olursa olsun,mazlum Rohingaların durumu gibi, insanlığı ilgilendiren trajedilerin duyurulması için bir görevi vardır.

h.Virüs tehlikesinin Rohingalar içinde büyük ve vahim sıkıntılara yol açmaması için bütün dünyanın, güçlü devletlerin ve bölgesel/uluslararası kuruluşların ilgi odağında olması gereklidir.

Umarız onyıllardır çile çekmekte bulunan mazlum Rohingalar bu kez de k.virüse karşı mücadelede dünyanın ilgisizliğinin kurbanı olmazlar, ileride de günün birinde onurlu, güvenli, gönüllü bir şekilde anayurtlarına dönebilirler.

24 Haziran 2021

BİR 25 HAZİRAN GÜNÜ İSTANBUL’DAN PASİFİK KIYILARINDA VLADİVOSTOK’A BAKARKEN...

98 yıl önce bugün, 25 Haziran 1922 günü, İstanbul limanına bir vapur yaklaşır. Ümit Vapuru. O dönemler Kurtuluş Savaşı’nın da artık yavaş yavaş son aşamasının yaklaştığı günlerdir. Vapurun yolcuları binlerce km. uzaklıkta, Rusya’nın en doğusunda, Vladivostok bölgesinde 6-7 yıllık esaretten sonra ana vatana dönebilen Türk esirleri idi. Bu uzun ve meşakkatli yolculukta son durakları olan İtalyan Asinara adasından İstanbul’a doğru da bir hafta önce yola çıkmışlardır.

Türk-Rus ilişkileri tarihinin en acı sayfalarından biridir I.Dünya Savaşı yıllarında Rus ordusunca Doğu Anadolu'nun işgali ve ardından 65-70 bin civarında asker-sivil Türk esirin en zor, insanlık dışı ve vahşi şartlarda yıllarını esarete geçirecekleri Rusya'nın iç bölgelerine götürülmeleri. Azerbaycan'ın Nergin adasından, Kafkaslara, orta Rusya'ya, Sibiry'a'nın çeşitli şehirlerine, Pasifik okyanusu kıyılarına kadar her yere. Kamplara giden yolculuklarında yaşamlarını yitirenler, açlığa, hastalıklara, soğuğa, susuzluğa, Türk düşmanı çetelerin saldırılarına maruz kalanlar. İnsanlık dışı her türlü zulüm ve acımasızlık bu esirlerin başına gelmiştir.

Büyük bir imparatorluğu yitirdiğimiz I.Dünya Savaşı döneminde İngilizlerden Ruslara işgalci güçlerce esir alınan Türk-İslam insanların hikayesi her bakımdan ibretliktir. Romanlara, belgesellere, konferanslara vb. konu olmalıdır. Son yıllarda bu alanlara giderek artan bir ilgiyle eğilinmekte oluşu da büyük memnuniyet vericidir. I.Dünya Savaşı'nın en zor dönemleri yaşanır, Devlet-i Ali Mondros mütarekesiyle çok ağır şartlara razı olur ve artık tarihe karışmaya doğru giderken, Rus esiri Türkler, hem anavatan Türkiye'nin, hem kızıl-beyaz savaşının ortasında kalan Rusya'nın başına gelen bela ve karmaşaların kurbanları da olmaktaydılar. Rusya'nın çeşitli bölgelerindeki kamplarda mahkum esirlerin acı hikayeleri gibi Pasifik kıyısındaki Vladivostok bölgesine götürülmüş esirlerin de keza büyük trajedileri olmuştur. Rusya'nın bu bölgesi savaş döneminde bir ara, nisan 1920'de Japonların eline geçer. Bu dönem bilindiği üzere Ankara'da I. Meclis'in açılma günleridir, Anadolu'nun işgali sürmektedir. İstanbul da keza işgal edilmiştir.

Yine de bu ağır şartlar altında, Osmanlı devletinin girişimleri neticesinde bölgedeki esirlerin anavatanına dönüşlerini Japon hükümeti üstlenir. İngilizlerin bütün savsaklama, engelleme çabalarına karşın sonuçta Japon Heymeymoro vapuru yarbay Comora'nın kaptanlığında 21 Şubat 1921'de 1030 yolcusuyla Vladivostok'dan hareket edebilmiştir. Yolcular, yukarıda söylediğimiz gibi yıllardır Rusya'da esarete bulunan Türklerdir. Vapurun ve esaretten evlerine dönmekte olan Türklerin 20 bin km.lik bu yolculuğu sırasında da başlarına gelmeyen kalmaz. Nisan ayında ulaştıkları Midilli adasında Anadolu işgalini sürdüren Yunanlıların esirleri teslim almak istemeleri, vapurun aylarca Midilli ve Pire'de limanda rehine tutulması, kaptan Comora'nın asil direnişi ve esirleri teslim etmeyişi, nihayet içlerinden sadece 395'inin ağustos 1921'de İstanbul'a gönderilişleri. Geri kalanların, 620 kişinin ise İtalyan Asinara adasına gönderilmesine izin verilmiştir. Ekim 1921'de esirler adaya çıkarlar, artık dost gördükleri Japon kaptan Comora ve Heymeymoro vapuruyla vedalaşma vakti gelmiştir. Comora 1030 esir Türk'ü başta Yunanlılar

olmakla tehditler, felaketler ve zorluklardan kurtara kurtara 8 aylık bir yolculuktan sonra buralara kadar getirebilmiştir. Ve hüzünlü bir vedalaşmayla ayrılırlar...

Bazılarının yaşamlarını yitirdikleri bu ada'da zorlu şartlarda yine aylarca yaşamak zorunda kalan esir Türkler nihayet Milletler Cemiyeti ve Kızılay'ın ortak çalışmalarıyla bu kez Ümit Vapuru'yla yolculuklarına devam ederler, 19 Nisan günü Asinara adasından hareketle yukarıda bahsettiğimiz gibi 25 Haziran 1922'de İstanbul'a, anavatana, evlerine, ailelerine kavuşurlar... Peki ya bu vapurla anavatana dönemeyenler, on bin km. uzaklarda yaşamlarını yitirenler. Bir daha vatanlarını, evlerini, sevdiklerini göremeyenler. Okyanuslara bakarak çok uzaktaki memleket hasretiyle, hayaliyle son nefeslerini veren esirler.

Gerçekten de çok sayıda esir Rusya'nın değişik bölgelerinde, bu çerçevede Vladivostok'un farklı şehir ve köylerindeki kamplarda yaşamlarının yitirdiler, oralarda kaldılar. Türkiye'ye bir daha geri dönemediler. Onların bir kısmının mezar yerleri bile bilinmiyor. Esarete vefat eden Türklerin bilinen mezarları yaklaşık 100 yıl sonra ilk kez Moskova Büyükelçisi ve heyeti tarafından 28 Eylül 2016 günü ziyaret edildi. Anavatanları Türkiye'den 10 bin km. uzaklıkta, Japon denizi kıyılarındaki Vladivostok'un Spassk-Dalni ve Skotovo köylerinde yapılan anıtların açılışları da Rus, Alman, Avusturyalı ve Macar temsilcilerle birlikte gerçekleştirildi. Mezarlara ziyaret yapıldı. Dualar edildi, çelenkler konuldu. Anıtların açılışlarında yapılan konuşmada Türk Büyükelçi şunları dile getiriyordu;

“Geçtiğimiz yüzyıllarda hepimizin bildiği gibi büyük insan kayıplarına yol açan savaşlar yaşandı. Milyonlarca insan hayatını kaybetti. Büyük acılar ve yıkımlar oldu. Dünya'da çatışmalar, savaşlar bugün halen sürüyor. Kalıcı bir barışa herkesin çok ihtiyacı var. Bir asır sonra bugün, 20. asır başlarındaki dünya savaşında esir düşerek bu kamplarda hayatını yitirmiş asker, sivil Türk ve diğer ülkelerden insanları anmak için buradayız. Hepsini başımızı eğerek dua ve hürmetle selamlıyorum. Biz Türk milleti belki çok uzun yıllar burada yatanlardan ayrı düştük ancak bu insanlarımızın hatırasını hiçbir zaman unutmadık. Bu duygularla huzurlarına geldik. Biz belki görmesek, anlayamasak da bu aziz insanlarımız aslında diridir. Onlar dönemin şartlarında orta doğu'dan, Balkanlar'dan, Anadolu'dan buralara getirilmişler, şehitlik rütbesine ulaşmışlardır. Onlar yükselenebilecek en yüksek

rütbeye çıkmış insanlardır. Hiçbir zaman unutulmayacaksınız. Her zaman kalbimizde yaşayacaksınız.

Burası Rusya'nın Türkiye'ye belki en uzak coğrafi bölgelerinden birisi. Ancak ülkemiz insanının kalplerinin de en yakın olduğu bir bölge. Rus ev sahiplerimiz bugün iki ülke arasında bir dostluk köprüsü kurdular. Sizler bir asır sonra bugün bizleri atalarımızla buluşturdunuz. İki ülke dostluğunun da en güzel örneklerinden birini verdiniz. Asil bir davranış sergilediniz. Sizlerin bu yakınlığınızı da unutmayacağız. Sizin ülkenizden, Rusya'dan, geçtiğimiz yüzyıllarda ülkemize gitmiş kardeşlerinizin hatırasının da Türkiye'de büyük bir özen ve saygıyla korunduğunu, Gelibolu'daki Rus mezarları ve anıtının bize emanet olduğunu bu vesileyle hatırlatmak isterim. Buradaki şehitliğimiz de dostluğumuzun bir nişanı olarak sizlere emanettir. Çok iyi bakacağınızı biliyoruz. Burada yatan herkesin huzurunda bir kez daha başımı eğiyor, aziz şehitlerimiz için de Fatiha diyorum.”

Rus işgali sonrasında yıllar süren esaretten kurtulamayan ve Heymeymoro ve Ümit Vapurlarıyla ülkelerine geri dönemeyenler işte bugün oralarda yatıyorlar. Aylar süren zor yolculuktan sonra evlerine dönebilenler ise çocuklarına, torunlarına aktardıkları anılarda yaşıyorlar.

İşte İstanbul'da boğazı, gelip geçen gemileri, vapurları seyrederken bir 25 Haziran gününün kısaca hatırlattıkları. Bu 25 Haziran günü vesilesiyle, isminin geçtiğimiz yıl bir vefa örneği olarak Beykoz'da bir caddeye verildiğini öğrendiğimiz Japon kaptan Yarbay Comora'yı saygıyla, Rus işgalcilerin esir ederek Rusya'nın çeşitli bölgelerindeki kamplara götürdükleri ve ülkelerine geri dönemeyerek yaşamlarını bu yabancı topraklarda yitiren binlerce vatan evladını da bir kez daha rahmetle anıyoruz...

(Bu vesileyle İngiliz, Rus vb. işgalcilerce Asya'dan Afrika'ya çeşitli ülkelere götürülmüş, bir kısmı oralarda yaşamını yitirmiş, bir bölümü ise geri dönebilmiş Türk savaş esirleriyle ilgili, yıllar süren emekle hazırlanmış Mustafa Karahan / Cem Fakir projesi “Esaret Günlüğü” isimli belgesel dizisi (www.youtube.com/playlist?list=PLulibo_kZyQxO2G0VoVZplpJJRDA2yo7o) ile yine bu alanda değerli çalışmalar yapmış Dr.Cemalettin Taşkıran'ın “I.Dünya Savaşı'nda Türk Esirleri-Ana Ben Ölmedim” isimli eserini bilhassa genç okurlarımıza önermekteyim. Bugünlere nasıl, hangi yaşamların pahasına geldiğini bir kez daha anlasınlar diye...)

27 Haziran 2021

AB DEVLET / HÜKÜMET BAŞKANLARI KONSEYİ ZİRVESİ VE TÜRKİYE.....

AB-Türkiye ilişkilerinin bugünü ve geleceği bakımından önem taşıyan en üst düzey forumlardan biri olan AB Devlet/Hükümet Başkanları Zirvesi 24/25 Haziran 2021 günlerinde yapıldı. Her ne kadar en başından itibaren, Türkiye ile ilişkiler konusunda alınacak Kararlarla ilgili hiç bir iyimserliğimiz yok idiyse de, AB'nin Türkiye'ye bakışının bir kez daha ve en yalın şekilde ortaya konulması bakımından yine de kayda değer ipuçları veren bir Zirve oldu. Zirve'den önce "Uluslararası Düzen'de Haziran 2021 Dalgalanmaları ve Türkiye Üzerine Etkilerine Dair Bazı Notlar" başlığıyla kaleme almış olduğumuz makalede de vurguladığımız gibi "İlişkilerin bugünkü durumuna bakıldığında, bu AB Zirvesinin, AB-Türkiye ilişkileri bakımından büyük değişikliklere gebe olmadığını, malumun ilamı gibi sonuçların ön planı çıkabileceğini söyleyebiliriz" beklentisi ortaya çıkmış oldu. (<http://www.sosyalbilimlervakfi.org/2021/06/uluslararasi-duzende-haziran-2021-dalgalanmalari-ve-turkiye-uzerine-etkilerine-dair-bazi-notlar>)

Zirve Sonuç Bildirisi'nden de anlaşılacağı üzere, toplantıda hararetli dış politika maddelerinin yanısıra Covid19'la mücadelede dayanışma, AB'nin ekonomik toparlanması gibi konular da kapsamlı şekilde değerlendirildi. AB liderleri, uluslararası güçbirliğinin salgına karşı gerekli olduğunu dile getirirlerken, DSÖ'nün Kasım 2021'de Covid-19'la ilgili özel bir zirve düzenleme kararını da memnuniyetle karşıladılar. Salgınla mücadele bağlamında ekonomi enstrümanlarının canlandırılması kararı da şüphesiz toplantının önemli sonuçlarından bazıları. Yeni Nesil AB Fonu bu anlamda 750 milyar avroluk bütçesiyle çok büyük bir kaynak teşkil ediyor ve salgınla mücadelenin yanı sıra yeşil dönüşüm, dijital değişim vb. ile eğitim, sağlık gibi alanlarda modernizasyonu hedefliyor.

Son dönemlerde AB liderleri toplantılarının sürekli gündeminde yer aldığını belirttiğimiz Türkiye ile ilişkiler konusunda AB'nin bugünkü genel tutumu "Açık veya imalı tehditler de içeren telkinlerde bulun, bekle, gör" çizgisinin ötesine geçemiyor. AB ne Türkiye'den vazgeçebiliyor, ne de ilişkilere sistematik ve uzun

vadeli bir perspektif kazandırabilecek stratejik adımlar atabiliyor. Aynı zihin karışıklığı ve belirsizliğin Ankara bakımından da geçerli olduğu ise şüphesiz. Son dönem açıklamalarının genel mahiyeti özetle bu durumu yansıtıyor. Mesela son Mart 2021 Zirvesinin Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de attığı adımlardan duyduğu memnuniyeti vurgulaması, bu adımların kalıcı olmasının ve Türkiye'nin uluslararası hukuka uymasının beklendiğinin belirtilerek bu gelişmelere göre ilişkilerde birtakım işbirliği açılımlarının doğabileceğinin, aksi takdirde ise AB'nin elindeki araçlarla gerekli tedbirleri (yaptırımlar) alacağının kaydedilmesi gibi benzeri mahiyetteki hususların 24/25 Haziran Zirvesinin ruhuna da hakim olduğu görülüyor. Ancak bu durum AB-Türkiye ilişkiler sürecini takip edenler için pek de şaşırtıcı gelmiyor.

Nitekim son Bildiri'de;

i.Konsey'in Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortamın ve Türkiye ile karşılıklı yararlı işbirliği tesisinin AB için stratejik önemde olduğunu ve D.Akdeniz'de azalan gerilimin memnuniyet verdiğini belirtmesi, Türkiye ile aşamalı, orantılı ve geri çevrilebilir işbirliğine hazır olunmakla birlikte bunun daha önceki zirvelerde belirlenmiş şartlara bağlı olduğunun,

ii. AB'nin Kıbrıs konusunda ilgili BM Güvenlik Konseyi kararları esasında siyasi eşitliğe dayalı iki bölgeyi iki toplumlu federasyon tesisine tamamen bağlı olduğunun,

iii. Türkiye'deki insan haklarının ve hukukun üstünlüğü durumunun kaygı verici olduğunun, siyasi partiler, insan hakları savunucuları ve basının hedef alınmasının Türkiye'nin demokrasiye saygı hukuk düzeni ve kadın hakları alanındaki yükümlülüklerine aykırı olduğunun, bütün bu alanların iki Taraf arasındaki diyalogun ana unsurlarını teşkil ettiğinin kaydedilmesi bilhassa dikkat çekmektedir.

Öte yandan; yine dış politika bölümünde, örneğin Rusya'ya karşı ihtiyatlı, hatta tehditkar bir dilin hakim olması, Libya ile ilgili bölümde ülkeden bütün paralı ve yabancı güçlerin ivedilikle çekilmesi çağrılarında bulunulması da, dolaylı şekilde bile olsa AB dış politikası bağlamında Türkiye'nin üzerinde durması gerekli konular arasında bulunuyor.

Türk tarafından yapılan açıklamalardan görüldüğü üzere bilhassa “AB'nin, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi gibi olumlu gündeme işlerlik kazandırabilecek somut adımları atmaması, bazı ülkelerin AB-Türkiye ilişkilerini istismar etmesi

(bu ülkelerin bilhassa Yunanistan, GKRY olduğundan şüphe yok) Kıbrıs konusunda tek taraflı davranması ve KKTC'nin eşit haklarını tanımaması...” olmak üzere çeşitli hususlar Ankara'yı rahatsız etmiş ve tepki göstermesine yol açmıştır.

Gerçekten de bu sonuçlara bakıldığında, (çoğu kez olduğu gibi) Türkiye'nin AB için stratejik önemine işaret ve Suriye bağlamında bazı takdir ifadeleri dışında olumlu değerlendirilebilecek bir yaklaşımın görülmediğini söylemeliyiz. Benzeri bir doğal ve haklı tepkinin de Kıbrıs bağlamında KKTC'den geldiği keza görülüyor.

Adadaki iki kesimin statü ve meşruiyetleri eşitlenmeden güya çözüm arayışlarına girişilmesinin, güncelliğini yitirmiş BMGK kararları referans alınarak ortaya tutum konulmasının adadaki gerçeklerle uyumsuz olduğu, bu siyasetin siyasi ve hukuki gerçekler esasında gözden geçirilmesi ve yeni bir AB tutumunun belirlenmesi gerektiği bu tepkilerin temelini teşkil ediyor.

Gerek en başta AB, gerek Türkiye ilişkilerin ve işbirliğinin bugünü ve geleceği konusunda sağlam bir irade ve yol haritasını samimi, yapıcı ve gerçekçi bir anlayışla ortaya koymadıkları takdirde maalesef önümüzdeki dönem Zirvelerinde de benzer sonuçların çıkması kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir senaryonun söz konusu olması halinde ise yüzyıllar öncesinden bugünlere uzanan ve bugün derin bir krizden geçmekte olan köklü ilişkilerin geleceğinden umutlu olmak için yeterli ve ikna edici gerekçeler de maalesef bulunamayacak. Böylece 21/22 Ekim 2021 AB Liderler Zirvesine kadar ilişkiler boş viteste gitmeye devam edecek...

24 Temmuz 2020

BATI TRAKYA'DA AZINLIK OLMAK...

Merhum Dr.Sadık Ahmet'in bir 24 Temmuz günü Batı Trakya Gümülcine/Susurköy'de şüpheli bir trafik kazasında vefatının üzerinden 25 yıl geçti. Mücadelesi ise her gün daha da güçleniyor, genç nesillere örnek olmayı sürdürüyor. Fedakarlıklar, mahkumiyetler, hapisler, baskılara direniş Dr.Ahmet'in hayatının daima ayrılmaz bir parçası oldu. Farklı ülkelerde, farklı zaman dilimlerinde yaşamış olsalar da aslında bunlar tarihe geçmiş tüm

liderlerin ortak özellikleridir. Yakın tarihimizden bakarsak, örneğin, Elçibey, Mustafa Kırımoğlu ve bütün diğerleri için. Kimi zaman eşit vatandaşlık, adalet, hukuk, kimi zaman bağımsızlık ve özgürlük için.

Dr.Sadık Ahmet'in mahkeme başkanına hitaben "...sadece Türk olduğum için hapse götürülüyorum. Eğer bu suçsa tekrarlıyorum, ben Türk'üm, her zaman öyle kalacağım..." sözleri bugün bütün Türk azınlığa malolmuş durumda ve azınlığın dini, siyasi bütün liderlerince, STK, dernek vb. temsilcilerince bitmek bilmeyen mahkemelere, yıldırımlara, baskılara karşı her zaman tekrarlanıyor. Bilinen bir hususu bir kez daha vurgulayalım; Bu baskıların yaşandığı ülke bir AB üyesi ve batı medeniyetinin de kurucu unsurlarından biri olduğu iddiasında kendince.

Batı Trakya ve Batı Trakya Türk Azınlığı; müslüman Türk kimliği olan ve bu kimliğini ağır yıkım, imha politikalarına rağmen canlı ve güçlü bir şekilde yaşatan bir bölgenin ve mücadeleciler bir azınlığın adıdır. Bilindiği gibi, bugün dünyanın birçok yerinde varoluş savaşı veren Türk halkları bulunuyor. Geçtiğimiz günlerde Toros dağlarında ziyaretle görüştüğümüz bir Yörük başının büyük bir ferasetle söylediği gibi "...bugün dünyada herkes siyasi, ekonomik, sosyal problemlerden bahsediyor. Ama bizce bugün dünyanın en büyük meselesi Türk halklarının direniş ve varoluş mücadelesidir..." sözünün karşılığını bulduğu bölgelerden biri de Batı Trakya'dır. Evet, feraset farklı bir insanüstü histir. Dağ başında yaşayan, belki eğitimi sınırlı bir Yörük başı bunu sezer de, nice eğitimliler, nice makam sahipleri anlayamaz, kavrayamaz. İşte bu dünya; Batı'nın en ucundan, Avrupa'dan, Orta Doğu ve Kafkasya'dan Rusya'nın Pasifik kıyılarına kadar uzanan geniş bir bölgedir. Kimileri azınlık, kimileri özgür ülkelerinde yaşayan büyük bir nüfus. Bu dünyanın seçkin bir parçası olan Batı Trakya Türk azınlığı (BTTA) da on yıllardır süren asimilasyon politikaları nedeniyle büyük sıkıntılar çekmiş, mazlum bir halktır. Bilhassa bölgenin demografik yapısının Atina'nın harita mühendislikleriyle yüzyılın başlarına göre büyük ölçüde azınlık aleyhine değişmesiyle birlikte büyük sorunlarla yüzyüzü kalmışsa da direnişlerinde en küçük bir sarsılma olmadığını da bütün dünya görüyor.

Bölgenin zengin tarihinin ve azınlığın bugün bölgedeki konumunun kısa bir makale çerçevesinde incelenmesi şüphesiz mümkün değildir. Bununla birlikte; Osmanlının çekiliş sürecinde B.Trakya'da Garbi Trakya Hükümet-i Mustakilesi adıyla tarihte ilk Türk Cumhuriyeti'nin kurulduğunun da mutlaka bilinmesi gerekir. 31 Ağustos 1913'de kurulan bu cumhuriyete ev sahipliği

yapmış olmak bu toprakların köklü, şanlı ve onurlu tarihine daha da zenginlik katmaktadır.

Ey güzel Batı Trakya!... Nihayet esaretten kurtuldun,

Ey düşmanlar!.. Sanmayın savaşlardan bu millet yorgun.

Cumhuriyetin yüce bayrağı ebediyen bu yurtta dalgalanacak,

Batı Trakya kıyamete kadar hür yaşayacak!

(Batı Trakya Cumhuriyeti Milli Marşı'dan.1913)

Çok kısa ömürlü olsa da bayrağı, pulu, pasaportu, ordusu, resmi haber ajansı, basın organları, bütçesi, Süleyman Askeri Bey'in yazdığı milli marşıyla bağımsız Batı Trakya Türk Cumhuriyeti. Tarihin akışı içinde 1919 Nöli Anlaşması, 1920 Sevr Anlaşması, 1923 Lozan Anlaşması vb. siyasi gelişmelerle asırlık müslüman- Türk ülkesi Batı Trakya bir başka devletin idaresine girmiş, ancak zengin insan, kültür, inanç, edebiyat vb. dokusuyla kimliğinden hiçbir şey kaybetmemiş, bilakis bütün bu değerlerine daha da sarılmıştır.

Bu vesileyle vurgulayalım, dünyada en zor şey bir ülkede azınlık olmaktır. Dünya'nın hangi ülkesinde olursa olsun, azınlıkların endişeleri olur, ezilirler, korkarlar, kendilerini en rahat hissettikleri yerlerde bile azınlık olma ürkekliği yaşamları boyunca kendilerini terk etmez. Bu dünyada medeni ülke tanımlaması yapılacaksa en önemli kriterlerden birisi mutlaka azınlıkların mutluluğu, durumu kriteriyle ilgili olmalıdır. Medenilik bir ülkenin gelişmişlik düzeyiyle, sosyo-ekonomik düzeyiyle doğrudan bağlantılı değildir. Nitekim, ileri düzeyde gelişmiş ülkelerde de azınlıkların büyük mağduriyet altında olabildiklerini görüyoruz. Bu bakımdan, bugün küresel sistemin en merkezi ve güçlü bölgelerinden AB'nin üyesi olmak, bu ülkelerde azınlıkların sorunsuz, dertsiz oldukları anlamına hiçbir zaman gelmemektedir. Yunanistan'da yaşayan BTTA'nın durumu bu konuda en ibretamiz örneklerden biridir. Aslına bakılırsa bu ülkedeki diğer azınlıkların, örneğin Makedonların durumunun da parlak olmadığını biliyoruz.

Komşumuz Yunanistan'a İpsala kapısından girerek Kavala, Selanik yönünde seyahatlerine başlayanlar otobanda ilerledikçe uzaktan minarelerin yükseldiği köyleri, kentleri seçeceklerdir. Bu otoban yapılmadan önce ülkemizden gelen araçlar bugün uzaklardan görülen yerleşim merkezlerinin, köylerin, kasabaların içinden geçirdi. Yolun sağında, solunda yol boyunca İskeçe çıkışına kadar

uzanan, içerilere doğru da Bulgaristan sınırlarına kadar derinlik kazanan bu bölge modern zamanlarda sadece bir AB ülkesinde değil, uluslararası düzen içinde de ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı yerlerden biridir.

Türkiye ve Yunanistan uzun yıllardır komşuluk yapıyor. Ondan önceki asırlar boyunca da aynı yönetim altında, Osmanlı hükümrانlığında dünyanın en güçlü devletlerinden biri olmuşlardı. Tarihi-coğrafi yakınlığın ötesinde ortak kültürel, insani, medeni değerler bakımından da güçlü ilişkileri var.

Bununla birlikte iki ülke arasında çok ciddi sorunlar mevcuttur. Merhum Dr. Sadık Ahmet'in vefat yıldönümü vesilesiyle, bu yazımızın konusunu teşkil eden, Batı Trakya Türk Azınlığı bu sorunların başında gelir. 1923 Lozan Barış Antlaşması ile BT Türklerine azınlık statüsü tanınmıştır. Antlaşmanın 37-45. Maddeleri, iki ülkede zorunlu mübadele dışında tutulmuş azınlıkların hukuki statüsünü düzenler.

Buna mukabil, BTTA dışında Yunanistan'da Oniki Adalar'da, ülkenin farklı şehirlerinde yaşayan Türk nüfusun durumu ayrı bir analiz konusudur. Yunanistan bu soydaşlarımıza Lozan Anlaşması'nın imzalandığı dönemde adaların İtalya'ya ait olduğu gerekçesiyle azınlık statülerini vermemektedir. Halbuki bugün Rodos ve İstanköy başta olmakla adalarda 6-7 bin civarındaki soydaşımız da, BTTA gibi etnik kimliğin inkarı, eğitim, okul/öğretmen bulamama, vakıflarını yönetememe, Yunan makamlarının vakıflara müdahaleleri, Yunan vatandaşlığından atılma vb. sorunlarla yüz yüzedir.

BTTA sorunlarına biraz daha yakından bakarsak, Rodop, İskeçe ve Meriç İllerini içeren bölgede nüfus ve toprak mülkiyeti dengesinin yüzyılın başından bugünlere tamamen azınlık aleyhine dönüşmesi belki en başta zikredilmesi gereken gelişmelerdendir. Birçok sorun bir şekilde bu yapının değişmesiyle de bağlantılıdır

Bugün için azınlığın hemen her alanda yaşamsal sorunları mevcuttur. Sadece siyasetçilerin, bölgeyi izleyen uzmanların değil, turizm amacıyla bile olsa Türkiye'den bölgeye yolu düşen veya uzaklardan da olsa Türk köylerini kentlerini, camilerini vb. gören her bir ziyaretçinin bilmesi gereken konulardır bunlar.

a.Türk Kimliğinin İnkarı; Dünyada örneği belki de hiç bulunmayan uygulamalardandır. Türk ismini kullanmak suç olmuştur. Türk ismini taşıyan azınlık kuruluşları, dernekler yasa dışı ilan edilmiştir. Azınlık tarihinin en eski

ve köklü derneği İTB/İskeçe Türk Birliği (1927) bu nedenle yasaklanmış, keza Rodop Türk Kadınlar Derneği'nin kuruluşuna izin verilmemiştir. İTB davası AİHM'ye de taşınmış, 27 Mart 2008 tarihli kararla Yunanistan dernek kurma özgürlüğünü ihlalle suçlanmıştır. Ancak Atina bu kararı yıllardır uygulamamaktadır. Mart 2020'de Yargıtay'da görüşülmesi gereken dava bu kez de salgın nedeniyle ele alınamamıştır. Benzer şekilde; 1987'de Türk Öğretmenler Birliği/TÖB ile Gümülcine Türk Gençler Birliği/GTGB de kapatılmıştır. Bütün bunlara, büyük baskılara rağmen, genelde Balkanlar gibi Batı Trakya azınlığı da müslüman Türk şemsiyesinin altında birleşmiştir. Yerel düzeyde kültürel, lehçe vb. farklılıkların olabildiği dağlık bölgeleri de bu efsanevi direnişin öncülerinden oldukları cihetle her zaman büyük takdirle anıyoruz. Yukarıda bahsettiğimiz gibi merhum Sadık Ahmet'in *“Ben Türk olduğum için yargılanıyorum”* sözü bu kimlik direnişinin daima yaşayan şiarlarından birine dönüşmüştür.

b.Eğitim; Türk azınlığa ait çok sayıda ilkokul kapatılmış, Türk çocuklar Yunan devlet okullarına gitmeye teşvik edilmiştir. İki dilli (Türkçe/Yunanca) azınlık anaokullarına da izin verilmemektedir. Bu yöndeki girişim ve talepler sürekli cevapsız kalmaktadır. Orta/Lise düzeyinde mevcut iki okul, Gümülcine Celal Bayar Lisesi ile İskeçe Muzaffer Salihoğlu Lisesi yetersizdir. Ancak azınlık bu konudaki taleplerine de olumlu cevap alamamaktadır. Keza Türkiye mezunu öğretmenlerin azınlık okullarında görev yapması izin verilmemekte, anlaşmalar uyarınca gönderilen öğretmenlerin (kontenjan öğretmeni) bilhassa dağlık bölgelerdeki okullarda görev yapmalarına izin verilmemektedir. Bazılarını zikrettiğimiz eğitim sorunları çok boyutludur, derindir. Azınlığın geleceğinin düğümlendiği en kritik alan da esasen eğitimidir.

c.Dini özgürlükler BTTA'nın en fazla baskıya maruz kaldığı alandır. İlgili Anlaşmalara (bilhassa 1913 Atina Anlaşması ve Yunanistan'ın 2345-1920 tarihli iç yasası) rağmen müftüler tayinle gelmeye başlamıştır. Azınlığın seçtiği müftülerse yetki gaspı iddiasıyla mahkemelere verilmektedir. Bu konuda da Yunanistan aleyhine AİHM'nin ihlal kararı çıkmıştır. Buna rağmen Atina azınlığın din alanına müdahalelerini sürdürmekte, kendi din adamlarını yetiştirmesine, camilerde görev yapmalarına imkan vermemektedir. Bilindiği üzere, azınlığın dini liderlerinden merhum Müftü Mehmet Emin Aga'nın yaşamı da neredeyse Yunan mahkemelerinde mücadeleyle geçmiştir. Kendisinin bu mahkemelerdeki vakur duruşunu, şahitler olarak, her zaman hatırlamaktayız. Türk azınlık da liderlerini hiçbir zaman yalnız bırakmamış, mahkemeler ülkenin neresinde yapılırsa yapılsın, otobüslerle oralara akın etmiştir.

d.Vakıflar ise en büyük ve ağır yaşamsal sorunlardandır. Müftüler gibi seçimle göreve gelmiş vakıf idare heyetleri azledilmiş, resmi makamların belirlediği tayinliler getirilmiştir. Vergi borçları nedeniyle vakıf malları ipotek altındadır. Vakıfların bu durumu azınlığın eğitim, okullar gibi diğer meselelerine de yıkıcı etki yapmaktadır.

e. Siyasi temsilde çeşitli sorunlar mevcuttur. Son olarak 2019 parlamento seçimlerinde 3 azınlık mensubu siyasi partilerden Meclis'e girebilmiştir. Bağımsız azınlık adaylarının seçim barajı (%3) nedeniyle doğrudan seçilerek Meclise girebilmeleri imkansızdır. Ancak yerel düzeyde belediyelere, belediye meclislerine bağımsız listelerle zaman zaman girebilmişlerdir.

Zor iştir dünyada azınlık olmak demiştik. Batı Trakya'daki azınlık, bunu bir Avrupa, bir AB ülkesinde her düzeyde, her an yaşayan, ancak tarihi bir direniş gösteren bir müslüman Türk azınlıktır. Bazılarını yukarıda özetlediğimiz sorunları onyıllardır bitmiyor. Atina'nın esasen bunları çözme yönünde bir iradesi de yok. Sorunlardan, gerginliklerden beslenmeyi, çoğu kez de AB'nin arkasına gizlenerek adımlar atmayı tercih ediyor. Türk mimari eserlerinin yıkımı *(bu konuyu detaylı şekilde 21 haziran tarihli makalemizde yine Enpolitik'de işlemiştik)*, imhası, kundaklanması, azınlık mensuplarının vatandaşlıktan atılmaları (19.madde) ve diğer birçokları...

Umarız bütün her yerdeki azınlıklar gibi Batı Trakya'daki Türk azınlık da bütün haklarına kavuşur, sadece iddia eden değil gerçekten medeni değerlere sahip bir ülkenin özgür vatandaşları olarak yaşamlarını ve varlıklarını en yüksek standartlarda sürdürme imkanını elde eder.

18 Ağustos 2021

AFGANİSTAN'DA TALİBAN DÖNEMİ

1989/90 yılları. Kızılordu tarihi bir yenilgiyle Afganistan'dan çekilmiş, böylece süper güç SSCB'nin çöküş süreci hızlanmış ve ülkede yeni bir geçiş dönemi yaşanıyor. Başkent Kabil'i geziyor, sokaklarda halkla sohbet ederek düşüncelerini öğreniyor, geleneksel Afgan evsahipliğiyle çay davetlerini geri çevirmiyoruz. Türk olmak, Türkiye'den geliyor olmak özel bir ilgi ve sempati doğuruyor. Afganistan gerçekliğini anlamak için sadece Pakistan'da yaşamak, İslamabad ve Peşaver'de zaman zaman Rabbani, Müceddidi, Hikmetyar vb.

gibi Moskova'yı sarsan mücahit liderlerle bir araya gelmek yeterli değil, Afganistan'ı içinden de görmek gerekir. Mücahidlerin efsanevi direnişi neticesinde SSCB ordusunun çekilişinin ardından ülkeye yaptığımız ziyaretlerde artık özgürlüğün, istikrarın ve huzurun yavaş yavaş da olsa hakim olacağını düşünür ve arzu ederken, asıl sorunlu günlerin sonradan geleceğini pek beklemiyorduk. Birçokları gibi. Tam 30 yıl önce Afganistan buydu. Gözümün önünden cesur ve yiğit insanlar ülkesi Afganistan'ın o tarihlerden bugüne yaşadıkları geçiyor. Her sahnesi trajik, ölümcül buna mukabil mutluluk ve huzur sahnelerinin ise hiç olmadığı bir film gibi.

30 yıl önce başlayarak bugünlere uzanan sarsıntılı dönemin son noktalarını Taliban'ın kısa bir zamanda ülkeyi ele geçişi, devlet başkanı Gani'nin Özbekistan'a kaışı, yabancı güçlerin tahliyesi ve nihayet ABD Başkanı Biden'ın 16 ağustos 2021 konuşması koyduysa da daha yaşanacaklar çok ve gidilecek yol uzun. Geçtiğimiz haftaki yazımızda bu yeni döneme dair bazı değerlendirmelerimizi paylaşmıştık. Yine aynı konudaki bu çalışmamızda da son gelişmeleri ele almaktayız. Bu bir bakıma gereklilik de gösteriyor. Zira aradan geçen çok kısa zaman dilimine rağmen Taliban hızlı ilerleyişini sürdürerek birkaç hafta içinde (belki bazı küçük bölgeler dışında) bütün ülkede hakimiyetini tesis etti. Bununla da kalmadı ve başkent Kabil'e de girerek iktidarını ilan etti.

Bugün artık ülkede etkin bir Taliban hakimiyeti var ve bunu hemen herkes görüyor. Ancak bu yeni dönemin asıl zorluğu bundan sonra başlıyor zira artık sıra siyaset ve diplomaside. Bunlar olmadan Taliban'ın sahadaki başarısını taçlandırması asla mümkün olmayacak. Taliban bu alanda tecrübesiz değil. Yıllardır katıldığı görüşmelerde, konferanslarda, toplantılarda önemli bir birikime sahip oldu. Başta ABD olmakla, Rusya ve Çin gibi bölge ülkeleriyle ve diğer birçok aktörle yoğun diplomasi temasları gerçekleştirdi. Dolayısıyla diplomasi performansının zayıf olduğunu söylemek de yanlış olur. Bugünkü görünümde alandaki başarılarını da bir ölçüde bile olsa bu masa başı kazanımlarının bir uzantısı görmek mümkündür.

Tarihsel, kültürel, sosyal vb. anlamda kardeş ve dost ülke sıfatlarını rahatlıkla kullanabileceğimiz Afganistan'da yeni bir döneme geçildiğine göre bu döneme ilişkin bazı sorular etrafında kısa bir ufuk turu gerçekleştirebiliriz.

Herşeyden önce Taliban güçleri Kabil'de iktidarlarını bütün dünyaya ilan ettilerse de ülkenin tam anlamıyla savaş ortamından çıkabildiğini söylemek

için henüz erken. Umarız kısa zamanda ülkede istikrar, huzur tesis edilir ancak karmaşık dini, etnik, sosyal yapısı, Afganistan'ın geleceğine dair siyasi görüş ve tercihler arasındaki uçurumlar vb. dikkate alındığında gerginliklerin, huzursuzlukların, çatışmaların ülkenin gündeminde yeralma risk ve potansiyelinin her zaman bulunduğu da bilinmesi gerekir. Dün ve bugün olduğu gibi, maalesef gelecek dönemlerde de... Bu durumun değerlendirilmesi, mevcut yıkımının nedenleri, yeni ve güzel bir Afganistan için neler yapılması gerektiği, çıkış yolları vb. gibi sorular ise bu ülkenin siyasetçileri, sağduyulu kesimleri, din adamları, akademisyenleri, akil insanları başta olmakla her Afgan vatandaşına düşen bir görev olacaktır. Yıkımların, trajedilerin, siyasi, iktisadi, sosyal çöküşlerin Afgan halkının bir kaderi olmadığını ve kurutuluşun da yine kendilerine bağlı olduğunu herkesten önce bu kardeş ülkenin kendisinin anlaması gerektiği şüphesizdir.

Bu çerçevede birtakım sorular üzerinde düşünersek...

ABD'nin geri çekilme kararını ne zaman aldığı sorusu bugünkü tablonun analizi bakımından son derece önemlidir. Herhalukarda bunun Başkan Biden'ın aceleyle aldığı günübürlük bir karar olmadığını, kapsamlı bir evveliyatı bulunduğu, 2001 işgalinden bugüne hemen her ABD Başkanının asker sayısını azaltmayı, geri çekilmeyi gündemine aldığını, önceki Trump'ın da bu mahiyette bir süreci öngördüğü, nihai çekilişin Afganlılarla istişareler içinde mayıs 2021 olarak (sonradan ağustos 2021 olarak değişmiştir) bir takvime bağlandığını, nitekim ülkedeki ABD askeri sayısının yıllar içinde tedricen azalarak birkaç binlere kadar gerilediğini, Doha görüşmelerinin de bu gelişmelerin önemli bir aşaması olduğunu ve nihayet Biden'ın da bu çekilişi başkanlık döneminin bir önceliği olarak görerek fiiliyata geçirdiğini hatırlamalıyız. Özetle bölgeden geri çekilme ABD'nin Afganistan'a geldiği ilk günden itibaren ABD yönetimlerinin tartıştığı bir politika olmuştur. Dolayısıyla Taliban'ın başkente girişi dahil bugünün siyasi tablosunun oluşumunda, bu süreçlerini izleyenler bakımından büyük sürprizler bulunmamaktadır. Bu süreçte sürprizler aramak yerine belki bu iktidar değişiminin sürati ve beklenenden daha düşük seviyede iç çatışmaların yaşanması üzerinde durulması daha doğru olacaktır.

Taliban'ın nasıl bu kadar hızlı bir ilerleme sağlayabildiği sorusunun cevaplarını ise başta Doha görüşmeleri olmakla, Taliban'ın son yıllarda çeşitli zeminlerde Gani iktidarı dahil birçok aktörle gerçekleştirdiği açık/gizli görüşmelerde aramak birtakım yaralı ipuçları verebilecektir. Bu kapsamlı

temaslarda Taliban ile muhatapları arasında ABD/NATO çekilişı, bu çekiliş sonrası ülkenin yeni yönetimi, iktidar paylaşımı vb gibi takım temel unsurlar üzerinde mutabakat sağlandığı akla gelmektedir. Bu çerçevede ilgili aktörlerce adeta Taliban'ın iktidarı ele geçirmesinin önünün açıldığını bile düşünmek mümkündür. Taliban'ın çeşitli garantileri, bu meyanda batıya “radikalizm” ihraç etmeme taahhüdü, hatta eski Afgan yönetimine dokunmama sözü vermesi bile sözkonusu olabilir. (Rusya'da iktidara gelen Putin'in eski başkan Yeltsin'e verdiği koruma garantileri gibi!). Bu kadar hızlı Kabil'e giriş, Başkan Gani'nin kolayca ülke dışına çıkması başta olmakla diğer birçok husus dikkate alındığında her türlü senaryonun üretilmesi de doğal olacaktır.

Dünyanın bu cephesinden bölgeye bakıldığında gerçek üstü görülebilen birçok senaryo için zemini aslında Afganistan'ın da yer aldığı coğrafyanın acı gerçekleri hazırlamaktadır. Bu ülkelerin kendilerine has gerçeklerinin bugünler değerlendirilirken özellikle dikkate alınması gerekir. Yerel unsurların, kabile ve aşiretlerin kolayca taraf değiştirebilmeleri, güçlü dönemlerde devletin yanında saf tutan çeşitli yerel odakların merkez zayıflayınca kolayca Taliban'ın yanına geçmeleri, esasen çürümüş merkezi yönetimden (başkan Gani iktidarı) sadece yerel güçlerin değil bilhassa ordu dahil devlet güçlerinin de bıkkınlığı ve kolayca teslim oluşları da bugünün Afganistan'ın önemli gerçekleridir.

Taliban'ın bu derecede hızlı ilerlemesinin ve Kabil'de iktidarı büyük bir iç savaş ve karışıklık yerine nisbeten kolayca ele geçirmesinin belirli bir senaryo içinde öngörülmüş olması mümkündür. Bütün bunların gerçekliğe uyup uymadığı ancak ileride anlaşılabilecek veya tarihin karanlık sayfalarında kalacaktır.

Bugünkü durumda son gelişmelerin kazananları kimlerdir. Şüphesiz 20 yıl sonra tekrar iktidarı ele geçirebilen Taliban ve müttefiki Pakistan. Taliban-Pakistan ilişkilerinin iç içeliği malumdur. İslamabad'ın siyasi, askeri, lojistik vb. büyük desteği, Taliban yönetiminin Belucistan'da yerleşmişliği bu stratejik yakınlığın bazı kilit unsurlarıdır. 2010'lü yıllarda Pakistan-Taliban ilişkileri pek o kadar sıcak değilken yeni siyasi ortamda bu ilişkiler çok ileri düzeylere ulaşmıştır.

Bununla beraber Pakistan-Taliban ilişkilerinin tamamen sorunsuz bir mahiyette olduğunu, hiçbir risk unsuru taşımadığını söylemek hiçbir şekilde mümkün değildir. Tarihi sorunlar yaşadığı Afganistan'da zayıf ve kendine yakın bir yönetim görme arzusu, Peştun milliyetçiliğini kontrol düşüncesi, başta ABD'yle ilişkileri olmakla bölgede zayıflayan konumuna yeniden güç kazandırma

hedefleri dikkate alındığında Pakistan'ın bir ölçüde de olsa amacına ulaştığını söyleyebiliriz. Tabii ki bir ölçüde ve şimdilik. Zira Taliban'ın ideolojik yapısı, bilhassa Pakistan içindeki yerel uzantıları bakımından Pakistan'da belirli kesimler huzursuzluk da duymaktadır. Bu itibarla İslamabad/Kabil ilişkilerinin geleceği sorusu Afganistan'ın geleceği sorusuyla doğrudan bağlantılıdır.

“En azından şimdilik” kazançlı ülkeler arasında Taliban'dan bazı garantiler (içişlerine tehdit oluşturmama gibi) aldıkları düşünülebilecek başta RF, Çin, İran olmakla komşu/ çevre ülkeler de sayılabilir. Kabil'de iktidar değişimiyle birlikte bölgedeki ABD/NATO mevcudiyetinden (geçtiğimiz yıllarda ülkedeki asker sayısı 100 binler gibi muazzam düzeylere çıkmıştı) kurtulunması bu ülkelerin memnuniyet duymaları için yeterince güçlü bir nedendir. Ülkede batı yanlısı Gani iktidarının sona ermiş olması bu mücavir ülkeler bakımından önemli bir değişim olmaktadır.

Ardında büyük sorunlar bırakan ABD'nin bile bu geline aşamadan pek de rahatsız olmadığı da ileri sürülebilir. 20 yıllık bir dosyayı kapatmış, ülkeden çıkmıştır. Öte yandan, onbinlerce askerini, binlerce uçağını, aracını vb. yitirdiği, bizzat ABD içinde ağır sosyal yıkımlar doğuran Vietnam tecrübesiyle karşılaştırılması mümkün olmasa bile yine de bu çekilişten doğan moral bozukluğu, küresel liderliğinin sorgulanmaya açılması vb. gibi hususlar ABD'de önümüzdeki dönemde konuşulacak meseleler arasında yer alacaktır. Bugünden itibaren artık ABD'nin işi Afganistan içi gelişmeleri izlemek, Taliban'ın iç ve dış politikalarını takip etmek olacaktır. Taahhüdlere bağlı kalması halinde ileride ABD'nin Taliban'la ilişkilerini geliştirme ve işbirliği arayışlarına girmesini bile şaşırtıcı karşılamamak gerekir. Aksine gelişmeler ise ABD ile Taliban yönetimindeki Afganistan arasında yeni gerginlikleri doğal olarak beraberinde getirecektir. ABD'nin yeni Afganistan'la ilişkilerinde en önemli boyut, ABD'li yetkililerin hemen her vesileyle açıkladıkları gibi, Taliban'ın radikal gruplarla arasına nasıl mesafe koyacağıdır.

Özetlediğimiz bütün bu kazanımların “şimdilik” kaydıyla not edilmesi bilhassa gereklidir. Taliban iktidarı güçlü görünümüne rağmen esasen kaypak bir zemindedir. Ülke içinde Taliban yönetimine karşı olan, Afganistan'ın geleceğini Taliban'da görmeyen geniş ancak seslerini pek yükseltmeyen kesimler de bulunmaktadır. Bunların başında da geniş kadın kitleleri gelmektedir. Taliban'ın belki en önemli sınavı kendisine karşı olan bu kesimlerle ilişkilerini önümüzdeki dönemde nasıl tanzim edeceği veya edemeyeceğidir.

Şimdiki görünümün ışığında önümüzdeki dönemlerde neler yaşanabilir sorusunun cevabı birçok yönden spekülatif bir mahiyet de taşıyabilecektir. Bunun en önemli nedeni henüz bir geçişin yaşanmakta oluşu ve geleceği şekillendirebilecek unsurların belirsizliğidir.

Önümüzdeki dönemin kilit unsurların başında Taliban'ın, geçtiğimiz iktidar dönemine göre ne ölçüde değiştiği gelecektir. Sürekli ve hemen her vesileyle verdiği mesajlardan Taliban'ın da bunun önemini bildiği anlaşılmaktadır. ABD dahil birçok aktör ülkeyle yaptığı temaslarda da bu değişim mesajlarını sürekli vurgulamıştır. Dış dünyaya yönelik siyasi hamlelerde bulunmayacağı, komşu ülkelerin içişlerine karışmayacağı, radikal grupları desteklemeyeceği, ayrıkçılık ihraç etmeyeceği vb. yönündeki mesajları ile bilhassa kadınları yeni siyasi yaşama katılmaya çağırması da Taliban'ın bu yeni görünümünü sergileme hedeflere yöneliktir. Bunun ne ölçüde pratiğe dönüşeceğini ise zaman gösterecektir.

Doğal olarak ve beklendiği gibi, Pakistan ve Çin şimdiden Taliban'a ılımlı hatta sıcak mesajlar vermeye başlamışlardır. Yeni, kucaklayıcı bir yönetimin tesisi, Afgan halkının tercih ve arzularına saygı duyulması gerektiği gibi. Bugüne kadar çeşitli temaslar yaptığı Taliban'ın, Çin'in en büyük derdi olan, Doğu Türkistan'a el atmayacağı yönündeki taahhüdlerinin Pekin'i şimdilik rahatlattığı bellidir.

Bugüne kadar Rusya da ülke içindeki gelişmeleri gözleyeceğini ve Taliban'la ilişkilerini buna göre belirleyeceğini açıklamıştır. Bu durum Moskova ve diğer yakın ülkelerden (Tacikistan, Özbekistan vb.)'dan beklenebilecek türden bir yaklaşımdır. Rusya pragmatik, rasyonel bir tutum içinde olacaktır. Burada Moskova'nın, Mısır'daki MK'ı terör grubu olarak nitelerken Başkan Mursi ile ilişkilerini sürdürdüğünü hatırlamak da yararlıdır. Afganistan tecrübesinin ve önümüzdeki dönemde ülke içi / dışı gelişmelerin bölgedeki otoriter idarelerin elini güçlendireceğini, Moskova'nın etrafındaki kümeleşmenin yoğunlaşabileceğini, hatta Rusya-Çin ilişkilerinin bile yeni boyutlar kazanabileceğini düşünmek de mümkündür.

Ülke içi gidişata göre, peyder pey çeşitli devletlerin Taliban'ı tanıması veya tanımasa bile ilişkiler geliştirmesi, hatta Taliban'ın Afganistan içindeki birtakım uygulamalarına bile göz yummayı tercih etmesi de şaşırtıcı görülmemelidir. Buna ABD ve diğer batılı ülkeler de dahildir. Bu ülkelerin S.Arabistan'la ilişkileri bu konuda yeterince iyi bir örnek değil mi. Yeterki

Taliban dışı açılmasın, olabildiğince içine kapansın ve ikili, bölgesel/küresel tehdit oluşturmamasın.

Afganistan denilince yeni düzensiz göç dalgaları tehdidi ilk anda gelen konulardandır. Bu risk en başta **AB ülkelerinin** gündemindedir. AB’ni bu aşamada Kabil’de kimin iktidarda olduğundan çok yeni göçmen akımıyla karşılaşma endişesi meşgul etmekte, , bu hususta Türkiye dahil çeşitli ülkelerle işbirliği çağrılarında bulunmaktadır.

BMGK ise birkaç kez gerçekleştirdiği Afganistan konulu acil toplantılarında açık ve keskin bir tavır veya yol haritası ortaya koyamamıştır. Bir tarafta ABD, Fransa ve İngiltere, diğer tarafta Çin ve RF’nin bulunduğu bir kompozisyonda başka bir sonuç çıkması da herhalde beklenmemeliydi. Neticede BMGK 16 Ağustos 2021 tarihli toplantısında bir Basın Açıklaması (Karar veya Başkanlık Açıklaması değil) ile yetinmek durumunda kalmıştır. Yine de bu açıklamanın içinde geçen “düşmanlıkların hemen durdurulması, kadınlar başta toplumun çeşitli kesimlerinin eşit ve anlamlı katılımıyla kapsayıcı müzakerelerle yeni bir temsili, birleştirici ve kapsayıcı hükümet tesisi” çağrısı önemlidir ve Talibanla kapıların açık tutulacağının da mesajı olmaktadır.

Türkiye-Afganistan ilişkilerinin geleceği ise bugün itibariyle kapsamlı şekilde mahiyet değiştirmiş, Türkiye-Taliban ilişkilerinin geleceğine dönüşmüştür. Türkiye- Afganistan ilişkilerinin geleceği birçok yönden ilginç, önemli ve çeşitli sınamalarla yüzyüze kalacaktır. Bunların aşılabilmesi için de gerçek bir diplomasi ve dış politika gerekir.

Türkiye’nin her zaman Afganistan’ın yanında olduğunu sürekli vurgulamaktayız. Tarihte de yakın geçmişte ve bugün de. Son onyıllara baktığımızda ikili ilişkilerin, ECO/EİT ve İİT birlikteliklerinin yanısıra Türkiye-Pakistan-Afganistan modelinde üçlü işbirliği gayretlerin de bahsetmek gerekir. Bugün itibariyle ciddi kesintilere ve ivme kaybına uğradığı izlenimini verseler de, 2007’de başlayan Üçlü Zirve Süreci, 2011’de başlayan Asya’nın Kalbi/İstanbul Süreci ve bunların çeşitli alanlardaki yansımaları (TPA Ekonomik İşbirliği İstanbul Forumu gibi) bu üçlü işbirliği arayışlarını yansıtan örneklerdir.

Yeni Taliban Afganistanı gerçeği içinde ikili ilişkilerin nasıl bir zeminde ele alınması gerekeceği yukarıda belirttiğimiz gibi hassastır. Kurulacak ilişkilerin Afganistan içinde nasıl yansımalarının olacağı da önemlidir. Yeni dönem

Türkiye-Afganistan ilişkilerinin mahiyetinin Türkiye-Pakistan ilişkilerine hatta Türkiye- bölge ülkeleri ilişkilerine etki yapması da mümkündür.

Öte yandan; Türkiye-Afganistan ilişkilerinin geleceğine ülkemiz içinde siyasetten arındırılmış milli hassasiyetlerle bakılmalı, her türlü farklı görüş, öneri de dikkatle dinlenmelidir. Bu hususta sorumluluk iktidardadır.

Öncelik varsa ülkede geride kalan vatandaşlarımızın, askerlerimizin güvenliklerinin korunmasıdır. Kabil havalimanının Türkiye tarafından korunması projesinin ise ülkenin yeni gerçekler ışığında artık pek anlamı da zaten kalmamıştır.

Türkiye'nin bu yeni dönemde çıkmazlarla da karşılaşacağı şüphesizdir. Belki bir müddet Taliban'daki dönüşümün, iç ve dış politika adımlarının, ülke içinde geniş kesimlerle bir uzlaş ortamını tesis edip edemeyeceğinin izlenmesi yararlı olacaktır. Bunlara göre de Afganistan'la ikili hatta üçlü ve bölgesel ölçekte ilişkilere ve işbirliğine yeni bir mahiyet kazandırma imkanları araştırılabilecektir.

15 Kasım 2021

D.Türkistan'da İnsanlık Onuru Büyük Sınav Veriyor

Dünya Uygur Kongresi; Prag Toplantısı

1.Uzun onyıllardır büyük bir varoluş mücadelesi vermekte bulunan D.Türkistan'daki Uygurlar ve Kazak, Kırgız diğer kardeş halkların trajedisinin dünyada ve ülkemizde giderek daha geniş kesimlerin, aydınların ilgisini çekmeye başladığını memnuniyetle izlemekteyiz.Çin'in asimilasyon politikalarına ve bu trajediye suskunluğa tepkiler de geçtiğimiz dönemlere kıyasla her geçen gün biraz daha artıyor. Bu konu son olarak geçtiğimiz ay BM'nin 76. Genel Kurulu'nda olduğu gibi, uluslararası örgütlerin, insan hakları kuruluşlarının gündemine gelmeye de devam ediyor. Kanada, Hollanda, Çek Cumhuriyeti ve diğer bazı ülkelerin parlamentolarında bu trajediyle ilgili önemli kararlar da alınmış durumda. Bu sayının her geçen gün artacağından da şüphe duyulmamamsı gerekir. Bütün bu gelişmeler memnuniyet verici ve çok önemli. Bununla birlikte ve son tahlilde bölgedeki durumun vahameti göz önüne alındığında, bu sahiplenişler asla yeterli görülmemelidir. Yapılacak işler,

atılacak adımlar halen çok fazla...İnsanlık onuru da bu anlamda Uygurların trajedisi üzerinden büyük bir sınavdan geçiyor.

D.Türkistan dünya’da Müslüman Türk kimliğiyle özdeşleşmiş özel bölgelerin başında gelir. Arada binlerce km.lik mesafeye bulunsa bile bölge ile Anadolu coğrafyası büyük bir bütünlük ve yakınlık gösterir. Çin yönetimlerinin onyıllardır sürdürdükleri yıkıcı uygulamalara rağmen bu birliktelik bütün canlılığıyla sürmektedir. Bu derin bağlara bakılırken, D.Türkistan’ın Türk isminin ilk zikredildiği, Türk milletinin İslam’la şereflendiği coğrafya olduğunun da mutlak surette ve bir kez daha hatırlanması gerekir. Büyük medeniyetler merkezi olan bölge en başta Kaşgarlı Mahmut’la, Balasagunlu Yusuf’la (Yusuf Has Hacip), Kutadgu Bilig’le, Divan-ü Lugat-i Türk’le anılır. Karahanlı Hükümdarı Sultan Saltuk Buğra Han’la birlikte Türk milleti toplu halde Türkistan’da İslamiyete girmiştir. Türklerin itikad imamı İmam Maturidi keza D.Türkistanlıdır. Özetle bugünkü Türk kimliğinin özüdür, kendisidir D.Türkistan.

2.Hükümetin yıllardır sürdürdüğü ve bütün dünyayı şaşkınlığa düşüren suskunluğa rağmen Milletimiz bütün kesimleriyle bu bölgedeki mazlum kardeşlerine sahip çıkmıştır. Onlar için sesini her zaman, her forumda yükseltmiştir. Vicdanların bu haykırışına (malum bazı çevreler hariç) kamuoyu ve halkımız düzenlenen faaliyetlere, imza kampanyalarına büyük destek vermiş, konferanslarda, toplantılarda, sergilerde kardeşlik ve insanlık duruşunu açıkça ortaya koymuştur.

BM’nin 76. Genel Kurul’da 42 ülke ile birlikte **(İlk kez!)** Türkiye’nin de Çin’deki ağır insan haklarını kınayan, bunlara son verilmesi çağrısı yapan, bağımsız gözlemcilerin bölgeye gidebilmeleri için Çin’in izin vermesini isteyen Ortak Açıklama’ya katılması önemli bir gelişmedir. Suskun yıllar sonra yaşanan bu gelişme halkımızın yönetime baskılarının da bir sonucudur. Uzun yıllardır bu konuda sürdürülen suskunluğu bir kez daha kınıyor, unutmuyor, ancak nihayet BM’de atılan bu adımın da doğru bir karar olduğunu belirtiyoruz. Maalesef geç kalınmış, Çin insanlık dışı uygulamalarını ileri düzeylere taşımıştır. Halbuki bu konuda Çin’in en hassas olduğu, hatta çekindiği ülke Türkiye’dir. Zira bahse konu olan iki kardeş millettir. Çin, Türkiye’nin suskunluğundan da cesaret almıştır. BM’nin Çin’in uygulamalarının tartışıldığı bu oturumlarda, Pekin’in bölgedeki uygulamalarının avukatlığını yapmaya kalkan Küba gibi ülkelerin tutumu ise başta Uygurlar olmakla mazlum milletlerce asla unutulmayacaktır.

3.D.Türkistan meselesinin, vurguladığımız gibi, uluslararası alanda giderek daha fazla ilgi ve sempati doğurmaya başladığının son bir örneğini ise Dünya Uygur Kongresi (Kurultayı) (DUK) 'nin Prag şehrinde 12-14 Kasım 2021 tarihleri arasında düzenlediği;

i. "Uygur Hakları; Sorumluluk Yolunda" başlıklı uluslararası konferans ile

ii. Yine DUK'nin 7. Genel Kurulu

teşkil etmiştir. Bu faaliyetlerde dünya'nın çeşitli ülkelerindeki Uygur diasporasının temsilcileri, siyasetçiler, düşünce kuruluşları ve ÇHC'deki kamplardan gelmiş mağdurlar da hazır bulunmuştur. Çok sayıda yabancı konuk da keza toplantılara aktif olarak katılım sağlamıştır.

DUK'un esasen bu toplantıların hazırlıklarına aylar öncesinden başladığı kamuoyumuzca da biliniyordu. Nitekim, geçtiğimiz yaz döneminde 30 kadar ülkede yapılan seçimlerle Kongre'ye katılacak 201 delege belirlenmiş, bu çerçevede ülkemizdeki Uygurları temsilen de 25 isim yine seçimlerle tespit edilmiştir.

DUK, bilindiği üzere, 2004 yılında kurulmuş, başkanlığını Dolkun İsa'nın yaptığı bir yapıdır. Çin tarafından terörist olarak kabul edilmektedir. İngilizce, Almanca ve Çince'nin yanı sıra Türkçe de çalışma dillerinden biridir. Dolkun İsa'nın dünyada giremediği 2 ülke bulunmaktadır. Türkiye ve Çin. DUK son Genel Kurulunu (6. Genel Kurul) ise 2017'de Almanya'da gerçekleştirmiştir.

4.a. Gelecek Partisi heyeti olarak Sn.S. Özdağ ve yardımcısı M.Erman beylerle birlikte katıldığımız Prag toplantılarında, milletimizin konuya bakışı, duyduğu büyük hassasiyet, yıl boyunca bütün ülke genelinde gerçekleştirdiğimiz faaliyetler hakkında bilgi verdik. Bu makalenin yazarı (Ü.Yardım) konferansın açılışında, Sn. Özdağ ise Prag Belediye Başkanı Zdenek Hrib' in katılımcılara verdiği resepsiyon davetinde yaptığımız konuşmalarda Parti programında bu konuya yerveren tek parti olduğumuzu vurgulayarak kardeş halklara desteğimizin önümüzdeki dönemde de kesintisiz olarak devam edeceğini belirttik. Dünya'nın dört bir yanından gelen konuklar bütün bu konulardaki çalışmalarımız nedeniyle teşekkürlerini ve takdir hislerini dile getirdiler.

Dört ayrı panel formatında (açılış, kamp kurbanlarının anlatımları, hukukçuların görüşleri ve siyasetçilerin değerlendirmeleri) düzenlenen Konferans'da yapılan çeşitli konuşma ve sunumlarda Uygurların sorunları, bunların aşılabilmesi için

yapılan çalışmalar, karşılaşılan engeller vb. kapsamlı şekilde dinleyicilere anlatıldı.

Prag Belediye Başkanı Hrib'in "Bu konferansın yapılmaması için Çin tarafının büyük baskıları olduğunu, ancak kendisinin bunlara direndiğini ve Çinlilere bu asırda neden DT'da konsantrasyon kampları olduğunu sorduğunu, bu direnç karşısında Çinlilerin Prag'dan 10 piyano ithalinin durdurmaktan başka hiçbir şey yapamadıklarını, Belediye olarak da bu 10 piyano'yu okullara dağıttıklarını" anlatması konferansın en anlamlı sözleri arasında kayıtlara geçti. Avrupa Parlamentosu, Belçika, Kanada gibi kuruluş ve ülkelerden gelen parlamenterler de bu konudaki faaliyetlerini anlattılar.

DT Cumhuriyetinin kuruluş yıldönümleri (12 Kasım 1933/12 Kasım 1944) vesilesiyle Brüksel, Paris gibi başkentlerin merkezlerinde sembolik ışıklandırmaların yapılması ise bugüne özel bir anlam katkı ve güzel bir jest teşkil etti. Uygurlara da büyük bir moral verdi.

b.Bu vesileyle DUK 7. Genel Kurulu' nda teşkil edilen Dolkun İsa başkanlığındaki yeni DUK yönetimine de tebriklerimizi bir kez daha ifade ediyor, başarılar diliyoruz.

Bu önemli faaliyetlerin temasının DT'lı Müslüman Türkler halklar olduğu dikkate alındığında, ülkemizden hiçbir resmi katılımın olmamasının, panellerde tek bir Türk uzmanın, akademisyenin vb. bulunmamasının ise başta bu kardeşlerimizi üzdüğünü ve diğer katılımcılarca da gariptendiğini ve anlaşılamadığını gördük. Maalesef durum buydu.

Türk milleti bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de DT' lı kardeşlerinin yanında olacaktır. Ancak lkemizin siyasi karar vericilerin bütün dünyada hayret ve ibretle izlenen anlaşılmaz tutumlarını acilen ve muhakkak surette gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Sonuçta; Bu toplantılarda da dile getirdiğimiz gibi, Doğu Türkistan'a adalet gelmediği, insan hakları ihlalleri topyekun sona ermedikçe, dünya'da adalet,hak, hukuk ve özgürlükten söz edilmesi asla mümkün olmayacaktır. Bu mücadeleyi mutlaka kazanacakları inancımızı da bu vesileyle bir kez daha vurguluyoruz.

Özel Notlar;

a.(Yeni ismiyle) *Türk Devletleri Teşkilatı'nın İstanbul'da 12 Kasım 2021 günü yapılan Zirve toplantısını tebrik ediyoruz. 30 yıl içinde halen arzulanan düzeylere çıkamamış olsa bile kardeş ülkeler arasında işbirliğinin tesisi ve güçlendirilmesi yönünde kaydadeğer adımlar atılmıştır. Bununla birlikte, 12 Kasım günü yukarıda belirttiğimiz gibi, aynı zamanda D.Türkistan Cumhuriyeti'nin de kuruluş yıldönümü olmaktadır. Dolayısıyla TDT Zirvesi sırasında kabul edilen 121 maddelik Sonuç Bildirisi'nde DK'lı kardeşlerimiz için küçücük bir paragraf vicdanen güzel olmaz mıydı diye sormadan edemiyoruz. Bu yönde bir girişimde bulunmak ise esasen evsahibi Türkiye'ye düşerdi.*

b. *14/15 Kasım 1944 günlerinde insanlık tarihinin en acı sürgünlerinden birine şahit olunmuştur. Komünist SSCB rejimi onbinlerce Ahıskalı kardeşimizi yerlerinden yurtlarından uzaklara sürmüştür. Her yıldönümünde olduğu, bugün de, sözkonusu katliamlarda, yollarda,sürgün yerlerinde yaşamını yitiren kardeşlerimizi saygıyla anıyoruz. Bu sürgünlerin acısı halen bütün canlılığı ile yaşıyor. Her zaman da hafızalarda yerini koruyacak ve unutulmayacaktır.*

(Aşağıdaki bu Makale

Dış İlişkiler Danışmanı Seda N.Orbay tarafından kaleme alınmıştır)

15 Kasım 2021

26. Birleşmiş Milletler Taraflar Konferansı (COP26) / Glaskov

İÇERİK : - Taraflar Konferansı (Conference of the Parties, COP) - Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) - Kyoto Protokolü (2005) ve Doha Değişikliği, Paris Anlaşması (2015) - Türkiye'nin Paris Anlaşması Süreci - 26.Taraflar Konferansı / Glasgow (COP26) Gelişmeleri Taraflar Konferansı (Conference of the Parties, COP) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'nin en üst düzey karar alma organıdır. COP taraflardan aksi bir öneri gelmedikçe her yıl toplanır. Başkanlığı ise kabul edilen 5 Birleşmiş Milletler bölgesi (Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayipler, Orta ve Doğu Avrupa ve Batı Avrupa ve Diğerleri) içinde kalan ülkeler tarafından dönüşümlü olarak yapılır.

Çerçeve Sözleşme 1992 yılında ülkelerin küresel sıcaklık artışını sınırlayarak iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaları için uluslararası iş birliği oluşturmak amacıyla Rio de Janeiro’da imzaya açılmıştır. ‘Tarafların’ sözleşmeyi imzalaması, onaylaması ve kabulleri ardından sözleşme, 21 Mart 1994’de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin amacı “Böyle bir düzeye, ekosistemlerin iklim değişikliğine doğal bir şekilde uyum sağlamasına, gıda üretimini tehdit etmeyecek ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir şekilde devamına izin verecek bir zaman dahilinde ulaşılmalıdır” hükmü ile niteliklendirilmiştir. Türkiye’nin 2004 yılında onayladığı ve taraf olduğu Sözleşme’nin bugün 196 ülke ve Avrupa Birliği olmak üzere 197 tarafı vardır.

Sözleşmenin onaylanmasının ardından ilk Taraflar Konferansı (COP) 1995 yılında Berlin’de toplanmıştır. Taraflar Konferansı’nın Başkanlığı’nı o dönem Almanya Çevre Bakanı olan Angela Merkel yürütmüştür. 1997 yılında, üçüncü Taraflar Konferansı’nda (COP3) kabul edilen Kyoto Protokolü onay süreçleri nedeniyle 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kyoto Protokolü’nün amacı sanayileşmiş ülkeler ile piyasa ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkelerin atmosfere saldıkları sera gazı emisyonlarını 90’lı yıllara kıyasla yüzde beş azaltmak veya sınırlandırmak olarak belirlenmiştir. Protokolün ikinci taahhüt dönemi Doha Değişikliği (COP18) olarak açıklanmıştır ve bu dönem 2020 yılında emisyonların %18 azaltılması hedeflenmiştir. Ancak Doha Değişikliği’nin yürürlüğe girmesi için 144 ülkede tarafından kabul edilmesi gerekirken 135 ülke tarafından kabul edilmiş ve yürürlüğe girememiştir.

Kyoto Protokolü’nün 2020 yılında sona ermesi nedeniyle 12 Aralık 2015 tarihinde Fransa’nın Paris kentinde 21. Taraflar Konferansı’nda (COP21) “Paris Anlaşması” kabul edilmiştir. Paris Anlaşması, iklim değişikliği konusunda 197 ülkenin ortak hareket etmeleri gerektiğini kabul ettikleri uluslararası bir anlaşmadır. Anlaşmayı imzalayan 197 ülkenin 191’i anlaşmayı onaylamıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren anlaşmanın temel amacı, küresel ısınmayı sanayi öncesi seviyelere indirerek 1,5 santigrat derece ile sınırlandırmaktır.

2016 yılında anlaşmayı onaylamayan altı ülke arasında 2021 yılına kadar Eritre, Libya, Irak, İran, Yemen ile birlikte Türkiye de yer almıştır. Anlaşmanın Türkiye tarafından bu yıla kadar onaylanmamasının sebebi, Türkiye’nin gelişmiş ülkelerin bulunduğu EK-1 listesinde sınıflandırılmış olması ve rejim içerisinde oluşturulmuş mali mekanizmalara erişememesidir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’ndaki konuşmasında ilan ettiği üzere Türkiye 2015’de imzaladığı Paris Anlaşması’nı bilahare geçtiğimiz Ekim ayında

TBMM’de de onaylanmıştır. “Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi” TBMM’den geçerek yasalaşmış ve kanun 7 Ekim 2021 tarihinde resmi gazetede yayımlanmıştır. Türkiye’nin onay kararının ardında, farklı eklerde yer (Ek-1 ve Ek-2) yer almasına rağmen mali yardım mekanizmalarına erişebilme imkanına kavuşmasının bulunduğu anlaşılmaktadır.

26. BM İklim Değişikliği Konferansı (COP26), 1-12 Kasım 2021 tarihleri arasında İskoçya’nın Glasgow kentinde gerçekleştirilmiştir. Zirvede ülkeler, iklim değişikliğine karşı alınacak bir dizi önlemi içeren bir anlaşmayı imzalamışlardır. COP26, Paris İklim Anlaşması’nın imzalandığı 2015’ten bu yana kaydedilen gelişmenin değerlendirileceği ve yakın geçmişe bakarak neler başarıldığı, hangi konularda başarısız olunduğunun muhasebesi yapılacak olan ilk zirve oluşu sebebiyle oldukça önem arz etmektedir. Zirvede ele alınan başlıklar ve kaydedilen gelişmeler aşağıdaki gibidir.

I. Zirvenin açılışını yapan İngiltere Başbakanı Boris Johnson ardından Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri , ABD Başkanı ve Hindistan Başbakanı konuşmalarını gerçekleştirmişlerdir. Konuşmacılar Paris Anlaşması’na yönelik taahhütlerini, yeni stratejilerini ve COP26 zirvesinden çıkacak sonuçların dünyanın geleceği açısından önemini vurgulamışlardır. Türkiye, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde gelişmiş ülkeleri işaret eden Ek-1 kategorisinden ayrılmaya yönelik talebini geri çekmiş, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar kararın Türkiye’ye sağlanan 3,2 milyar dolarlık fona karşılık “iyi niyet” göstergesi olarak alındığını açıklamıştır.

II. ABD ve AB’nin inisiyatifiyle 100’den fazla ülke metan gazı salımını 2030’a kadar yüzde 30 azaltmayı öngören ve 300 milyon dolardan fazla finansman sağlanacak bir taahhütte uzlaşmışlardır. AB, Fransa, Almanya, İngiltere ve ABD, yeni bir Enerji Adil Geçiş Ortaklığı (Just Energy Transition Partnership) kurduğunu duyurmuştur. Aralarında Türkiye’nin de olduğu 40’tan fazla ülke ve Avrupa Birliği, uluslararası alanda birlikte çalışma sözünü verdikleri Glasgow Atılım Gündemi’ni (Glasgow Breakthrough Agenda) başlattı. ABD, Paris Anlaşması’nın Yüksek Hedef Koalisyonu’na (High Ambition Coalition) yeniden katılmış ve bu COP26’nın hedeflerine önemli bir destek olarak görülmektedir.

III. COP26 Başkanı Alok Sharma, gelişmiş ülkelerin kırılgan ülkelere sağlayacağı finansmanın 2021-2025 döneminde 500 milyar doları aşacağını açıklamıştır. Mark Carney liderliğindeki Glasgow Net Sıfır Mali İttifakı (The Glasgow Financial Alliance for Net Zero, GFANZ) tarafından verilen bu taahhüt, COP26’nın ilk üç

günündeki en önemli başarısı olarak görülmektedir. Müzakerelere ilk kez katılan ve küresel emisyonların yüzde 7'sinden sorumlu olan çelik sektörü emisyonların azaltılması için taahhüt vermiştir.

IV. COP26'nın dördüncü gününe 40'tan fazla ülkenin kömürü aşamalı olarak kaldırma kararı damga vurmuştur. Anlaşmaya göre büyük ekonomiler 2030'larda, gelişmekte olan ekonomiler ise 2040'larda kömür enerjisini kullanmayı aşamalı olarak durduracaklardır. Dünyanın en çok emisyon salan ülkelerinden Avustralya, Çin, Hindistan ve ABD ise anlaşmaya katılmamıştır. Endonezya Çevre Bakanı Siti Nurbaya Bakar, COP26'nın ikinci gününde uzlaşılan ormansızlaşmayı durdurma taahhüdünün adil olmadığını söyleyen ve karbon emisyonlarını azaltmak ya da ormansızlaşma adına Endonezya'nın gelişiminin durmaması gerektiğini de belirten Bakar'ın tepkisi hayal kırıklığıyla karşılanmıştır.

V. COP Başkanı Alok Sharma, müzakerelerde gençleri daha çok dikkate alma çağrısı yapmıştır. Genç İklim Hareketi (Young Climate Movement, YOUNGO) tarafından eş başkanlığı yürütülen COP26'nın beşinci gününde, COY16 Küresel Gençlik Pozisyonu'nun (Global Youth Position) bildirisi de sunulmuştur. İngiltere ayrıca, mülteci çocukların eğitim ihtiyaçları hakkında daha etkili uluslararası müdahale sağlamak için 85 bin pound ayıracağını duyurmuştur. Küresel sürdürülebilirlik danışmanlığı SYSTEMIQ tarafından hazırlanan Paris Etkisi (The Paris Effect) raporunun COP26 için hazırlanan yeni baskısı, tüm büyük sektörlerin 2030 yılına kadar maliyet açısından rekabetçi yeşil çözümler geliştirme kapasitesine sahip olduğunu ve karbon ağırlıklı yeni altyapılar yatırım yapmanın yüksek risk barındırdığını ortaya koymuştur.

VI. COP26'nın altıncı gününde gündem toprak kullanımı ve doğa olarak belirlenmiştir. Farklı sektörlerden 95 yüksek profilli şirket, 2030 yılına kadar doğanın bozulmasını durdurmak ve tersine çevirmek için çalışacağını duyurmuştur. Küresel İklim Eylem Günü olan zirvenin altıncı gününde dünyanın dört bir yanından iklim aktivistleri iklim adaleti çağrısı yapmış, COP26 Türkiye Koalisyonu da herkesi iklim adaleti için bu mücadeleye çağırmıştır.

VII.Küresel iklim müzakereleri ikinci haftasına girerken,dünyanın en büyük ikinci termal kömür ihracatçısı olan ve geçen hafta aşamalı olarak kömürü durdurma kararı alan Avustralya onlarca yıl kömür satmaya devam edeceğini söylemiştir.

VIII.COP26'nın 8. gününde iklim değişikliğinin özellikle yoksul ülkeler üzerindeki etkileri ele alınmıştır. İngiltere, yoksul ülkelere finansman desteği olarak (büyük bölümü, Asya-Pasifik ülkelere aktarılacak) 290 milyon sterlinlik

fon sözü vermiştir. ABD, Kanada, İsveç, Finlandiya, İrlanda, Almanya, Norveç, İtalya, Katar, İspanya, İsviçre, Birleşik Krallık ve Quebec ve Flanders hükümetlerinden, Adaptasyon Fonu'na (Adaptation Fund) 232 milyon dolar aktarılmıştır. Gelişmekte olan ülkeler 2025 sonrası için iklim finansmanı bütçesini yılda 1,3 trilyon dolar olarak belirlemişlerdir. Zirvede konuşan ABD eski başkanı Barack Obama, dünya liderlerini hemen adım atmaya çağırarak, Rusya ve Çin'i müzakerelere katılmadıkları için eleştirmiştir.

IX. COP26'nın 9. gününde müzakereler iklim eylemlerinde toplumsal cinsiyeti ön saflara koymak üzerine yoğunlaşmıştır. 47 ülke, iklim değişikliğinin etkilerine dayanıklı, düşük karbonlu ve sürdürülebilir sağlık sistemleri kurmayı taahhüt etmiştir. COP26'nın 9. gününde konuşan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında Türkiye'nin küresel sorunlara kayıtsız kalamayacağını hatırlatmış ve "Ülkemizin 2053 taahhüdü olan net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda, uzun dönemli strateji ve eylem planlarını hazırlamaya başladık. İklim değişikliğine yönelik politika, hedef ve düzenlemelerin yer aldığı İklim Kanunu'nu hazırlıyoruz. Türkiye'nin İklim Değişikliği Stratejisini ve Ulusal Katkı Beyanını 2053 hedefiyle güncelliyoruz." ifadelerini kullanmıştır. COP26 kapsamında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 60 ülke ve Avrupa Birliği'nin iklim karnesi açıklanmıştır. Çevre kuruluşları Germanwatch ve New Climate Enstitüsü tarafından açıklanan rapora göre 2022 yılı iklim endeksinde genel sıralamada Türkiye 42'nci sırada yer almıştır.

X. Zirvenin 10.gününde, Türkiye'nin de aralarında olduğu 33 ülke, 40 şehir, 11 araç üreticisi şirket ve 27 filo sahibi kuruluş sıfır emisyonlu araçlara geçiş mutabakatı imzalanmıştır. Mutabakat kapsamında, otomobil piyasalarında 2035'e kadar benzinli ve dizel motorlu araçların sıfır emisyonlu araçlarla değiştirilmesi öngörülmektedir.

XI. 11.günde İngiltere net sıfırı hedefleyen şehirleri desteklemek için kurulan Kentsel İklim Eylem Programı'na (Urban Climate Action Programme, UCAP) 27,5 milyon sterlinlik yeni finansman sözünü duyurmuştur.

Sonuç olarak, İskoçya'da iki haftadır devam eden Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi bir anlaşmayla tamamlanmıştır. Son dakika Hindistan tarafından yapılan müdahale ile zirvenin karar metninde bir değişiklik yapılmış, Hindistan'ın gelişmekte olan ülkeler kendi ilerleme politikaları ve yoksulluklarıyla mücadele ederken kömür ve fosil yakıtlar kullanmama sözünü veremeyecekleri ifadelerine Çin ve diğer

Ülkelerin de destek vermesiyle kömür tüketiminin “kademeli olarak azaltılmasına” karar verilmiştir. Bu yönüyle anlaşma, kömür kullanımını azaltmayı hedefleyen tarihteki ilk anlaşma olmuştur

8 Aralık 2021

YOLSUZLUK..RMşLK...DEMOKRASİ...İNSAN HAKLARI...

(9 Aralık Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü Vesilesiyle)

Yolsuzluk, demokrasi’nin gerilemesi/ otoriterliğin yükselişi, çürümüşlük ... Her geçen gün daha da ağırlaşarak toplumları, ülkeleri kemiren, insanlığın ve uluslararası sistemin temel meselelerine dönüşen bu konuları, BM Genel Kurulu’nun 2003 yılında **9 Aralık’ı Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü** olarak kabul etmesi vesilesiyle bir kez daha hatırlamakta yarar olabilecektir. Dünyamızın bugüne kadar yüzyüze kaldığı siyasi, iktisadi, ahlaki, sosyal, insani vb. rmşlkler tarihinden bahsedilecek olsa herhalde yolsuzluklar da en başta akla gelecektir.

Çeşitli araştırma ve raporlar yolsuzlukların vardığı aşamanın vahametini en açık ve yetkili şekilde ortaya koyuyor. Dünya Ekonomik Forumu’nun bu konularla ilgili araştırma birimlerine göre, yolsuzlukların hacmi her yıl dünya ekonomisinin % 5 kadarına (yaklaşık 3.6 trilyon USD) maloluyor. Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Eşgüdüm Merkezi’nin 2018 Raporu da çürümüş ve yolsuz yönetimlerin her yıl 20-40 milyar tutarında bir varlığı lkelerinin dışına kaçırdığını belirtiyor. İşte yolsuzluklar böylesine bir yıkımdır. İnsanın, grupların, çetelerin; diğer insanları, devleti, ortak insanlık kaynaklarını, toplumu ve her değer kendi menfaatleri için her yöntemle soyması ve sömürmesi. Bütün ahlaki değerlerin çürümüşlüğü. Bu anlamda, BMGS Guterres’in yolsuzluğun “halkın ve kamunun güvenine büyük bir ihanet” olduğu tanımını da doğru bir ifade oluyor. Yolsuzluklar eşitsizliği de derinleştirmektedir. Sonuçta, bu talan ve sömürü alanıyla mücadelede başarı sağlanamadığı takdirde ülkeler içinde ve bölgesel/ küresel eşitsizliklerle mücadele de başarısız kalacaktır.

Yolsuzluk hemen her şekilde görülebiliyor, her alanda gerçekleşebiliyor. Sincice, aslına bakılırsa da, çoğu kez açıkça, pervasızca ve göz yumulduğu, hesap sorulmadığı için bu kaynaklarda hakkı/emeği olan toplumun gözü önünde. Her ortamdan istismar edilebiliyor, en trajik durumlar bile yolsuzluklar için imkan gibi görülebiliyor. Nitekim, bütün insanlık yıkıcı Covid 19 salgınıyla mücadele ederken bu amaçla sağlanan birtakım fonların bile istismar edilebildiğini bizzat BMGS Guterres’in eleştirilerinden anlıyoruz.

Yolsuzluk her yerde bulunuyor dedik. Gerçekten de öyledir. Zengin fakir ülke ayrımı da göstermiyor. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) araştırmalarında, örneğin Afganistan'da sadece 2008 yılında rüşvet hacminin 2.5/3 milyar doları bulunduğu, Afrika'dan her yıl 50 milyar doları bulan meblağların kıta dışına kaçırıldığı söylenirken, diğer bazı kaynaklarda da, gelişmiş İngiltere'de de sadece sağlık alanında yolsuzluk, sahtecilik vb. hacminin maliyetinin yılda 1.27 milyar poundu (*5 bin yeni ambulansın veya 40 bin hemşirenin maaş karşılığı olarak hesaplanıyor*) bulunduğu da belirtiliyor. Özetle, paranın bol olduğu zengin ülkelerde yolsuzlukların hacmi de artabiliyor.

I.Yolsuzluk, Demokrasi ve İnsan Hakları/ Küresel Demokrasi Zirvesi;

Yolsuzluk konularını incelerken, son dönemlerde, yolsuzlukla mücadele, demokrasi ve insan hakları gibi, ilk bakışta birbirlerinden farklı görülebilecek alanların giderek daha fazla şekilde iç içe geçtiklerini ve bir bütünlük içinde zikredilmeye başladıklarını da görmekteyiz. Bu durum bize göre yararlı bir süreçtir ve sorunlarla kolektif mücadele anlamında da güç birlikteliğini artıracaktır. Nitekim, BM'nin, yolsuzluğu bütün dünyayı, insanlığı, ülkeleri yıkıcı şekilde etkileyen kompleks bir sosyal, siyasi, hukuki ve ekonomik olgu olarak nitelendirmesi de bir anlamda bu yakınlığa işaret ediyor ve yolsuzluk bu haliyle demokratik kurumları yıpratın, insan haklarını ihlal eden, ekonomik kalkınmayı engelleyen ve yönetimleri istikrarsızlaştıran bir sorun olarak görülüyor.

Bu üçlünün son dönemde daha yaygın şekilde ve bir arada dünya gündemine gelmesine zemin teşkil eden güncel gelişmelerden birisi de ABD Başkanı Biden'ın seçim öncesi taahhütleri arasında yeralan ve bugün (9 Aralık 2021) başlayan “*Küresel Demokrasi Zirvesi*” oluyor. Ana başlıkları otoriterliğe karşı direnç, insan haklarına saygının güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadele olan bu Zirve'ye hükümet, özel sektör, insan hakları, basın, siyaset, sanat, kültür, sanat vb. temsilcilerinden oluşan geniş çevrelerden temsilciler katılıyorlar. Bilindiği üzere, Türkiye ise Zirve'ye davet edilmemiş durumda ve sonuçta da katılmıyor. ABD'nin evsahipliğindeki bu Zirve'ye davet edilmemiş olmamızın pek önem taşımadığı yönünde görüşlerin olabildiğini de görüyoruz. Olabilir, zira konu farklı perspektiflerden her türlü yoruma açıktır. Rusya ve Çin gibi, keza davet edilmeyen ülkeler de, ABD'nin bu girişimini eleştiriyor ve bu mahiyette bir demokrasi havariliğine soyunması olarak gördükleri zirveyi ilk günden bu yana sorguluyorlar. Ancak yine de üzerinde düşünülmesi gereksiz bir konu olduğunu söylemek de herhalde doğru olmayacaktır. Herşeyden önce Rusya ve ÇHC gibi ülkelerle Türkiye'nin uluslararası konumları, bu meyanda ABD ile ilişkileri farklıdır. Öte yandan, hangi ülkenin, hangi kuruluşun veya kimin girişimiyle olursa olsun, Türkiye'nin bu tür forumlarda yeralması küresel görünümü bakımından da yararlıdır. Aksine bir durum ise Türkiye'nin uluslararası sistemdeki konumu bakımından farklı ve arzulanmayan soru işaretlerini de beraberinde getirecektir. Sonuçta, Türkiye'nin neden davetli olunmadığının bu çerçevede özenle değerlendirilmesi asıl öncelikli olan adımdır.

Mart 2021 tarihli ABD Ulusal Güvenlik Strateji Ara Dönem Rehberi, Kongre üyelerinin Biden yönetimini baskı altına almaya yönelik sıklıkla kaleme aldıkları telkin mektupları, Türkiye'nin Zirve'ye davet edilmemesi gerektiğini en başından bu yana savunan JINSA ve Atlantic Council gibi güç ve lobi unsurları Türkiye ve otoriterleşme, demokrasinin zemin kaybı gibi hususları sıklıkla yan yana kullanıyorlar. Dolayısıyla bu tür gelişmeler ele alınırken konuların bu boyutlarının da göz önünde bulundurulması her zaman yarar olacaktır. Bahsekonu güçlerin bu türden faaliyetlere Türkiye'nin davet ve katılımını engellemek suretiyle Türkiye-ABD ilişkilerine zarar vermeyi sürdürdükleri dikkate alındığında, bu forumlarda Türkiye'nin yer almasının neden daha doğru olacağı herhalde daha iyi anlaşılabilecektir.

II.Yolsuzlukla mücadelenin küresel düzeyde giderek daha fazla işlenen ve çeşitli uluslararası araştırma kuruluşlarına konu olmaya başladığını da görmekteyiz. Bunlar önemli faaliyet ve gelişmelerdir.

BM bu anlamda yolsuzluk, demokrasi ve insan hakları gibi alanlar arası ilişkiler itibariyle de önemli bir rol oynamakta ve ağırlıklı bir eşgüdüm odağı teşkil etmektedir. Bu çalışmalarının bugüne kadar etkin sonuçlar getirip getiremediği ayrı bir değerlendirme konusu olsa bile, yolsuzluk gibi meselelerin BM düzeyinde ele alınıyor olmasının önemi de göz ardı edilmemelidir. Nitekim BMGK'nun 9 Aralık gününü Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü ilan etmek suretiyle verdiği önemi göstermesi bile tarihi bir adımdır. Buradan hareketle, BM bütün dünya'da yolsuzlukla mücadelede farkındalığı artırma çalışmaları yapıyor, programlar düzenliyor. BM başta Genel Sekreter Guterres olmakla yıllardır uyarılarda bulunmaya da devam ediyor. BM Kalkınma Programı (UNDP) ile BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ise bu faaliyetlerin öncülüğünü sürdürüyorlar.

BM'nin Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi (UNCAC) yolsuzluk ve çürümüşlükle mücadeleye yönelik tek çok küresel sözleşme (2005) ve buna taraf 188 devlet arasında Türkiye de yer alıyor. Yine BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörlüğü (**BM İHSÖR**) de yolsuzlukla mücadele alanına destek veren kuruluşlar arasında bulunuyor. Özel Raportör M. Lavlor yolsuzlukla mücadele akımları ile insan hakları savunucuları hareketlerinin birbirlerine yakınlaşmakta olduklarını vurgulayarak, yolsuzlukla mücadelenin de temelde bir insan hakları konusu olduğu, zira yolsuzluk ve çürümüşlüğün çoğunlukla insan haklarını hedef aldığı ve zarar verdiği yönünde dikkat çekici değerlendirmelerini zaman zaman paylaşıyor. Benzer şekilde, **BM İnsan Hakları Konseyi**'nin de bu süreçlere katıldığını, örneğin, Mart 2022 toplantısının yolsuzlukla mücadele ve insan hakları akımları arasındaki ilişkilere dair olacağını anlıyoruz. Tabii ki yolsuzluk gibi konularda farklı uluslararası kuruluşların örtüşen/eşgüdümlü faaliyetlerde bulunmaları olumlu ve güzel gelişmeler.

Benzer şekilde **BM bünyesindeki Küresel İlkeler Sözleşmesi** ise bağlayıcılığı olmasa da dünyanın en yaygın gönüllü sorumluluk projesi ve 160 ülkeden 10 bin

kadar şirket ile 3 bin civarında şirket dışı imzacıyı aynı forumda buluşturmuş durumda. Sözleşme'nin 9 temel ilkesi bulunurken 2004 yılında yolsuzlukla mücadeleyle dair 10. İlke'nin de eklenmesi faaliyetlerine yeni bir boyut getirmiş oluyor. “İlke 10; İşletmeler rüşvet ve haraç dahil her türlü yolsuzlukla savaşmalıdır”

Türkiye'nin de dahil olduğu G20 bünyesinde 2020 Toronto Zirvesi'nde oluşturulan Yolsuzluğa Karşı Çalışma Grubu, Dünya Bankası, OECD, BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), IMF, FATF gibi yapılar da yine bu alanda faaliyetler gerçekleştiriyor, aralarında işbirliği gerçekleştiriyor. Neredeyse bütün güçlü küresel forumların yolsuzlukla mücadeleyle dair birimlerinin bulunduğu izliyoruz.

Bu anlamda **Dünya Bankası, OECD, Dünya Ekonomik Forumu** gibi kuruluşların da keza yolsuzlukla mücadele alanında benzeri yapıları, çalışma grupları bulunuyor. Bunlardan **Dünya Ekonomik Forumu** yolsuzluklarla mücadeleyle özel bir önem veriyor ve dünya'nın önde gelen iş dünyası yöneticilerinin 2004'de oluşturduğu PACI Grubu (Yolsuzluğa Karşı Birliktelik Girişimi) da yolsuzluklarla savaşmayı ve şeffaflığı temel bir ilke olarak benimsemiş bulunuyor.

İslam İşbirliği Teşkilatı uluslararası sistemin en yaygın teşkilatlarından biri olarak temel belgelerinde, bu meyanda Kuruluş Şartı'nda, yolsuzlukla mücadeleyle öncelikli hedefleri arasında yerveriyor. Son olarak, 28 Kasım 2020 Niamey Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'nda onaylanan Mekke Bildirisi (2019)'nin de yolsuzlukla mücadeleyle özel bir vurguyla bu konuda sorumluluk ilkesinin uygulanmasının ve dünyadaki başarılı uygulamaların desteklenmesi gereğinin altını çizdiğini görmekteyiz.

İnsanlık tarihinin en büyük, kapsamlı ve güçlü askeri yapısı olarak tanımlanan **NATO** da yolsuzluklar konusuna ilgisiz olmadığını önemli zirve ve toplantılarında ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, son olarak 14 Haziran 2021'de Brüksel'de yapılan Zirve sonunda yayınlanan Bildiride “*Yolsuzluğun ve kötü yönetimlerin demokrasiyi, hukuku, iktisadi kalkınmayı zayıflattığının, dolayısıyla da güvenliğe tehdit teşkil ettiğinin, bu nedenlerle de NATO, müttefikler ve ortaklar için yolsuzluklarla mücadelenin önemli bir alan olarak sürdürüleceğinin*” altı çizilmiştir.

Sonuçta, siyasi, askeri, iktisadi vb. hangi alanlarda faaliyet gösteriliyor olursa olsun, yolsuzluklarla, demokrasinin güç kaybetmesi gibi tehditlerle mücadelenin küresel sistemin bütün kuruluşlarının gündeminde her zamankinden daha fazla ve güçlü şekilde yer almakta olduğu görülmekte, bu da ileriye ve mücadelenin güçlenmesine yönelik iyimserlikleri artırmaktadır.

III.Bütün ülkeler gibi Türkiye'nin bu alanlardaki durumu, yolsuzlukla mücadelede etkin ve sonuç getirici adımların atılıp, atılmadığı bu ülkenin vatandaşları olarak hepimiz için öncelik taşıyor ve bunları her şeyden önce ülke insanlarının bugünü ve geleceği bakımından önemli görüyoruz. Dünyada herhangi bir ülkenin vatandaşlarının kendini yönetenlere karşı bu konularda derin bir güvensizlik içinde bulunmaları mücadelede zaafiyet, hatta yıkımları hazırlayan faktörlerin başında gelmektedir. Bu bakımdan vatandaşlarının bir ülkenin yolsuzlukla, çürümüşlükle mücadelede kendisini yönetenlere güvenmeleri başarı için en belirleyici ön şartlardandır.

Sonuçta, bütün insanlık gibi, ülkemiz insanları da istismarcıların hesap verdiği, kamunun kişisel çıkarlar için zarara uğratılmadığı, halkın ortak malı olan birikimlerin yağmalanmadığı, adaletin, hukukun hakim bulunduğu, bu konularda başka ülkelere gıpta ile bakmasına gerek kalmayan bir dünyayı, pırıl pırıl bir geleceği hak ediyor.

Bununla birlikte, bu konularla ilgili çeşitli kuruluşların değerlendirmelerine bakıldığında Türkiye'nin pek de parlak bir durumda olmadığı ne yazık ki bellidir.

Bunlardan Transparency Int.' in 2020 analizlerine göre uluslararası şeffaflık kriterleri bakımından Türkiye son yıllarda çok hızlı bir düşüş yaşıyor. 2019'da 180 ülke içinde 91. sırada olan Türkiye son 5 yılda 25 basamak birden düştü ve bu haliyle OECD üyeleri içinde de sondan 2. durumda. Bu konularda, beklendiği gibi şeffaflık kriterleri sıralamasında Danimarka gibi İskandinav ülkeleri ise ilk yerleri kimseye bırakmıyorlar. Başta gençlerimiz olmakla, insanlarımız da, şeffaflıkları, yolsuzlukla mücadelede kararlılıkları, bu toplumlarda bir Başbakanın bile özel kahvaltı masrafını resmi bütçeden harcadığı iddialarından ötürü soruşturma geçirmesi gibi sayısız örnekler nedeniyle bu ülkelere imrenerek bakıyorlar. Ve “ Biz de niye böyle olmuyor” diye soruyorlar, umutlarını, güvenlerini yitiriyorlar ve büyük bir beyin göçüyle başka ülkelere gidiyorlar.

Yolsuzlukla mücadelede kriterlerden biri de, bunların ortaya çıkarılıp gerekli soruşturmaların açıldığı, hukukun devreye girdiği ve yargı sürecinin mi başlatıldığı yoksa bu yolsuzlukların üstünün mü örtüldüğü oluyor. Zaten ülkeleri birbirinden ayıran temel kriterler arasında bu boyut özel önem taşıyor ve bu tür zaafiyetler de Türkiye'nin sözkonusu şeffaflık listelerinin altlarında yer almasının nedenleri arasında bulunuyor.

Yine, son olarak, OECD'nin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) 'ın Ekim 2021 kararıyla, Türkiye'nin önceki dönemlerde yapılan uyarıları yerine getirmedeki eksikliklerine atıfla ve kara paranın aklanması gibi ciddi mücadele gerektiren konularda yetersizliğinden dolayı izlenecek ülkeler kategorisi olarak bilinen Gri Liste'ye alınmasını hepimiz hatırlamaktayız.

Bu alanlarda, **AB Komisyonu'nun son Türkiye Raporu** da çeşitli uyarılar içermektedir. Sözkonusu Raporun örneğin, “*vatandaşlığa geçiş şartlarında yapılan son düzenlemelerle son 3 yılda 16.653 yabancı yatırımcının TC*

vatandaşlığını aldığı, bu tür adımların yolsuzluk ve kara para aklamayla mücadele, güvenlik vb. alanlarında riskler teşkil ettiği, AB adayı bir ülke olarak vatandaşlık verme yetkisini kullanırken Türkiye'nin AB hedeflerinin tehlikeye atabilecek adımlardan kaçınması gerektiği" gibi hususlara yervermesi de dikkat çekicidir. Rapor bu konularda başkaca değerlendirmelere de yerveriyor.

Yine benzeri raporlarda, *"Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerinin gerektirdiği şekilde yolsuzluklarla mücadele kurum/kuruluşlarını oluşturmadığı, bu alanda bir strateji ve eylem planının olmayışının yolsuzlukla mücadelede kararlılık zaafiyeti oluşturduğu ve son tahlilde yaygın bir yolsuzluğun mevcudiyetinin kaygı verdiği"* gibi hususların da bulunması maalesef üzerinde düşünülmesi ve siyasi kararlılık gösterilmesi gereken uyarılar oluyor.

Nihayet, uzman bir isim tarafından geçtiğimiz günlerde yapılan önemli bir analizde yeralan *"bir araştırmaya göre Türkiye dünyada nüfusuna göre en fazla yurtdışına servet kaçırılan ülke durumunda. Yurtdışındaki hesaplarda bulunan Türklere ait paraların toplamının 200 milyar doların çok üzerinde olduğu yönünde ciddi iddialar var"* yorumunu da dikkat çekici bulmaktayız. (<https://ortakakil.org.tr/dis-iliskiler/yolsuzluk-algisi-cok-ciddi-ali-tigrel>)

Aynı şekilde, bütün bu konularla ilgili olarak, geçtiğimiz Şubat ayında kamuoyuna açıklanan *"Siyasi Ahlak Reformu; Temiz Siyaset Belgesi"* başlıklı strateji belgesinin başta yolsuzluklar başta olmakla çürümüşlüğü kapsamlıca tahlil eden, çıkış yollarını gösteren önemli bir çalışma olarak büyük önem taşıdığını ve yol gösterici olduğunu vurgulayarak, herkese bu belgeyi incelemelerini ve değerlendirmelerini de tavsiye ederiz. (<https://gelecekpartisi.org.tr/partimiz/temiz-siyaset-belgemiz>)

Yolsuzlukla mücadelede kararlılık ve başarı, yeni bir Türkiye'nin ve yeni bir siyasi anlayışın sembollerinden biri olabilir. Olmalıdır da. En başta ülkemizin geleceğini omuzlayacak genç nesiller olmakla Türkiye ve ülkemizin bütün insanları bunu hak ediyor.

III.ETKİNLİKLERDEN GÖRÜNTÜLER

İl Dış İlişkiler Başkanları I.Toplantısı. 23 Şubat 2021

Yurtdışı Osmanlı Mimari Mirası Sergisi. 23 Şubat 2021.

Sn.Genel Başkan'ın AB Büyükelçilerini Kabulü.24 Mart 2021

Model BM Toplantısı.25 Nisan 2021. Myanmar’da Askeri Darbe ve Rohingaların Dramı

Balkanlara Hüzünlü Veda. Atilla Güler. 26 Haziran 2021

Dünya Uyğur Kongresi, Prag, 12-14 Kasım 2021

IV. BASIN AÇIKLAMALARI

MYANMAR'DA ASKERİ DARBE VE ROHİNGALARIN DRAMI. 25 Nisan 2021

Dış İlişkiler Başkanlığımızca Genel Merkez'de 25 Nisan 2021 günü düzenlenen Model BM Güvenlik Konseyi Toplantısı'nda "Myanmar'da Askeri Darbe / Rohingaların Dramı" konusu işlenmiştir.

Ülkelerin BMGK Daimi Temsilcileri; Myanmar'daki durumu bütün yönleriyle ele almışlar, görüşlerini aktarmışlar ve gelişmeleri değerlendirmişlerdir.

Toplantı sonucunda bir Başkanlık Açıklaması da kabul edilmiştir.

Başarılı performansları nedeniyle bütün katılımcılarımızı tebrik ediyoruz.

Önümüzdeki dönemde de diplomasi faaliyetlerimiz devam edecektir.

***SN. GENEL BAŞKAN'IN ABD BAŞKANI BIDEN'A MEKTUBU.**

30 Nisan 2021*

Gelecek Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ABD Başkanı Joe Biden'ın 1915 olaylarını adil hafıza ilkesine aykırı olarak tek yanlı bir anlayışla yorumlayan, ulusal onurumuzu zedeleyen, ikili ilişkilere ve bölgesel barışa zarar verme potansiyeli taşıyan 24 Nisan açıklamasındaki I. Dünya Savaşı ve sonrasında vuku bulan gelişmelere dair mesnetsiz iddiaları hakkındaki cevabi görüşlerini bir mektupla adı geçene iletmektedir.

Sayın Davutoğlu, 26 Nisan 2021 günü kamuoyumuza açıkladığı üzere, aynı mahiyette mektuplar göndererek çeşitli ülke liderleri ve uluslararası kuruluş başkanlarıyla da değerlendirmelerini paylaşmaktadır.

ABD Başkanı Joe Biden’ın yanısıra aralarında BM Genel Sekreteri ve eski Portekiz Başbakanı Antonio Guterres, ABD eski Dışışleri Bakanı Hillary Clinton, ABD eski Dışışleri Bakanı John Kerry, Almanya Başbakanı Angela Merkel, Hollanda Başbakanı Mark Rutte, Finlandiya eski Cumhurbaşkanı ve Nobel Barış Ödülü sahibi Marti Ahtisaari, NATO Genel Sekreteri ve Norveç eski Başbakanı Jens Stoltenberg, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ve Norveç eski Başbakanı Thornborn Jagland, İsveç Eski Başbakanı Carl Bildt, Portekiz Eski Cumhurbaşkanı ve BM Medeniyetler İttifakı eski Yüksek Temsilcisi Jorge Sampaio ve Brezilya eski Dışışleri Bakanı Celso Amorim’in de aralarında bulunduğu çok sayıda devlet ve hükümet başkanlarına, dışışleri bakanlarına, ABD kongre ve senato üyelerine ve aydınlara iletilen söz konusu mektuplarda özetle;

“-Başkan Joe Biden’ın açıklamasında yer alan, I. Dünya Savaşı dönemi ve sonrasının felaket yıllarında yaşanan trajik olaylardan sorumlu tutulduğumuz yönündeki mesnetsiz ve haksız suçlamaların ABD ile dostane ilişkilerin önemine samimiyetle inanan ülkemiz insanlarını hayal kırıklığına uğrattığı ve kınandığı, ikili ilişkilerdeki sorunların yapıcı diyalogla aşılabileceği ancak bu tür hayal kırıklıklarının düzeltilmesinin çok uzun zaman alabileceği,

-Söz konusu zor dönemlerde yaşamını yitiren masum insanlar anılır ve onurlandırılırken, ayırım yapılmaksızın hepsinin aynı ölçüde saygıyı ve hatırlanmayı hakkettiği,

-Yine söz konusu açıklamada terör örgütü ASALA tarafından dünyanın ABD dahil çeşitli ülkelerinde eş ve çocukları da dahil katledilen Türk diplomatlarından hiç bahsedilmemesinin de bu hayal kırıklığını derinleştirdiği,

-Ortak bir coğrafyada asırlarca zor ve güzel günleri paylaşmış olan Türk ve Ermeni toplumlarının dün ve bugün sorunlarını üçüncü tarafların siyasi istismarından uzak olarak birlikte çözebilecekleri, katkıda bulunmak isteyen üçüncü tarafların olabilecek girişimlerinin ön şartının ise iyi niyete dayalı yapıcı ve objektif yaklaşımlar olduğu,

-Halihazırda hassas bölgemizin sivil girişimler de dahil olmakla Türkiye, Ermenistan ve diğer komşu devletlerin gayretleriyle toprak bütünlüğüne saygı temelinde bir barış ve istikrar bölgesine dönüştürülebileceği ve

-Taraflar ülkeler arasındaki sorunları derinleştirecek açıklamalar yapılması değil çözülmesi için her türlü imkanla katkı verilmesi gerektiği” muhataplarına aktarılmaktadır.

Gelecek Partisi takipçisi olacağı gelişmeleri halkımız ve kamuoyumuzla paylaşmayı sürdürecektir.

ABD BAŞKANI’NIN 24 NİSAN AÇIKLAMASI. 25 Nisan 2021

ABD Başkanı Joe Biden’ın 1915 Olayları ile ilgili açıklaması konusunda Partimizin temel değerlendirmeleri üç ana unsura dayanmaktadır:

1. Genel Başkanımız tarafından 23 Nisan 2021 tarihinde yapılan açıklamada, ABD yönetimine, Türk-Amerikan ilişkilerine bugün hakim olan sıkıntılı konjonktürü istismar çabalarına imkan verilmemesi, yaşanan tarihi acıların iç siyaset malzemesi yapılmaması, ABD’nin karşılıklı empatiye dayalı bir diyalog sürecine ve barış vizyonuna katkıda bulunması yönünde çağrıda bulunmuştuk. ABD Başkanı Joe Biden’ın bu çağrımızın aksine subjektif ve tek yanlı tarih yorumlarına dayalı “soykırım” açıklamasında bulunmasını şiddetle kınıyoruz. Siyasi istismara dayalı bu açıklamanın ikili ilişkilere, Kafkasya’da bölgesel barışa ve Türk ve Ermeni toplumları arasında kurulabilecek yeni bir diyalog zeminine darbe vurmuş olduğu açıktır. Ayrıca bu açıklamada Birinci Dünya Savaşında milletimizin verdiği kayıplara ve Asala terör örgütünün saldırılarında hayatlarını kaybeden masum diplomatlarımıza ve sivillere hiçbir atıfta bulunulmamış olması ABD Başkanı’nın temel amacının bir tarihi gerçeklik arayışı değil, milletimize dönük haksız bir yargılama çabası olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.
2. Gelecek Partisi olarak bu haksız ve hasmane açıklama karşısında yetkili makamlarca yapılacak diplomatik girişimlere ve atılacak doğru adımlara destek vereceğiz ve milli dayanışma içinde olacağız. Ancak, yarım asrı aşan kararlı bir diplomatik mücadele sonrasında gelinecek bu son derece onur kırıcı tabloda koalisyon iktidarının hamasete dayalı, irrasyonel, bilgi ve donanımdan uzak ve teslimiyetçi yaklaşımlarının payı büyüktür. Dış

politikada tarafların gösterdiği tepkiler ülkelerin genel itibarına göre şekillenmektedir. Böylesi bir açıklamanın 100. Yıl gibi sembolik bir tarihte yapılmadığı halde şimdi yapılabiliyor olması, 2015'ten bu yana dış politikada kaybedilen itibarın ve sarsılan caydırıcılığın bir göstergesidir. Öte yandan, bir önceki ABD Başkanı'nın "aptal olma" hitabına hak ettiği tepkinin gösterilmemiş olması, aylardır bir telefon görüşmesi için neredeyse yalvarır bir tavır sergilenmesi ve nihayet telefon görüşmesinin açık bir mesaj ve istiskal niteliği taşıyacak şekilde 24 Nisan'dan bir gün önce gelmesinin de kabullenilmesi milletimizi temsile yakışmayan edilgen ve teslimiyetçi tutumun bir yansımasıdır. Bütün bu itibar kaybı, teslimiyetçi ruh hali ve diplomatik rasyonaliteden kopuş ABD'deki lobileri ve ABD Başkanı'nı cesaretlendiren unsurlar olmuştur.

3. Şimdi yapılması gereken bir taraftan ülkemize yeniden itibar kazandıracak bir dış politika stratejisinin benimsenmesi, evrensel geçerliliği olan bir söylemin inşa edilmesi ve tarihi olayların tek taraflı yorumlanmasını engelleyecek şekilde ortak acıları paylaşmayı amaç edinen "adil hafıza" ilkesine dayalı cesur ve proaktif bir eylem planının hayata geçirilmesidir. Asırlarca birlikte yaşadığımız Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu halklarıyla omuz omuza karşılıklı anlayışa dayalı yeni bir bölgesel düzen misyonu doğrultusunda çaba sarf etmek üçüncü tarafların siyasi istismarını engelleyecek yegane yoldur.

FİLİSTİN'DE DURUM. 11 Mayıs 2021

Son günlerine eriştiğimiz mübarek Ramazan ayı boyunca İsrail güvenlik güçleri ve yerleşimcilerin Doğu Kudüs'de Filistin halkına yönelik gerçekleştirdiği şiddet, saldırı ve tacizlerin halen kesintisiz şekilde sürdüğünü endişeyle izlemekteyiz. Filistin halkının iftarları, ibadetleri dahil bütün dini faaliyetleri de bunların hedefi olmaya devam etmekte, gerilim her geçen gün şiddetlenmekte ve Doğu Kudüs dışına da yayılmakta, bölge son yılların en şiddetli gelişmelerini yaşamaktadır.

İsrail mahkemeleri, güvenlik güçleri ve yerleşimcilerin destek ve korumasıyla onyıllardır sürdürülen, Doğu Kudüs'deki yayılma politikalarının son örneği

olarak Şeyh Jarrah (Şeyh Cerrah) bölgesinde 4 Filistinli ailenin evlerini tahliyeye yönelik baskılar Ramazan ayı içinde son aşamasına gelmiş, buna mukabil Filistin halkı büyük bir dayanışma göstererek ailelere destek vermiş, evlerin tahliyesine yol açacak adımların durdurulmasını talep etmiştir. Sadece 4 ailenin tahliyesiyle sınırlı kalmayacağı ve mahkemelerde bekleyen dosyaların sonuçlanmasıyla gerisinin gelmesi beklenebilecek tahliyeler süreci, İsrail tarafının iddiaları gibi sıradan gayri menkul davaları değil, gerek onbinlerce Filistinli aile gerek Filistin ve Kudüs davasının geleceği için gerçek bir varoluş meselesidir. Mahkeme kararının ertelenmiş olmasını olumlu bir gelişme olarak görmekle birlikte, bunun gerilimin yumuşamasını bekleyen bir adım olabileceğinden ve ileride çıkabilecek tahliye kararının tekrar şiddetli olaylara yol açmasından da endişe duymaktayız.

Şeyh Cerrah bölgesindeki olayların da ateşleyicisi olan, İsrail'in onyıllardır kesintisiz bir şekilde uyguladığı yayılcı yerleşim politikaları ve sivillere yönelik şiddet esasen başta 2334 ve 694 olmakla BM'nin ilgili kararlarının da en bariz şekilde ihlali olmaktadır. İsrail'i bu kararlara uymaya davet ediyoruz.

Gelişmelerin en kritik aşamasında, Ramazan ayının son Cuma gününde, tahliye girişimlerine ve tecavüzlere karşı destek ve dayanışmalarını genişleterek güçlendiren Filistinlilere, Mescid-i Aksa'da ibadet ederlerken güvenlik güçlerince saldırılması ve kan dökülmesi ise son derece vahim olmuştur. Bir kez daha şiddetle kınıyoruz. İsrail'i kutsal mekanlara, inançlara, Filistin halkının hak ve hukukuna saygı duymaya çağırıyoruz.

Gerekli önlemlerin alınmaması nedeniyle son günlerde şiddetlenen gelişmeler İsrail ile Gazze arasında karşılıklı füzelerle daha da yayılma eğilimi göstermektedir. Bu saldırılarda yaşamlarını yitiren Gazze'li kardeşlerimize de Allah'dan rahmet diliyoruz.

Sayın Genel Başkanımızın 8 Mayıs 2021 günü yaptığı kapsamlı açıklamada dile getirdiği öneriler, sorunun çözümüne yönelik atılması gerekli önemli adımları içermektedir. Bu anlamda önerilerde vurgulanan, TBMM'nin dünkü toplantısında bir Ortak Bildiri kabul edilmesini ve Sayın Cumhurbaşkanı'nın Kudüs'deki kutsal mekanların hamisi Ürdün Kralı Sayın II.Abdullah ile temaslarını memnuniyetle karşılıyoruz. Yine aynı önerilerde yeralan, acil

toplantılar gerçekleştirilmesi amacıyla; ülkemizin de üyesi olduğu BM Filistin'in Vazgeçilmez Hakları Komitesi'yle ve İİT Kudüs Komitesi Başkanı Fas Kralı Sayın VI.Muhammed'le temasların da son derece yararlı olacağı inancımızı tekrarlıyoruz.

Başta BM ve İİT olmakla bütün ilgili kuruluşların geçmişte alınan bağlayıcı Kararlar ışığında etkin adımlar atmalarını, bu Kararların gereğinin yerine getirilmesini teminen İsrail üzerinde baskılarını artırmalarını bekliyoruz. Bu Kararlar Filistinli sivillerin korunması dahil esasen her türlü düzenlemeye imkan vermektedir. Bu yönde sergilenecek kararlılık başta BM olmakla uluslararası kuruluşların güvenilirliği bakımından da gerçek bir sınaı olacaktır.

Öte yandan, bütün bu gelişmeler ışığında, hangi siyasi kesimden olurlarsa olsunlar en başta Filistinli yöneticilerin birlik içinde bulunmalarında ve bu anlayışla politikalar geliştirmeleri, dünyaya ilan etmeleri ve uygulamaları, bu meyanda önümüzdeki dönemde yapılması öngörülen Filistin Meclis, Devlet Başkanlığı ve Ulusal Konsey seçimlerinin ertelenmesi/iptali kararını gözden geçirerek, seçimlerin düzenlenmesi imkanlarını değerlendirmelerinde de yarar görmekteyiz.

Bugünler Filistin halkının ve Filistin meselesini kendi meselesi gören bütün bölgesel/uluslararası aktörlerin birlik ve dayanışmaya her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Kudüs hepimizin, bütün İslam ülkelerinin ve bütün dünyanın ortak meselesidir. BM öncülüğünde bütün bölgesel/küresel güçlerin etkin katılım ve kararlılıklarıyla kesin sonuç getirici adımlar atılmadığı takdirde, bölgede nihai ve kalıcı barış, huzur ve istikrar asla tesis edilemeyeceği gibi yeni, adil ve barışçı bir uluslararası düzenden bahsetmek de asla mümkün olamayacaktır.

Gelecek Partisi'nin ve bütün halkımızın kardeş Filistin'e desteği bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de büyük bir kararlılıkla ve kesintisiz şekilde sürecektir.

**DIŞ İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI'MIZIN
BASINLA BULUŞMALARI**

2021 Yılı Boyunca Yerli / Yabancı 30'u aşkın TV/YOUTUBE Kanalına Konuk Olunmuştur.

KAZIM KAZIMOV

PROF. DR. SAİT YILMAZ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER UZMANI

TEVFIK KARA
GAZETECİ (ALMANYA)

ÜMIT YARDIM
GELECEK PARTİSİ DIŞ İLİŞKİLER BAŞKANI

DÜNYA GÜNDEMİ | PAZAR 15:00

TV 5 UYDU BİLGİLERİ
TÜRKSAT 3-A / 4A 42" Batı fec 2/3 12729 MHz
SYMBOL 30000 V (Dikey) DvB-S2 Modülasyon

www.tv5.com.tr | [@](#) [tv5televizyonu](#) | 0212 495 10 05 | 0555 095 15 95

AHMET EROZAN
İYİ PARTİ GENEL BAŞKAN YRD.

ÜMIT YARDIM
GELECEK PARTİSİ GENEL BAŞKAN YRD.

AYDIN SEZER
DIŞ POLİTİKA ANALİSTİ

MEHMET ALİ GÜLLER
GAZETECİ

ÇİĞDEM AKDEMİR

AKP GÖÇLERDEN NE UMUYOR?

EROZAN: GÖÇÜN BOYUTLARINDAN BİRİSİ DE UCUZ İŞÇİ SAĞLAMAK

GÜNDEM
ÖZEL

"Herkes iş yapar,
biz iş biliriz"

MK
KARAPINAR

SİYASET

SİYASETİN
KALBİNİN
ATTIĞI
YERDESİNİZ

medyayolunur@gmail.com

0 507
047 47 43

Gelecek Partisi kurmayı Denizli'de konuştu

**ÜMİT YARDIM, ÖNCELİKLERİNİ
DENİZLİ'DEN AÇIKLADI**

**V.GELECEK PARTİSİ YURTDIŞI
TEMSİLCİLİKLERİNİN
KURULUŞ, TANIM, GÖREV VE FAALİYETLERİNE
DAİR
YÖNETMELİK**

GELECEK PARTİSİ YURTDIŞI TEMSİLCİLİKLERİNİN KURULUŞ, TANIM, GÖREV VE FAALİYETLERİNE DAİR YÖNETMELİK

Giriş/Tanım;

Gelecek Partisi (bundan böyle GP olarak zikredilecektir) Programı; yurtdışında yerleşik vatandaşlarımız / ölkemiz kökenlilerle ilişkilerin önemini, bunların anavatan Türkiye ile yaşadıkları ölkeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesine yapacağı katkıyı vurgulamakta ve GP'nin yurtdışındaki diasporamızı milletimizin doğal parçası olarak gördüğünü, kendilerine karşı sorumluklarımızın bilindiğini ve bu esaslarda yapılması gereken düzenlemeleri ilgili maddelerinde açıkça ortaya koymaktadır. Yurtdışındaki vatandaşlarımızın bulundukları ölkelerde ve bölgesel-küresel ölçekte hak ettikleri yerleri alabilmelerine katkı sağlamak amacıyla, Türkiye'de bu alanda faaliyet gösteren kurum/kuruluşların görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirebilmeleri için gerekli politikaların yepyeni bir anlayışla oluşturulması ve bu yönde bütün adımların atılması GP'nin temel vaad ve hedefleri arasında yer almaktadır.

GP Yurtdışı Temsilciliğı; Parti programında yer alan ilke ve amaçlara ve yerel hukuk kuralları çerçevesinde gerekli şartları tamamlayarak faaliyetlerde bulunmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları veya Türkiye'den gelmiş olmakla birlikte ilgili ölkenin mevzuatı imkan veriyorsa, o ölkenin vatandaşlığını kazanmış ve bahsekonu ölkede yerleşik şahıslarca kurulmuş Temsilciliktir. Temsilciliğın faaliyet göstereceğı statü (siyasi temsilcilik, dernek, vakıf vb.) evsahibi ölkenin ilgili hukuk mevzuatı esasında belirlenecektir.

Bölgesel/Uluslararası Kuruluşlar nezdinde görevlendirilecek Temsilcilikler bakımından ise ilgili Kuruluşun mevzuatı geçerli olacaktır.

Ölkemiz kökenli bir toplumun bulunmadığı veya sayısal olarak az olduğı, bununla birlikte dost, yakın veya Türkiye için özel önem taşıyan ölkeler bakımından ise Türkiye ile yakınlığın, ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi,

çeşitli alanlarda bilgi, tecrübe vb. aktarımının yapılması, ülkemizin görünümünün güçlendirilmesine katkı sağlanması Temsilciliklerin ana hedef ve faaliyetleri arasında bulunacaktır

GP Yurtdışı Temsilcilikleri, Parti Programı ve Tüzüğü'nün ilgili maddeleri çerçevesinde aşağıdaki esaslara göre kurulacak, görevlerini yerine getirecek ve faaliyetlerde bulunacaklardır.

Kuruluş

Madde 1;

Yurtdışı Temsilcilik; çeşitli kanallardan gelebilecek tekliflerin Parti Başkanlık Kurulu'nda değerlendirilmesi ve gerekli kararın alınmasını müteakiben Genel Başkanın onayıyla oluşturulabilecektir.

Parti Yönetim Kurulu adayın atanması hakkında ilk müteakip toplantısında kapsamlı şekilde bilgilendirilecek ve karara bağlanacaktır.

Temsilcilik tesisine dair talep ve öneriler değerlendirilirken, Parti'nin temel ilkeleri arasında yeralan liyakat, taliplerin bulundukları ülkelerde vatandaşlarımız ve yerel makamlar nezdindeki konumu, ana dil ve yabancı dil bilgileri, eğitim durumu, temsil yeteneği vb. unsurlar asıl ve belirleyici olacaktır.

Kapsamlı mülakatlar ve adaya dair referanslar ışığında yapılan değerlendirme ve seçim neticesinde verilen kararın olumlu olması durumunda, Temsilcilik görevini deruhtesi uygun görülen adayın Temsilciliği; Dış İlişkiler Başkanı ile (Madde 4 esasında ataması yapılmış) Koordinatör'ün imzalarını havi "Temsilci Yetki Belgesi" ile tevsik edilecektir.

Söz konusu Temsilciliğin durumu ve Yetki Belgesi Genel Merkez'ce her 6 ayda bir gözden geçirilecektir.

Madde 2;

Yurtdışı Temsilcilikler; ilgili ülkenin hukuk mevzuatı ve GP ilkeleri çerçevesinde hazırlanacak iç Yönetmelik esasında teşkilatlanma, iç görevlendirme ve faaliyetlerini Genel Başkan ve Genel Merkez'le istişare ve eşgüdüm içinde gerçekleştireceklerdir.

Temsilcilik kurma yetkisi verilen Temsilci en geç 6 ay içinde kuruluş sürecini tamamlayacak, Yönetim Kurulu dahil yetkili organlarını oluşturacak ve Genel Merkez'e kuruluş raporunu iletecektir.

Temsilcilik Faaliyetlerinin İzlenmesi, Genel Merkezle Eşgüdüm ve Temsilcilik Görevinin Sona Erdirilmesi.

Madde 3;

Temsilciliklerin faaliyetlerinin yakinen izlenmesi, gereken yönlendirme ve tavsiyelerin yapılabilmesi, bu çalışmalar hakkında Genel Başkan ve Parti Başkanlık Kuruluna düzenli bilgilendirmelerde bulunulabilmesi amacıyla;

Dış İlişkiler Başkanlığı'nın eşgüdümünde;

i.Siyasi İşler Başkanı

ii.Teşkilat Başkanı

iii.Seçim ve Hukuk İşleri Başkanı

iv.Sivil Toplum ve Halkla İlişkiler Başkanı

v.Sosyal Politikalar Başkanı

vi.Parti İçi Eğitim Başkanı

vii.Dış İlişkiler Başkanı

viii. Genel Sekreter

ix. PİK Başkanı ve

x.Yurtdışı teşkilatlanma konularıyla ilgili Teşkilat Başkan Yardımcısı'nın

katılımlarıyla Yurtdışı Temsilcilikler İzleme Grubu (YTİG) oluşturulacaktır.

YTİG; Temsilciliklerin faaliyetlerini yakinen takip edecek, mutad ara dönem toplantıları dışında gerekli görülen durumlarda da bir araya gelecek, Yurtdışı Temsilciliklerden heyetlerle görüşmeler yapacak, öneri ve değerlendirmelerini değerlendirecektir. Bu görüşme ve toplantılara, gündeme göre veya arzu etmeleri halinde diğer PBK ve PİK Başkanları, Disiplin Kurulu, Etik Kurul temsilcileri, Kıta / Ülke Temsilcileri ve Ülke Koordinatörleri de katılabileceklerdir.

YTİG düzenli olarak her yılın Haziran ve Aralık aylarında genel değerlendirme toplantıları yapacak, Dış İlişkiler Başkanı'nın takdimiyle, söz konusu ara dönem ve yıllık raporlarını Genel Başkan, Başkanlık Kurulu ve Yönetim Kurulu'na sunacaktır.

Ülkemizin veya bulunulan ülkenin vatandaşları olan insanlarımızdan oluşan büyük bir nüfusu ilgilendiren ve hedefleyen bu çalışmalar; kapsam ve mahiyeti itibarıyla gerek Genel Merkez'de, gerek aynı ülkede faaliyet gösteren Temsilcilikler arasında güçlü bir eşgüdümü gerekli kılmaktadır. Dış Temsilciliklerinin faaliyetlerinin verim ve başarısı, bu Temsilciliklerinin çalışmalarının tüm Genel Merkez birimlerinin ilgi alanları itibarıyla çok yakından izlenmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu bakımdan; YTİG'nin ara dönem ve Aralık ayında yıl sonu genel toplantıları tüm PBK ve PİK Başkanları ile Etik ve Disiplin Kurulları temsilcilerinin , ülke temsilcilerinin ve kıta / ülke koordinatörlerinin katılımıyla yapılacaktır.

Madde 4;

Genel Başkan; Yurtdışı Temsilciliklerle ilgili çalışmaları yapmak, eşgüdümü sağlamak, YTİG ve diğer ilgili Başkanlıklarla yakın ve düzenli işbirliği içinde bulunmak ve Dış İlişkiler Başkanlığına bağlı olmak üzere ve “Dış İlişkiler Başkan Yardımcısı” ünvanıyla bir “Koordinatör” atayacaktır. Bilhassa ülkemiz kökenli nüfusun yoğunlaştığı ülke/ülkeler grubu için ayrıca “Ülke Temsilcisi” sıfatıyla Koordinatör Yardımcıları, ileride ihtiyaca göre de Kıta Temsilcileri belirlenebilecektir. Dış İlişkiler Başkan Yardımcısı/Koordinatör ve Ülke Temsilcileri'nin yurtdışı temaslar için (dil, tecrübe, temsil yeteneği, sağlık vb. başta olmakla) gerekli şartları haiz olmaları gerekmektedir.

Koordinatör ile Ülke/Ülkeler Temsilcileri, izlemekle görevlendirildikleri ülkelerdeki Temsilciliklerin faaliyetlerini takip edecek, gelişmelerin mahiyetine göre Genel Merkez'de ilgili Başkanlıklarla temas içinde bulunacak, YTİG'nin toplantılarına katılacak, ayrıca bu Temsilciliklerin; Genel Başkan, Dış İlişkiler Başkanlığı, Başkanlık Kurulu ve Yönetim Kurulu'na sunulacak raporlarının eşgüdümünü sağlayacaklardır.

Madde 5;

GP Yurtdışı Temsilcisi'nin Parti Tüzüğü ve işbu Yönetmelikle belirlenmiş liyakat, yeterlilik, görevi sürdürme vb. şartları yitirdiği yönünde yeterli değerlendirme ve kanıtların mevcudiyeti Dış İlişkiler Başkanı, Koordinatör,

Ülke Temsilcisi, yurtdışı teşkilatlanma konularıyla ilgili Teşkilat Başkan Yardımcısı ve Disiplin Kurulu'nun ortak raporu ile tevsik edildiği durumlarda konu önce PBK'da ele alınacak, müteakiben Genel Başkan'ın onaylaması halinde de ilgili Temsilcinin görevi sona erdirilebilecektir.

İlgili ülke teşkilatlarında çeşitli kademe ve görevlerde bulunan Temsilcilik yetkililerinin görevden alınmalarına dair düzenlemeler ise ilgili iç Yönetmelik (madde 2) esasında ve Genel Merkez'le eşgüdüm içinde ve onayı ile yapılacaktır.

Temsilciliklerin Kuruluş Amaç ve Hedefleri / Teşkilatlanma

Madde 6;

Yurtdışı Temsilcilikler;

-Parti Programında belirtilen amaç ve hedefler doğrultusunda faaliyetlerde bulunmak,

-Parti üyeleri, Partiye yakınlık duyan vatandaşlar, kesimler ile ilişkiler tesis etmek, dayanışma ve işbirliği içinde olmak, anavatana veya bulunulan ülkeye yönelik yıkıcı, bölücü, düşmanca siyaset izleyenler dışında hiçbir siyasi, dini, etnik vb. ayırım yapmaksızın bütün vatandaş / vatandaş olmayanlarca kurulmuş dernek, vakıf ve diğer yapılarla ilişkiler tesis etmek, faaliyetlerine katılmak, yapılacak faaliyetlere onları davet etmek, ortak sorunlarda görüş ve önerilerini almak, Parti Program ve ilkeleri esasında faaliyet gösterecek, ancak müstakil STK, vakıf, işadamları birliği vb. yapılarının oluşturulmasında öncü ve teşvik edici olmak,

-Ülkenin siyasi çevreleri, partileri, üniversiteleri, basın ve çevreden enerjiye, sanat ve spordan bilime bütün kesimleriyle yakın, güçlü, uzun vadeli ve istikrarlı ilişkiler ve işbirliği tesis etmek,

-Parlamentolar, Parlamentoların ilgili komisyonları, Sivil Toplum Kuruluşlarıyla yakın ve yapıcı ilişkiler kurmak, Partimizin faaliyetleri, projeleri vb.hakkında muhataplarını kapsamlı şekilde bilgilendirmek,

-Ülkede bulunan Türkiye kökenli nüfusun eğitim, işsizlik, uyuşturucuyla mücadele, insan hakları ihlalleri, islamfobia, aile içi şiddet gibi ortak sorunları hakkında Türkiye'den ve ilgili ülkeden uzmanların da katılımlarıyla seminerler, çalıştaylar düzenlemek,

-Bu konularla ilgili olarak düzenli aralıklarla Dış İlişkiler Başkanlığı ve Koordinatör aracılığıyla Genel Başkan, YTİG, Parti Başkanlık Kurulu ve Parti Yönetim Kurulu'na bilgi vermek, rapor sunmak, öneri, tavsiye ve değerlendirmelerde bulunmak,

-Türkiye kökenli nüfusun özellikle kadınlar, gençler, ihtiyarlar, kimsesizler gibi hassas kesimleriyle yakinen ilgilenmek, gerek Türkiye, gerek ilgili ülke makamlarıyla ortak çalışmalar gerçekleştirmek,

-Gerek Türkiye'de, gerek bulunulan ülkede seçim dönemlerinde ülkenin mevzuatına saygı ve uyum içinde yoğun bilgilendirme, lobi ve yönlendirme çalışmaları yapmak,

-Yürütülen seçim iş ve işlemlerinin takibini, seçim başlangıcından bitimine kadar düzen içinde yürütülmesinin teminini ile Partinin hak ve menfaatlerinin korunmasını sağlamak,

-Türkiye'nin ve ilgili ülkenin milli/dini günlerinde faaliyetlerde bulunmak

-Türkiye ile bulunulan ülkenin kültür, sanat, bilim, sosyal, milli, dini vb. değerlerinin karşılıklı olarak tanıtımı çalışmalarını yapmak ve

-Bulunulan ülkede kain bölgesel/uluslararası kuruluşlarla yakın ilişkiler ve işbirliği geliştirmek

amacıyla teşkil edileceklerdir.

Yurtdışı Temsilciliklerin oluşturulması ve faaliyetlerinde, ilgili ülke toplumunu, yapısını, kurum /kuruluşlarını dışlayıcı ve içine kapalı değil, bilakis iki ülke arasında faal rol oynama, ilgili ülkenin karar verme mekanizmalarıyla yakın ve yönlendirici ilişkiler tesis edebilme gibi hedefler önemli olacaktır.

Madde 7;

Yurtdışı Temsilciliklerin ülke içi teşkilatlanmalarında ilgili ülkenin;

-Türkiye kökenli, vatandaş veya vatandaş olmayan nüfusun genel durumu, sayısı, ülke genelindeki dağılımları,

-Türkiye ile ilişkilerinin mevcut durumu, ileriye yönelik taşıdığı potansiyel, ilişkilerde mevcut sorunlar ve

-Türkiye bakımından önem taşıyan bölgesel, uluslararası kurum/kuruluşlara evsahipliği yapması gibi hususlar da dikkate alınacaktır.

Madde 8;

Yurtdışı Temsilcilikler bulundukları ülkenin idari yapısı esasında, başkentler merkez olmakla eyalet ve şehirler temelinde örgütlenebileceklerdir. Temsilcilik teşkilatlanma modellerinin oluşturulması ve faaliyetlerine başlama aşamalarında Genel Merkez ile yakın istişare içinde bulunacak ve onayını alacaktır.

Her bir Temsilciliğin ülke içindeki çalışma ve faaliyetleri, ilgili ülkenin yapısı da göz önüne alınarak hazırlanacak Yönetmelikler çerçevesinde sürdürülecek, Temsilciliğin ihtiyacına göre eyalet teşkilatlanmalarının faaliyetleri arasında eşgüdüm amacıyla ve Temsilciliğe bağlı olarak Ülke Koordinatörlükleri de kurulabilecektir.

Sözkonusu Yurtdışı Temsilcilik bünyesinde; bulunulan ülkedeki diasporamızın durumu, öncelikleri, sorunları ve ihtiyaçları ile Temsilciliğin şartları da göz önüne alınarak; Gençlik Temsilcilikleri teşkil edilecek ayrıca Eğitim, Kadın, Sosyal Politikalar, Ekonomi, STÖ'ler ve Kültür-Sanat vb. gibi Komisyonlar da oluşturulacaktır.

Yurtdışı Temsilcilik üye kayıt bilgilerini düzenli olarak Genel Merkez'e iletecektir.

Madde 9;

Yurtdışı Temsilcilikler bulunulan ülkenin geçerli hukuki düzenlemeleri de dikkate alınarak bulundukları ülkede her yıl mutaden Kongrelerini yapacaklar ve akabinde tutanaklarını, görüş ve önerileriyle birlikte ve YTİG yıl sonu genel değerlendirme toplantısı öncesinde Genel Merkez'e ileteceklerdir.

Temsilcilikler her 2 yılda bir Türkiye'de Genel Başkan, Parti Başkanlık Kurulu ve Parti İzleme Kurulu üyelerinin katılımlarıyla düzenlenecek "Gelecek Partisi Yurtdışı Temsilcilikler Genel Konferansı" na katılacaklardır. Genel Merkezce gerekli görülen durumlarda Genel Konferans daha sık aralıklarla ve özel olarak da toplanabilecektir.

Genel Merkezin görüş ve onayı çerçevesinde yakın ve birbirine komşu ülkelerden Temsilciliklerin katılımlarıyla Bölge İstişare Toplantıları da ilgili ülkelerden birinde veya gerekli görüldüğü durumlarda Genel Merkez'de düzenlenebilecektir.

Madde; 10

Yurtdışı Temsilcilik kurulması öngörülen ülkeler ekli listede yer almaktadır.

Temsilciliklerin Mali Durumu

Madde 11;

Her bir Yurtdışı Temsilciliğinin çalışmalarında kendi mali, lojistik imkanlarını kullanması esas olacaktır.

Yönetmelikte Değişiklik ve İlaveler

Madde 12;

Gerekli görüldüğü durumlarda işbu Yönetmeliğin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi veya bazı maddelerinin değiştirilmesi mümkün olabilecektir. Yönetmelikle ilgili her bir değişiklik / ilave önerisi Parti Başkanlık Kurulu'nda görüşülmesi sonrasında Genel Başkan'ın görüş ve onayına sunulacak ardından Parti Yönetim Kurulu'nda kabulü halinde yürürlüğe girecektir.

Onay ve Yürürlüğe Giriş

Madde 13;

Gelecek Partisi Yurtdışı Temsilciliklerinin Kuruluş, Tanım, Görev ve Faaliyetlerine Dair işbu Yönetmelik Gelecek Partisi Tüzüğü'nün ilgili 31. ve 54. Maddeleri esasında Parti Yönetim Kurulu'nun 23 Aralık 2020 tarihli toplantısında karara bağlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Ek;

***YURTDIŞI TEMSİLCİLİK KURULACAK ÜLKELER / BÖLGESEL-
ULUSLARARASI KURULUŞLAR***

AB Ülkeleri

AB Üyesi Olmayan Avrupa Ülkeleri

Afrika Ülkeleri

Asya Ülkeleri

Balkan Ülkeleri

Kafkasya Ülkeleri

KKTC

Kuzey ve Latin Amerika Ülkeleri

Orta Asya Ülkeleri

Orta Doğu Ülkeleri

DOSTLARIMIZA, YOL ARKADAŞLARIMIZA
VE
ÜLKEMİZİN BÜTÜN İNSANLARINA
MUTLU, BAŞARILI, GÜZEL VE DAYANIŞMA İÇİNDE BİR
2022 YILI VE
GELECEK DİLİYORUZ

